

МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ
РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Федеральное государственное автономное образовательное
учреждение высшего образования
«ЮЖНЫЙ ФЕДЕРАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ»

ИНСТИТУТ СОЦИОЛОГИИ И РЕГИОНОВЕДЕНИЯ

**Мирзаде Рафаил,
Болукбаш Фатма**

Турецкий язык

Учебник

Ростов-на-Дону – Таганрог
Издательство Южного федерального университета
2019

УДК 811.512.161(075.8)

ББК 81.631.2я73

М63

Печатается по решению учебно-методической совета
Института социологии и регионоведения Южного федерального университета
(*протокол заседания № 3 от 26 ноября 2019 г.*)

Рецензенты:

д.ф.н., профессор *Новрузов Р.М.* (профессор кафедры теории и практики
перевода Бакинского славянского университета);

к.с.н., доцент *Немчина В.И.* (доцент кафедры регионалистики и евразийских
исследований Института социологии и регионоведения ЮФУ)

Мирзазаде, Р.Ш. оглы

М63 Турецкий язык : учебник / Р.Ш. Мирзазаде, Ф. Болукбаш ; Южный
федеральный университет. – Ростов-на-Дону ; Таганрог :
Издательство Южного федерального университета, 2019. – 316 с.
ISBN 978-5-9275-3394-7

Учебник составлен с учетом новых тенденций в развитии современного турецкого языка и предназначен для студентов высшей школы и лиц, изучающих турецкий язык.

Учебник имеет четкую логическую структуру размещения глав, соответствующих определенным темам и расположенных в порядке возрастания сложности освоения языка. Работа содержит описание грамматического строя турецкого языка, дает определения и правила использования его основных грамматических категорий. В учебнике нашли отражение такие вопросы лексикологии, как структура слова, словосложение и словообразование, этимология словарного состава, основы турецкой лексикографии и др. Также направлен на освоение и закрепление навыков разговорной речи, дает определения и правила использования основных языковых категорий.

Публикуется в авторской редакции.

УДК 811.512.161(075.8)

ББК 81.631.2я73

ISBN 978-5-9275-3394-7

© Южный федеральный университет, 2019

© Мирзазаде Р.Ш., Болукбаш Ф., 2019

СОДЕРЖАНИЕ

АННОТАЦИЯ	5
ВВЕДЕНИЕ	7
ПРЕДИСЛОВИЕ	10
БАЗОВЫЙ УРОК.....	14
DERS 1	29
DERS 2.....	38
DERS 3	41
DERS 4.....	52
DERS 5.....	56
DERS 6.....	75
DERS 7.....	82
DERS 8.....	125
DERS 9.....	131
DERS 10.....	136
DERS 11	140
DERS 12.....	148
DERS 13.....	148
DERS 14.....	165
DERS 15.....	170
DERS 16.....	181
DERS 17.....	181
DERS 18.....	200
DERS 19.....	204
DERS 20.....	208
DERS 21.....	212

DERS 22	216
DERS 23	223
DERS 24	233
DERS 25	233
DERS 26	248
DERS 27	255
DERS 28	264
DERS 29	264
DERS 30	276
DERS 31	276
DERS 32	284
TÜRKÇE DİLBİLGİSİ TERİMLERİ (RUSÇA - РУССКИЙ)	300
KİTAPTAN BASI KELİMELERİN TERCÜMESİ	307
СПИСОК ИСПОЛЬЗУЕМЫХ ИСТОЧНИКОВ	314

АННОТАЦИЯ

В связи с развитием культурных, экономических и политических взаимоотношений России и Турции, одной из первостепенных задач Института социологии и регионоведения Южного Федерального Университета является подготовка высококвалифицированных специалистов для дальнейшего сохранения и углубления этих связей.

Студенты Института социологии и регионоведения Южного федерального университета уже в течение десяти лет изучают турецкий язык. Для более качественного и глубокого освоения языка студенты ежегодно проходят языковую практику в Стамбульском, Сакарийском и Анкарском университетах. Прохождение такой практики с поддержкой Института социологии и регионоведения Южного федерального университета способствует более эффективному изучению турецкого языка.

В целях оказания помощи студентам при изучении турецкого языка, систематизации и укрепления их знаний, было специально разработан учебник «Турецкий язык».

Учебник «Турецкий язык» представляет собой научное издание, характеризующееся комплексным подходом к последовательному изучению турецкого языка. Данный учебник предназначен для студентов, изучающих турецкий язык в высших учебных заведениях, а также может быть использовано лицами, желающими самостоятельно освоить основы турецкого языка.

Учебник имеет четкую логическую структуру размещения глав, соответствующих определенным темам и расположенных в порядке возрастания сложности освоения языка. Работа содержит описание грамматического строя турецкого языка, дает определения и правила использования его основных грамматических категорий. В учебнике нашли отражение такие вопросы лексикологии, как структура слова, словосложение и словообразование, этимология словарного состава, основы турецкой лексикографии и др.

Курс также направлен на освоение и закрепление навыков разговорной речи, дает определения и правила использования основных языковых категорий.

После каждого раздела с грамматическими и лексическими сведениями, учебник содержит упражнения для закрепления и лучшего усвоения пройденного материала учащимися.

Учебник представляет особую ценность для изучающих турецкий язык, поскольку узловые особенности грамматического строя и лексического состава представлены в книге с учетом новых тенденций в развитии турецкого языка.

ВВЕДЕНИЕ

Данный учебник разработан для студентов Института социологии и регионоведения Южного Федерального Университета, изучающих турецкий язык, и полностью соответствует учебному плану дисциплины «Второй иностранный язык (Турецкий язык)».

В основу учебника заложены базовые принципы грамматики турецкого языка, приведены примеры, разъяснения. В целях закрепления грамматических знаний предложен практический материал, состоящий из упражнений по всему объему изученной грамматики и различный по степени сложности.

В начале учебника разъясняется специфика турецкого языка, связанная с фонетическими и синтаксическими особенностями произношения некоторых согласных и гласных звуков и их написанием. Объясняется морфологическая структура турецкого языка, относящиеся к аллюгативному (приклеивающемуся) типу языка. В языках этого типа четко выделяется корень слова, к которому в определенной последовательности, один за другим, присоединяются справа грамматические показатели, называемые аффиксами, каждый из которых имеет, как правило, одно строго определенное значение (в отличие от фиктивных языков, например, русского, где суффикс совмещает в себе обычно несколько грамматических значений). В учебнике представлен полный список словообразовательных аффиксов с пояснениями и примерами.

Первый урок *«Гласные и согласные звуки в турецком языке» (Türkçe'de ünlü ve ünsüz)* дает более подробные объяснения по фонетическому произношению гласных и согласных звуков турецкого языка, а также, фонетических связок (**дифтонгов**).

Во втором и третьем уроках *«Падежи в турецкой грамматике» (Türk Dilbilgisinde Olan Durumlar)* подробно описаны и разъяснены 6 падежей турецкого языка, расписаны окончания падежей (**аффиксы падежей**), приведены примеры по склонению слов. В конце урока дано

задание по склонению ряда слов по падежам, направленное на закрепление полученных знаний.

Четвертый урок *«Знакомства» (Tanışma)* направлен на развитие разговорной речи обучающихся и связан с первым этапом коммуникации между людьми – знакомством, включающим: приветствие собеседника, получение первичной информации о нем (имя, место жительства, возраст и др.), прощание.

Пятый урок *«Образование множественного числа» (Çoğul Eki)* рассказывает об аффиксах, участвующих в образовании множественного числа в турецком языке.

Шестой урок *«Местоимения» (Zamirler)* посвящён местоимению в турецком языке. Описаны все типы местоимений, а также приведены примеры склонения местоимений по каждому типу и падежам. Дано задание для закрепления знаний. *«Аффиксы принадлежности» (İyelik Ekleri)* объясняет значение аффиксов принадлежности, выделяются группы аффиксов, подходящих под каждое отдельное местоимение (одноаффиксные конструкции). Здесь же дается определение притяжательного (двухаффиксного) изафета. Проводится различие между ними.

В седьмом уроке *«Имя числительное» (Sayılar)* объясняется образование числительных в языке. Выделяются 4 группы числительных, приводятся примеры.

Восьмой урок *«Образование простых времён глагола» (Eylemin (Fiilin) Zamanları)* является очень обширным. В нем разъясняется образование 5 основных времен турецкого языка. Приведены примеры с разъяснениями, даны задания для закрепления каждого времени отдельно на практике.

В девятом уроке *«Времена года, месяцы, дни недели и часы» (Mevsimler, Aylar, Günler ve Saatler)* представлены названия времен года, месяцев, дней недели. Разъясняется схема правильного определения времени дня по часам.

В десятом уроке «**Существительные**» (*Adlar*) дается определение имени существительного и объясняется образование его безглагольной формы.

Одиннадцатый урок конструкция «*Var, yok*».

Двенадцатый урок «**Вопросительные слова, вопросительные аффиксы и служебные имена**» (*Soru Sözcükleri: Soru Ekliri ve Yer Bildiren Sözcükleri*) посвящен употреблению вопросительных слов и служебным именам (именам послелогов), которые передают пространственные (некоторые иные) отношения.

В тринадцатом уроке «**Повелительное и желательное (повелительно-желательное) наклонение**» (*Emir Kipi ve İstek Kipi*) даны правила употребления повелительного и желательного (повелительно-желательного) наклонений с примерами и разъяснениями.

В четырнадцатый «**Отглагольное существительное**» (*Adlaştırma*), пятнадцатый «**Наречия**» (*Belirteçler (Zarflar)*) и шестнадцатый «**Союзы**» (*Bağlaçlar*) уроки посвящены особенностям и правилам использования в турецком языке различных частей речи, обычно представляющих особые трудности для понимания учащимися.

С семнадцатого по тридцать второй урок отражены следующие грамматические правила: **глагол возможности** (*Yeterlik Eylemi*), **должествовательное наклонение** (*Gereklilik Kipi*), **взаимный залог (глагол взаимности)** (*İsteş Eylem*), **залог** (*Dönüştü Eylem, Edilgen Eylem, Ettirgen Eylem*), **желательное и уловное наклонения** (*Dilek ve Şart Kipi*), **смешанные времена** (*Hikaye Birleşik Zaman, Rivayet Birleşik Zaman*), **условное наклонение и времена** (*Şart Birleşik Zaman*), **причинно-следственные деепричастия** (*Durum, Bağlama ve Sebep Ulaçları*), **причастия времени** (*Zaman Ulaçları*), **косвенная речь (косвенная речь в вопросительных формах)** (*Dolaylı Anlatım*), **причастия** (*Ortaçlar*), **удвоение слов в предложении** (*İkileşmeler*).

В конце учебника авторы предлагают ряд упражнений, направленных на закрепление пройденного материала и более эффективное усвоение основ турецкой грамматики.

ПРЕДИСЛОВИЕ

Государственным языком Турции является современный турецкий язык. На нем говорят многие народы Закавказья, Северного Кавказа, Средней Азии, Поволжья, Урала, Сибири и Молдовы (азербайджанцы, гагаузы, кумыки, балкары, туркмены, каракалпаки, узбеки, кыргызы, казахи, татары, башкиры, якуты, хакасы, тувинцы и чувашаи).

В огуз-булгарскую (западно-огузскую) группу тюркских языков входят азербайджанский, гагаузский, татарский, туркменский, кумыкский языки. Около 100 миллионов людей разговаривают на языках, которые входят в огуз-булгарскую группу тюркских языков.

Турецкий язык по морфологической структуре относится к типу приклеивающих языков. В языках этого типа четко выделяется корень слова, к которому в определенной последовательности, один за другим, присоединяются справа грамматические показатели, называемые аффиксами, каждый из которых имеет, как правило, одно строго определенное значение (в отличие от фиктивных языков, например, русского, где суффикс совмещает в себе обычно несколько грамматических значений).

Русский суффикс «ом» указывает одновременно на множественность и на дательный падеж, тогда как в турецком языке эти два значения передаются двумя аффиксами, например

el – рука

el-e – рук-у

el-ler-e – рук-ам

В турецком языке выделяются, в общем, те же части речи, что и в русском. Однако формальные различия между некоторыми, особенно именными, частями речи крайне незначительны или даже вовсе отсутствуют. С другой стороны, для турецкого языка специфично обилие различных морфологических форм, особенно глагольных (например, в изъявительном наклонении насчитывается месьть основанных (простых) форм, шесть сложных форм и целая серия так называемых описательных форм); некоторые из них (в частности

«имена действия») не имеют параллелей в индоевропейских языках. Турецкая морфология характеризуется большой стройностью, почти полным отсутствием каких либо исключений.

Ряд специфических черт имеет турецкий синтаксис. Так, любое определение (простое или сложное, именное или глагольное) всегда предшествует определяемому, а сказуемое располагается обычно в самом конце предложения (в разговорной речи это последнее правило часто нарушается). Придаточные предложения турецкого типа – в корне отличные от придаточных предложений индоевропейских языков (вводимых союзами, которых почти нет в турецком языке) – всегда предшествуют главному предложению или его сказуемому. Лексический состав турецкого языка является чрезвычайно пестрым (исконные турецкие слова, арабские, персидские, западноевропейские заимствования).

Турецкий язык можно подразделить на литературный язык, в основе которого лежит говор жителей Анкары, Стамбула, и диалекты, на которых говорят крестьяне различных вилайетов (губерний).

Принятый в 1928 г. новый турецкий алфавит, разработанный на латинской основе, состоит из **29 букв** и **2 значков**. 8 букв обслуживают гласные звуки (а, е, и, і, о, ö, u, ü), 21 согласные (b, c, ç, d, f, g, ğ, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z). Значки «^», «'».

В тюркологии устанавливается 3 этапа развития Османского языка:

1. Староосманского (Eski Osmanlıca) XIII-XV вв.
2. Среднеосманского (Orta Osmanlıca) XV-XIX вв.
3. Новоосманского (Yeni Osmanlıca) XIX-XX вв.

1. Эпоха становления турецкой государственности и зарождение турецкого из языков огузо-селджукских племен.

2. В эту эпоху усилилась роль арабского языка, явившегося языком ислама – государственной религии Османской империи. Только на арабском велось преподавание в религиозных школах мусульман, и

поэтому без знания арабского и персидского языков не возможно было писать «по-османски».

3. Период османского реформизма – Tanzimat – 1839-1878 и с эпохой младотурецкой революции (1908г.) Передовые деятели османской культуры – Намык Кемаль; Ахмед Митхам, Шемседдин Сами, Ибрагим Шинаси, Омер Сейфеддин, Зия Гекальп искали пути преодоления разрыва между литературными и разговорными нормами османского языка. Реформы Atatürk – ликвидации элитарности литературного языка, демократизации письменных норм и сближения их с разговорным турецким языком «Osmanlıca» □ Türkçe. 1928г. лат. В 1932г. создано «Турецкое лингвистическое общество» «Türk Dil Kurumu», являющееся главным научным и организационным центром языковой реформы.

Türk Alfabeti – Турецкий алфавит

Kitap yazısı	El yazısı	Harfin adı	Аналогия русского алфавита
Печатные	Прописные	Название букв	
A a	<i>A a</i>	A	А
B b	<i>B b</i>	Be	б
C c*	<i>C c*</i>	Se	дж
Ç ç	<i>Ç ç</i>	Çe	ч
D d	<i>D d</i>	De	д
E e	<i>E e</i>	E	э
F f	<i>F f</i>	Fe	ф
G g	<i>G g</i>	Ge	г
Ğ ğ*	<i>Ğ ğ*</i>	Ğe	гх
H h*	<i>H h*</i>	He	х
I ı	<i>I ı</i>	I	ы
İ i	<i>İ i</i>	İ	и
J j	<i>J j</i>	Je	ж
K k	<i>K k</i>	Ke	к
L l	<i>L l</i>	Le	л
M m	<i>M m</i>	Me	м
N n	<i>N n</i>	Ne	н
O o	<i>O o</i>	O	о
Ö ö*	<i>Ö ö*</i>	Ö	как мё
P p	<i>P p</i>	Pe	п
R r	<i>R r</i>	Re	р
S s	<i>S s</i>	Se	с
Ş ş	<i>S s</i>	Şe	ш
T t	<i>Ş ş</i>	Te	т
U u	<i>T t</i>	U	у
Ü ü*	<i>U u</i>	Ü	как рю, лю
V v	<i>Ü ü*</i>	Ve	в
Y y	<i>V v</i>	Ye	й
Z z	<i>Y y</i>	Ze	з
	<i>Z z</i>		

*Данные звуки не имеют соответствия в русском языке.

БАЗОВЫЙ УРОК

О гласных звуках турецкого языка.

В турецком языке имеется восемь гласных звуков (**ünlü**); передний ряд (**ince ünlü**): (e,i,ö,ü), задний ряд (**kalın ünlü**) (a,ı,o,u): узкие гласные (**dar ünlü**) (ı,i,u,ü), широкие (**geniş ünlü**) (a,e,o,ö), негубные гласные (**düz ünlü**) (a,e,ı,i), губные (**yuvarlak ünlü**), (o,ö,u,ü).

Главной специфической чертой фонетического строя (**sesbilim**) турецкого языка выступает явление турецкого языка сингармонизма (гармонии гласных) (**ünlü uyumu**), сводящиеся к тому, что качество гласного первого слога определяет собой качество гласных последующих слогов, например, **öğretmen-ler-imiz-e, genç-ler-imiz-e** (нашим мужчинам, нашим братьям).

Все восемь гласных **a, ı, o, u, e, i, ö, ü** подразделяются:

- А) *по месту образования* – на нёбные (**e, i, ö, ü**) и ненёбные (**a, ı, o, u**);
- В) *по участию губ в артикуляции* – на губные (o,ö,u,ü) и негубные (a,e,ı,i)
- С) *по степени раствора рта* – на широкие (a,e,o,ö) и узкие (ı,i,u,ü).

Упражнения на артикуляции гласных

1. на a: araba, abla, asla, mal, ara, ağaç, masa, hala
2. на ı: ılık, ısı, ışık, ıssız, kız, fırın, dış, kış, kıvrıkcık
3. на o: ocak, odun, okul, omuz, olay, orman, otuz
4. на u: ucuz, uçak, uçurtma, ulus, uslu, usta, mutlu
5. на e: eğlence, ekmek, ekin, emek, eser, evren, eylem
6. на i: içki, iğne, iklim, ilçe, ilk, ilgi, inilti, iri, işçi, işsiz
7. на ö: ödül, öfke, öğrenci, öğretmen, önder, önem, örnek
8. на ü: üçgen, ünlü, üretim, üst, üstün, ütü, üzüm, üzüntü

Словообразовательные аффиксы турецкого языка.

В современном турецком языке имеется большой пласт слов, образованных путем аффиксации. Аффиксальный способ словообразования представляют собой постоянно действующие в турецком языке средство выражения новых понятий. История развития лексики турецкого языка свидетельствует о неизменности использования одних аффиксов, архаизации других, появлении или активизации третьих. В лексическом составе современного турецкого языка можно встретить наряду со словами, образованными с помощью малопродуктивных аффиксов, слова, созданные с наши дни посредством аффиксов продуктивных, из которых одни дошли до нас из древности, а другие появились сравнительно недавно. Высокая употребительность аффикса может иметь самые разные причины. Одной из них является четкость его семантики, позволяющая широко использовать его в процессе словообразования.

При каждом аффиксе за толкованием его значения следуют примеры, включающие данный аффикс. Сложные аффиксы в I части учебно-методического комплекса не даны. Однако, зная семантику простых аффиксов и последовательность их расположения, значение производного слова можно уяснить, разложив его на составные морфемы (например, bil-gi-siz-lik).

а, е	Служит для образования отглагольных основ имен существительных, обозначающих результат действия, названного исходной основой; <i>yar-mak</i> – рассекать, <i>yara</i> – рана, порез; <i>bak-mak</i> – смотреть, <i>baka</i> – посмотреть; <i>sür-mek</i> – длиться, <i>süre</i> – срок.
()ç	Служит для образования отглагольных основ имен существительных, обозначающих инструмент. Орудие или средство действия, названного исходной основой; <i>say-mak</i> – считать, <i>sayaç</i> – счетчик, <i>büyü-t-mek</i> – увеличивать, <i>büyüteç</i> – лупа, <i>kazan-mak</i> – зарабатывать, <i>kazanç</i> – заработок.
()к	Служит для образования отглагольных основ: 1. имен существительных со значением: а) «место действия»: <i>sığın-mak</i> – укрываться, <i>sığınak</i> – укрытие; <i>ürk-mek</i> – пугаться, <i>ürkek</i> – пугливый, <i>tara-mak</i> – чесать, <i>tarak</i> – гребенка; б) «предмет действия»: <i>uç-mak</i> – летать, <i>uçak</i> – самолет; в) «субъект действия, характеризующийся признаком, названным исходной основой»: <i>kork-mak</i> – бояться, <i>korkak</i> – трус. 2. имен прилагательных со значением «обладающий признаком, названным исходной основой»: <i>parla-mak</i> – блестеть, <i>parlak</i> – блестящий.
()м	Служит для образования отглагольных основ имен существительных. Производные слова обозначают: 1. результат действия: <i>tut-mak</i> – хватать, держать, <i>tutam</i> – горсть, охапка, пучок; <i>bak-mak</i> – смотреть, <i>bakım</i> – присмотр, надзор; 2. количество, меру или пропорцию: <i>sağ-mak</i> – доить, <i>sağım</i> – удой; 3. отдельный акт действия: <i>at-mak</i> – стрелять, <i>atım</i> – выстрел; <i>dil-mek</i> – резать на куски, <i>dilim</i> – ломоть, <i>ye-mek</i> – есть, <i>yem</i> – корм.
-асак -есек	Служит для образования причастия будущего времени. Субстантивированные причастия имеют значения: 1. «то, что (или тот, который) совершит (или должен совершить) действие, названное исходной основой»; 2. «то, что (или тот, который) должны быть подвергнуты действию,

	названному исходной основой» yak-mak – жечь, зажигать, yakacak – топливо; gel-mek – приходить, gelecek – будет приходить.
-ağan -eğin	Служит для образования отглагольных основ имен прилагательных со значением “проявляющий свойство того, что названо исходной основой”. В некоторых случаях произведение слова имеют оттенок “склонный, привычный к действию, названному исходной основой” dur-mak – стоять, durağan – неподвижный, ol-mak – быть , olağan – обыкновенный .
-gı -gi -gu -gü -kı -ki -ku -kü	Служит для образования отглагольных основ имен существительных, означающих: 1. орудие, предмет, приспособление, предназначенное для действия, названного исходной основой: bil-mek – знать, bilgi – знание; çal-mak – играть на чем-либо, çalgi – музыкальный инструмент; 2. название действия: say-mak – уважать, saygı – уважение, ver-mek – давать, vergi – налог; duy-mak – чувствовать, duygu – чувство, gör-mek – видеть, görgü – опыт, bas-mak – давить, baskı – пресс.
-mak -mek	Служит для образования отглагольных основ имен существительных со значением: 1. результат или объект действия, названного исходной основой: kaş-mak – скользить, kaşmak – сливки, сметана; ek-mek – посадить (зерно) , ekmek – хлеб , ye-mek - есть , yemek - еда 2. орудие, предмет или приспособление, предназначенное для действия, названного исходной основой: çak-mak – высекать огонь, çakmak – зажигалка, огниво; bas-mak – наступать, basamak – ступенька.
-mık -mik -muk -mük	Служат для образования отглагольных основ имен существительных, обозначающих результат или объект действия, названного исходной основой: kiş-mak – жалеть , kişmık – заноза, il-mek - вязать, ilmik -петля.

-an -en	Служит для образования форм причастия настоящего-прошедшего времени. Субстантивированные причастия имеют значение то, что/или тот, который совершает действие, названное исходной основой: <i>kap-mak</i> – схватывать, хватать, <i>kapan</i> – ловушка, капкан; <i>ver-mek</i> – давать, предоставлять работу, <i>işveren</i> – работодатель, <i>çarp-mak</i> – ударять, <i>çarpan</i> – бьющий
-anak -enek	Служит для образования отглагольных основ имен существительных, обозначающих результат или объект действия, названного исходной основой: <i>not tut-mak</i> – вести запись, <i>tutanak</i> – протокол, <i>gel-mek</i> – приходить, <i>gelenek</i> – традиция, <i>seç-mek</i> – выбирать, <i>seçenek</i> – выбор.
() r	Служат для образования причастия настоящего-будущего времени. Субстантивированные причастия имеют значение «то, что» (или тот, который) /постоянно/ совершает или может совершить действие, названное исходной основой <i>yaz-mak</i> – писать, <i>yazar</i> – писатель, <i>git-mek</i> – уходить, <i>gider</i> – расход, <i>oku-mak</i> – читать, <i>okur</i> – читатель.
-av -ev	Служит для образования отглагольных основ имен существительных, обозначающих результат или объект действия, названного исходной основой: <i>sına-mak</i> – испытывать, <i>sınav</i> – экзамен, испытание; <i>söyle-mek</i> – говорить, <i>söylev</i> – речь.
-ay -ey	Служит для образования отыменных основ имен существительных, обозначающих чаще всего название пространства, где находится то, что названо исходной основой: <i>dene-mek</i> – испытывать, <i>deney</i> – эксперимент; <i>ol-mak</i> – быть, <i>olay</i> – ситуация; <i>yat-mak</i> – спать; <i>yatay</i> – лежащий (предмет).
-sa -se -ça -çe	(безударный) служит для образования отыменных основ: (ударный) прилагательных, характеризующихся ослаблением или усилением признака, названного исходной основой: <i>acı</i> – горький, <i>acısa</i> – горьковатый; прилагательных со значением «свойственный тому, что названо исходной основой»: <i>kahraman</i> – герой, <i>kahramanca</i> – героический, геройский;

	3. наречий со значением «так, как свойственно тому, что названо исходной основой: <i>düşman</i> – враг, <i>düşmanca</i> – враждебно; 4. имен, обозначающих название языка народа, названного исходной основой: <i>Fransız</i> – француз, <i>Fransızca</i> – французский язык.
-cağız -ceğiz	Служат для образования отыменных основ имен существительных с уменьшительно-ласкательным значением. Иногда производные слова носят некоторый оттенок сострадания, сочувствия, пренебрежения: <i>adam</i> – человек, <i>adamcağız</i> – бедняга, <i>kedi</i> – кошка, <i>kediceğiz</i> – кошечка, <i>yavru</i> – дитя, <i>yavrucağız</i> – бедное дитя, <i>ev</i> – дом, <i>evceğiz</i> – домишко.
-cık -cik -cuk -cük	Служит для образования отыменных основ имен существительных или прилагательных. В большинстве случаев производные слова имеют уменьшительно-ласкательные значения: <i>bağ</i> – веревка, <i>bağcık</i> – веревочка; <i>ufak</i> – маленький: <i>ufacık</i> – малюсенький; <i>söz</i> – слово <i>sözcük</i> – словечко.
-cıl -cil -çıl -çil	Служат для образования отыменных основ имен прилагательных со значением: «любящий то, что обозначено исходной основой» <i>insan</i> – человек, <i>insancıl</i> – любящий человека, прирученный (о животных); обладающий (внешним) признаком, характеризующим исходную основу: <i>ben</i> – я, <i>bencil</i> – эгоист; <i>ev</i> – дом, <i>evcil</i> – домосед; <i>et</i> – мясо, <i>etçil</i> – хищник.
-cı -ci -cu -cü -çı -çi -çu	Служат для образования отыменных основ имен существительных, обозначающих лицо, производящее действие, названное исходной основой. Производные слова характеризуют лицо: по сфере его занятий: <i>dağ</i> – гора, <i>dağcı</i> – альпинист; по склонности или по действию: <i>yalan</i> – ложь, <i>yalancı</i> – лгун; <i>şaka</i> – шутка, <i>şakacı</i> – шутник; по отношению к объекту его занятий или к орудию действия:

-çü	kundura – обувь, kunduracı – обувщик. Служат также для образования имен прилагательных с той же основой: spor – спорт, sporcu – спортсмен, göz – глаз, gözcü – окулист; balık – рыба, balıkçı – рыбак; diş – зуб, dişçi – зубной врач; top – оружие, topçu – артиллерист.
-dan -den -tan -ten	(аффикс исходного падежа) служат для образования отыменных основ: наречий со значением «так, как свойственно тому, что названо исходной основой»: yakın – близко, yakından – вблизи; erken – рано, erkenden – спозаранку, top – мяч, toptan – оптом, iç – нутро, içten – от души.
-dar -tar	n (непродуктивный) служит для образования отыменных основ: 1. имен существительных со значением «то, что (или тот, который) обладает тем, что названо исходной основой»: hisse – пай, hissedar – пайщик; 2. имен прилагательных со значением «обладающий тем, что названо исходной основой» hava – воздух, havadar – имеющий много воздуха; bayrak – знамя, bayraktar – знаменосец.
-daş -deş -taş -teş	Служит для образования отыменных основ имен существительных, обозначающих лицо, объединенное совместностью действия или взаимной связью с другим лицом (или лицами), основанной на одинаковом отношении к тому, что названо исходной основой çağ – время, пора, çağdaş – современник. Служит также для образования имен прилагательных с той же основой yol – дорога, yoldaş – попутчик, yurt – страна, yurttaş – соотечественник, denk – равный, denkteş – ровня.
-tı -ti	Служат для образования отглагольных основ и звукоподражательных слов имен существительных, обозначающих результат действия, названного исходной основой: bağır-mak – орать, рвать, bağırtı – крик, рев; gez-mek – гулять, gezinti – прогулка; bağla-n-mak – привязываться, bağlantı – связь; karar-mak – чернеть, karartı – темнота.

-dik -dik	Служат для образования причастия прошедшего-настоящего времени. Субстантивированные причастия имеют значение «то, что (или тот, который) совершает действие или подвергается действию, названному исходной основой»: tanı-mak – знать, узнавать, tanıdik – знакомый; bilin-mek – быть известным, bilindik – известное (число).
-dir -dir	Служат для образования формы принудительного залога со значением: 1. каузативным (от основ переходных глаголов): aç-mak – открывать, aç-tır-mak – заставить открыть; 2. активным (от основ непереходных глаголов) çarp-mak – удариться, çar-tır-mak – ударить; dur-mak – стоять, dur-dur-mak – заставить стоять, остановить.
-gaç -geç	Служат для образования отглагольных основ: 1. имен существительных со значением «орудие, средство или приспособление, предназначенное для совершения действия, названного исходной основой»: dayan-mak – опираться, dayangaç – опора; 2. имен существительных со значением «производящий действие», названное исходной основой: utan-mak – стыдиться, utangaç – стыдливый; süz-mek – цедить, süzgeç – ситечко.
-gan -gen -kan -ken	Служат для образования отглагольных основ имен прилагательных или существительных, обладающих признаком, названным исходной основой: çalış-mak – работать, трудиться, çalışkan – трудолюбивый; geçir-mek – проводить, geçirgen – пропускающий; unut-mak – забывать, unutkan – забывчивый; çekiş-mek – ссориться, çekişken – сварливый.
-gin -gin -gun -gün	Служит для образования отглагольных основ имен прилагательных с пассивным значением: kır-mak – разбивать, kırgin – разбитый; ger-mek – натягивать, gergin – натянутый; yor-mak – утомлять, yorgun – утомленный; üz-mek – мучить, üzgün – измученный; kaç-mak –

-km -kin	бегать, kaç ın – беглец.
-ı -i -u -ü	Служит для образования отглагольных основ имен существительных, обозначающих предмет, который является объектом действия, названного исходной основой: yaz-mak – писать, yazı – письмо; diz-mek – нанизывать, dizi – ряд, нить (например, бусы, жемчуга), aç-mak – открывать, aç ı – угол; doğ-mak – родиться doğ u – рождение; öl-mek – умирать, ölü – мертвец; sor-mak – спрашивать, sor u – вопрос
-ıcı -ici	Служит для образования отглагольных основ: 1. имен существительных, обозначающих производителя действия, названного исходной основой: sat-mak – продавать, sat ıcı – продавец; 2. имен прилагательных, характеризующихся постоянным свойством, названным исходной основой: yarat-mak – создавать, yarat ıcı – создатель; seç-mek – выбирать, seç ici – избирающий.
-ik -ik	Служат для образования отглагольных основ: 1. имен существительных, обозначающих явление или предмет, являющийся объектом или результатом действия, названного исходной основой: aksır-mak – чихать, aksır ık – чихание; 2. имен прилагательных со значением «находящихся в состоянии, возникшем в результате действия, названного исходной основой»: aç-mak – открывать, aç ık – открытый; değiş-mek – меняться, değiş ik – изменчивый.
-ıl -il	Служит для образования формы страдательного залога со значением: 1. пассивным (от основ переходных глаголов): kır-mak – разбивать, kır ılmak – быть разбитым; 2. медиальным (от основ переходных глаголов): at-mak – бросать, at ılmak – бросаться.
-() n 1	Служит для образования отглагольных основ: 1. имен прилагательных, характеризующихся признаком, названным

	исходной основой: say-mak – уважать, saym – уважаемый; 2. имен существительных, обозначающих явление или предмет, являющийся объектом действия, названного исходной основой: bas-mak – печатать, basm – пресса; ek-mek – сеять, ekin – посев.
-() n 2	Служит для образования формы возвратного залога со значением: 1. пассивным (от основ переходных глаголов): al-mak – брать, alm-mak – быть взятым; 2. медиальным (от основ переходных глаголов): kaç-mak – убегать, kaçm-mak уклоняться; 3. возвратным (от основ переходных глаголов) yıka-mak – мыть, yıkammak – мыться; giy-mek – надевать, giyin-mek – одеваться.
-() nç	Служит для образования отглагольных основ: 1. имен существительных, обозначающих явление или предмет, являющийся объектом или результатом действия, названного исходной основой: bas-mak – наступить, basmıç – давление; kork-mak – бояться, korkunç – страшный. 2. имен прилагательных со значением «вызывающий действие или чувство, возникшее в результате действия, названного исходной основой: sev-in-mek – радоваться, sevinç – радость.
-inti -inti -untu -üntü	Служит для образования отглагольных основ и звукоподражательных слов имен существительных, обозначающих результат действия, названного исходной основой: gir-mek - заходить, girinti - вход; çök-mek – опускаться, оседать, çöküntü – осадок, отстой; üz-mek - расстраивать, üzüntü - расстройство.
-ış -ış -uş -üş	Служит для образования отглагольных основ имен существительных, выражающих чаще всего манеру или способ действия: bak-mak – смотреть, bakış – взгляд; gül-mek – смеяться, gülüş – смех; gez-mek – гулять, geziş – прогулка, bul-mak – находить, buluş (icat) - открытие, dik-mek – шить, dikiş – шов.
-t	Служит для образования отглагольных основ имен

-it -it -ut -üt	существительных, характеризующихся признаком, названным исходной основой: yap-mak – делать, yapıt – производство; geçmek – проходить, geçit – проход, taşı-mak – перевозить, taşıt – транспортное средство, um-mak – надеяться, umut – надежда, kon-mak – располагаться, останавливаться, останавливаться на ночь, konut – местожительство, жилище.
-sı -sı -su -sü	Служат для образования от имен существительных прилагательных со значением «обладающий в некоторой степени качеством, свойством, названным исходной основой»: çocuk – ребенок, çocuksu – детский (манера поведения) ; erkek – мужчина, erkeksi – по-мужски (манера поведения); kadın – женщина, kadınsı – по-женски (манера поведения).
-ki	Служит для образования отыменных основ прилагательных со значением, характеризующийся локальным или временным признаком того, что названо исходной основой: akşam – вечер, akşamki – вечерний; yukarı – вверх, yukarıki – верхний;
-la -le	Служат для образования отыменных основ глаголов. Производные слова имеют значения: 1. действовать с помощью предмета, орудия или средства, названных исходной основой: balta – топор, baltala-mak – рубить топором; 2. подвергать действию того, что названо исходной основой: tuz – соль, tuzla-mak – солить; 3. проявлять признак или свойство того, что названо исходной основой: topal – хромой, topalla-mak – хромать.
-lan -len	Служат для образования отыменных основ глаголов. Производные слова имеют значения: 1. подвергаться тому (или подвергаться воздействию того), что названо исходной основой: buz – лед, buzlan-mak – обледенеть; 2. приобретать признак, свойство, характеризующее исходную основу: hasta – больной, hastalan-mak – заболеть.
-laş	Служат для образования отыменных основ глаголов со значением

-leş	«наделяться признаком, характеризующим исходную основу», приобретать свойства того, что названо исходной основой: ağır – тяжелый, ağırlaş-mak – тяжелеть, становиться тяжелым; kötü – плохо, kötüleş-mek – плохо себя чувствовать, genç - молодой, gençleş-mek – помолодеть.
-leyin	Служат для образования от имен существительных, обозначающих время дня, наречий: sabah – утро, sabahleyin – утром.
-lı -li -lu -lü	Служат для образования отыменных основ существительных и прилагательных. Производные слова имеют значения: 1. обладающий, наделенный тем, что названо исходной основой: para – деньги, paralı – денежный; 2. характеризующийся признаком, свойством того, что названо исходной основой: tat – вкус, tatlı – вкусный; şeker – сахар, şekerli – с сахаром (сахарный); su – вода, sulu – водянистый, содержащий воду; süt – молоко, sütlü – молочный; 3. уроженец или житель местности, названной исходной основой: Moskova – Москва, Moskovalı – москвич, житель Москвы; İran – Иран, İranlı – иранец; Türkiye – Турция, Türkiyeli – турок; Rostov – Ростов, Rostovlu – Ростовчанин.
-lık -lik -luk -lük	Служат для образования отыменных основ имен существительных и прилагательных со значением: абстрактным: ağır – тяжелый, ağırlık – тяжесть; boş – пустой, boşluk – пустота; собирательным, характеризующим место скопления предметов, названных исходной основой: ağaç – дерево, ağaçlık – лесистое место, лесистый; 3. целевого назначения: baş – голова, başlık – головной убор; 4. относящийся ко времени или включающий время, названное исходной основой: hafta – неделя, haftalık – недельный; güzel – красивый, güzellik – красота; tuz – соль, tuzluk – солонка, güç – трудный, güçlük – трудность.
-maç	Служат для образования отглагольных основ имен

-meç	существительных, обозначающих орудие, предмет или приспособление, предназначенное для совершения действия, названного исходной основой: <i>uirt-mak</i> - порвать, <i>uirtmaç</i> - ; <i>de-mek</i> - говорить, <i>demeç</i> - заявление, интервью; <i>dön-mek</i> - поворачивать, <i>dönemeç</i> – поворот (дороги).
-ma -me	Служат для образования отглагольных основ: 1. имен существительных, обозначающих действие или состояние: <i>doğ-mak</i> – рождаться, <i>doğma</i> – рождение; 2. имен прилагательных со значением «подвергшийся действию того, что названо исходной основой: <i>уар-mak</i> – делать, <i>уарma</i> – сделанный, фальшивый; <i>görüş-mek</i> – встречаться, <i>görüşme</i> – встреча, свидание.
-man -men	Служит для образования отглагольных основ имен существительных, обозначающих лицо, характеризующееся отношением к предмету, явлению, названному исходной основой: <i>say-mak</i> – считать, <i>sayman</i> –бухгалтер, <i>öğret-mek</i> – обучать, <i>öğretmen</i> – учитель.
-maz -mez	Служит для образования отрицательной формы причастия. Субстантивированные причастия имеют значения «характеризующийся отсутствием того, что названо исходной основой: <i>utan-mak</i> – стыдиться, смущаться, <i>utanmaz</i> – бесстыдный, наглый; <i>çık-mak</i> – выходить, <i>çıkma</i> – безвыходный.
-miş -miş -muş -müş	Служат для образования формы причастия прошедшего времени. Субстантивированные причастия имеют значения «того что (или тот, который) совершил действие, названного исходной основой»: <i>oku-mak</i> – читать, <i>okumuş</i> – ученый; <i>geç-mek</i> – проходить, <i>geçmiş</i> – прошлое; <i>ol-mak</i> – созреть, <i>olmuş</i> – зрелый.
- mtırak	Служат для образования отыменных основ прилагательных со значением неполноты качества названного исходной основой: <i>tatlı</i> – сладкий, <i>tatlımtrak</i> – сладковатый; <i>tuzlu</i> – соленый, <i>tuzlumtrak</i> – солоноватый.
-sal	1. Служит для преобразования глагола в существительное: <i>уу-mak</i> -

-sel	соответствовать, uyusal - подходящий ; gör-mek - видеть, görsel - видимый ; işit-mek - слышать, işitsel – слышимый. 2. Служит для преобразования существительного в прилагательное: bitki - растение, bitkisel - растительный; duygu - чувство, duygusal - чувствительный; kum - песок, kumsal – песчаный.
-sıl -sil -sul -sül	Служат для образования от имен существительных прилагательных со значением «характеризующийся признаком по исходной основе»: yok – нет, yoksul – низший; var – есть, varsıl (zengin)- богатый.
-sız -siz -suz -süz	Служат для образования отыменных основ имен прилагательных с привативным значением. Производные слова обозначают отсутствие того, что названо исходной основой: hak – право, haksız – бесправный; ümit – надежда, ümitsiz – безнадёжный; ölçü – мера, ölçüsüz – безмерный.
-t	Служит для образования формы повелительного залога со значением: 1. каузативным (от основ переходных глаголов): oku-mak – читать, okut-mak – заставить читать; 2. активным (от основ непереходных глаголов): kayna-mak – кипятить, kaynat-mak – кипятить.
-tay	Служит для образования отыменных основ имен существительных, обозначающих учреждение для осуществления действия, названного исходной основой: yargı – юрисдикция, yargıtay – прокуратура; kurul - совет, kurultay – конгресс, съезд.
-tır -tir -tur -tür	Служит для образования формы повелительного залога со значением: 1. каузативным (от основ переходных глаголов): aç-mak – открывать, açtır-mak – заставить открыть; ek-mek – сеять, ektir-mek – заставить сеять; yut-mak – глотать, yuttur-mak – заставить глотать; tüt-mek – дымить, tüttür-mek – заставить дымить; 2. активным (от основ непереходных глаголов): çarp-mak – удариться, çarptır-mak – ударить.

-ucu -ücü	Служит для образования отглагольных основ: 1. имен существительных, обозначающих производителя действия, названного исходной основой: boğ-mak – душить, boğucu – удушливый; yor-mak - утомить, yorucu - утомительный, gör-mek - видеть, görücü – наблюдательный. 2. имен прилагательных, характеризующихся постоянным свойством, названным исходной основой.
-uk -ük	Служат для образования отглагольных основ: 1. имен существительных, обозначающих явление или предмет, являющийся объектом или результатом действия, названного исходной основой: ou-mak – долбить, ouuk – углубление; sol-mak – блёкнуть, soluk – поблекший; 2. имен прилагательных со значением «находящихся в состоянии, возникшем в результате действия, названного исходной основой».
-ük	Служат для образования отглагольных основ: 1. имен существительных, обозначающих явление или предмет, являющийся объектом или результатом действия, названного исходной основой; 2. имен прилагательных со значением «находящихся в состоянии, возникшем в результате действия, названного исходной основой»: düş-mek – падать, düşük – опущенный.
-ül I	Служит для образования: 1. от имен существительных имен прилагательных со значением «обладающий свойством того, что названо исходной основой»; 2. отглагольных основ отвлеченных имен существительных.
-ül II	Служит для образования формы страдательного залога со значением: 1. пассивным (от основ переходных глаголов); 2. медиальным (от основ переходных глаголов): dön-mek – вращать, dönül-mek – вращаться; 3. безлично медиальным (от основ непереходных глаголов).

Ders 1

Türkçede ünlü ve ünsüz

Гласные и согласные звуки в турецком языке

ГЛАСНЫЕ ЗВУКИ

Турецкие гласные **a, i, o, u** по своей артикуляции, в общем, соответствуют русским гласным а, и, о, у.

Гласные **e, ı, ü, ö** нуждаются в специальном объяснении, так как первые

2 гласные (**e, ı**) находят лишь приблизительное соответствие в звуках русского языка, два других звука (**ü, ö**), как самостоятельные фонемы, вовсе отсутствуют в русском.

e- широкий негубный гласный переднего ряда. Этот звук весьма близок к оттенку русского звука «э». В ударных закрытых слогах «е» произносится с более широким раствором рта.

Примеры (Örnekler):

Ne – [нэ] – что

Ev – [эв] – дом

ı– узкий негубный гласный заднего ряда приблизительно соответствует русскому «ы» в неударных слогах.

Примеры (Örnekler):

İsı – запах

Sınır – рубеж, граница

ü – узкий губный гласный переднего ряда, не имеющий соответствия в русском языке. Этому гласному довольно точно соответствуют французское «и» в слове «but» и немецкое «ü» в слове «fünf».

Примеры (Örnekler):

Tütün – табак

Üzüm – виноград

Ütü – утюг

ö – широкий губный гласный переднего ряда, не имеющий соответствия в звуках русского языка. Этому гласному довольно точно соответствует немецкое «ö» в слове «schön».

Примеры (Örnekler):

Ön – перед

Göz – глаз

Sözlük – словарь

Гласные **o, ö** в словах турецкого происхождения встречаются лишь в первом слоге. В аффиксах указанные гласные не встречаются (исключение: **yor**). Гласные **o, ö** во втором и последующих слогах встречаются лишь:

- а) в сложных словах типа: **gözü tok** – довольствующийся малым, **göz göre göre** – открыто, на глазах;
- б) в словах с повторением того же слога или созвучания: **bomboş** – совершенно пустой, **hoş** – шум течения полноводной реки;
- в) в словах заимствованных: **konsolos** (из греческого) – консул, **profesör** (из французского) – профессор и др.

СОГЛАСНЫЕ ЗВУКИ

Произношение согласных

Согласные **b, ç** (=русское «ч»), **g, f, h, j** (=русское «ж»), **m, n, p, r, s, ş** (=русское «ш»), **t, v, z** находят, в большинстве случаев, почти полное соответствие в звуках русского языка. Произношение согласных **c, ğ, k, l, u** требует некоторых пояснений.

c переднеязычный звонкий аффрикат, соответствующий слитно произнесенным русским «д+ж», как, например, в слове «джигит» и английскому «j» в слове «jazz» джаз.

Примеры:

Can – [джан] – «душа»

Cam – [джам] – «стекло»

Ucuz – [уджуз] – «дешевый»

Примечание: Согласный «**c**» в позиции перед согласными **d, l, n** в произношении переходит в переднеязычный звонкий спирант **j [ж]** это явление объясняется тем, что смычный элемент аффриканта «**c**» в

сочетании с указанными согласными редуцируются, и, таким образом, в произношении создается звуковое представление чистого спиранта. Например, **Necdet** (в произношении nejet), **İclal** – слава, величие (в произношении ijlal), **ecnebi** – иностранный, чужой (в произношении ejnebi).

Согласный **c** и его глухой вариант **ç** в соседстве с согласными **t, ş, s, k, m, l** утрачивают смычный элемент, создавая звуковое представление чистого спиранта **ş**, например: **geçmiş** (в произношении geşmiş) – прошлое, **kaçmak** (в произношении kaşmak) – убежать, **geçti** (в произношении geşti) – прошло, **uçmak** (в произношении uşmak) летать, **yamaçlar** (в произношении yamaşlar) – откос.

g – в начале слов турецкого корня с гласными заднего ряда встречается крайне редко, в середине слова в окружении гласных и на конце слова после гласных **g** переходит в **ğ**.

Знак **g** обслуживает два варианта звука **g**: более передней (г') и более задний (г).

Знак **g** с гласными переднего ряда передает заднеязычный звонкий смычный согласный, продвинутый несколько вперед, т.е. произносимый с легкой патализацией; примерно соответствует русскому «смягченному» «г» в слове «гиря».

Примеры:

Gibi – [г'иби] – как, подобно

Gergin – [г'эрг'ин] – натянутый, напряженный.

Знак **g** с гласными заднего ряда передает заднеязычный звонкий смычный согласный, более глубокий чем «г»; приблизительно соответствует русскому «твердому» «г» в слове «горн».

Примеры:

Gaga - [гага] – клюв

Gurur – [гургур] – урчание.

ğ – в начале слов не встречается, заменяясь через **g** или соответствующим глухим **k**.

Знак **ğ**, точно также как и **g**, передает, в зависимости от гласного окружения, два варианта звука **ğ**: более передний (при гласных переднего ряда) и более задний (при гласных заднего ряда).

В окружении гласных заднего ряда и в конце закрытого слога с предшествующим гласным заднего ряда звук **ğ** в современном литературном языке в произношении совершенно исчезает, давая нуль звука, но на письме по традиции, берущей начало из старого турецкого алфавита сохраняется.

В позиции между гласными заднего ряда разного качества согласный **ğ**, заменяясь в произношении удлинением предыдущего гласного (вторичная долгота) образует:

а) отдельные слоги:

Примеры:

ağız [ā'ыз] «рот»

boğaz [bō'аз] горло

б) дифтонги, в случае если **ğ стоял в неударном слоге**

Примеры:

Çağır [чаы-рыр] «он зовет»

Vağır [bāы-рыр] «он кричит»

При гласных заднего ряда одинакового качества согласный **ğ** исчезает, одинаковые гласные стягиваются в один долгий гласный (монофонг); причем в таких случаях появляется некоторая двойственность монофонга в смысле ударения – двухвершинность, как в русском областном «бываат» вм. «бывает».

Примеры:

Ağac [ā'ач>āч] «дерево»

Uğur [y'ур>ур] «счастье»

В конце закрытого слога с предшествующим гласным заднего ряда **ğ** в произношении заменяется удлинением предыдущего гласного (вторичная долгота).

Примеры:

Vağ [bā] «узел»

Doğru [dōру] «прямо»

В окружении гласных переднего ряда и в конце закрытого слога с предшествующим гласным переднего ряда **ğ**, в виду сильной патализации, имевшей место на предшествующих стадиях развития языка, в современном литературном языке создается акустический эффект среднеязычного звонкого спيرانта **y**, примерно соответствующего русскому наслоговому «и» (т.е. «й») или немецкому «j». На письме по традиции сохраняется **ğ**.

Примеры:

Değirmen [дэйирэн] «мельница»

Değnek [дэйнмэк] «палка»

k обслуживает два варианта звука **k**: более передний (при гласных переднего ряда) и более задний (при гласных заднего ряда).

Этот знак с гласными переднего ряда передает заднеязычный глухой согласный, продвинутый несколько вперед, т.е. произносимый с легкой патализацией, примерно соответствует русскому «смягченному» «к» в слове «кинь».

Примеры:

İki [ики] два

Körek [кёпек] собака.

Знак **k** с гласными заднего ряда передает заднеязычный глухой смычный согласный, более глубокий, чем **k** с гласными переднего ряда и примерно соответствует русскому «твердому» «к» в слове «кум».

Примеры:

Kum [кум] песок

Ok [ок] стрела

Конечный **k** (оба варианта – более передний и более задний) корня при гласном наращении, как правило (исключение падает главным образом на односложные слова), переходит в звонкий **ğ**.

Примеры:

Kulak – ухо

Kulağım – мое ухо

Börek – пирожок

Vöregim – мой пирожок.

І обслуживает два варианта звука І: велярный, сонорный согласный І (рус. «л») и переднеязычный латеральный (боковой) согласный І (рус. «ль») – это положение относится к звуку І в словах турецкого корня. В словах, заимствованных из арабского языка І как правило латеральный.

Знак І с гласными заднего ряда, в словах турецкого корня передает велярный сонорный согласный, соответствующий русскому «л» в слове «даль».

Примеры:

Dal – ветка

Al – алый.

Знак І с гласными переднего ряда передает переднеязычный латеральный согласный, соответствующий русскому «ль» в слове «даль».

Примеры:

Dil – язык

El – рука.

Примечания.

1. Звук І в арабских и французских заимствованиях, вне зависимости от гласного окружения, как правило (исключение *akıl, asıl*), является латеральным, т.е. соответствует русскому «ль», например *sual* (суаль) – вопрос, *rol* (роль) – роль.
2. Звук І в комбинации с носовым согласным ассимилируется ему, например: *onlar> onnar*- они, *yalnız>yannız* – одиночество. Чаще это явление наблюдается в диалектах, но иногда и в живом произношении интеллигенции.
3. В отдельных словах звук І заменяет г (явление ротацизма), например: *güreş~ güleş* – борьба.
4. Согласный **g, k, l** в арабских и персидских заимствованиях с предшествующими гласными **â, û** произносится также, как и указанные согласные в соседстве с небными гласными (т.е. г', к', ль). Например: *rüzgar* (п.) – ветер, *katip(a.)* (катип) - секретарь, *ilan*

(а.) (ильан) – объявление, güya (п.) (г'ўйа) – словно, как будто, sülûk
(а.) (сўльўк) – следование по пути, hükümet (а.) (хўк'ўмет) -
правительство.

у среднеязычный звонкий спирант. В позиции перед гласными соответствует немецкому j в слове «Jahr» - год, английскому у в слове «yes» - да. В русском языке этот звук мы находим в сочетании с гласными а, о, э, у в начале слов, на письме эти сочетания (согласно и указанных гласных) передается буквами: я, ё, е, ю (Яша, ёлка, ель, юг). Сочетание турецких звуков у+а= рус. «я», у+о=рус. «ё», у+е=рус. «е», у+и=рус. «ю»ю

Примеры:

Yaz – лето

Yer – земля

Yol – путь

Yuva – гнездо.

Остальные турецкие гласные с предшествующим согласным у (т.е. у+i, у+ı, у+ö, у+ü) не имеют соответствия в русском языке, а в турецком являются йотированным і, ı, о, и.

Примеры:

Yirmi – двадцать

Yöre - склон

Yıl – год

Yüz – лицо.

Знак у, следуя за гласными, передает звук, соответствующий русскому неслоговому «и» (=й).

Примеры:

Köy – деревня

Saray – дворец.

ЗНАЧКИ

Современный турецкий алфавит, кроме указанных выше 29 букв, имеет еще два специальных знака, заимствованных из французского алфавита «^» - l'accent circonflexe, по-турецки **uzatma ve inceltme işareti** – знак

удлинения и смягчения, «'» - l'apostrophe, по-турецки **kota** или **kesme işareti** знак разделения.

«^» данный значок дает понять, что гласный звук, стоящий под этим знаком произносится дольше и мягко. Так например:

- ◆ Eş sesli kelimeler – т.е при одинаковом написании имеют разное значение:

hala – сестра отца

hala – пока еще

- ◆ Знак «^» над гласными буквами «а», «и» при образовании слогов с согласными «g», «k», «l» (имеющими 2 звука в произношении) смягчают указанные согласные: kâtip, imkân, lâzım, ilâç, rüzgâr, karargâh, gûya.

- ◆ Слова персидского и арабского происхождения в турецком языке при соединении к окончанию слова аффикса *i* образуют относительные прилагательные 3 л. ед. ч.: tarih – tarihî, ilim – ilmî, ahlak – ahlakî, iktisat – iktisadî, siyaset – siyasî.

Знак Апостроф (Kesme)

Знак «'» (Kesme) в турецком языке, в отличие от русского, выполняет совсем другие функции и пишется:

- ◆ При разделении имени существительного собственного от аффиксов: Moskova'ya, Ahmet'i, İlyas'tan.
- ◆ При использовании аббревиатуры: TBMM'den (Türkiye Büyük Millet Meclisi), TRT'nin (Türkiye Radyo Televizyon Kurumu)
- ◆ При отделении цифр от аффиксов: 1980'den önce, 1991'den sonra, 11'e 5 var.

Odev / задание: Aşağıdaki sözcüklerin anlamlarını sözlükten bulun ve bu sözcüklerle telaffuz çalışmaları yapın/ Переведите нижеприведенные слова с помощью словаря и тренируйтесь над правильным произношением этих слов.

acı, açık, ağaç, bal, boğaz, cadde, cömert, cüzdan, çatal, çekiç, dağ, dolap,
eğitim, el, ev, fare, fırça, garson, gece, hala, hâlâ, halı, ılık, ışık, iğne, ilk, jilet,
jüri, köpek, kol, lamba, lokanta, mağaza, nöbet, oda, öğrenci, öğretmen,
pirinç, ray, sağ, sol, şemsiye, taş, tıraş, uçak, üçgen, valiz, yok, yaprak, zaman

Ders 2
Türk Dibilgisinde Olan Durumlar
Падежи в турецком языке

1. Yalın durumu – Именительный падеж
2. Belirtme durumu – Винительный падеж
3. Yönelme durumu – Дательный падеж
4. Bulunma (kalma) durumu – Творительный (местный) падеж
5. Uzaklaşma durumu – Предложный (исходный) падеж
6. Tamlayan durumu – Родительный падеж

Not/Примечание:

Необходимо запомнить, что некоторые падежи турецкого языка почти полностью соответствуют значению падежей в русском языке, однако некоторые не имеют аналогов и представляют собой особые формы.

Türkçe’de ‘tamlayan durumu’, ad tamlaması olarak geçmektedir. Ancak, Rusça’da ‘Родительный падеж’ durumuna denk geldiği için, bu kitapta ad tamlaması ‘tamlayan durumu’ olarak gösterilmektedir. В турецком языке ‘tamlayan durumu’ обозначается как ‘принадлежность существительных’. В данной книге он выделяется как аналог Родительного падежа в русском языке

AD DURUM EKLERİ
ПАДЕЖНЫЕ ОКОНЧАНИЯ

Yalın durumu	Без окончаний (eklesizdir)
Belirtme durumu	ı, i, u, ü
Yönelme durumu	a,e
Bulunma (kalma) durumu	da, de (ta, te)
Uzaklaşma durumu	dan, den (tan, ten)
Tamlayan durumu	m, in, un, ün

AD DURUM SORULARI
ВОПРОСЫ ПАДЕЖЕЙ

Yalın durumu	kim	ne
Belirtme durumu	kimi	neyi
Yönelme durumu	kime	neye
Bulunma (kalma) durumu	kimde	nede
Uzaklaşma durumu	kimden	neden
Tamlayan durumu	kimin	neyin

ADIN HALLERİ
СКЛОНЕНИЕ ПО ПАДЕЖАМ

Yalın durumu	ev	sınıf	okul	köy
Belirtme durumu	evi	sınıfı	okulu	köyü
Yönelme durumu	eve	sınıfa	okula	köye
Bulunma (kalma) durumu	evde	sınıfta	okulda	köyde
Uzaklaşma durumu	evden	sınıftan	okuldan	köyden
Tamlayan durumu	evin	sınıfın	okulun	köyün

Yalın durumu	Mert	Saşa	Erkan	İnna
Belirtme durumu	Mert'i	Saşa'yı	Erkan'ı	İnna'yı
Yönelme durumu	Mert'e	Saşa'ya	Erkan'a	İnna'ya
Bulunma (kalma) durumu	Mert'te	Saşa'da	Erkan'da	İnna'da
Uzaklaşma durumu	Mert'ten	Saşa'dan	Erkan'dan	İnna'dan
Tamlayan durumu	Mert'in	Saşa'nın	Erkan'ın	İnna'nın

**СКЛОНЕНИЕ ПО ПАДЕЖАМ
ИМЕН СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ
ВО МНОЖЕСТВЕННОМ ЧИСЛЕ**

Yalın durumu	kapılar	kalemler	kitaplar
Belirtme durumu	kapıları	kalemleri	kitapları
Yönelme durumu	kapılara	kalemlere	kitaplara
Bulunma (kalma) durumu	kapılarda	kalemlerde	kitaplarda
Uzaklaşma durumu	kapılardan	kalemlerden	kitaplardan
Tamlayan durumu	kapıların	kalemlerin	kitapların

Not: *Kalın ünsüzlerden p, f, h, t, k, ç, s, ş sonra “d” harfi “t” harfi olarak yazınıyor.*

После глухих согласных p, f, h, t, k, ç, s, ş буква “d” переходит в букву “t”.

Odev: *Aşağıdaki sözcüklerin anlamlarını sözlükten bulun ve bu sözcükleri adın durumlarına göre çekimleyin. Нижеприведенные слова переведите на русский язык и просклоняйте эти слова по падежам.*

ada, bayrak, ceket, çiçekler, duvar, etek, fırın, gazete, hırsız, ıspanak, insanlar, jeton, kâğıt, lale, mendiller, nar, orman, ördekler, paralar, resimler, saat, şapka, tebeşir, uçurtma, üzüm, vapur, yağmur, zil

Ders 3

Adın Durumları (açıklamalar)

Падежи в турецком языке (разъяснение)

1. YALIN DURUMU

Неопределенный падеж (именительный падеж).

Yalın durumu не имеет никаких окончаний.

Yalın durumu выражает:

1) Подлежащее, соответствуя русскому именительному падежу.

Примеры:

Kitap kalındır. – книга толстая

Biz öğrenciyiz. – мы студенты

2) Сказуемое (имя в позиции сказуемого: имя + аффиксы сказуемости или глагол olmak – быть), соответствуя русскому именительному и творительному падежам.

Примеры:

Defter kalındır. – тетрадь толстая

O öğretmen idi – он был учителем

3) Прямое дополнение, соответствуя русскому винительному падежу. Неопределенный падеж является падежом прямого объекта в следующих случаях:

А) Объектом является предмет неопределенный (логически и грамматически), впервые упоминаемый или невыделенный из числа ему подобных. Имена собственные, личные и указательные местоимения, являясь сами по себе элементами определенными, будучи объектами, всегда оформляются винительным падежом.

Примеры:

Bir **kitap** okuyorum. – я книгу ~ книги (неопр.) читаю.

Bir **araba** gördüm. – я видел машину (какую-то).

◆ Прямой объект, определенный числительным, сохраняет безаффиксальную форму, т.е. стоит в неопределенном падеже.

Примеры:

Beş kilo **elma** aldı. – он купил пять килограмм яблок.

Bir **araba** aldık. – Мы купили (одну) машину.

- ◆ К числу сочетаний «неопределенного» объекта со своим сказуемым следует отнести и так называемые сложные глаголы где, благодаря своей неопределенности, объект как бы инкорпорируется в сказуемое образуя вместе с ним одну семему.

Примеры:

Söz vermek – давать слово

Cevap vermek – давать ответ

Kabul etmek – принимать (дословно: делать прием).

Göz yummak – закрывать глаза.

- ◆ То же явление наблюдается при глаголах «одного корня», например, çalgı çalmak – играть на музыкальном инструменте, yemek yemek- кушать.

В) При логическом объекте, являющимся по формально-грамматическим признакам подлежащим при сказуемом в страдательной форме. (**edilgen**)

Примеры:

Mektup yazıldı. – письмо написано

Araba, Ali tarafından yıkandı. – Машина со стороны Али помылась.

- 1) Определение в конструкции изафета соответствуя русскому родительному падежу или «относительному» падежу.

Примеры: Türkiye Cumhuriyeti – Турецкое Государство. (Belirtisiz ad tamlaması)

Türkiye hükümeti – Правительство Турции. (Belirtisiz ad tamlaması)

Kitap dükkanı – книжный магазин (Belirtisiz ad tamlaması)

Gümüş küpe – серебряные серьги. (Takısız ad tamlaması / Sıfat tamlaması)

- 2) Обстоятельство времени, указывающее на момент совершения действия (когда?) или количество времени (сколько времени?).

Примеры:

Bu gece – сегодня ночью

Bu gece uçakla geleceğiz. - сегодня ночью мы прилетим

Üç ay - три месяца (дословно три месяц).

Bir haftadır kar yağıyor. – недели идет снег.

Bir haftadan beri kar yağıyor. -недели идет снег.

- 3) Ряд русских косвенных падежей (кроме винит.п.), что имеет место при сочетании имен с послелогоми, управляющими неопределенным падежом (ile, la, le, «с...»), вместе с ..., посредством чего-либо; выражает сопровождение, посредничество, причину образа действия).

Примеры:

Ağabeyi ile – с братом.

Yolculuk için – для путешествия.

Âdet üzere – по обычаю.

Öğretmen gibi – как учитель.

Deniz kadar – как море.

2. BELİRTME DURUMU – Винительный падеж.

1. При определенном (выделенном из ряда ему подобных) объекте.

Пример:

Kitabı okuyor. – Он читает (определенную) книгу.

Kalemi aldım. – Получил (определенную) ручку.

Mektubu yazdım. – Написал (определенное) письмо.

2. При грамматически определенном объекте, т.е. объекте, определенном именем существительным прилагательным, местоимением или аффиксами принадлежности.

Примеры:

Ağabeyimin **arabasını** kullanıyorum. – Я вожу машину своего брата.

Kalın **kitabı** al! – Возьми толстую книгу!

Bu **kalemi** ver! – Дай эту ручку!

Babamı çağırdılar. – Они позвали моего отца.

3. При объекте – имени существительном собственном.

Примеры:

Ali'yi tanıyor musunuz? - Знаете ли вы Али?

Kardeşimi çoktan beri görmedim. – Я давно не видел брата.

4. При глаголах со значением «спрашивать», «говорить», «слышать о...» и т.п., соответствуя в этих случаях русскому предложному падежу.

Примеры:

Ona bakıyordu. – Он смотрел на него.

Seni soruyordu. – Он спрашивал тебя (он спрашивал о тебе).

3. YÖNELME DUUMU – Дательный падеж.

Употребляется:

1. Для выражения косвенного объекта

Примеры:

bu kitabı ona ver! – Дай эту книгу ему!

2. Для выражения направленности действия на какой-либо предмет (на вопрос «куда»)

Примеры:

Şehre gitti. – Пошел в город.

Dışarıya çıktı. – Вышел на улицу.

Deveye bindi. – Он сел на верблюда.

Sınıfa girdi. – Вошел в класс.

Yarın Ankara'ya gidiyorum. – Я завтра еду в Анкару.

3. Для выражения конкретной цели.

Примеры:

Sinemaya gitmek – Идти в кино.

Arabayı yıkamak – Помыть машину.

Görmeye gelmek – пришел, чтобы видеть.

Цель чаще отвлеченная, может быть передана также послелогом için.

Примеры:

Bunun için – Для этого.

Sormak için – Чтобы спросить.

4. Для выражения цены, на вопрос «за сколько?».

Примеры:

Kaça? – За сколько?

On bin liraya. – За десять тысяч лир.

5. При глаголах со значением «начинать», «быть похожим на...», «надеяться», «сердиться», «жалеть», спрашивать (у кого)», «обладать», «владеть» (sahip olmak) и др.

Примеры:

Kar yağmaya başladı – Снег начал падать.

Serdar, ağabeyine benziyor. – Сердар похож на своего старшего брата.

Vana acıyor. – Меня жалеет.

Ona sor! – Спроси его.

6. При послелогох göre, (nazar) - для, karşı – против, kadar – до, doğru – в направлении...

Примеры:

Vana göre (bence) – По мне.

Sana karşı – против тебя.

Üniversiteye kadar – до университета.

Eve doğru – В сторону дома.

7. При некоторых словах чаще арабского происхождения) mensup – относящийся к..., ait, dair – касающийся чего, müsait – благоприятный чему, mahsus – специальный, специально относящийся к..., mecbur – вынужденный на..., muhtaç – нуждающийся в ... и др.

Примеры:

Vana ait – Касающийся меня.

Ağabeyime mahsus – специально для брата.

Kalmağa mecbur – Вынужден оставаться.

**4. BULUNMA (KALMA) DURUMU – Творительный (местный)
падеж.**

Употребляется для выражения:

1. Обстоятельства места, на вопрос «где?»

Примеры:

Köyde oturuyor. – Он живет в деревне.

Nerede okuyorsunuz? – Где вы учитесь?

Üniversitede okuyoruz. – Мы учимся в университете.

2. Обстоятельства времени, на вопрос «когда?».

Примеры:

1917’de (bin dokuz yüz on yedi **ylında**) – в 1917г.

Gördüğümde – когда я видел.

Иногда **kalma durumu** отвечает на вопрос: «сколько времени?» (длилось), что чаще имеет место при именах, выражающих определенный отрезок времени: **üç günde** (=üç gün içinde) в три дня, в течение трех дней.

3. Знаменателя вдробях.

Примеры: **dörtte iki** – 2/4, **altıda beş** – 5/6.

4. Именной части сложный глаголов при вспомогательном глаголе **bulunmak** – находиться.

Примеры:

Yardımda bulunmak – Оказать помощь.

Katkıda bulunmak – Принимать участие.

5. Имен прилагательных, указывающих на точное местонахождение – **da, de/ta, te +ki**.

Примеры:

Sendeki kitap – книга, что у тебя (книга, находящаяся у тебя).

Masadaki kalem – ручка, находящаяся на столе.

Dolaptaki eşya – вещи, находящиеся в шкафу.

6. Особых оборотов.

Примеры:

Ali isminde (adında) bir memur – Служащий по имени Али.

İki yaşında çocuk – Ребенок в двухлетнем возрасте.

5. UZAKLAŞMA DURUMU – Предложный (исходный) падеж.

Употребляется:

1. При удалении, отделении.

Примеры:

Okuldan çıktı. – Он вышел из школы.

Şehirden geldi. – Он приехал из города.

Annesinden aldı. – Он получил от мамы.

2. Исходный пункт, момент с которого начинается действия.

Примеры:

Sabahtan akşama kadar – с утра до вечера.

Saat birden beşe kadar dersim var. – С часу до пяти у меня есть уроки.

Balık **baştan** kokar. – Рыба тухнет с головы.

Koltuktan kalk! – Встань с кресла!

3. Место, предмет, лицо, от которого что-нибудь отнимается, получается, покупается, извлекается, спрашивается.

Примеры:

Bu kitabı senden aldım – Эту книгу я брал у тебя.

Ondan mektup geldi – От него письмо пришло.

4. Предмет, по которому или через который совершается действие.

Примеры:

Yoldan geldik. – Мы с дороги (пришли).

Denizden geldi. – Он приехал по морю (морем).

Ankara'dan İstanbul'a kadar hiç uyumadım. – Я с Анкары до Стамбула вообще не спал.

Hırsız pencereden değil kapıdan girdi. – Вор проник не через окно, а через дверь.

5. Предмет, являющийся объектом воздействия.

Примеры:

Elinden tuttu. – Он схватил его за руку.

Arabasından aldı. – Он взял со своей машины.

Vacağından yaraladı. – Он ранил его в ногу.

6. Причину.

Примеры:

Üzüntüden hasta oldu. – Заболел из-за огорчения (растрояства).

Sevinçten ağladı. – он заплакал от радости.

7. Объект при глаголах со значением: korkmak – бояться, kurtulmak – освобождаться, bilmek – надоедать, memnun olmak – быть довольным.

Примеры:

Ahmet bir şeyden korkmaz. – Ахмед ничего не боится.

Tehlikeden kurtuldu. – Он избавился от опасности.

Yakın ilginizden memnun oldum. – Я доволен вашим хорошим отношением.

8. Логическое подлежащее при глаголе в страдательной форме (порусски – творительный падеж), передаваемое при помощи арабского слова taraf – сторона, которое является определяемым к слову, выступающему в качестве логического подлежащего, связь между которыми оформляется через конструкцию изафета.

Примеры:

Narcanılacak tutar tarafımdan karşılanacaktır. – Израсходованные суммы будут покрыты мною.

Cumhurbaşkanı, meclis tarafından kabul edilen kanunları on gün içinde ilan eder. – Президент республики публикует законы, принятые меджлисом, в течение десяти дней.

9. Сравнительную степень имен прилагательных.

Примеры:

Bugünkü yumurta yarınki piliçten iyidir. – Сегодняшнее яйцо лучше завтрашнего цыпленка.

Dil kılıçtan keskindir. – Язык острее сабли.

10. Разделительность, которая выражается так ; название целого, от которого берется часть, стоит, как правило, во множественном числе и с аффиксом исходного падежа, название части принимает аффикс принадлежности 3-го лица.

Примеры:

Öğrencilerden çoğu – Большинство из студентов.

Arkadaşlarımdan biri – Один из друзей.

11. Наименование материала, из которого сделан предмет.

Примеры:

Demirden kafes – клетка из железа.

Altından yüzük – Кольцо из золота.

Elmaktan bıçak - нож из алмаза.

12. Uzaklaşma durumu употребляется также при следующих послелогох:

başka – кроме, önce – раньше, sonra – после, dolayı - вследствие,
ötürü – ради, из-за, beri – от, с.

Примеры:

Senden başka – кроме тебя.

Ash'dan önce – раньше Асли.

Babamdan sonra – после отца.

Ondan dolayı – вследствие этого.

Çocuktan ötürü - ради ребенка.

Eyden beri – от дома.

6. TAMLAYAN DURUMU – Родительный падеж.

Tamlayan durumu не может быть падежом объекта, т.е. не управляется сказуемым. Tamlayan durumu употребляется в следующих случаях:

1. Оформляет определение в конструкции изафета, выражая отношение или принадлежность предмета определенного к предмету определенному.

Примеры:

Babamın kitabı – книга моего отца.

Bahçenin kapısı – калитка сада.

Çocuğun okuduğu kitap – книга, которую читает мальчик.

2. Tamlayan durumu имен и местоимений в сочетании с 3-м л. аффикса сказуемости настоящего и прошедшего времени (- dir..., ~(1)di..., - miş), а также с формами глагола olmak выражает принадлежность.

Примеры:

Bu araba **babamındır**. – это машина моего отца.

Bu kitap **kimindir?** – Это книга чья?

Bu saat **onun idi**. – Это часы принадлежали ему.

O küçük köpek **seninmiş**. – та маленькая собачка оказывается твоя!

Bu **bizim** olacak. - это будет нашим.

3. Особую форму «принадлежности» передает *Tamlayan durumu* имени местоимений с аффиксом *ki* (безударный и неподчиняющийся закону гармонии гласных аффикс *-ki* в соединении с формой родительного падежа имен и местоимений (личных, указательных, вопросительных *kim?* – кто? *ne?* – что?) также передает абстрактную принадлежность).

Примеры:

Benimki – принадлежащий мне.

Senin – принадлежащий тебе.

Onunki – принадлежащий ему.

4. В форме *Tamlayan durumu* стоят местоимения при послелогах *ile*, *için*, *gibi*, *kadar*, *üzere*.

Примеры:

Benim ile = benimle – со мной.

Senin için – для тебя.

Onun gibi – как он и т.д.

5. личные местоимения в родительном падеже соответствует русским притяжательным «мой», «твой» и т.п., но в отличие от аффиксов принадлежности имеют самостоятельное употребление.

Единственное число:

Ben – я, **benim** – мой (исключение)

Sen – ты, **senin** – твой

O – он, **onun** – его

Множественное число:

Biz – мы, **bizim** – наш

Siz – Вы, **sizin** – Ваш

Onlar – они, **onlarm** – их

6. Родительный – разделительный падеж. Имя во множественном числе в форме родительного падеж в позиции определения с определяемым – числительным или словом, близким по своему

значению к числительным, снабженным аффиксом принадлежности 3-го л. выражает разделительность, что является частным случаем конструкции изафета.

Примеры:

Arkadaşlarımın biri – один из моих друзей.

Öğrencilerin çoğu – большинство студентов.

Köylülerin bazıları – некоторые из крестьян.

Членами этой конструкции могут быть имена существительные собственные: в таком случае определяемое не получает аффиксы принадлежности 3-го л.

Пример:

Hasanların Osman (Osman) – Осман из рода Хасанов.

Ders 4
Tanışma
Знакомства

Merhaba

Здравствуйте

Abdullah: Merhaba!

Nurcan: Merhaba!

Abdullah: Benim adım Abdullah, senin adın ne?

Nurcan: Benim adım Nurcan.

Abdullah: Memnun oldum.

Nurcan: Ben de memnun oldum.

Günaydın (Saat: 06.00 – 10.00)

Доброе утро

Öğretmen: Günaydın!

Olga: Günaydın!

Öğretmen: Senin adın ne?

Olga: Benim adım Olga. Sizin adınız ne?

Öğretmen: Benim adım Selim.

Olga: Memnun oldum.

Öğretmen: Ben de. / Tanıştığımıza sevindim.

İyi günler (10.00 – 17.00) – İyi akşamlar (17.00 – 22.00) – İyi geceler (22.00 -6.00)

Добрый день, добрый вечер, доброй ночи.

Suna: İyi günler!

Zeynep: İyi günler!

Suna: Senin adın ne?

Zeynep: Benim adım Zeynep. Senin adın ne?

Suna: (Benim adım) Suna.

Zeynep: Memnun oldum Suna.

Suna: Ben de (memnun oldum).

Nasılsın?

Как дела?

Suna: Merhaba Zeynep!

Zeynep: Merhaba Suna!

Suna: Nasılsın?

Zeynep: İyiyim, teşekkür ederim. Sen nasılsın?

Suna: Teşekkürler, ben de iyiyim.

Zeynep: İyi akşamlar, hoşça kal.

Suna: İyi akşamlar, güle güle.

Nasılsınız?

Как ваши дела?

Öğretmen: İyi günler!

Burak: İyi günler!

Öğretmen: Nasılsın Burak?

Burak: İyiyim, teşekkür ederim. Siz nasılsınız?

Öğretmen: Sağ ol, ben de iyiyim.

Burak: Görüşmek üzere, hoşça kalın.

Öğretmen: Görüşürüz, güle güle.

Ne haber?

Какое весту ?

Yeliz: Merhaba Buket, ne haber?

Buket: İyilik, senden ne haber?

Yeliz: Benden de iyilik. Görüşmek üzere.

Buket: Görüşürüz.

Ne var, ne yok?

Что нового, что хорошего?

Derya: Günaydın Sevim, ne var ne yok?

Sevim: İyilik, sende ne var ne yok?

Derya: Eh işte, fena değil.

Sevim: Hoşça kal.

Derya: Güle güle.

Nerelisin? / Nereden geldin?

Ты откуда, где ты живешь? / Откуда ты приехал?

Sveta: Günaydın.

Halil: Günaydın.

Sveta: Senin adın ne?

Halil: (Benim adım) Halil. Senin adın ne?

Sveta: (Benim adım) Sveta. Memnun oldum.

Halil: Ben de memnun oldum.

Sveta: Nerelisin?

Halil: Mısırlıyım. Ben bir Arap'ım. Peki, sen nereden geldin? (Nerelisin?)

Sveta: Ben Rusya'dan geldim. (Rusyalıyım) Ben bir Rus'um.

Halil: Tamam, sonra görüşürüz.

Sveta: Görüşürüz.

Kaç Yaşındasın? – Ne İş Yapıyorsun?

Сколько тебе лет? / Чем ты занимаешься?

Anjela: Merhaba Ksenia!

Ksenia: Merhaba!

Anjela: Nasılsın?

Ksenia: Teşekkürler, iyiyim. Sen nasılsın?

Anjela: Teşekkür ederim. Ben de iyiyim.

Ksenia: Sen kaç yaşındasın?

Anjela: Ben 20 yaşındayım. Ya sen kaç yaşındasın?

Ksenia: Ben 21 yaşındayım.

Anjela: Ne iş yapıyorsun?

Ksenia: Ben öğrenciyim. Ya sen?

Anjela: Ben de öğrenciyim.

Ksenia: Hangi okulda öğrencisin?

Anjela: Rostov Ekonomi Üniversitesi'nde öğrenciyim. Sen hangi okuldasın?

Ksenia: Ben Güney Federasyon Üniversitesi'ndeyim.

Anjela: Tamam, sonra görüşürüz.

Ksenia: Görüşmek üzere, hoşça kal.

1. Ülke-Milliyet-Dil Adları

Государство-Национальность-Язык

Ülke	Milliyet	Dil
Türkiye	Türk	Türkçe
Almanya	Alman	Almanca
Arnavutluk	Arnavut	Arnavutça
Brezilya	Brezilyalı	Portekizce
Bulgaristan	Bulgar	Bulgarca
Çin	Çinli	Çince
Fransa	Fransız	Fransızca
Filistin	Filistinli	Arapça
Gürcistan	Gürcü	Gürcüce
Hollanda	Hollandalı	Flamenkçe
İngiltere	İngiliz	İngilizce
Irak	Iraklı	Arapça
Japonya	Japon	Japonca
Kazakistan	Kazak	Kazakça
Makedonya	Makedon	Makedonca
Meksika	Meksikalı	İspanyolca
Pakistan	Pakistanlı	Urduca
Rusya	Rus	Rusça
Suriye	Suriyeli	Arapça
Yunanistan	Yunan	Yunanca

Ödev: Aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Nerelisiniz ve anadiliniz nedir?
2. Kaç tane yabancı dil biliyorsunuz?
3. Arkadaşlarınız nereli ve hangi dili konuşuyorlar?
4. Niçin Türkçe öğreniyorsunuz?

Ders 5 Çoğul Eki

Образование множественного числа

Множественное число образуется путем присоединения к имени или 3 л. ед. ч. спрягаемой формы глагола ударного аффикса –lar, -ler.

Примеры:

At – конь, **atlar** – кони

Ev – дом, **evler** – дома

Yazdı – он написал, **yazdılar** – они написали

Gelecek – он придет, **gelecekler** – они придут

Множественное число формально не выражается в следующих случаях:

1. При имени с предшествующим ему числительным или со словами, близкими по значению к числительным («мало», «много» и т.п.); в этом случае форма единственного числа выражает «неопределенную коллективность», т.е. совокупность предметов не поддающихся членению на составные части.

Примеры:

Üç öğrenci - три студента (индивидуально не выделенных из числа им подобных).

Altı kitap – шесть книг (то же)

Çok kişi – много людей (то же).

2. При именах, обозначающих целый ряд лиц или предметов, когда понятие множественности не существенно и раскрывается из контекста, т.е. в этом случае обращается внимание на предмет как таковой, а не на его количественное выражение.

Примеры:

Rus – русский/ русские

Türk – турок/ турки

İşçi – рабочий/ рабочие

При сочетании имен и причастий с аффиксами сказуемости 1-го и 2-го л. мн. ч.

Примеры:

İşçi – рабочий, işçiyiz (işçi-y-iz) – мы рабочие, işçiydiniz (işçi-y-diniz) – вы были рабочими.

Öğrenci – студент, öğrencisiniz (öğrenci-siniz) – вы студенты, öğrenciydiniz (öğrenci-y-diniz) – вы были студентами.

Сочетания типа: üç öğrenci – три студента, çok kitap – много книг и т.п. могут в определенных случаях иметь формант множественного числа: üç öğrenciler – трое студентов, çok kitaplar – много книг, где аффикс множественного числа указывает не столько на «множественность» (так как она выражена именем числительным), сколько на то, что составляющие элементы этой совокупности могут быть легко выделены. Таким образом имеется в виду, что все элементы, составляющие данное «множество», наделены признаками: üç öğrenciler – три(известных) студента, çok kitaplar – много (известных) книг, dört aylar – четыре месяца.

Множественное число имен типа: üzüm – üzümler – виноград – разные сорта винограда, kömür – kömürler – уголь – разные породы угля и т.п. указывает не столько на множественность в обычном понимании этого слова, сколько на различные сорта, породы (русс. «масла» -различные сорта масла, вина – разные сорта вин и т.п.).

Примеры:

Tütün – табак, tütünler – табаки, различные сорта табака.

Şarap – вино, şaraplar – вина, различные сорта вин.

В турецком языке довольно часто встречается образование множественного числа от имен, которые в русском языке обычно не имеют формы множественного числа.

Примеры:

Kan – кровь, kanlar – крови, обилие крови.

Yarasından **kanlar** akıyordu. - из его раны обильно текла кровь.

Ne – что, **neler** – что.

Kim – кто, **kimler** – кто.

Neler görmüşüz, neler geçirmişiz! - что (чего только) мы (не) видели, что мы (не) пережили!

Kimler geldiler? – Кто (такие) пришли?

Uğurlar olsun! – желаю счастья!

Имена существительные собственные в соединении с аффиксом множественного числа получают собирательное значение.

Примеры:

Engin – Эньгин.

Enginler – Эньгин с чадами и домочадцами.

Множественное число при именах людей широко известных выражает сравнение, имея значение русского предлога «как» и «подобно».

Примеры:

Namık Kemaller (gibi) – Как Намык Кемаль.

Nazım Hikmetler (gibi) – Как Назым Хикмет

Личное местоимение **biz** – мы, **siz** – вы, 1-е и 2-е лица множественного числа спрягаемых форм глагола могут принять аффикс множественного числа, образуя особую форму множественного числа, употребляемую для выражения особо подчеркнутой почтительности, вежливости.

Примеры:

Biz – **bizler** – мы

Siz – **sizler** – Вы

Когда действию, совершенному одним лицом, придается высокая социальная оценка, то при подлежащем в единственном числе сказуемое имеет форму множественного числа.

Пример:

Vali Beyler geldiler. – губернатор прибыли.

Согласование в числе подлежащего и сказуемого проводится не так последовательно, как, например, в русском языке.

Подлежащее – существительное, как правило со сказуемым в числе не согласовывается.

Pencereler açık. – окна открыты (досл. окна- открыто)

Категория множественного числа выражается иногда путем повторного употребления имен, что является древнейшим способом образования множественного числа.

Примеры:

Takım – группа (команда)

Takım takım – группами (группы)

Adım – шаг

Adım adım – шаг за шагом

Удвоенное употребление имен прилагательных выражает усиленную степень качества. Например, büyük büyük большой-пребольшой.

Некоторые заимствованные слова, попавшие в турецкий язык в форме множественного числа, на турецкой почве часто осознаются как единственное число и получают формант множественного числа lar, ler.

Примеры:

Âza (üye) – член (по арабск. мн. ч.)

Âzalar (üyeler) – члены

Evlat – дитя

Evlatlar – дети

Eşya – вещь

Eşyalar – вещи

Ödev: Aşağıdaki sözcükleri çoğul ekleriyle tamamlayınız ve birer tümce içinde kullanınız.

Образуйте множественную форму нижеприведенных слов и составьте с ними предложения.

kağıt	kadın.....	bisiklet	öğrenci	film
ekmek	otel	öğrenci	lokanta	banka
ağaç	balık	bulaşık	roman	çiftçi м
çiçek	doktor	sözlük	eczane	küpe
sabun	piyano	patates	sandalye	zil

Примеры:

Kalemler masada

Kağıtlar dolapta

Zamirler *Местоимение*

Местоимения турецкого языка по значению делятся на следующие разряды: 1. личные, 2. указательные, 3. вопросительные, 4. возвратные, 5. определительные.

1. KİŞİ ZAMİRLERİ - личные местоимения.

Ben – Я

Sen – Ты

O – Он, Она, Оно

Biz – Мы

Siz – Вы

Onlar – Они

Kişi zamamirlerinin durum ekleriyle kullanımı

Yalın durumu	Ben	Sen	O	Biz	Siz	Onlar
Belirtme durumu	Beni	Seni	Onu	Bizi	Sizi	Onları
Yönelme durumu	Bana	Sana	Ona	Bize	Size	Onlara
Bulunma (kalma)	Bende	Sende	Onda	Bizde	Sizde	Onlarda
Uzaklaşma durumu	Benden	Senden	Ondan	Bizden	Sizden	Onlardan
Tamlayan durumu	Benim	Senin	Onun	Bizim	Sizin	Onların
Eşitlik durumu*	Bence	Sence	Ona göre	Bizce	Sizece	Onlara göre

Ben - я

Biz - мы Bence – по-моему

Beni – меня

Bizi- нас Sence – по-твоему

Bana – мне

Bize-нам Ona göre*- по его, ее мнению

Bende – у меня

Bizde-у нас Bizce – по-нашему

Benden – от меня

Bizden - от нас Sizce – по-вашему

Benim –мой (я,ё,и)

Bizim- наш (а,е,и) Onlara göre* - по их мнению

Sen – ты

Siz - вы

Seni – тебя

Sizi - вас

Sana – тебе	Size- вам
Sende – у тебя	Sizde – у вас
Senden – от тебя	Sizden – от вас
Senin – твой (я,ё,и)	Sizin – ваш (а,е,и)
O – он	Onlar - они
Onu – его	Onları - их
Ona – ему	Onlara - им
Onda – у него	Onlarda – у них
Ondan – от него	Onlardan – от них
Onun – его	Onların - их

Not: “Onca” ve “onlarca” demek, “ona göre” ve “onlara göre” demek değildir: onca: çok, onlarca: 10, 20, 30... anlamına gelir.

“Onca” и “onlarca” означают “десятки” и “сотни”, поэтому вместо них употребляются выражения “ona göre” и “onlara göre”.

2. İŞARET ZAMİRLERİ - указательные местоимения

Bu – это, этот, эта

Şu – то, тот, та, те

O - то, тот, та, те

Bu Şu O

В турецком языке “işaret zamirleri” имеют степень указательных местоимений по падежам.

İşaret zamirlerinin durum ekleriyle kullanımı

Склонение указательных местоимений по падежам

Yalın durumu	Bu	Şu	O	Bunlar	Şunlar	Onlar
Belirtme durumu	Bunu	Şunu	Onu	Bunları	Şunları	Onları
Yönelme durumu	Buna	Şuna	Ona	Bunlara	Şunlara	Onlara

Bulunma (kalma) durumu	Bunda	Şunda	Onda	Bunlarda	Şunlarda	Onlarla
Uzaklaşma durumu	Bundan	Şundan	Ondan	Bunlardan	Şunlardan	Onlardan
Tamlayan durumu	Bunun	Şunun	Onun	Bunların	Şunların	Onların

Примеры:

Bu masadır. – это стол

Bunu kapat. – закрой это

Buna bak. – на это смотри

Bunda var. – у этого есть

Bundan al. – от этого (человека) возьми / такое купи

Bunun arabası – этого (человека) машина

3. SORU ZAMİRLERİ – вопросительные местоимения.

А) kim – кто?

ne – что? Какой? Какой!

Примеры:

Kim geldi? – кто пришел?

Bu **kimdir**? – это кто?

Ne söyledi? – что он сказал?

Bu **nedir**? – это что?

Ne güzel renk! – какой красивый цвет!

Б) kim, ne с аффиксами сказуемости.

Примеры:

Ben **kimim**? – я кто?

Sen **kimsin**? – ты кем был?

В) kim, ne с аффиксами принадлежности употребляется со словом var – имеется.

Примеры:

Hayatta **kimin** var? – кто у тебя имеется? (из родных близких)

Bu dünyada **kimi** var? – кто у него имеется? (вообще)

Neyin var? – что у тебя есть?(что у тебя болит?)

С аффиксами принадлежности множественного числа **kim** передает разделительность.

Примеры:

Kiminiz – кто из вас?

Kimleri – кто из них?

Местоимения не с аффиксами принадлежности имеет обычное значение.

Примеры:

Neyim – что у меня

Neyin – что у тебя

Neyi – что у него.

Г) **kim**, не в форме множественного числа употребляется для выражения преувеличения или особо подчеркнутой вежливости.

4. GÖNÜŞLÜ ZAMERLER - возвратные местоимения

Формы соответствующие русским возвратным местоимениям, в турецком языке образуется через присоединение к слову **kendi** – «сам» аффиксов принадлежности.

Примеры:

Kendim – я сам, я сама

Kendin – ты сам, ты сама

Kendi (**kendisi**) – он сам, она сама

Kendimiz – мы сами

Kendiniz – вы сами

Kendileri – они сами

Возвратные местоимения могут употребляться вместо личных местоимений.

Kendim yazdım. – я сам писал

(**Ben yazdım** – я писал)

Kendi yaptı. – он сам сделал

Возможно и вместе употребление личных и возвратных местоимений.

Примеры:

Ben **kendim** okudum. – я сам читал

Sen **kendin** sevdin. – (именно) ты сам

Эти формы употребляются при очень сильном логическом акценте, лежащем на действующем лице.

Слово **kendî**, являясь определением при определяемом, снабженным аффиксами принадлежности, подчеркивает значение аффиксов принадлежности. В этом случае **kendî** имеет значение «свой» «собственный».

Примеры:

Kitabım – моя книга. **Kendi** kitabım – моя собственная книга.

Kalemî – его ручка. **Kendi** kalemi – его собственная ручка

Silgin – твоя резинка. **Kendi** silgisi – твоя собственная резинка.

Это значение **kendî** имеет и в комбинации с возвратным местоимением, которое стоит в данном случае.

Обязательно в косвенном падеже, выражая переход действия на само действующее лицо.

Примеры:

Kendi kendime – мне самому – сам по себе.

Kendi kendine – он сам по себе – его самого.

Слово **kendî** с аффиксами – **lik** – **kendilik** в соединении с аффиксами принадлежности и в форме исходного падежа имеет значение наречия «сам» «самостоятельно».

Пример:

Kendi kendine öğrendi. - самостоятельно выучил

5.BELİRTME ZAMİRİ – определительные местоимения

А) **Her** – «всякий», каждый не склоняется, не принимает аффиксов принадлежности и функционирует всегда как определение.

Примеры:

Her insan – всякий, каждый человек

Her ev – каждый дом

Her bir – каждый из них

Б) **her** – все, **bütün** – весь, – всё функционируют как определения.

Примеры:

Her / bütün / cümle

Her beraber – все вместе

Bütün sınıf – весь класс

Cümle âlem – весь мир

Arkadaşlarımın **hepsi** – все мои товарищи.

Her, cümle принимают аффиксы принадлежности и склоняются.

Примеры:

Heriniz – все вы

Herimiz – все мы

Hepsi – все они

Hesini gördüm. – я видел всех их.

Herimizden fazla – больше всех нас.

В) *falan*, *falanca*, такой-то, некто употребляется в случаях указания на определенное лицо или предмет или же в случаях умышленного сокрытия точного наименования.

Пример:

Falan öğrenci – такой-то студент

Указанные местоимения, находясь после одного или нескольких существительных, соответствует русским «как», «вроде», «тому подобное».

Пример:

Masa, dolap, sandalye, eşya **falan** – вещи вроде столов, шкафов, стульев.

6. BELİRTİSİZ ZAMİRLER – неопределенные местоимения.

Наличные в турецком языке неопределенные местоимения могут быть разбиты на две группы:

А) неопределенно-отрицательные

В) неопределенно-разделительные

Неопределенно-отрицательные местоимения

1) **kimse**

а) некто, кто-то, кто-нибудь (при положительной форме сказуемого)

б) никто (при отрицательной форме сказуемого)

Примеры:

Burada **kimse** yok. – здесь никого нет.

Bu odada hiç **kimse** yok - в этой комнате никого нет.

Kimse gelmedi. – никто не пришел

Местоимение **kimse**, субстантивирюясь, может принимать аффиксы множественного числа, словообразовательные и др.

Примеры:

Bir çok **kimseler** – много людей

Kimsesiz - безродный, одинокий

Kimsesizlik – одиночество

2) **hiç**

а) ничто (в самостоятельном употреблении)

б) никакой (как определение при существительном)

в) совсем не..., совершенно не... (при отрицательной же форме сказуемого).

Употребляясь во втором и третьем значении, обычно сопровождается словами *bir... bir şey*: *hiç bir, hiç bir şey*.

Примеры:

Ne görmüştür? **Hiç!** – Что он увидел? Ничего!

Hiç bir öğretmen gelmedi. – Никакой, ни один учитель не пришел.

Hiç bir zaman mutlu olamayacak. – Никогда не будет счастлив.

Hiç bir şey görmüyor. – Он совершенно ничего не видит.

3) **her kim** – кто бы ни...

her ne – чтобы ни...

herhangi - как бы ни..., какая бы...

Неопределенно-разделительные местоимения

В качестве неопределенно-разделительных местоимений употребляются имена существительные и местоимения с аффиксами принадлежности 3-го л.

1) *kimi...kimi* – (кого...кого), кто.. кто

kimi geliyor,...kimi gidiyor – кто приходит, кто уходит

2) bazı – некоторые, иначе

bazı şeyler - некоторые вещи

В сочетании с аффиксами принадлежности эти местоимения приобретают отчетливо разделительные функции.

Примеры:

Biri öğrenci biri de öğretmen. – один студент, другой учитель.

Biri, başkası, diğeri, gayrısı, öbürü de – один из них, другой.

İYELİK EKLERİ

АФФИКСЫ ПРИНАДЛЕЖНОСТИ

В турецком языке каждое местоимение имеет свой определенный аффикс. Каждое местоимение имеет свою группу аффиксов, которые применяются также к существительным, относящимся к данным местоимениям.

Bir varlığın kimin olduğunu; kime, neye ait olduğunu bildirir.

İsimler **ünlü harf** ile bitiyorsa¹;

	-a, -ı	-e, -i	-o, -u	-ö, -ü
Ben-im	şapka- m atkı- m	gazete- m silgi- m	palto- m kuzu- m	ütü- m
Sen-in	şapka- n atkı- n	gazete- n silgi- n	palto- n kuzu- n	ütü- n
O-nun	şapka- sı atkı- sı	gazete- si silgi- si	palto- su kuzu- su	ütü- sü
Biz-im	şapka- mız atkı- mız	gazete- miz silgi- miz	palto- muz kuzu- muz	ütü- müz
Siz-in	şapka- nız atkı- nız	gazete- niz silgi- niz	palto- nuz kuzu- nuz	ütü- nüz
Onlar- m	şapka- sı (ları) atkı- sı (ları)	gazete- si (leri) silgi- si (leri)	palto- su (ları) kuzu- su (ları)	ütü- sü (leri)

¹ Гениш Эйюп. Грамматика турецкого языка. Фонетика, морфология, этимология, семантика, синтаксис, орфография, знаки препинания: Т. 1: Язык, грамматика, фонетика, слова, имена существительные, имена прилагательные, местоимения, наречия. – М.: Издательство ЛКИ, 2008. – 232 с.

İsimler **ünsüz harf** ile bitiyorsa;

	-a, -ı	-e, -i	-o, -u	-ö, -ü
Ben-im	anahtar- ım kız- ım	şeker- im iş- im	yol- um suç- um	köy- üm gül- üm
Sen-in	anahtar- ın kız- ın	şeker- in iş- in	yol- un suç- un	köy- ün gül- ün
O-nun	anahtar- ı kız- ı	şeker- i iş- i	yol- u suç- u	köy- ü gül- ü
Biz-im	anahtar- ımız kız- ımız	şeker- imiz iş- imiz	yol- umuz suç- umuz	köy- ümüz gül- ümüz
Siz-in	anahtar- ınız kız- ınız	şeker- iniz iş- iniz	yol- unuz suç- unuz	köy- ünüz gül- ünüz
Onlar-ın	anahtar- ı (ları) kız- ı (ları)	şeker- i (leri) iş- i (leri)	yol- u (ları) suç- u (ları)	köy- ü (leri) gül- ü (leri)

Аффикс принадлежности каждого из местоимений, присоединяясь к существительному, может полностью заменять само местоимение.

Примеры:

Benim arabam, **benim** kolum (или) ya da arabam, kolum

Senin kitabın, **senin** defterin ya da kitabın, defterin

Onun babası, **onun** annesi ya da babası, annesi

Bizim ablamız, **bizim** kardeşimiz ya da ablamız, kardeşimiz

Sizin saatiniz, **sizin** gözlüğünüz ya da saatiniz, gözlüğünüz

Onların kalemleri, **onların** silgileri ya da kalemleri, silgileri

Примеры в предложениях:

Benim arabam tamircide kaldı.

Arabam tamircide kaldı.

Onun babası bana baktı.

Babası bana baktı.

Предложения с местоимением и без них равнозначны.

EYLEM EKLERİ
АФФИКСЫ СКАЗУЕМОСТИ

Личное местоимение	Настоящее время yor	Будущее время acak, ecek	Определенно прошедшее время dı, di, du, dü	Неопределенно прошедшее время mış, miş, muş, müş	Широкое время r, ar, er, ır, ir, ur, ür
Ben	um	ım, im	m	ım, im, um, üm	ım, im, um, üm
Sen	sun	sın, sin	n	sın, sin, sun, sün	sın, sin, sun, sün
O	–	–	–	–	–
Biz	uz	ız, iz	k	ız, iz, uz, üz	ız, iz, uz, üz
Siz	sunuz	sınız, siniz	nız, niz, nuz, nüz	sınız, siniz, sunuz, sünüz	sınız, siniz, sunuz, sünüz
Onlar	lar	lar, ler	lar, ler	lar, ler	lar, ler
Личное местоимение	Настоящее время yor	Будущее время acak, ecek	Определенно прошедшее время dı, di, du, dü	Неопределенно прошедшее время mış, miş, muş, müş	Широкое время r, ar, er, ır, ir, ur, ür
Ben	geliyorum	*geleceğim	geldim	gelmişim	* gelirim
Sen	bakıyorsun	bakacaksın	* baktın	bakmışsın	bakarsın
O	seviyor	sevecek	sevdi	sevmiş	sever
Biz	okuyoruz	* okuyacağız	okuduk	okumuşuz	okuruz
Siz	yaşıyorsunuz	yaşayacaksınız	yaşadınız	yaşamışsınız	yaşarsınız
Onlar	alıyorlar	alacaklar	aldılar	almışlar	düşünürler

AD TAMLAMALARI

ПРИТЯЖАТЕЛЬНЫЙ (ДВУХАФФИКСНЫЙ) ИЗАФЕТ

Сочетание двух имен, из которых одно является определяемым, а другое притяжательным определением (книга отца, дверь комнаты) в турецком языке носит название притяжательный изафет.

Притяжательный изафет строится по типу onun defteri «его тетрадь», зависимый член (определение) предшествует главному и оформляется аффиксом родительного падежа; главный член получает аффикс принадлежности. Если зависимым членом изафетной группы является существительное, то главный член всегда получает аффикс принадлежности 3-го лица.

	I. Sözcük Tamlayan	II. Sözcük Tamlanan
a,ı =>	Ad+ (n) ın	ad+ (s) ı
e,i =>	Ad+ (n) in	ad+ (s) i
o,u =>	Ad+ (n) un	ad+ (s) u
ö,ü=>	Ad+ (n) ün	ad+ (s) ü

Türkiye'**nin** başkenti Ankara'dır.

İstanbul'**un** havası çok kirli.

Hasan'**ın** kardeşi altı yaşında.

Bu çocuğ**un** elbisesi çok şık.

Примеры:

onun defteri (o+nun defter+i) – его тетрадь;

Memurum defteri (memur+um defter+i) – тетрадь служащего;

Bu adamın hokkası - чернильница этого человека;

Babanızın kitapları nerededir? - Где книги вашего отца?

Главный член изафетной группы может быть любым членом предложения (подлежащим, сказуемым, дополнением, обстоятельством) и, следовательно, может присоединять у себе различные падежные аффиксы. Зависимый член группы при этом не подвергается изменениям.

Примеры:

1. Bu annemin masasıdır. – Это стол моей матери.
2. Kitaplar annemin masasındadır. (masa-sı-n-da-dır) – Книги на столе моей матери.
3. Yönetmenimizin odasında kimler var? – Кто находится в комнате (кабинете) нашего руководителя?
4. Yönetmenimizin odasında öğrenciler var. – В кабинете нашего руководителя находятся учащиеся.

Örnekler:

1. **Ben** yarın İzmir'e gidiyorum.
2. Dün Ayşe **beni** aradı.
3. Nurgül **bana** yalan söyledi.
4. Kalemim **bende**, boşuna arama.
5. Suna, **benden** yardım istedi.
6. **Benim** arabam var.
7. **Bence** bugün yağmur yağacak.
8. **Sen** kitap okuyor musun?
9. Öğretmen **seni** sordu.
10. Mehmet **sana** selam söyledi.
11. **Sende** para var mı?
12. **Senden** çok özür dilerim.
13. **Senin** annen ne iş yapıyor?
14. **Sence** o bugün gelecek mi?
15. **Bu** sokakta oturuyorum.
16. Sen **bunu** biliyor musun?
17. **Buna** daha çok çalış.
18. **Bunda** anlamayacak bir şey yok.
19. Ben **bundan** çok hoşlanıyorum.
20. **Bunun** sonuna nokta koy.
21. Bu yemeği **kendim** yaptım.
22. **Kendi kendine** Türkçe öğrendi.

Aşağıdaki tümceleri örneklerdeki gibi tamamlayınız.

1. Türkçe öğreniyorum.
2. Murat sen..... Telefon etti mi?
3. Ayşe o..... seviyor mu?
4. Ben..... kardeşim İstanbul'da yaşıyor.
5. Olga ben..... yardım istedi.
6. Ksenia biz..... geldi.
7. Bu..... ben..... öğrencilerim.
8. Şu..... sen..... kitapların mı?
9. yıl tatilde Alanya'ya gideceğiz.
10. O..... annesi öğretmendir.
11. Bu akşam siz..... misafir gelecek mi?
12. o..... tanıyor musun?
13. Şu..... hangisi sen..... kalemin?
14. O..... kitabı ben..... kalmış.
15. Öğretmen biz..... soru sordu.
16. Ben bu..... hiç birini anlamadım.
17. Otobüs duraktan kalkıyor.
18. Dün o..... para istedim.
19. Sen..... Ali ile Filiz evlenecekler mi?
20. Bu..... iyi anlamanız gerekiyor.
21. adam postacı mı?
22. O..... sözlük var, sen..... var mı?
23. şehir kalabalık mı?
24. O..... özür diledin mi?
25. şimdi çalışıyorum. Lütfen ben..... rahatsız etmeyin.
26. Buraya sen kendi..... mi geldin?
27. O..... evi geniş mi?
28. Ben.... saçım çok kısa, sen..... saçın çok uzun.
29. yarın temizlik yapacağız.
30. Murat sen..... selam söyledi.
31. O..... değil; şu..... istiyorum.
32. Bu..... hangisi sen..... kardeşin?

33. Sen de o..... nefret ediyor musun?
34. Biz..... öğretmen bugün gelmeyecek.
35. her sabah koşuyoruz.
36. Biz onlar..... yemeğe davet ettik.
37. Bu akşam siz..... gelmek istiyorum.
38. Leman ben..... bakıyor.
39. Şu..... cevabını biliyor musun?
40. O biz..... davet etti mi?
41. dün akşam rahat uyudunuz mu?
42. Siz..... silginiz var mı?
43. O..... ülkesi güzel mi?
44. Bu..... hangisi daha lezzetli?
45. Bu evi biz kendi..... boyadık.
46. şimdi yürüyorlar mı?
47. Anahtarımı o..... unuttum.
48. Şu..... bana verir misin?
49. Öğretmeniniz siz..... seviyor mu?
50. Mehmet o..... çok korkuyor.

Aşağıdaki boşlukları iyelik ekleriyle tamamlayınız.

1. Benim araba..... beyaz, senin araba..... hangi renk?
2. Dün Ali'nin abla..... ile tanıştım.
3. Sizin öğretmen..... Türk mü?
4. Onların ev..... çok geniş.
5. Benim arkadaş..... çok çalışkan.
6. Onun kardeş..... futbol oynuyor.
7. Dilek'in baba..... doktordur.
8. Sizin patron..... kim?
9. Özlem'in baş.... çok ağrıyor.
10. Murat Bey'in nişanlı..... nerede çalışıyor?
11. Dedemin gözler..... çok iyi görmüyor.
12. Onların bilgisayar..... yeni mi?
13. Senin oğul..... kaçınıcı sınıfa gidiyor?

14. Kseniya'nın telefon..... bozuk mu?
15. Senin çanta..... pahalı mı?
16. Ayşegül'ün bebek..... ağlıyor mu?
17. Sizin ceket..... çok yakışmış.
18. Senin abla..... İngilizce biliyor mu?
19. Bizim sınıf..... çok kalabalık.
20. Umut'un anne..... Rusça bilmiyor.
21. Nurcan'ın gözlük..... kırıldı mı?

Ders 6

Sayılar

Имя числительное

В турецком языке имя числительное делится на 4 группы:

1. *SAYLAR* – количественные числительные

Единицы

0	1	2	3	4	5	6
sıfır	bir	iki	üç	dört	beş	altı
7	8	9	10	11	12	13
yedi	sekiz	dokuz	on	on bir	on iki	on üç
20	21	22	23	24	25	30
yirmi	yirmi bir	yirmi iki	yirmi üç	yirmi dört	yirmi beş	otuz
31	32	33	40	41	42	50
otuz bir	otuz iki	otuz üç	kırk	kırk bir	kırk iki	elli
51	52	60	61	70	71	80
elli bir	elli iki	altmış	altmış bir	yetmiş	yetmiş bir	seksen
81	82	89	90	98	99	100
seksen bir	seksen iki	seksen dokuz	doksan	doksan sekiz	doksan dokuz	yüz
101	110	120	130	150	200	300
yüz bir	yüz on	yüz yirmi	yüz otuz	yüz elli	iki yüz	üç yüz
1000	9000	10.000	20.000	30.000	40.000	50.000
bin	dokuz bin	on bin	yirmi bin	otuz bin	kırk bin	elli bin
100.000	200.000	900.000		1.000.000	1.000.000.000	
yüz bin	iki yüz bin	dokuz yüz bin		bir milyon	bir milyar	

В сложных количественных числительных сперва следуют единицы высшего порядка, затем – низшего.

15 – on beş (десять+пять)

252 – iki yüz elli iki

1938 – bin dokuz yüz otuz sekiz

6338 – altı bin üç yüz otuz sekiz

При количественных числительных имя существительное сохраняет форму единственного числа.

Примеры:

İki öğrenci – два ученика

Beş elma – пять яблок

Yüz kitap – сто книг.

Между количественным числительным и именем существительным могут вставляться специальные пояснительные слова (нумеративы).

1. beş – голова (о животных). Beş baş inek – пять голов коров. On baş at – десять голов лошадей.
2. adet – число, штука (об отдельных предметах). Üç adet araba – четыре (штуки) телеги (машины).
3. tane – штука (о маленьких предметах). Altı tane kalem – шесть штук ручек. On tane sigara- десять штук папирос.
4. takım – комплект(о платье). İki takım çamaşır - два комплекта белья.
5. çift – пара (о принадлежностях туалета). Üç çift çorap – три пары чулок.
6. dilim, parça – кусок (для выражения меры). Bir dilim karpuz – один кусок арбуза. Bir parça ekmek – один кусок (ломоть)хлеба.
7. el – рука, раз (о выстреле). Beş el ateş etmek – выстрелить пять раз.

Аффиксы sa, se образуют от количественных числительных неопределенных множественности числительных. Они образуются с помощью аффиксов lar, ler.

Примеры:

Onlar-ca – десятки; onlarca çocuk – десятки детей.

Binlerce – тысячи; binlerce öğrenci – тысячи студентов.

Yüzlerce – сотни; yüzlerce seyirci – сотни зрителей.

Числительное bir «один» в ряде случаев является морфологическим элементом или той основой, которая дает самые различные по значению производные.

Примеры:

Bir de – кроме того

Birden (aniden) – сразу, вдруг

Biraz – немного

Birçok – много

Birkaç – несколько

2. SIRA SAYILAR – порядковые числительные

Порядковые числительные образуются от количественных числительных с помощью аффиксов *ıncı, inci, uncu, üncü*.

Примеры:

Bir-inci – первый

Üç-üncü – третий

İki-nci – второй

Dokuz-uncu – девятый

Altı-ncı- шестой

Yedi-nci – седьмой

В сложных числительных аффиксы *ıncı, inci, uncu, üncü* присоединяются к последней цифре.

Примеры:

On bir-inci – одиннадцатый

İki yüz on beşinci – двести пятнадцатый.

Аффикс порядковых числительных может присоединяться также к некоторым словам, близким по значению к числительным.

Примеры:

Каç- сколько, *каçıncı-* который по порядку.

Kaçıncı sınıfta okuyorsun?

İkinci sınıfta okuyorum.

Son – конец, **sonuncu** – последний.

Nurcan yarışmada **sonuncu** oldu.

Orta – середина, **ortanca** – средний.

Ortanca oğlum geldi.

Порядковые и количественные числительные, будучи субстантивированы, соединяются с аффиксами сказуемости и принадлежности и склоняются.

Примеры:

İkincisi – второй из них

Dokuzuncu – девятый из них

Birinciyim – я первый

İkincisine - второму из них

İkisi – два из них, оба

Onu – десять из них

Üçе... – к трем...

3. ÜLEŞTİRME SAYILAR - разделительные числительные

образуются с помощью аффиксов **ar, er** – при согласных основах, -
şar, -şer – при гласных основах.

Примеры:

Birer – по одному

Üçer – по три

Dokuzar – по девять

İkişer – по два

Altışar – по шесть

Onar – по десять.

При сложных числительных:

On beşer – по пятнадцать

Üçer yüz – по триста

Altışar bin – по шестнадцать тысяч

Аффиксы числительных разделительных принимают также некоторые слова, близкие по значению числительным.

Tek – непарный, одинокий; **teker teker** – по одному

Az – мало; **azar azar** – помалу

Çok – много; çok çok – помногу

Kaç – сколько; **kaçar** – по сколько

Приведенные формы (за исключением kaçar) обычно употребляются в удвоенном виде.

Примеры:

Azar azar iyilişiyor. – мало-помалу поправляется

Teker teker gidiniz. – выходите по одному

4. KESİR SAYILAR - дробные числительные

При дробных числительных знаменатель дроби стоит в kalma durumu, а за ним произносится числитель в Yalın durumu.

1/2 - **ikide** bir – половина, одна вторая

1/4 - **dörte** bir – четверть

2/7 – **yedide** iki – две седьмых

3/10 – **onda** üç – три десятых

При выражении процентов, знак процентов (%) по-турецки ставится перед числительным:

%30 – **yüzde** otuz – тридцать процентов

%15 – **yüzde** on beş – пятнадцать процентов

Дробные числительные, субстантивируясь, склоняются и принимают аффиксы принадлежности.

Üçte biri 1/3 – одну треть

Altıda beşi 5/6 – пять шестых

Kazancının **yüzde** on yedisi %17 – 17% от дохода

«Половина» по-турецки передается 4-мя словами:

- 1) **ikide** bir - одна вторая
- 2) **buçuk**
- 3) **yarım**
- 4) **yarı**

Слово “buçuk” употребляется только в сочетании с количественными числительными.

Bir **buçuk** – полтора

İki **buçuk** – два с половиной

Yarım употребляется в качестве определения оставаясь неизвестным.

Yarım elma – пол-яблока

Yarım ada – полуостров

Yarı употребляется в качестве:

А) определения

Gecenin **yarısı** – полночь

Yarı kuru (nemli) – полусухой

Yarı olgun – полужелтый

Б) определяемого

Gecenin **yarısı** – полночь

Odanın **yarısı** – половина комнаты

Dünyanın **yarısı** – полмира

Некоторые имена существительные в соединении с местоимением ne – что? Образуют сложные слова, имеющие значение вопросительных местоимений или наречий.

1. **Nasıl** < ne+asıl – что за? Какой? Как? Nasılsınız? – Как поживаете?
2. **Niçin** < ne+için – почему? Для чего? Niçin sormadın? – Почему ты не спросил?
3. **Ne kadar** < ne+kadar – сколько? Употребляется для определения количества собирательного, без различия единицы измерения (малого, мало и т.п.); для точного определения, измерения употребляется местоимение kaç – сколько? Patatesin kilosunu **ne kadar**? – сколько стоит килограмм картофеля?
Burada **kaç** çocuk var? – здесь сколько детей?
4. **Ne zaman / ne vakit** – когда

Ne zaman / ne vakit bize geleceksin? – когда ты к нам приедешь?

5. **Nere?** – куда? **Neresi?** – какое место? **Nereye?** – куда? **Nereden?** – откуда?

Hangi? – какой? Который? Означает порядок, принадлежность или отношение к какому-либо лицу или предмету.

Примеры:

Hangi ders? – какой урок?

Hangi araba? – какая машина?

Hangi? - с аффиксами принадлежности выражают разделительность.

Пример:

Hanginiz? - который из вас?

Прописью напишите нижеприведенные числа

Sayılar (количественные числительные):

291, 345, 449, 596, 1296, 199, 247, 519, 876, 992, 649, 2996, 3556, 4901, 5422, 6342, 7505, 8706, 9249, 10101.

Sıra Sayılar (порядковые числительные):

4, 5, 9, 11, 101, 505, 404, 203, 141, 502, 49, 56, 73, 99, 89, 42, 53, 69, 77

Kesir Sayılar (дробные):

5/2, 3/4, 4/4, 3/5, 1/10, 2/4, 5/5, 7/2, 8/9, 11/4, 16/3, 5/4.

Ders 7

Eylemin (Fiilin) Zamanları *Образование времен глагола*

1. *ŞİMDİKİ ZAMAN* *НАСТОЯЩЕЕ ВРЕМЯ*

eylem + (ı, i, u, ü) + YOR + kişi eki

Zeynep ders çalış + ı + yor

Kuş uç + u + yor.

Olga kitap oku + yor.*

*Bebek ağlıyor**.* (ağlamak)

*Rüzgâr saçlarımı okşuyor**.* (okşamak)

** Eğer sözcük ünlü harfle bitiyorsa, araya yardımcı ünlü konulmaz.*

Если основа глагола заканчивается на гласную, то между корнем глагола и аффиксом настоящего времени смягчающая буква у не ставится.

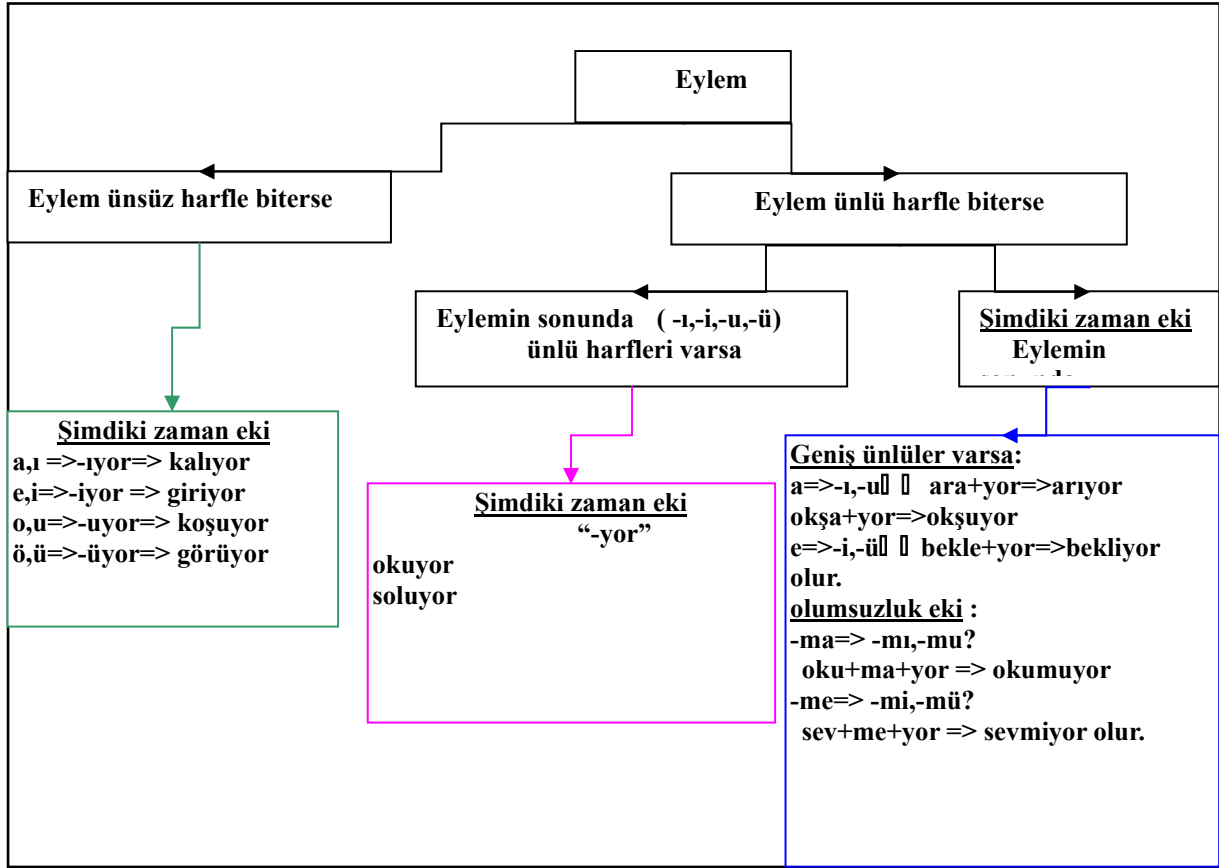
***Eğer sözcük, “-a” ile bitirse, “-a” sesi, -ı ya da -u’ya dönüşür.*

Если основа глагола заканчивается на а, то она переходит в букву ı или u.

Настоящее время в турецком языке образуется путем добавления к корню глагола аффикса *yor*.

Примеры *geliyor, bakıyor, kalkıyor, sahıyor*.

Если в конце корня глагола стоит согласная буква, то между аффиксом настоящего времени *yor* и корнем глагола, в зависимости от предпоследней гласной в корне глагола ставятся добавочные гласные. См. таблицу.

	Olumlu <i>Утвердительная форма</i>	Olumsuz <i>Отрицательная форма</i>	Olumlu Soru <i>Утвердительно-вопросительная форма</i>	Olumsuz Soru <i>Отрицательно-вопросительная форма</i>
Ben	geliyorum	gelmiyorum	geliyor muyum?	gelmiyor muyum?
Sen	bakıyorsun	bakmıyorsun	bakıyor musun?	bakmıyor musun?
O	okuyor	okumuyor	okuyor mu?	okumuyor mu?
Biz	yaşıyoruz	yaşamıyoruz	yaşiyor muyuz?	yaşamıyor muyuz?
Siz	yüzüyorsunuz	yüzmüyorsunuz	yüzüyor musunuz?	yüzmüyor musunuz?
Onlar	içiyorlar	içmiyorlar	içiyorlar mı?	içmiyorlar mı?

Örnekler:

Biz şimdi televizyon izliyoruz. (+)

Onlar beni dinliyorlar. (+)

Ahmet yemek yemiyor. (-)

Sinem İzmir'de yaşamıyor. (-)

Özge yarın Moskova'ya gidiyor. (+)

Onlar bizi sevmiyorlar mı? (- ?)

Çocuklar okulda Türkçe öğreniyorlar mı? (+ ?)

Siz Pazar günleri piknik yapıyor musunuz? (+ ?)

Julia köpekten korkuyor. (+)

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Siz hafta sonları erken kalk..... ?
2. Biz her yıl İzmir' git.....
3. Öğrenciler park..... oyna.....
4. Demet bir şirket..... çalış.....
5. Onlar şimdi sahil.....koş.....
6. Murat çok kitap oku..... ?
7. Siz hiç gazete?
8. Senin annen İngilizce bil..... ?
9. Adamlar sokak..... konuş.....
10. Murat Bey arabası..... bin.....
11. Onlar genellikle kahve iç.....
12. Mehmet şimdi havuz..... yüz.....
13. Biz yarın tiyatro..... git.....?
14. Melek ile Umut piyano çal.....
15. Ben her sabah kahvaltı yap.....
16. Ben çok güzel Türkçe konuş.....
17. Serpil çok iyi dans et.....
18. Murat hiç güzel araba kullan.....
19. Nilgün kahve içme..... hiç sev.....
20. Murat Bey sigara iç..... ?
21. Çocuklar her akşam çizgi film seyret..... ?

22. Mehtap'ın annesi çok güzel pasta yap.....
23. Fatma İngilizce bil..... ama Rusça bil.....
24. Onlar her yıl tatil..... git.....?
25. Siz bilgisayar kullan.....?
26. Kedi süt iç.....?
27. Ece gün..... on saat uyu.....
28. Sinan Bey bu akşam Ankara'..... İzmir'..... git.....
29. Benim kızım hiç ders çalış.....
30. Biz şimdi öğretmenimiz..... dinle.....

Aşağıdaki sorulara yanıt veriniz.

1. Siz İngilizce biliyor musunuz?

Evet,

2. Sen her sabah erken kalkıyor musun?

Hayır,

3. Ahmet hafta sonları balık tutuyor mu?

Hayır,

4. Murat şimdi uyuyor mu?

Evet,

5. Ödevinizi yapıyor musunuz?

Evet,

6. Onlar Türk yemeklerini seviyorlar mı?

Evet,

7. Serdar futbol oynuyor mu?

Hayır,

8. Ben çok fazla konuşuyor muyum?

Evet,

9. Siz Selim Bey'i tanıyor musunuz?

Evet,

10. Siz her sabah kahvaltı yapıyor musunuz?

Evet,

11. Siz hiç yalan söylüyor musunuz?

Hayır,

12. Burcu yemekten sonra çay içiyor mu?

Hayır,

13. Sibel Hanım alışveriş yapmayı seviyor mu?

Evet,

14. Abdullah ile Nurcan çimento satıyorlar mı?

Evet,

15. Figen Hanım güzel yemek yapıyor mu?

Evet,

16. Sergey ile Ali okuldan kaçıyorlar mı?

Hayır,

17. Siz her gün bir gazete okuyor musunuz?

Evet,

17. Nesrin Murat' seviyor mu?

Evet,

Aşağıdaki eylemleri (fiilleri) kullanarak şimdiki zamanda tümceler yazınız.

Используя нижеприведенные глаголы, составьте предложения в настоящем времени.

açmak, bakmak, çalışmak, davranmak, gezmek, içmek, koşmak,
konuşmak, oynamak, okumak, öğrenmek, sevmek, şüphelenmek,
üşüme, yazmak

Ben..... (-)

Sen..... (+)

O..... (+ ?)

Biz..... (+)

Siz..... (- ?)

Onlar..... (+)

Murat (-)

Ali ve ben..... (+)

Tülay ile Berk..... (+ ?)

Biz..... (+)

Siz	(- ?)
Öğrenciler	(+)
Olga ve Ksenia	(- ?)
Polis	(+)
Sekreter	(+)

Aşağıdaki tümceleri tamamlayınız.

1. Zeynep gitar çal.....
2. Ablam çok güzel yemek yap.....
3. Murat şimdi televizyon izle.....
4. Biz yarın pikniğe git.....
5. Onlar şimdi kitap oku.....
6. Merve ve İlayda Şişli'de otur.....
7. Biz her Pazar geç kalk.....
8. Aslı çok güzel şaerkı söyle.....

Olumsuz

Örnek:

1. Ben her sabah yürüyüş yapmıyorum
2. Derya piyano çalmıyor.
3. Annem ve babam İstanbul'da oturmuyor.
4. Ali şimdi ders çalışmıyor.

Aşağıdaki tümeeleri örnekteki gibi tammamlayınız.

1. Dilek her gün gazete oku.....
2. Biz hiç yalan soyle.....
3. Cemile ve Ayşegül Ruşça bil.....
4. Biz yarın akşam sinemaya git.....
5. Mehmet şimdi sigara iç.....
6. Ece hiç ıspanak ye.....
7. Kardeşim gündüz hiç uyu.....
8. Ahmet hafta sonu futbo oyna.....

Olumlu Soru

Örnek:

1. Sen yarın pikniğe gidiyor musun?
2. Özlem İngilizce biliyor mu?
3. Bu akşam ne yapıyorsun?
4. Bebek şimdi uyuyor mu?

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Duygu bilet al.....?
2. Sen güzel yemek yap.....?
3. Siz her gün kompozisyon yaz.....?
4. Onlar şimdi çalış?
5. Her sabah kahvaltı et.....?
6. Burak ile Özge bu yaz evlen.....?
7. Sen Türkçe bil.....?
8. Bebek her gün bir bardak süt iç.....?

Olumlu Soru

Örnek:

1. Siz Türkçe anlamıyor musunuz?
2. Onlar televizyon seyretmiyorlar mı?
3. Sen meyve yemiyor musun?
4. Aykut Bey kahve içmiyor mu?

Aşağıdaki tümceeleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Sen bana güven?
2. Berna hiç rejim yap.....?
3. Leyla İzmir'de çalış.....?
4. Sen Rusça bil.....?
5. Siz tatlı ye?
6. Okula otobüsle git.....?
7. Duygu Beyazıt'ta otur?
8. Siz şeker kullan.....?

ZEYNEP'İN BİR GÜNÜ²

Zeynep, İstanbul Üniversitesi'nde öğrenci. İstanbul'da yalnız yaşıyor. Her sabah 07.00'de kalkıyor. Kahvaltıdan önce duş alıyor, giyiniyor ve **makyaj** yapıyor. Sonra, kahvaltı ediyor. Kahvaltıda, portakal suyu içiyor; zeytin, peynir, reçel ve yumurta yiyor. Kahvaltıdan sonra evden çıkıyor, durağa gidiyor ve otobüse biniyor. Okula gidiyor. Dersten önce kantinde arkadaşlarıyla oturuyor, biraz sohbet ediyor. Dersler her gün 8.30'da başlıyor ve 13.30'da bitiyor.

Zeynep dersten sonra kantinde öğle yemeği yiyor. Öğleden sonra Aksaray'da bir mağazada tezgahtarlık yapıyor. Mağazaya çok müşteri geliyor. Bazı müşteriler çok kararsız ve titiz oluyor. Bazı müşteriler ise kolay beğeniyor. **Zeynep** mağazada çok yoruluyor.

Zeynep, akşam 1ç.00'da işten çıkıyor, metroyla eve dönüyor. Biraz dinleniyor ve akşam yemeği hazırlıyor. Akşam yemeği yiyor. Yemekten sonra ders çalışıyor ve biraz televizyon izliyor. Zeynep her gün 22.30'da yatıyor, yarım **saat** kitap okuyor ve 23.00'da uyuyor.

Aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Zeynep kaçta kalkıyor?
2. Zeynep kahvaltıda ne yiyor?
3. Zeynep nerede çalışıyor?
4. Zeynep kaçta işten çıkıyor?
5. Zeynep akşam yemeğinden sonra ne yapıyor?

Aşağıdaki tümceleri metne göre işaretleyin	Doğru	Yanlış
Zeynep İstanbul'da ailesiyle yaşıyor		
Zeynep okula metroyla gidiyo		
Zeynep öğleden sonra bir mağazada çalışıyor.		
Mağazaya az müşteri geliyor		
Zeynep, akşam yemekten sonra ders çalışıyor		

² Fatma Bölükbaş (Dr.), Fazilet Özenç, Mehmet Yalçın Yılmaz: Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (Temel-Orta-İleri), İstanbul, 2009

Будущее время

В турецком языке будущее время образуется путем добавления к корню глагола аффиксов *acak, ecek*.

Примеры: gel-mek, gelecek, otur-mak, oturacak.

Примечание: К глаголам, имеющим гласные переднего ряда (e, i, ö, ü) предпоследними или в конце слова, добавляется аффикс *ecek*. К глаголам, имеющим гласные заднего ряда (a, ı, o, u) предпоследними или в конце слова, добавляется аффикс *acak*.

eylem + -(y)acak / -(y)ecek + kişi eki

	Olumlu <i>Утвердительная форма</i>	Olumsuz <i>Отрицательная форма</i>	Olumlu Soru <i>Утвердительно-вопросительная форма</i>	Olumsuz Soru <i>Отрицательно-вопросительная форма</i>
Ben	geleceğim	gelmeyeceğim	gelecek miyim?	gelmeyecek miyim?
Sen	bakacaksın	bakmayacaksın	bakacak mısın?	bakmayacak mısın?
O	okuyacak	okumayacak	okuyacak mı?	okumayacak mı?
Biz	yaşayacağız	yaşamayacağız	yaşayacak mıyız?	yaşamayacak mıyız?
Siz	yüzeceksiniz	yüzmeyeceksiniz	yüzecek misiniz?	yüzmeyecek misiniz?
Onlar	icecekler	içmeyecekler	içecekler mi?	içmeyecekler mi?

Bu kiple kullanılan bazı zaman sözcükleri (zarfları) şunlardır:

yarın +: yarın, yarın sabah, yarın akşam, yarın gece...

..... + sonra: az sonra, bir saat sonra, beş dakika sonra, üç hafta sonra, iki yıl sonra...

gelecek +: gelecek salı, gelecek akşam, gelecek yıl, gelecek ay...

Örnekler

Yarın müdürle konuşacağım. (+)

Yarın alışveriş yapmayacak. (-)

Hâle gelecek yaz tatile çıkacak mı? (+ ?)

Onlar bizi aramayacaklar mı? (-?)

Bundan sonra her şey daha güzel olacak.* (+)

Selim gelecek yıl baba olacak mı? (+ ?)

Yarın okullar tatil olmayacak. (-)

Bu yıl Ayşe öğretmen olmayacak mı? (- ?)

***Ad tümcelerinde gelecek zaman yapmak için, addan sonra 'olmak' eylemi getirilir.**

Aşağıdaki boşlukları örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Gelecek yıl İstanbul'.... git..... (+)
2. Dilek yarın annesi..... mektup yaz..... (+)
3. Senin kızın bu yaz evlen..... (+ ?)
4. Tatilde babamın ofis..... çalış..... (-)
5. Mehmet Bey araba al..... ? (- ?)
6. Leyla bugün biz..... gel..... (+)
7. Özge bu akşam televizyon seyret..... (-)
8. Senin annen emekli ol..... ? (+ ?)
9. Kuzenim bu akşam biz..... kal..... (+)
10. Öğretmen yarın sınav yap..... (-)
11. Özgür parti için alışveriş yap..... (+)
12. Selin önümüzdeki yıl hemşire ol..... (+)
13. Ece gelecek yıl anaokuluna başla.....? (+ ?)
14. Ne zaman Ankara'ya git.....? (+ ?)
15. Bu yaz dedemi ziyaret et..... (+)
16. Zam için patronumla konuş..... (+)
17. Didem bugün sinemaya git..... (-)
18. Biz bu hafta sonu piknik yap..... (+)
19. Buket düğün için yeni bir elbise al..... (+)

20. Gelecek yaz Türkiye’de çalış..... (+)

Aşağıdaki eylemleri (fülleri) kullanarak gelecek zamanda tümceler yazınız.

Используя нижеприведенные глаголы, составьте предложения в будущем времени.

almak, başlamak, buluşmak, çalışmak, dönmek, gitmek, kalmak,
konuşmak, mezun olmak, spor yapmak, şarkı söylemek, temizlik yapmak,
özür dilemek, vermek, yazmak

Ben		(-)
Sen		(+)
O		(+ ?)
Biz		(+)
Siz		(- ?)
Onlar		(+)
Mustafa		(-)
Ece ve ben		(+)
Onlar		(+ ?)
Biz		(+)
Siz		(- ?)
Öğrenciler		(+)
Çocuklar		(- ?)
Leyla		(+)
Müdür		(+)

2050'DE NELER OLACAK?³

ABD'li bilim adamları, "45 yıl sonra nasıl bir dünyada yaşayacağız?" sorusunun yanıtını açıkladı.

Türkiye çok gelişmiş ülkelerden biri olacak; uçuş arabalar ve uzay seyahati sıradan bir duruma gelecek...

Geleceği öğrenmek, birçoğumuzun hayalıdır. Yıllar sonra bizi nasıl bir yaşam bekliyor? 20 veya 30 yıl sonra, hangi ülkeler güçlü, hangi ülkeler güçsüz olacak? İnsan ömrü ne kadar olacak? ABD'li bilim adamları, bu ve buna benzer birçok sorunun yanıtını aradılar ve uzun süren çalışmalarından sonra ilginç sonuçlara ulaştılar. 2050'de dünyanın süper gücü ABD, Çin ve Rusya olacak. Bu üç ülkenin dışında Türkiye, Almanya, İngiltere ve Fransa özellikle ekonomi alanında Avrupa'nın en önemli ülkeleri konumuna gelecek. İşte 2050'nin dünyası...

*** Hava trafiği!**

45 yıl sonra, dünyanın % 80'inde ulaşımı problemi kalmayacak. Her ülke, metro sistemini mükemmel bir hale getirecek. Şimdiki yollar ise, insanların çok daha iyi bir hayat sürmesi için kullanılacak. Hava trafiği biraz yoğun görünüyor ancak şimdiki trafiğe göre çok daha rahat olacak. On kişiden yedisinin uçan arabası olacak. Ancak özel bir sistem sayesinde, hava trafiği diye bir sorun söz konusu bile olmayacak. Şehirler arası yolculukların hepsi özel uçaklarla yapılacak.

*** Uzayda tatil!**

Gelecekte her şey, insanın mutluluğu için hazırlanıyor. 2050'nin tatil cenneti, uzay olacak. Dünyadaki birçok ülke, uzay seyahati konusunda çok önemli gelişmeler sağlayacak. Herkesin maddi durumuna göre uzay seyahatleri hazırlanacak. Özellikle Ay'da tatil yapmak, o tarihlerde çok revaçta olacak. Dünyadaki tatil beldeleri de yine hatırı sayılır bir ilgi görecek. 2050 yılında uzaya gitmek için, şimdiki parayla sadece 1200 \$ ödemek yeterli olacak.

*** Petrol bitiyor...**

³ Fatma Bölükbaş (Dr.), Fazilet Özenç, Mehmet Yalçın Yılmaz: Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (Temel-Orta-İleri), İstanbul, 2009

Petrol, 2050 yılında tarihteki yerini alacak. Yerine en güçlü aday, bor ve uzay elementleri olarak gösteriliyor. Türkiye bor madeni bakımından çok zengin bir ülkedir. Bu yüzden, dünyanın sayılı ülkeleri arasındaki yerini alacak. Hava otomobilleri, güneş enerjisi ile çalışacak

***Uykusuzluk hapı...**

2050'de insanogluna, 24 saat yetmeyecek. Bu nedenle bilim adamları, uykuyu en az seviyeye indirmek için, bu konuyla ilgili çalışmalarına hız verdi bile. 2050 yılında, vücut dengesini özel haplar sağlayacak. Bu mükemmel haplar sayesinde insanlar, uyku gereksinimlerini karşılayacak. Tabü, bu derece etkili bir haptın geliştirilmesi için daha uzun yıllar gerekiyor. Bilim adamlarına göre, bu haptı üretmek elbette zor ama kesinlikle imkansız değil.

***Dünya nüfusu 10 milyar olacak!**

Dünya nüfusu 2050 yılında 10 milyar civarında olacak. Asya ve Afrika'daki ülkelerin nüfusu hızla artacak. Çin'in nüfusu, 100 milyon artacak ve 1 milyar 400 milyara ulaşacak. Ancak, o tarihte dünyanın en **kalabalık** ülkesi Hindistan olacak. 45 yıl sonra, Hindistan 1 milyar 600 milyonluk nüfusuyla, dünyanın en **kalabalık** ülkesi olacak. Türkiye'nin nüfusunun ise 100 milyon olması bekleniyor.

*** Teknolojik evler büyük rahatlık...**

2050 yılında insanlar, evlerindeki her şeyi sesle yönetecek. Ses tamma sistemi sayesinde insanlar, her şeyi çtelevizyonu, müzik setini açmak ve kapatmak, yemek pişirmek, kapıyı açmak...) komutlarla yapmaşansına sahip olacak.

*** Para kullanımı azalacak...**

Teknoloji sayesinde, herkes özel şifreler ve parmak izleriyle alışveriş yapacak. Para kullanımı artık çok az olacak. Tek tip bankalar kurulacak ve bunlar her cadde başında yer alacak. Sistem gereği, tüm işlemler birkaç saniye gibi çok kısa süre içinde sonuçlanacak.

*** Öğrenim kolaylığı çiplerle sağlanacak...**

İnsan vücuduna bir çip sistemi yerleştirilecek ve böylece öğrenim kolaylaşacak. Özel çipler sayesinde, başta yabancı dil olmak üzere birçok zor konu kolaylıkla öğrenilecek.

Takvim / Aktüel

23 Ocak 2005 çYeniden düzenlenmiştir.)

Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayınız?

1. 2050’de ulaşımı nasıl sağlanacak?
2. 2050’de insanlar nerelerde tatil yapacaklar?
3. 2050’de dünya nüfusunda ne gibi değişiklikler olacak?
4. Bilim adamları, uykusuzluk problemine nasıl bir çare bulacaklar?
5. 2050’de petrolün yerini neler alacak?
6. 2050’de evler nasıl olacak?
7. Öğrenimi kolaylaştırmak için, bilim adamları neler tasarlıyorlar?
8. Sizce, insanlar bu kadar gelişmiş bir Dünyada mutlu olabilecekler mi?
9. Bu metinde anlatılanların gerçekleşeceğine inanıyor musunuz? Niçin?
10. Size göre, 2050’de dünya nasıl olacak?

Olumlu

Örnek:

1. Onümüzdeki' ay teyzemi ziyaret edeceğim.
2. Yarın sabah piknige gideceğiz.
3. Bu akşam anneme mektup yazacağım.

Aşağıdaki tumceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Yarın Buket’le Taksim’de buluş
2. Ablam bu yaz tatilinde evlen
3. Kardeşimle bu akşam Çin Restorani’nda yemek ye
4. Bence öğretmen sınavda bu soruyu sor
5. Konser yarım saat sonra başla
6. Aysel tüç ay sonra doğum yap
7. Okullar 15 Haziran’da kapan.....

Olumsuz

Örnek:

1. Onlar tatilde Uludağ’a gitmeyecekler.
2. Derya bugün alışveriş yapmayacak.
3. Bu hafta sonu bütün gün televizyon izlemeyeceksin.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Bu yaz hiç iznim yok. Bu yaz tatile git
2. Filiz'in boğazı ağrıyor. O bu akşam konserde şarkı söyle
3. Ben bu sabah kahvaltı et
4. Serpil sigarayı bıraktı. Bundan sonra hiç sigara iç
5. Onlar bu akşam erken yatacaklar. Film izle
6. Beni dikkatli dinleyin! Bu konuyu tekrar anlat
7. Yarın Sevim'le görüş

Olumlu Soru

Örnek:

1. Biraz sonra ders başlayacak **mi**?
2. Yarın okula gelecek **misiniz**?
3. Çocuklar bugün parka gidecekler **mi**?

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Bundan sonra bana yalan söyle.....?
2. Siz bu gece bizde kal.....?
3. Bu çamaşırları ütüle? Yoksa ben mi ütüleyeyim?
4. Yarın beraber Türkçe çalış.....?
5. Biz bu ders kompozisyon yaz.....?
6. Siz yemekten sonra kahve iç.....?
7. Yarın dışın için doktora git.....?

Olumsuz Soru

Örnek:

1. Siz benimle tiyatroya gelmeyecek **misiniz**?
2. Bir daha onunla konuşmayacak **misin**?
3. Sınavdan sonra partiye **gitmeyecek miyiz**?

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Benim için bir şarkı söyle
2. Niçin susuyorsun? Bana her şeyi anlat.....?
3. Saat çok geç oldu. Çocuklar daha yat.....?

4. Hâlâ yatiyorsun. Biz bugün temizlik yap ?
 5. Dilek ve Ferda hala gelmediler. Onlar yemek ye ?
 6. Deniz ve Murat hala küsler. Sence onlar barış ?
 7. Doğum gününde Levent'e hediye al ?

**AD TÜMCELERİNDE GELECEK ZAMAN
(EYLEM SİZ)**

	Olumlu	Olumsuz	Olumlu Soru	Olumsuz Soru
Ben	mutlu olacağım	mutlu olmayacağım	mutlu olacak mıyım?	mutlu olmayacak mıyım?
Sen	mutlu olacaksın	mutlu olmayacaksın	mutlu olacak mısın?	mutlu olmayacak mısın?
O	mutlu olacak	mutlu olmayacak	mutlu olacak mı?	mutlu olmayacak mı?
Biz	mutlu olacağız	mutlu olmayacağız	mutlu olacak mıyız?	mutlu olmayacak mıyız?
Siz	mutlu olacaksınız	mutlu olmayacaksınız	mutlu olacak misiniz?	mutlu olmayacak misiniz?
Onlar	mutlu olacaklar	mutlu olmayacaklar	mutlu olacaklar mı?	mutlu olmayacaklar mı?

Olumlu

Örnek:

1. Sinem ve Simge önümüzdeki yıl öğretmen **olacaklar**.
2. Cumartesi bütün gün evde **olacağız**.
3. Bundan sonra her şey daha güzel **olacak**.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamarolayınız.

1. Sağlığına biraz dikkat et. Yoksa hasta ol
2. Kardeşim yarın Manisa'da ol

3. Bugün hava yağmurlu ol
4. Filiz Намн yarın kütüphanede ol
5. Ben yarın akşama kadar ofiste ol
6. 2050’de uçan arabalar ol

Olumsuz Soru

Örnek:

- 1.Çok acele pişirdim. Bu yemek hiç lezzetli **olmayacak.**
- 2.Bugün öğretmeninizin hasta, ders **olmayacak.**
- 3.Babam bu yıl emekli **olmayacak.**

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Yarın bankalar açılacak
2. Biz yarın evde ol.....
3. Cuma okulda toplantı var. Öğleden sonra ders ol.....
4. Buğra pilot olacak; mühendis ol
5. Matematik sınavı pazartesi günü ol

Olumlu Soru

Örnek:

1. Bu yıl babam emekli **olacak mı?**
2. Yarınki sınavın soruları kolay **olacak mı?**
3. Sence biz zengin **olacak mıyiz?**

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Yarın size gelmek istiyorum. Evde ol ?
2. Fotokopiler bir saate kadar hazır ol?
3. Sınavdan sonra ders ol?
4. Metin çok kötü bir adam. Onunla mutlu ol
5. Müdür Bey yarın ofiste ol?
6. Bayramda bankalar açık ol?

Olumsuz Soru

Örnek:

1. Bana karşı hiç dürüst **olmayacak mısın?**
2. Niçin şemsiyeni aldın? Bugün hava güneşli **olmayacak mi?**
3. Çok çabuk sinirleniyorsun. Sen hiç sakın **olmayacak mısın?**

Aşağıdaki tümceleri drnekteki gibi tamamlayınız.

1. Beni hep yalnız bırakıyorsun. Sen bana hiç destek ol.....?
2. Tatilde İstanbul'da ol
3. Doktor kimseye randevu vermiyor. Yarın hastanede ol.....?
4. Hülya bugün herkesle vedalaştı. O bayramda burada ol.....?
5. Bu zor günümde benim yanımda ol
6. Zühal iki gün sonra burada ol

Aşağıdaki paragraftaki boşlukları uygun eklerle doldurunuz.

Yarın dersler bit..... Ben cuma günü sınav.... gir
..... Daha sonra sertifika al..... ve iki ay okul..... git.....
Çünkü iki ay okul kapalı ol..... Tatil okul , öğretmen ve arkadaş çok özle ...

Ben bu yaz Kapalıçarşı' bir kuyumcu çalış
.....Sabah sekiz buçuk iş başlAkşam sekize kadar
dükkan sahibi Ahmet Bey' ... yardım et..... Ben çok iyi İngilizce ve Rusça
bil

Ahmet Bey çok az İngilizce bilOnun için Türistlerle ben konuş.....
Kapalıçarşı pazar günleri kapalı, ben de bazen evde dinlen , bazen
arkadaşlarım ile bir yerlere git.....Ahmet Bey bana haftalık yuz lira
ver Ben bu
para.....biriktir.....ve ailemle birlikte
ağustosbir haftalığına Antalya' ... tatile git.....Tatilde bol bol
yüz..... , dinlen..Tatilden sonra tekrar Ahmet Bey'
..... dükkançalış..... Sen tatilne yap
.....? Bütün yaz İstanbul'da mi ol.....?

3. GÖRÜLEN GEÇMİŞ ZAMAN ПРОШЕДШЕЕ ВРЕМЯ

eylem + -dı / -di / du / dü + kişi eki
Ben oku + du + m.

f, s, t, k, ç, ş, h, p' den sonra –dı ~ -tı / -di ~ -ti / du ~ -tu / -dü ~ -tü

После букв f, s, t, k, ç, ş, h, p буква d переходит в букву t.

Onlar koş + tu + lar.

В турецком языке прошедшее время глагола образуется путем добавления к корню слова следующих аффиксов: *dı, di, du, dü*.

Примеры: otur-mak, otur**du**; kalk-mak, kalk**tı**; gel-mek, gel**di**; gül-mek, gül**dü**.

Примечание: Неопределенная форма глагола в турецком языке образуется следующим образом: к корню глагола добавляются аффиксы *mak, mek*.

Примеры: bas – надави, bas-mak – надавливать, otur – садись, otur-mak – садиться, gel – приходи, gel-mek – приходиться, kal – встань, kal-mak – вставать.

	Olumlu	Olumsuz	Olumlu Soru	Olumsuz Soru
Ben	baktım	bakmadım	baktım mı?	bakmadım mı?
Sen	sevdiğin	sevmedin	sevdiğin mi?	sevmedin mi?
O	okudu	okumadı	okudu mu?	okumadı mı?
Biz	yüzdük	yüzmedik	yüzdük mü?	yüzmedik mi?
Siz	içtiniz	içmediniz	içtiniz mi?	içmediniz mi?
Onlar	gittiler	gitmedeler	gittiler mi?	gitmedeler mi?

Bu kiple kullanılan bazı zaman sözcükleri (zarfları) şunlardır:

dün +: dün sabah, dün öğleden sonra, dün akşam, dün gece...

.....+ **önce**: az önce, bir saat önce, beş dakika önce, üç hafta önce, iki yıl önce...

geçen +.....: geçen sail, geçen akşam, geçen yıl, geçen ay, geçengun

Örnekler:

Ben dün Ankara'ya **gittim.** (+)

Ayşe okula **gelmedi.** (-)

Zeynep ve Mert yemek **yemediler.** (-)

Ben geçen yıl Antalya'da tatil **yaptım.** (+)

Duygu ders **çalışmadı.** (-)

Çocuklar bahçede piknik **yaptılar.** (+)

Dün Özlem seni **aradı mı?** (+ ?)

Demet İstanbul'da **çalışmadı mı?** (- ?)

Aysun tatilden **döndü.** (+)

Aşağıdaki boşlukları örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Geçen yıl İstanbul'.... çok kar yağ.....
2. Biz geçen hafta Sultanahmet'..... gez.....
3. II. Dünya Savaşı 1945'..... bit.....
4. Biz Alanya'..... çok hoşlan.....
5. Dün akşam siz..... misafir gel..... ?
6. Leyla hiç* temizlik yap.....
7. Özge hiç televizyon seyret.....?
8. Senin annen emekli ol..... ?
9. Çocuklar dün park..... git.....?
10. Murat Bey arabası..... sat.....
11. Leman ve Ayşe Migros'..... alışveriş yap.....
12. Atatürk 1881'..... Selanik'..... doğ.....
13. Ece gün gece hiç uyu.....
14. Gençler parti..... çok eğlen.....
15. Siz daha önce Türkiye'..... git.....?
16. Ben dün iki saat televizyon izle.....
17. Geçen Pazar alışveriş..... git.....
18. Biz tatil..... güzel bir otel..... kal.....

Ben	(-)
Sen	(+)
O	(+ ?)
Biz	(+)
Siz	(+)
Onlar	(+)
Mehmet	(-)
Ali ve ben	(+)
Melek ile Mert	(+ ?)
Biz	(+)
Siz	(- ?)
Öğrenciler	(+)
Aykut ve Ali	(- ?)
Polis	(+)
Hırsız	(+)

*** Tümcede ‘hiç’ sözcüğü kullanıldığında, tümce olumsuz olur.**

Если в предложении употребляется слово «hiç» («вообще»), то это предложение является отрицательным.

Aşağıdaki eylemleri (fiilleri) kullanarak görülen geçmiş zamanda tümceler yazınız. Используя нижеприведенные глаголы, составьте предложения в определенном прошедшем времени.

almak, aramak, çalmak, dövmek, görmek, kaçmak, konuşmak, oturmak, özlemek, rastlamak, söylemek, taşınmak, tartışmak, yardım etmek, yakalamak

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK⁴

Mustafa Kemal Atatürk, 1881 yılında Selanik'te doğdu. Babası Ali Rıza Efendi, annesi Zübeyde Hanım'dır.

Mustafa, küçük yaşta babasını kaybetti. Annesi ve kız kardeşiyle birlikte dayısının çiftliğine gitti. Bir süre orada kaldı. Sonra okumak için Selanik'e geri döndü. Mustafa Selanik'te önce Şemsi Efendi İlkokulu'na, sonra Askeri Rüştiye'ye devam etti. Okulun çalışkan öğrencilerinden biriydi. Matematik derslerinde çok başarılıydı. Bir gün matematik öğretmenini Mustafa'ya "Senin adı Mustafa, benim adım da Mustafa. Bundan sonra senin adın Mustafa Kemal olsun." dedi.

Mustafa Kemal, Manastır Askeri Okulu'nda ve Harp Akademisi'nde okudu. Yüzbaşı rütbesiyle mezun oldu.

1. Dünya Savaşı sırasında, özellikle Şanakkale Savaşı'nda başarılarıyla on plana çıktı.

1919-1922 yılları arasında İngiltere, Fransa, İtalya ve Yunanistan, Osmanlı İmparatorluğunu işgal ettiler. Mustafa Kemal, Türk halkının ulusal mücadeleye çağırdı. 19 Mayıs 1919'da Samsun'da ulusal mücadeleyi başlattı. Erzurum, Sivas Kongreleriyle ve Türk halkının desteğiyle bu mücadeleyi sürdürdü. Atatürk, ulusal mücadeleyi kazandı. 23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni (TBMM) ve 29 Ekim 1923'te de Türkiye Cumhuriyeti'ni kurdu. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk cumhurbaşkanı oldu.

1923-1938 yılları arasında, bir çok siyasal, hukuki, kültürel ve ekonomik reformlar yaptı. Atatürk bu çalışmalarınıyla modern ve laik Türkiye Cumhuriyeti'ni yarattı.

1924'te TBMM Mustafa Kemal'e "Atatürk" soyadını verdi. Atatürk, bu yoğun ve yıpratıcı çalışmalar sonucu siroz hastalığına yakalandı 10 Kasım 1938'de Dolmabahçe Sarayı'nda öldü

Olumlu

Örnek:

1. Dün teyzemi ziyaret ettim.

⁴ Fatma Bölükbaş (Dr.), Fazilet Özenç, Mehmet Yalçın Yılmaz: Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (Temel Orta-İleri), İstanbul, 2009

2. Geçen hafta Ahmet bize **geldi**.
3. Geçen kiş istanbul'a çok kar yağdı.
4. Biz tatilde İzmir'e **gittik**.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Düm Buket'i Taksim'de gör.....
2. Ablam okuldan biraz önce dön.....
3. Murat dün işe dolmuşla git
4. Biz 0 kitabı daha önce oku.....
5. Yeğenim Ece iki ay önce doğ
6. Onlar geçen Pazar pikniğe git.....
7. Aslı partide Sinan'la dans et
8. Aysel ile Berk üç ay önce evlen.....

Olumsuz

Örnek:

1. Ben Mısır'a **hiç gitmedim**.
2. Derya dün temizlik **yapmadı**.
3. Dün annem ve babam konsere **gitmediler**.
4. Siz beni **hiç aramadınız**.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Dilek, geçen hafta dışıye git.....
2. Biz size hiç yalan söyle
3. Cemile bu sabah kahvaltı et
4. Biz sizi hiç unut
5. Ben daha önce bu filmi izle
6. Ece bugün hiçbir şey ye
7. İlayda, geçen bayram dedesini ziyaret et.....
8. Öğrenciler bu konuyu hiç anla.....

Olumlu Soru

Örnek:

1. Sen hiç Suriye'ye gittin mi?
2. Özlem bugün beni aradı mı?
3. Çocuklar dün parkta oynadılar mı?
4. Daha önce Hiç Türkiye'ye geldiniz mi?

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Zehra Hanım oğluna para gönder.....?
2. Benim için konser bileti al ?
3. Siz daha önce hiç şür yaz ?
4. Onlar bu filmi gör..... ?
5. Akşam yemeğini hazırla?
6. Burak ile Özge geçen yaz evlen ?
7. Siz dünkü sınavda heyecanlan.....?
8. Sen daha önce hiç baklava ye ?

Olumsuz Soru

Örnek:

1. Sen daha önce hiç konsere gitmedin mi?
2. Daha önce Antalya'ya hiç kar yağmadı mı?
3. Sabah saat 10.00 oldu, hala uyanmadınız mı?
4. Hasan altı yıldır üniversiteye gidiyor. Daha mezun olmadı mı?

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Arkadaşını havaalanında karşıla.....?
2. Dayın sana çok kızgın. Hafta sonu onu ziyaret et.. ?
3. Bebek hala ağlıyor. Sütünü iç..... ?
4. Bu ev çok pis. Dün temizlik yap.....?
5. Sınavdan kötü not aldınız. Hiç çalış ?
6. Niçin sınıfta değilsiniz? Öğretmeniniz hala gel ?
7. Saat çok geç oldu. Çocuklar okuldan dön..... ?

8.Çok kötü görümtiyorsun. Dün gece hiç uyu ?

**AD TÛMCELERİNDE GÖRÛLEN GEÇMİŞ ZAMAN
(EYLEM SİZ)**

**ОБРАЗОВАНИЕ ОПРЕДЕЛЕННОГО ПРОШЕДШЕГО ВРЕМЕНИ
(БЕЗГЛАГОЛЬНАЯ ФОРМА)**

	Olumlu <i>Утвердительная форма</i>	Olumsuz <i>Отрицательная форма</i>	Olumlu Soru <i>Утвердительно- вопросительная форма</i>	Olumsuz Soru <i>Отрицательно- вопросительная форма</i>
Ben	yorgundum	yorgun değildim	yorgun muydum?	yorgun değil miydim?
Sen	yorgundun	yorgun değildin	yorgun muydun?	yorgun değil miydin?
O	yorgundu	yorgun değildi	yorgun muydu?	yorgun değil miydi?
Biz	yorgunduk	yorgun değildik	yorgun muyduk?	yorgun değil miydik?
Siz	yorgundunuz	yorgun değildiniz	yorgun muydunuz?	yorgun değil miydiniz?
Onlar	yorgundular yorgunlardı	yorgun değildiler yorgun değillerdi	yorgun muydular? yorgunlar miydi?	yorgun değil miydiler? yorgun değiller miydi?

Örnekler

1. Sinem geçen yıl öğrenciydi.
2. Yemek çok lezzetliydi.
3. Murat doktor **değildi**.
4. Melek gençken çok güzel **miydi?**
5. Duygu çalışkan bir öğrenci **değil miydi?**

Aşağıdaki boşlukları örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Ben dün çok yorgun..... (+)
2. Öğrenciler sınavda çok heyecanlı..... (+)
3. Deniz'in annesi mühendis (-)
4. Murat Bey gençken yakışıklı (+ ?)
5. Filiz Hanım öğretmen (- ?)
6. Ahmet Bey önceden çok zengin..... (+)
7. Siz geçen hafta mutsuz (-)
8. Biz çocuk (-)
9. Siz hasta (?)
10. Geçen yıl otelimizde çok rahat..... (+)
11. Onlar tembel (- ?)
12. Mehmet Bey gençken çok fakir..... ama şimdi zengin. (+)
13. Siz çok neşeli..... (+)
14. Duygu'nun babası mühendis (- ?)
15. Geçen hafta hava çok soğuk..... (+)

Aşağıdaki adları (isimleri) kullanarak görülen geçmiş zamanda ad tümceleri yazınız. Используя нижеприведенные существительные, составьте предложения в определенном прошедшем времени.

akıllı, avukat, başarılı, çalışkan, doktor, fakir, hemşire, ince, konuşkan, neşeli, öğrenci, öğretmen, pişman, rahat, sevimli, zor

4. BELİRSİZ (ÖĞRENİLEN / DUYULAN) GEÇMİŞ ZAMAN НЕОПРЕДЕЛЕННОЕ ПРОШЕДШЕЕ ВРЕМЯ

Belirsiz geçmiş zaman, başkasından duyulan, öğrenilen ya da sonradan farkına varılan bir olayı anlatmak için kullanılır.

eylem + -miş / -miş / -muş / -müş + kişi eki
Sen gel + miş + sin.

	Olumlu <i>Утвердительная форма</i>	Olumsuz <i>Отрицательная форма</i>	Olumlu Soru <i>Утвердительно- вопросительная форма</i>	Olumsuz Soru <i>Отрицательно- вопросительная форма</i>
Ben	bakmışım	bakmamışım	bakmış mıyım?	bakmamış mıyım?
Sen	sevmişsin	sevmemişsin	sevmiş misin?	sevmemiş misin?
O	görmüş	görmemiş	görmüş mü?	görmemiş mi?
Biz	yüzmüşüz	yüzmemişiz	yüzmüş müyüz?	yüzmemiş miyiz?
Siz	konuşmuşsunuz	konuşmamışsınız	konuşmuş musunuz?	konuşmamış mısınız?
Onlar	almışlar	almamışlar	almışlar mı?	almamışlar mı?

Örnekler

Ben bugün çok yorulmuşum. (+)

Sen okula gitmemişsin. (-)

Mert konsere gitmiş. (+)

O kahvaltı yapmamış. (-)

Biz yemeğe tuz koymuş muyuz? (+ ?)

Siz bu konuyu anlamamış mısınız? (- ?)

Onlar çay içmişler mi? (+ ?)

Aşağıdaki boşlukları örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Sen kapıyı kilitle..... (-) eve hırsız gir..... (+)
2. Dün gece arabamı çal..... (+)
3. Bebek uyu.....? Eğer uyumamış ise mamasını yedirelim. (+ ?)
4. Anna ile Olga daha önce hiç baklava ye..... (-)
5. Hiç farkında değilim. Musluğu kapat..... (-)
6. Serpil biz..... hiç özle..... (-)
7. Mustafa Sandal yeni bir albüm çıkar..... (+)
8. Koltukta uyu....., her yerim tutul..... (+)
9. Sabah elektrikler kesikti. Bir kontrol et, gel.....? (+ ?)
10. Partide Necla yoktu. Ali onu davet et..... (-)
11. Geçen hafta Aslı ile Derya kavga et..... (+)
12. Sence bana bu elbise yakış..... (+)
13. Hiçbir öğrenci ödevini yap..... (-)
14. Onlar bugün markete git..... (+) ama alışveriş yap..... (-)
15. Ali ile Berk kavga et..... (-) Biz yanlış anla..... (+)
16. Futbolcular maça hiç iyi hazırlan....., çok kötü oynuyorlar.
17. Duyduğuma göre dün Isparta'da deprem ol..... (+)
18. Ben dün uyurken çok sayıkla..... (+)
19. Ali bize çok kız..... (+ ?)
20. Hülya Mete'yle nişanlan..... (+)

Aşağıdaki eylemleri (fiilleri) kullanarak öğrenilen (duyulan) geçmiş zamanda tümceler yazınız. *Используя нижеприведенные глаголы, составьте предложения в неопределенном прошедшем времени.*

aramak, atmak, bitirmek, bakmak, dolaşmak, gelmek, kırmak, kaçmak, mezun olmak, pişman olmak, şaşırarak, şüphelenmek, okumak, öğrenmek, yazmak

- Ben..... (-)**
Sen..... (+)
O..... (+ ?)

Biz	(+)
Siz	(- ?)
Onlar	(+)
Sevim	(-)
Futbolcular	(+)
Onlar	(+ ?)
Biz	(+)
Siz	(- ?)
Öğrenciler	(+)
Çocuklar	(- ?)
Umut ile sen	(+)
Hırsız	(+)

*Ad Tümcelerinde Belirsiz (Öğrenilen / Duyulan) Geçmiş Zaman
(EYLEM SİZ)*

*Образование неопределенного прошедшего времени
(БЕГЛАГОЛЬНАЯ ФОРМА)*

	Olumlu <i>Утвердительная форма</i>	Olumsuz <i>Отрицательная форма</i>	Olumlu Soru <i>Утвердительно-вопросительная форма</i>	Olumsuz Soru <i>Отрицательно-вопросительная форма</i>
Ben	güzelmişim	güzel değilmişim	güzel miymişim?	güzel değil miymişim?
Sen	güzelmişsin	güzel değilmişsin	güzel miymişsin?	güzel değil miymişsin?
O	güzelmiş	güzel değilmiş	güzel miymiş?	güzel değil miymiş?
Biz	güzelmişiz	güzel değilmişiz	güzel miymişiz?	güzel değil miymişiz?
Siz	güzelmişsiniz	güzel değilmişsiniz	güzel miymişsiniz?	güzel değil miymişsiniz?

Onlar	güzelmişler	güzel değilmişler	güzel miymişler?	güzel değil miymişler?
		güzel değilermiş		güzel değilermiş?

Örnekler

Sen haklı**ymışsın**, bunu şimdi anladım. (+)

Deniz Hanım iyi bir öğretmen**miş**. (+)

Sınavdaki sorular kolay **değilmış**. (-)

Parti eğlenceli **miymiş**. (+)

Onlar yorgun **değiller miymiş**. (-)

Aşağıdaki boşlukları örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Duyduğuma göre Zeynep dün çok hasta..... (+)
2. Sergey Rostov'da (-)
3. Bu konu sandığın kadar kolay (-)
4. Onların evi okula yakın? (- ?)
5. Pelin önceden çok güzel bir kız..... (+)
6. Duydunuz mu? Ayşegül Hanım hamile..... (+)
7. Sen ne kadar yalancı bir insan..... (+)
8. Serap ile Bora nişanlı (- ?)
9. Onlar çok sinirli....., dikkatli ol! (+)
10. Duyduğuma göre Moskova çok güzel bir şehir..... (+)
11. Selin bugün evde yok..... (+)
12. Demet'in babası avukat (- ?)
13. O lokantanın yemekleri lezzetli? (+ ?)
14. Hande Hanım'ın evi bahçeli? (+ ?)
15. Senin televizyonun bozuk? (- ?)
16. Siz öğrenciyken çalışkan (-)
17. Duyduğuma göre Levent Bey çok çapkın..... (+)
18. Hülya Hanım önceden şarkıcı..... (+)
19. Melek önceden şişman? (+ ?)
20. O otel çok pahalı..... (-)

BİR VARINIŞ BİR YOKMUŞ YIL DEDEDENİN DÖRT KIZI⁵

Zaman' adlı ölümsüz bir dev varınış. Bir gün 'Zaman', Yıl Dede'yi dört kızıyla birlikte yeryüzüne indiriniş. Kızlar yeryüzünü çok sevmişler ve hepsi ayrı bir ayna gitmişler. 'Yıl Dede' yalnız kalmış ve çok üzölmüş. 'Zaman', 'Yıl Dede'ye: "Sana 365 boncuk vereceğim, bunlarla oynarsın ve eğlenirsin, üzölme" demiş.

Yıl Dede', bir yanı sarı, bir yam siyah boncuklarla gerçekten çok eğleniniş, güzel vakit geçiriniş. Yıllar sonra, kızlarının üçer çocuğı olmuş ve 'Yıl Dede' buna çok sevininiş. "Boncukları kızlarıma dagıtayım da on iki torunuma birer kolye yapsınlar." diye düşünmüş. Kızlarını çağırınış ve onları beklerken boncukları dört ayrı torbaya bolmtiş. Ancak matematigi çok iyi değölmüş. İlk iki torbaya doksan ikişer boncuk koymuş. Geriye yuz seksen bir boncuk kalmış. Bunların doksan birini içtincü, doksanını da dördüncü torbaya doldurunuş.

'Yıl Dede' çok beklememiş. İlk önce 'İlkbahar' adlı kızı gelmiş. Ona aile içinde kısaca 'Bahar' derleriniş. Bahar', neşeli bir kızmış. Uzun, yemyeşil saçları varınış. Saati saatine uymazmış; bazen sevinçten yüzünde guller açar, bazen huzunlenir, gözleri yaşlarla dolarınış. 'Yıl Dede', 'Bahar'a içinde doksan iki boncuk olan ilk torbayı veriniş. "Bu boncuklardan Uç kızma birer kolye yap." demiş.

'Bahar' babasının yanından ayrılmış ve daha sonra 'Yaz' gelmiş. 'Yaz', 'Yıl Dede'nin en sıcakkanlı kızıymış. Sapsarı saçları, masmavi gözleri varmış. Babası 'Yaz'a da doksan iki boncuk vermiş. Yaz boncukları almış ve gitmiş. Daha sonra 'Sonbahar' gelmiş. 'Sonbahar'a kısaca 'Güz' de derleriniş. Güz, olgun, duygulu, ağırbaşlı bir kızmış. Açık kahverengi saçlarını sarı yapraklarla süslermiş. '

Yıl Dede', 'Guz'e doksan bir boncuk vermiş ve 'Guz' oradan ayrılmış.

En sona 'Kış' kalmış. 'Kış', mutsuz ve soguk bir kızmış. Simsiyah saçları varınış.

⁵ Fatma Bölükbaş (Dr.), Fazilet Özenç, Mehmet Yalçın Yılmaz: Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (Temel Orta-İleri), İstanbul, 2009

Yıl Dede' ona doksan boncuk vermiş. 'Kış' çok üzümü?, babasına soguk soguk bakmış ve gitmiş.

'Bahar', 'Yaz've 'Guz', evlerine gitmişler ve boncuklardan tiçer kolye yapmışlar. Kızlarınm boyunlarına tak- mişlar. Kolyelerin bazisi otuz, bazisi otuz bir boncukluymuş.

'Kış' eve gitmiş ve torbayı bir kenara atmış. 'Kış'in ikizleri 'Aralık've 'Ocak' gelmişler ve torbadan otuz birer boncuk almışlar. 'Şubat'a yirini sekiz boncuk kalmış. 'Şubat' buna çok üzümü ve hemen dedesinin yanına gitmiş. Dedesine durumu anlatmış ve dedesi içeriden bir boncuk daha getirilmiş. "Sevgili 'Şubat', bu sihirli bir boncuk. Bundan Hiçbir torunumda yok. İşte bunu sana veriyorum. Bu boncuk, hep kolyende olacak ama üç yıl onu kimse görmeyecek. Dördüncü yılda ise pırıl pırıl belirecek. Haydi, al bunu, kolyene tak." demiş. Şubat, bu kez sevinçten ağlamaya başlamış.

Olumlu

Örnek:

1. Bursa'da trafik kazası **olmuş**, dört kişi yaralanmış.
2. Annem söyledi. Ben bir yaşında konuşmaya başlamışım
3. Çok yorulmuşsunuz, biraz dinlenin.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Yemek **çok** güzel ol....., ellerine sağlık.
2. Dün gece arabamı çal.....
3. Koltukta uyu....., her yerim tutul. ...
4. Tarkan yeni bir album **çıkart**
5. Geçen hafta Aslı ile Derya karga et.
6. Çocuklar **çok** çalış.....

Olumsuz

Örnek:

1. Bilge bizi hiç **özlememiş**.
2. Kapıyı kilitle**menüştün**, eve hirsiz girmiş.
3. Yemeğe hiç tuz koym**amışsınız**.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Dilek geçen hafta okula git ..
2. Onlar bugün markete gitmişler ama alışveriş yap
3. Öğretmeniniz söyledi. Siz bugün hiçbir derse gir
4. Anna ile Olga daha önce Hiç baklava ye
5. Futbolcular maça hiç iyi hazırlan. , **çok** kötü oynuyorlar.
6. Bence öğrenciler bu konuyu hiç anla

Olumlu Soru

Örnek:

1. Gizem'e sor bakalım. Yemeği hazırlamış mı?
2. Kızım, pencereden bir bak. Kar yağmış mı?
3. Onlar buraya daha önce gelmişler mi?

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Ahmet, ablana sor. FaTüraları yatır..... ?
2. Sabah elektrikler kesikti. Bir kontrol et, gel..... ?
3. Bebek uyu.....? Eğer uyumamış ise mamasını yedirelim.
4. Öğretmene benim için sor lütfen. Sınavı geç ... ?
5. Özge ile Hasan evlen..... ?
6. Sence bana bu elbise yakış..... ?

Olumlu Soru

Örnek:

1. Niçin kapıda bekliyorsun? Anahtarını yanına almamış misin?
2. Onlar daha kompozisyonlarını bitirmemişler mi?
3. Saat gece yarısı oldu, hala yatmamışlar mı?

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Arkadaşın daha önce hiç Türkiye'ye gel..... ?
2. Buket'i bir kontrol et. İki saat oldu. Hala bir gömleği utule.....?
3. Neden bana öyle bakıyorsun? Yoksa bu saç bana yakış.....?
4. Niçin korkuyorlar? Daha önce hiç böcek gör?

5. Hiç farkında değilim. Musluğu kapat..... ?
6. Partide Necla yoktu. Ali onu davet et..... ?

NASREDDİN HOCA'DAN FIKRALAR⁶

Nasreddin Hoca, 1208 yılında Sivrihisar'a bağlı Hortu köyünde doğmuş, 1284'de Akşehir'de vefat etmiştir. Onun yaşamıyla ilgili bilgiler, halkın kendisine olan aşırı sevgisi yüzünden, söylentilerle karışmış, yer yer olaganustu nitelikler kazanmıştır.

Nasreddin Hoca, Türklerin en ünlü gülmece kahramanlarından biridir. Nasreddin Hoca fıkraları, insanları sadece güldürmekle kalmaz; aynı zamanda toplumdaki bozuklukları ve insanların kötü davranışlarının da alayci bir dille eleştirir.

Nasreddin Hoca pazarda dolaşırken, satılık bir papağan görünüş Papağanın fiyatı on iki altınımış. Hoca, Çok şaşırınış ve yanındakilere "Bu kuş neden bu kadar pahalı? " diye sorunuş.

Yanındakiler de "Bu normal bir kuş değil, bunun bir özelliği var. Bu kuş, konuşur." diye cevap vermişler Bunun üzerine Hoca, hemen evine gitmiş; hindisini almış, ve pazara geri dönmüş.

Pazardakiler "Kaça bu hindi?" diye sormuşlar. Hoca "On beş altın." diye cevap vermiş. Bu duruma çok papağanın sahibi şaşırınış. "Bir hindi on beş altın eder mi?" diye sorunuş

Hoca da "Ama sen yumruk kadar papağanı on iki altına satıyorsun." diye yanıtlamış.

Papağanın sahibi. "Onun marifeti var, insan gibi konuşur. Ya seninki ne yapar?" diye sormuş. Hoca "Senin papağanın düşünmeden konuşur. Ama benim hindim insanlar gibi dünüsür." diye yanıt vermiş.

Nasreddin Hoca, fazla meraklı insanları da fıkralarında eleştirir:

Nasreddin Hoca çarşıda dolaşırken gevezenin biri:

-“Hocam, az önce nar gibi kızarmış bir tepsi baklava götürdüler.” demiş.

Hoca aldırış etmeksizin; “Bana ne?” demiş

-“Ama, baklava tepsisini sizin eve götürdüler.” demiş geveze.

⁶ Fatma Bölükbaş (Dr.), Fazilet Özenç, Mehmet Yalçın Yılmaz: Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (Temel Orta-İleri), İstanbul, 2009

Hoca o zaman “Sana ne?” diye cevap vermiş.

Nasreddin Hoca aynı zamanda, hazır cevap bir kişidir de. Her durum karşısında mutlaka söyleyecek sözü vardır:

"Bir İrani'ya memleketinden mekup getmiş. Adam, mekmbu okutmak için Hoca'ya vermiş:

“Hocam! ” demiş “Şunu bir oku.”

Hoca bakmış, yazı hem okunaksız hem de Farsça. "Bunu başka bir kişiye okut ben Farsça bilmem da okunaksız. ” demiş.

İrani kızıp köpürmüş; “Başında değirmen taşı kadar kavukla şu mekmbu okuyamazsın ha!” diye lenmiş. Hoca hemen kavuğu çıkarmış İranlı'nın başına koymuş; "İş kavuktaysa. Buyur sen giy. Mektub

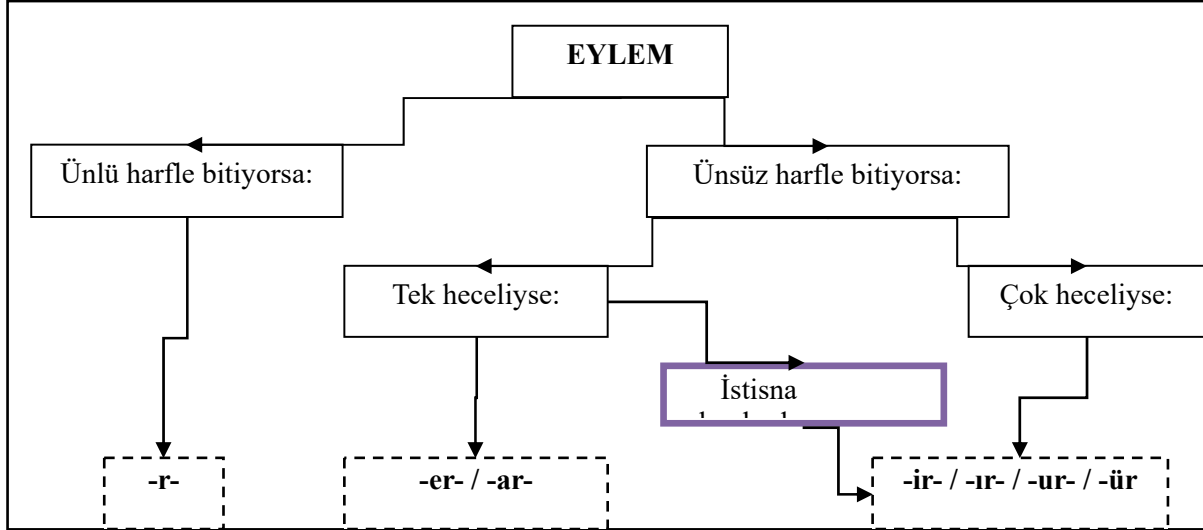
sen oku!” diye cevap vermiş.

Nasreddin Hoca, can sikici konuları bile esprili bir üslupla dile getirir.

Bir gün Hoca'nın bir arkadaşı "Hocam, senin karın çok geziyor." demis. Hoca da gayet sakin bir ta "Hiç öyle şey olur mu? O kadar çok gezse, arada bir bizim eve de uğrardı” diye cevap vermişl .

5. Geniş Zaman Широкое время

Bu kip, her zaman yapılan eylemleri ve alışkanlıkları anlatmak için kullanılır.

İstisna eylemler:

al---	bul---
alır	bulur
bil---	dur---
bilir	durur
gel---	gör---
gelir	görür
kal---	ol---
kalır	olur
san---	öl---
sanır	ölür
var---	vur---
varır	vurur
ver---	
verir	

	Olumlu <i>Утвердительная</i> <i>форма</i>	Olumsuz <i>Отрицательная</i> <i>форма</i>	Olumlu Soru <i>Утвердительно-</i> <i>вопросительная</i> <i>форма</i>	Olumsuz Soru <i>Отрицательно-</i> <i>вопросительная</i> <i>форма</i>
Ben	yaparım	yapmam	yapar mıyım?	yapmaz mıyım?
Sen	yaparsın	yapmazsın	yapar mısın?	yapmaz mısın?
O	yapar	yapmaz	yapar mı?	yapmaz mı?
Biz	yaparız	yapmayız	yapar mıyız?	yapmaz mıyız?
Siz	yaparsınız	yapmazsınız	yapar mısınız?	yapmaz mısınız?
Onlar	yaparlar	yapmazlar	yaparlar mı?	yapmazlar mı?

Bu kiple kullanılan bazı zaman sözcükleri (zarfları) şunlardır (В основном в широком времени употребляются нижеприведенные слова):

her +: her sabah, her akşam, her gün, her pazar, her yıl, her hafta sonu, her zaman...

.....!ArI: cumartesileri, öğlenleri, yazları, kışları, hafta sonları...
daima, hiç, ara sıra, bazen, sık sık, genellikle...

Örnekler:

Duygu her akşam sekizde eve döner.

Ben her gece 23.00'te yatarım.

Ece çok dakiktir. O, hiçbir yere geç kalmaz.

Sen korku filmlerinden hoşlanır mısın?

Sence bu yara bir daha iyileşmez mi?

Nurcan her gece kitap okur.

Aşağıdaki boşlukları örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Güneş doğudan doğ..... (+)
2. Biz her sabah kahvaltı yap.....(+)
3. Dakik insanlar hiçbir zaman geç kal..... (-)
4. Demet çok dürüst bir kız, o asla yalan söyle..... (-)
5. Mehmet çok dağınık bir çocuk, asla odasını topl..... (-)
6. Mert sadece kendini düşünür, başkasını asla düşün..... (-)

7. Ece'yi parka götür..... ? Evde çok sıkıldı. (+ ?)
8. Türk kahvesi sev..... ? (+ ?)
9. Ne kadar çok konuşuyorsun. Sen hiç sus..... ? (- ?)
10. Bir çay daha al..... ? (- ?)
11. Bana biraz kendinizi tanıt..... ? (+ ?)
12. Türkler genellikle sütlü çay iç..... (-)
13. Su 100 derecede kayna..... (+)
14. Su, 0 derecede don..... (+)
15. Her canlı doğ....., büyü..... ve öl..... (+)
16. Büyük balık, küçük balığı yut..... (+)
17. Deniz annesine yardım et..... ? (+ ?)
18. İki kere iki dört et..... (+)
19. Siz sütlü kahve sev..... ? (+ ?)
20. Arkadaşın akşamları kitap oku..... ? (- ?)

Aşağıdaki eylemleri (fiilleri) kullanarak geniş zamanda tümceler yazınız.

Используя нижеприведенные глаголы, составьте предложения в широком времени.

almak, aramak, çalmak, dövmek, görmek, kaçmak, konuşmak, oturmak, özlemek, rastlamak, söylemek, taşınmak, tartışmak, yardım etmek, yakalamak

Ben	(-)
Sen	(+)
O	(+ ?)
Biz	(+)
Siz	(- ?)
Onlar	(+)
Mehmet	(-)
Ali ve ben	(+)
Melek ile Mert	(+ ?)
Biz	(+)
Siz	(- ?)

Öğrenciler	(+)
Aykut ve Ali	(- ?)
Polis	(+)
Hırsız	(+)

Bu kiple kullanılan bazı zaman sozcükleri (çarflan) şunlardır:

her + : her sabah, her akşam, her gün, her pazar, her yıl, her hafta sonu, her zaman...

..... lar! cumartesileri, öğlenleri, yazları, kışları, hafta sonları...

daima, hiç, ara sıra, bazen, sık sık, genellikle...

Olumlu

Örnek:

1. Çocuklar bir günde ortalama sekiz saat uyurlar.
2. Leyla vejetaryen. O daima sebze ve meyve yer.
3. Duygu her akşam sekizde eve döner.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Mehmet **çok** dağınık bir **çocuk**, asla odasını toplamaz.
2. Dakik insanlar hiçbir randevuya geç kal ..
3. Ben matematikten Hiç hoşlan...
4. Türkler genellikle sütlü **çay** iç...
5. Boşuna bekleme, onlar hiçbir zaman vaktinde gel....
6. Nuran sadece kendini düşünür, başkasını asla düşün.....

Olumlu Soru

Örnek:

1. Bir **çay** daha **içer misiniz?**
2. Her hafta sonu pikniğe gider **misiniz?**
3. Sen macera filmlerinden hoşlanır **misin?**

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Sence öğretmen bugün sınav yap ?
2. Benim için de konser bileti al ?
3. Bana biraz kendinizi tanıt ?
4. Ece'yi parka götür? Evde **çok** sıkıldı.
5. Üzümlü keki sev..... ?
6. Sence Burak bu yıl mezun ol.....?

Olumsuz Soru

Örnek:

1. Hiçbir şarkıyı bilmiyorsun. Sen Hiç radyo dinlemez **misin?**
2. Semra ve Ayşe Hiç evden dışarı **çıkamazlar mi?**
3. Sence bu yara bir daha iyileşmez mi?

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Neden içmiyorsunuz? Türk kahvesinden hoşlan ?
2. Ne kadar **çok** konuşuyorsun. Sen Hiç sus..... ?
3. Bir kahve daha al..... ?
4. Sabahtan beri çalışıyorsunuz. Siz Hiç dinlenmeyi bil ?
5. Alışverişe gitmek iste..... ?
6. Biz her sabah kahvaltı ederiz, siz et..... ?

Olumlu

Örnek:

1. Çocuklar bir günde ortalama sekiz saat uyurlar.
2. Leyla vejetaryen. O daima sebze ve meyve yer.
3. Duygu her akşam sekizde eve döner.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Mehmet **çok** dağınık bir **ç0**cuk, asla odasını toplar.
2. Dakik insanlar hiçbir randevuya geç kal ..
3. Ben matematikten Hiç hoşlan...
4. Türkler genellikle sütlü **çay iç**...
5. Boşuna bekleme, onlar hiçbir zaman vaktinde gel....

6. Nuran sadece kendini düşünür, başkasını asla düşün.....

Olumlu Soru

Örnek:

1. Bir çay daha içer **misiniz?**
2. Her hafta sonu pikniğe gider **misiniz?**
3. Sen macera filmlerinden hoşlanır **misin?**

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Sence öğretmen bugün sınav yap ?
2. Benim için de konser bileti al ?
3. Bana biraz kendinizi tanıt ?
4. Ece'yi parka götür? Evde **çok** sıkıldı.
5. Üzümlü keki sev..... ?
6. Sence Burak bu yıl mezun ol?

Olumsuz Soru

Örnek:

1. Hiçbir şarkıyı bilmiyorsun. Sen Hiç radyo dinlemez **misin?**
2. Semra ve Ayşe Hiç evden dışarı **çıkamazlar mi?**
3. Sence bu yara bir daha iyileşmez mi?

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Neden içmiyorsunuz? Türk kahvesinden hoşlan ?
2. Ne kadar **çok** konuşuyorsun. Sen Hiç sus ?
3. Bir kahve daha al.....?
4. Sabahtan beri çalışıyorsunuz. Siz Hiç dinlenmeyi bil. ?
5. Alışverişe gitmek iste ?
6. Biz her sabah kahvaltı ederiz, siz et..... ?

Olumlu

Örnek:

1. Çocuklar bir günde ortalama sekiz saat uyurlar.

2. Leyla vejetaryen. O daima sebze ve meyve yer.
3. Duygu her akşam sekizde eve döner.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Mehmet **çok** dağınık bir **çocuk**, asla odasını toplamaz.
2. Dakik insanlar hiçbir randevuya geç kal ..
3. Ben matematikten Hiç hoşlanmıyorum...
4. Türkler genellikle sulu **çay** içiyor...
5. Boşuna bekleme, onlar hiçbir zaman vaktinde gel....
6. Nuran sadece kendini düşünür, başkasını asla düşünmüyor.....

Olumlu Soru

Örnek:

1. Bir **çay** daha içiyor **misiniz?**
2. Her hafta sonu pikniğe gider **misiniz?**
3. Sen macera filmlerinden hoşlanır **misin?**

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Sence öğretmen bugün sınav yapıyor ?
2. Benim için de konser bileti al ?
3. Bana biraz kendinizi tanıtır ?
4. Ece'yi parka götür? Evde **çok** sıkıldı.
5. Üzümlü keki sev..... ?
6. Sence Burak bu yıl mezun ol?

Olumsuz Soru

Örnek:

1. Hiçbir şarkıyı bilmiyorsun. Sen Hiç radyo dinlemez **misin?**
2. Semra ve Ayşe Hiç evden dışarı **çıkamazlar mi?**
3. Sence bu yara bir daha iyileşmez mi?

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Neden içmiyorsunuz? Türk kahvesinden hoşlan ?
2. Ne kadar **çok** konuşuyorsun. Sen Hiç sus..... ?

3. Bir kahve daha al.....?
4. Sabahtan beri çalışıyorsunuz. Siz Hiç dinlenmeyi bil. ?
5. Alışverişe gitmek iste..... ?
6. Biz her sabah kahvaltı ederiz, siz et..... ?

BULUTLAR⁷

İlkbahar aylarında gökyüzünü aniden kocaman, kapkara bulutlar kaplar. Her yer bir anda kararır. Şiddetli gök gürültüleri duyarız. O anda merakla gökyüzüne bakarız. Bu olay nasıl meydana gelir, gökyüzünde neler olur, su damlacıkları yere nasıl düşer? Bu konular insanlara, özellikle de çocuklara, çok ilginç gelir.

Bulutların içinde olaganüstü bir hareketlilik olur. Sayısız küçük su damlaları, kara bulutların içinde bir aşağı, bir yukarı dolaşır. Bu damlalar, bulutların dondurucu soğukluktaki list kısımlarına çıkar ve hemen donar. Böylece, ‘dolu’ tanecikleri meydana gelir. Bunlar, ağırlıklarından dolayı yeryüzüne doğru hızla düşer ve yağış başlar. Bu yağışlar, her zaman dolu şeklinde olmaz. Bulutlar yeryüzüne bazen dolu, bazen yağmur, bazen de kar getirir.

Bulutlar her zaman insanların ilgisini çeker. Hatta zaman zaman görünüşleriyle onları büyüler. Değişik şekillerdeki ilgi çekici bulutlar şöyle oluşur: Güneş yeryüzünü ısıtır ve sular ısının etkisiyle buhar haline gelir. Gökyüzüne doğru yükselir. Bu su buharı, Gökyüzünde soğuk hava ile karşılaşır ve minik damlacıklara dönüşür. Böylece bulutlar meydana gelir.

Peki, bulutlar neden yere doğru inmez de gökyüzüne doğru çıkar? Bunun sebebi, bulutlardaki su damlalarının çok küçük olmasıdır. Bunlar, o kadar küçüktür ki rüzgar kolayca taşır. Onun için bulutlar yere değinmez. Bazen çevremizde bir sis tabakası oluşur. Bunun nedeni, havadaki su buharının yoğunlaşması ve rüzgarın durmasıdır. Bu durumda bulutlar, yere iyice yaklaşır ve sis oluşur.

⁷ Fatma Bölükbaş (Dr.), Fazilet Özenç, Mehmet Yalçın Yılmaz: Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (Temel Orta-İleri), İstanbul, 2009

Ders 8

Mevsimler, Aylar, Günler ve Saatler

Времена года, месяцы, дни недели и часы

Mevsimler

Времена года

İlkbahar (bahar)– весна

Yaz– лето

Sonbahar (güz) – осень

Kış – зима

Aylar

Месяцы

Ocak – январь Şubat – февраль Mart – март Nisan – апрель

Mayıs – май Haziran – июнь Temmuz – июль Ağustos –
август

Eylül – сентябрь Ekim – октябрь Kasım – ноябрь Aralık –
декабрь

Günler

Дни недели

Pazartesi – понедельник

Salı – вторник

Çarşamba – среда

Perşembe – четверг

Cuma – пятница

Cumartesi – суббота

Pazar – воскресенье

Saatler

Определение времени дня в часах.

Определение времени по-турецки передается следующим образом: в начале стоит слово saat «час», за ним количественное числительное, указывающее на количество прошедших часов.

60 saniye= 1 dakika
60 секунд = 1 минута

60 dakika= 1 saat
60 минут = 1 час

30 dakika= yarım saat
30 минут = полчаса

Примеры:

Saat iki – два часа (дня, ночи)

Saat on bir – одиннадцать часов (дня, ночи)

Saat üç (öğleden sonra) – пятнадцать часов = 3 часа дня

Если слову saat предшествует числительное, то в таком случае указывается на определенный отрезок времени, исчисленный в часах.

Примеры:

İki saat – два часа (работы, отдыха и т.п.)

Ben sizi üç saat bekledim. –я ждал вас три часа.

Ben sizi saat üçte bekledim. – я ждал Вас в три часа

Выражение «половина первого» (дня, ночи) передается по-турецки при помощи слова yarım «половина», а последующие – «половина второго» и т.д. – при помощи слова buçuk – «половина», которое ставится после количественных числительных.

Примеры:

Saat yarım – половина первого

Saat bir buçuk – половина второго

Определение времени дня в часах и минутах происходит по следующей схеме:

1. В пределах первой половины неполного часа: за словом saat следует числительное в винительном падеже (Belirtme durumu),

указывающее на количество полностью истекших часов, за ним – числительное (со словом *dakika* – минута), указывающее на количество протекших минут, и в конце глагольная форма *geçiyor* – проходит. Слова *saat* и *dakika* могут опускаться, и потому мы берем их в скобки.

Примеры:

(*Saat*) *onu yirmi (dakika) geçiyor* – двадцать (минут) одиннадцатого

2. В пределах второй половины неполного часа: за словом *saat* следует числительное в дательном падеже (*Yönelme durumu*), указывающее, к какому полному часу подходит время, за ним – числительное, указывающее, сколько минут не хватает до полного часа, в конце – *var* –имеется, или *kala* – остается, или; последняя форма употребляется редко.

Примеры:

(*Saat*) *ikiye on (dakika) var.* – Без десяти минут два.

(*Saat*) *dokuza çeyrek (on beş dakika) var.* – Без пятнадцати девять.

İkiye on kala ders başlıyor. – Урок начинается без десяти два.

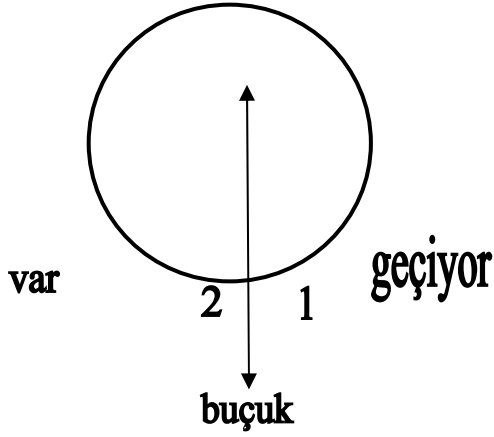
Ona çeyrek kala uçak kalkıyor. – Самолет вылетает без пятнадцати десять.

Для выражения действия, происходящего в определенное (в часах и минутах) время, указанные выше спрягаемые формы глаголов и слово *var* заменяются деепричастиями: *geçiyor* заменяется через *geçe*; *var* через *kala*.

Примеры:

Tren (saat) beşi çeyrek geçe geldi. –поезд пришел пятнадцать минут (четверть – *çeyrek*) шестого.

Ders (saat) dörde yirmi kala bitti. – лекция закончилась без двадцати четыре.

Примечание: схемы часовых окончаний.

Geçiyor	Var
On iki-yi	On iki-ye
Bir-i	Bir-e
İki-yi	İki-ye
Üç-ü	Üç-e
Dört-ü	Dört-e
Beş-i	Beş-e
Altı-yı	Altı-ya
Yedi-yi	Yedi-ye
Sekiz-i	Sekiz-e
Dokuz-u	Dokuz-a
On-u	On-a
On bir-i	On bir-e

Örnekler:

10.50: (Saat) on bire on **var**.

(Saat) on bire on **kala** ders bitiyor.

11.55: (Saat) on ikiye beş **var**.

(Saat) on ikiye beş **kala** ofis

kapanıyor.

12.30: (Saat) on iki buçuk.

(Saat) on iki buçukta yemek

uyorum.

03.20: (Saat) üçü yirmi **geçiyor**.

(Saat) üçü yirmi **geçe** ders bitiyor.

06.25: (Saat) altıyı yirmi beş **geçiyor**.

(Saat) altıyı yirmi beş **geçe** uçak

kalkıyor.

08.30: (Saat) sekiz buçuk.
çıkıyorum.

(Saat) sekiz buçukta evden

Aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Saat kaç? (04.00)

.....

2. Saat kaç? (07.30)

.....

3. Saat kaç? (12.15)

.....

4. Saat kaç? (16.45)

.....

5. Saat kaç? (17.05)

.....

6. Saat kaç? (18.50)

.....

7. Saat kaç? (13.20)

.....

8 Saat kaç? (16.40)

.....

9. Saat kaç? (21.05)

.....

10. Saat kaç? (10.37)

.....

Her mevsim için beşer tümce yazınız.

Su ikibaharda akar.

.....

.....

.....

.....

.....

Yazda güneş parlak parlar.

.....
.....
.....
.....
.....

Sonbahar kuşlar güneye uçar.

.....
.....
.....
.....
.....

Kışın kar yağar.

.....
.....
.....
.....
.....

Her ay için ikişer tümce yazınız.

Her hafta için beşer tümce yazınız.

Ders 9
Adlar
Существительные

Canlı ve cansız tüm varlıkları karşılayan sözcüklere **ad (isim)** denir.

Часть речи, обозначающая одушевленный или неодушевленный предмет и отвечающая на вопрос: кто? что?

Adlar varlıklara verilmesine göre ikiye ayrılır: a. Özel Adlar, b. Cins Adlar

a. **Özel Adlar:** Tek olan varlıkların adıdır. Özel adlar yazılırken, daima ilk harfi büyük yazılır. Kişi, ülke, şehir, köy, kasaba, milliyet, dil, deniz, ırmak, göl, cadde, sokak, kitap ve gazete adları, özel adlardır.

Ahmet Bey bize geldi.

Rusya'nın başkenti **Moskova**'dır.

Olga **Türkçe** öğreniyor.

Türkiye'nin batısında **Ege Denizi** vardır.

Türkiye'nin en uzun nehri **Kızılırmak**'tır.

Bu yaz **Van Gölü**'ne gideceğiz.

Ben **Gökdere Caddesi Menekşe Sokak**'ta oturuyorum.

En sevdiğim roman **Suç ve Ceza**'dır.

Mehmet her zaman **Cumhuriyet Gazetesi** okur.

b. **Cins Adlar:** Tek olmayan, aynı cinsten olan varlıkların adıdır. Cins adlar sadece tümce başındaysa büyük harfle başlar, tümce ortasında küçük harfle yazılır: masa, halı, okul, sandalye, kalem, duvar...

Yazın **denize** gidiyoruz. (Herhangi bir deniz. Cins ad.)

Yazın **Karadeniz**'e gidiyoruz. (Belli bir deniz. Özel ad.)

Adlar varlıkların anlamlarına göre ikiye ayrılır: a. Somut Adlar, b. Soyut Adlar

a. **Somut Adlar:** Beş duyu organımızla algılayabildiğimiz adlara somut adlar denir: kitap, çiçek, masa, çanta...

Özlem **çiçek** topluyor.

Yeni bir **çanta** alacağım.

Gözlüğümü **masanın** üzerinde unuttum.

- b. **Soyut Adlar:** Beş duyu organımızla algılayamadığımız, sadece hissettiğimiz kavramların adıdır: sevgi, nefret, özgürlük, umut, özlem... Çocuklarımıza doğa **sevgisini** aşılmalıyız. İçinde **nefret** barındıran insanlar, mutlu olamazlar. Atalarımız ulusumuzun **özgürlüğü** için savaştılar. Nazım Hikmet yıllarca memleket **özlemi** çekti.

Adlar, yapılarına göre üçe ayrılır: a. Basit Adlar, b. Türemiş Adlar, c. Bileşik Adlar

- a. **Basit Adlar:** Yapım eki almamış, kök durumundaki adlardır: göz, tuz, kitap...
Serdar'ın **gözü** ağrıyor.
Bu yemeğin hiç **tuzu** yok.
Serpil **kitap** okuyor.
- b. **Türemiş Adlar:** Bir ad ya da eyleme yapım eki getirilerek oluşturulmuş adlardır: göz+lük: gözlük, göz+lük+çü: gözlükçü, tuz+luk: tuzluk, şeker+lik: şekerlik, yol+cu: yolcu, kitap+çı: kitapçı, kitap+lık: kitaplık, öğretmen+lik: öğretmenlik...
Kitap okurken **gözlük** kullanıyorum.
Okan'ın babası **gözlükçü**.
Şu **tuzlukta** hiç tuz kalmamış.
Yolcular otobüs bekliyorlar.
Evime **kitaplık** yaptıracağım.
Yaz tatilinde bir **kitapçı**da çalıştım.
Öğretmenlik kutsal bir meslektir.
- c. **Bileşik Adlar:** Birden fazla sözcüğün bir araya gelip kaynaşmasıyla oluşan adlardır, bu adlar beraber yazılır: akciğer, sivrisinek, aslanağzı, kuşburnu, bilinçaltı...
Çok sigara içersen **akciğer**lerin zarar görür.

Yazın sulak yerlerde **sivrisinek** çok olur.

Çiçekçiden **aslanagzı** aldım.

Kuşburnu, C vitamin açısından zengin bir bitkidir.

Rüyalarda, insanın **bilinçaltı** açığa çıkar.

Ad Tümceleri (безглагольная форма)

Ad / sıfat / zamir +	-(y)im / -ım / -um / -üm
	-sin / -sın / -sun / -sün

	-(y)iz / -ız / -uz / -üz
	-sınız / -sınız / -sunuz / -sünüz
	-lar / -ler

Olumlu <i>Утвердительная форма</i>	Olumsuz <i>Отрицательная форма</i>	Olumlu Soru <i>Утвердительно- вопросительная форма</i>	Olumsuz Soru <i>Отрицательно- вопросительная форма</i>
Ben öğrenciyim	öğrenci değilim	öğrenci miyim?	öğrenci değil miyim?
Sen öğrencisin	öğrenci değilsin	öğrenci misin?	öğrenci değil misin?
O öğrenci	öğrenci değil	öğrenci mi?	öğrenci değil mi?
Biz öğrenciyiz	öğrenci değiliz	öğrenci miyiz?	öğrenci değil miyiz?
Siz öğrencisiniz	öğrenci değilsiniz	öğrenci misiniz?	öğrenci değil misiniz?
Onlar öğrenci(ler)	öğrenci değiller	öğrenci(ler) mi?	öğrenci değiller mi?

Olumlu (+)

ad / sıfat / zamir + kişi eki

1. Ben bugün çok mutluyum.
2. Siz çok çalışkansınız.
3. Siz avukatsınız.
4. Nurcan çok tembel.

Olumsuz (-)

ad / sıfat / zamir + değil + kişi eki

1. Siz hiç cömert **değilsiniz**.
2. Bugün deniz dalgalı **değil**.
3. Annem ve babam evde **değiller**.
4. Sen hiç dürüst **değilsin**.

Olumlu Soru (+ ?)

ad / sıfat / zamir + mı / mi / mu / mü + kişi eki?

1. Sen bugün yorgun **musun?**
2. Özlem senden genç **mi?**
3. Bu akşam size gelmek istiyoruz, uygun **musunuz?**
4. Onlar sizin öğrencileriniz **mi?**

Olumsuz Soru (- ?)

ad / sıfat / zamir + değil mi + kişi eki?

1. Siz Türk **değil misiniz?**
2. Siz aç **değil misiniz?**
3. Ben senin arkadaşın **değil miyim?**
4. Onlar öğrenci **değiller mi?**

Aşağıdaki tümceleri uygun şekilde tamamlayınız.

1. Onlar öğrenci..... ? (+ ?)
2. Siz sekreter ? (- ?)
3. Ben şimdi evde..... (+)
4. Sen çok çalışkan..... (+)
5. Mehmet hiç dakik (-)
6. Biz suçlu (-)
7. Siz bugün ofiste? (+ ?)
8. Öğrenciler sınıfta.....? (+ ?)
9. Öğretmen bugün hasta.....? (+ ?)
10. Bu yemek lezzetli.....? (- ?)
11. İstanbul, İzmir'e uzak.....? (+ ?)
12. Siz çok konuksever..... (+)

13. Evimiz okula uzak (-)
14. Mert ve Burak arkadaş(-)
15. İpek'in annesi polis? (- ?)
16. Bu telefon bozuk? (+ ?)
17. Melek'in arabası yeni.....? (+ ?)
18. Biz tembel(-), çalışkan..... (+)
19. Rostov, İstanbul kadar kalabalık(-)
20. Onlar sizin arkadaşlarınız? (- ?)

Ders 10
Var, yok
Есть, нет

BULUNMA DURUMU

Bulunma durumu eki '– DA'dır. Bu ek, varlığın nerede bulunduğunu ya da gösterir .

a, ı, o, u \rightleftarrows - da e, i, ö, ü \rightleftarrows - de

Sözcük sonunda 'p, ç, t, k, f, s, ş, h' harflerinden biri varsa bulunma eki, '–ta' veya '–te' olur. Diğer ünsüz harflerde '–da', '–de' olur.

f, s, t, ç, ş, h, p \rightleftarrows - tA

Nerede?

1. Kalem nerede?	- Kalem masada.
2. Okul nerede?	- Okul Vezneciler'de.
3. Öğretmen nerede?	- Öğretmen sınıfta.

Kimde?

1. Kitap kimde?	- Kitap Mehmet'te.
2. Para kimde?	- Para Ayça'da.
3. Silgi kimde?	- Silgi bende.

Aşağıdaki tümceleri tamamlayınız.

1. Çiçek nerede? Çiçek vazo.... .	2. Leyla nerede? Leyla okul.... .
3. Araba nerede? Araba cadde.... .	4. Sözlük kimde? Sözlük İrem.... .

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız

Örnek: Kuş ağaçta mı?

- Evet, kuş ağaçta.

- Hayır, kuş ağaçta değil.

Öğretmen okulda mı?

- Evet, öğretmen okulda.

- Hayır, öğretmen okulda değil.

1. Defter çanta.... ?

Hayır, ?

2. Ahmet ev.... ?

Evet, ?

3. Yumurta sepet.... ?

Hayır, ?

4. Elma dolap.... ?

Evet, ?

5. Öğrenci sınıf.... ?

Evet, ?

6. Balık akvaryum.... ?

Hayır, ?

Sokakta lamba **var**.

Sokakta lamba **yok**.

Bahçede çiçek **var**.

Bahçede çiçek **yok**.

Sepette yumurta **var**.

Sepette yumurta **yok**.

1. Tabakta ne **var**?

- Tabakta yemek **var**.

2. Masada neler **var**?

- Masada kitaplar **var**.

3. Hastanede kim **var**?

- Hastanede doctor **var**.

4. Sınıfta kimler **var**?

- Sınıfta öğrenciler **var**.

Aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Odada kim var?

-
.....

2. Mutfakta neler var?

-
.....

3. Masada ne var?

-
.....

4. Otoparkta neler var? -
.....
.

5. Okulda kimler var? -
.....
.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

Masada kalem var mı? - Evet, masada kalem var.
- Hayır, masada kalem yok.

Odada dolap var mı? - Evet, odada dolap var.
- Hayır, odada dolap yok.

1. Market.... ekmek var ? -
Evet,

2. Dolap.... süt var ? -
Hayır,

3. Sınıf.... öğrenciler var ? -
Evet,

4. Cüzdan.... para var ? -
Hayır,

5. Ofis.... bilgisayar var ? -
Evet,

OKUL

Burası okul. Okul Beyazıt'ta. Okulda öğretmenler ve öğrenciler var. Okulda 6 sınıf var. Sınıflarda sıralar, masalar, perdeler, lambalar ve yazı tahtası var. Sıralarda kitaplar, defterler, sözlükler ve kalemler var.

Okulda bahçe var. Bahçede ağaçlar, çiçekler ve banklar var. Ağaçlarda kuşlar var. Bahçe çok güzel ve yeşil. Bahçede öğrenciler var ama öğretmenler ve sekreterler yok. Onlar ofiste.

Ofiste telefonlar, bilgisayarlar, masalar ve koltuklar var. Masalarda kağıtlar, kalemler, kitaplar ve dosyalar var.

Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayın

1. Okul nerede?
2. Okulda kşmler var?
3. Sınıflarda neler var?
4. Sıralarda neler var?
5. Bahçede neler var?
6. Öğretmenler ve sekreterler nerede?
7. Ofiste neler var?

Aşağıdaki tümceleri methe göre işaretleyin.

1. Okula mühendisler var.
2. Sınıflarda perde var.
3. Okulda bahçe yok.
4. Ofiste öğrenciler var.

Doğru

Yanlış

Ders 11

Soru sözcükleri, soru ekleri ve yer bildiren sözcükler

Вопросительные слова, вопросительные аффиксы и служебные имена

Kim?- Кто?

Kardeşim İngilizce öğreniyor?

Kim İngilizce öğreniyor? -Kardeşim.

Zeynep ders çalışıyor.

Kim ders çalışıyor? -Zeynep.

Öğretmen sınıfa girdi.

Kim sınıfa girdi? –Öğretmen.

Ne?- Что?

Buket süt içiyor.

Buket **ne** içiyor? –Süt.

Ayşe kitap okuyor.

Ayşe **ne** okuyor? –Kitap.

Ali resim yapıyor.

Ali **ne** yapıyor? –Resim.

Kaç?- Сколько?

Mehmet yirmi yaşında.

Mehmet **kaç** yaşında? –Yirmi.

Sınıfta on iki öğrenci var.

Sınıfta **kaç** öğrenci var? –On iki.

Otobüs on Ruble.

Otobüs **kaç** Ruble? –On.

Kaçıncı?-Какой?Который?

Elena dördüncü sınıfa gidiyor.

Elena **kaçıncı** sınıfa gidiyor? –Dördüncü.

Fatma üçüncü katta oturuyor.

Fatma **kaçıncı** katta oturuyor? –Üçüncü.

Murat yarışmada birinci oldu.

Murat yarışmada **kaçıncı** oldu? –Birinci.

Nasıl?-Как?

Natalia okula koşarak geldi.

Natalia okula **nasıl** geldi? –Koşarak.

Bugün hava çok soğuk.

Bugün hava **nasıl**? –Çok soğuk.

Sergey çok hızlı koşuyor.

Sergey **nasıl** koşuyor? –Çok hızlı.

Ne zaman?-Когда?

Nesrin her gün saat 07.00’de kalkıyor.

Nesrin **ne zaman** kalkıyor? –Saat 07.00’de.

Okullar hazıranda kapanıyor.

Okullar **ne zaman** kapanıyor? –Hazıranda.

İkinci Dünya Savaşı 1945’te bitti.

İkinci Dünya Savaşı **ne zaman** bitti? -1945’te.

Nereye? – Куда?

Annem markete gidiyor.

Annem **nereye** gidiyor? –Markete.

Ali denize bakıyor.

Ali **nereye** bakıyor? –Denize.

Öğrenci sınıfa giriyor.

Öğrenci **nereye** giriyor? –Sınıfa.

Nerede?-Где?

Anna Rostov’da yaşıyor.

Anna **nerede** yaşıyor? –Rostov’da.

Leyla kütüphanede ders çalışıyor.

Leyla **nerede** ders çalışıyor? –Kütüphanede.

Çocuklar parkta top oynuyor.

Çocuklar **nerede** top oynuyor? –Parkta.

Nereden?- Откуда?

Cemile hastaneden geliyor.

Cemile **nereden** geliyor? –Hastaneden.

Ece evden çıkıyor.

Ece **nereden** çıkıyor? –Evden.

Barış Ankara Üniversitesi'nden mezun oldu.

Barış **nereden** mezun oldu? –Ankara Üniversitesi'nden.

Kime?- Кому?

Aynur annesine yardım ediyor.

Aynur **kime** yardım ediyor? –Annesine.

Ayhan, Özge'ye selam verdi.

Ayhan **kime** selam verdi? –Özge'ye.

Çocuk, babasına hediye aldı.

Çocuk **kime** hediye aldı? –Babasına.

Kimi?- Кого?

Berk Aylin'i çok seviyor.

Berk **kimi** çok seviyor? –Aylin'i.

Çocuk annesini öpüyor.

Çocuk **kimi** öpüyor? –Annesini.

Müdür öğretmeni arıyor.

Müdür **kimi** arıyor? –Öğretmeni.

Niçin? / Neden? / Niye?- Почему?Из-за чего?

Niçin Türkçe öğreniyorsunuz?

Çünkü Türkçe'yi çok seviyoruz.

Neden sobayı yakıyorsun?

Çünkü hava çok soğuk.

Niye yemek pişiriyorsun?

Çünkü akşam misafir gelecek.

Hangi?- Какой?

Ayça Hilton Oteli'nde kalıyor.

Ayça **hangi** otelde kalıyor? –Hilton Otelinde.

Elena matematik dersini çok seviyor.

Elena **hangi** dersi çok seviyor? –Matematik dersini.

Sergey Bölge Araştırma Fakültesi'nde okuyor.

Sergey **hangi** fakültede okuyor? - Bölge Araştırma Fakültesi'nde.

Alıştırmalar:

Ahmet geç kaldığı için dün sabah okula koşarak gitti.

Kim gitti?

Ne zaman gitti?

Nereye gitti?

Nasıl gitti?

Niçin koşarak gitti?

Dilek anneler günü için annesine Vakko'dan yeşil bir gömlek aldı.

Kim aldı?

Niçin aldı?

Kime aldı?

Nereden aldı?

Ne aldı?

Nasıl bir gömlek aldı?

Biz dün evden işe otobüsle gittik. Çünkü arabamız bozuldu.

Kim gitti?

Ne zaman gitti?

Nereden nereye gitti?

Nasıl gitti?

Niçin otobüsle gitti?

Ne bozuldu?

Okuldan çıkınca kapının önünde arkadaşımın babasını gördüm.

Kim gördü?

Ne zaman gördü?

Nerede gördü?

Kimi gördü?

Serdar, hafta sonu Boğaz'da piknik yapmak için annesinden izin aldı.

Kim izin aldı?

Niçin izin aldı?

Kimden izin aldı?

Hasan geçen yıl üniversite okumak için Suriye'den Türkiye'ye büyük bir hevesle geldi.

Kim geldi?

Ne zaman geldi?

Niçin geldi?

Nereden geldi?

Nereye geldi.

Nasıl geldi?

В турецком языке имеется группа имен, которые с одной стороны являются обычными именами существительными и прилагательными.

Примеры:

Yan – бок, боковой

Arka (art) – спина, задний

Üst – поверхность, верх, верхний

Ara – промежуток, интервал

С другой стороны, выступая в роли служебных имен (имен послелогов), они же передают пространственные (и некоторые иные) отношения, соответствую русским пространственным предлогом «на, над, под, внутри, вне» и т.д.

В настоящем уроке вводятся следующие имена-послелогии.

Yan – около, сбоку, у, от (чего-то, кого-то), к (чему-то, кому-то); **Arka**

(art) – за, позади, из-за;

Ön – перед, впереди

İç – внутри, в, внутрь, во, из, в течение **Dış** - снаружи

Ara – среди, между

Alt – под, подо, из-под

Üst ve üzer – на, над, с

Служебные имена включаются в конструкцию притяжательного изафета*, в котором всегда выступают в роли главного члена (определяемого). К служебному имени присоединяется нужный по смыслу предложения падежный аффикс – обычно аффикс местного (*kalma durumu*), дательного (*yönelme durumu*) или исходного (*çıkma halı*) падежа.

Примеры:

Masanın yanında (*yan-ın-da*) – У, сбоку стола.

Masanın arkasında – За столом, сзади стола.

Masanın gözünde – В столе.

Dolabın arkasında – Он за шкафом.

Arkamda (*Ardımdadır*) – Он за мной.

Arabayı evin arkasına park ettim. – Я припарковал машину за домом.

Masanın üstüne bırak. – Оставь на столе.

Служебные имена проясняют пространственную ситуацию по отношению к какому-либо предмету. Но если ситуация ясна сама по себе или ее подсказывает контекст, служебные имена, как правило, не употребляются.

Kitap masadadır – книга на столе (если видно, что она на столе, а не в столе);

Kitap çantamda – книга у меня в портфеле (если же книга лежит, например, под портфелем или на нем, то скажут: *çantanın altındadır, ve ya çantanın üstündedir*).

Два служебных имени *üzeri ve üst* – наиболее часто выступают в значениях, которые не являются пространственными:

1. в дательном падеже: *üzerine (üstüne)* «(в ответ) на (что-то)», «вслед за (чем-то)», «по (поводу)», «относительно (чего-то)», «о (чем-то)»; например: *bunun üzerine o geldi* – вслед за этим он пришел.
2. в местном падеже (*üzerinde*): «относительно (чего-то)», (работать и т.п.) «над чем-то». В этих случаях, если названные служебные имена следуют

за именами существительными, последние обычно не получают аффикса родительного падежа.

Пример: Bilim adamları deprem üzerine çalışmalar yapıyor. – Ученые работают на проблемами землетрясений.

SORU EKİ

Bir cümleyi soru cümlesi yapmak için cümlenin sonuna ‘-mİ’, ‘-mİ’, ‘-mU’, ‘-mÜ’ eki getirilir.

a, ı \implies mİ? e, i \implies mi? o, u \implies mu? ö, ü \implies mü?

Soru: -mİ, -mİ, -mU, -mÜ?

Yanıt: Evet,

Hayır, değil.

Bu dolap mı?	Bu masa mı?	Bunlar köpek mi?
Evet, dolap.	Hayır, (masa değil) koltuk.	Evet, köpek.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

Örnek: - Hava soğuk **mu**?

- **Evet**, (hava) soğuk değil.
- **Hayır**, (hava) soğuk **değil**.

1. Bu öğrenci ?

Hayır,

2. Bu sınıf ?

Evet,

3. İstanbul kalabalık ?

Evet,

4. Bunlar yüzük ?

Hayır,

5. O postacı ?

Hayır,

6. Ev temiz ?

Evet,

BURASI NERESİ?

1. Burası neresi?

Burası İstanbul.

2. Şurası neresi?

Şurası İzmit.

3. Orası neresi?

Orası Ankara.

4. Burası İstanbul mu?

Evet, burası İstanbul.

Hayır (burası İstanbul değil), Ankara.

5. Şurası İzmit mi?

Evet, şurası İzmit.

Hayır (şurası İzmit değil),
Bursa.

6. Burası neresi?

Burası okul.

7. Şurası neresi?

Şurası kütüphane.

8. Orası neresi?

Orası park.

Ders 12
Emir kipi

Повелительное наклонение

Eylemin yapılmasını ya da yapılmamasını emretmek için kullanılır. Kişi kendine emredemeyeceği için, 1. tekil (ben) ve 1. çoğul (biz) kişilerde emir kipi kullanılmaz.

Основа глагола (положительная или отрицательная) является в то же время формой 2-го лица единственного числа повелительного наклонения.

Примеры:

Yap! – делай!

Yapma! – не делай!

Gel! – приходи!

Gelme! – не приходи!

Git! – уходи!

Gitme! – не уходи!

	Olumlu <i>Утвердительная форма</i>	Olumsuz <i>Отрицательная форма</i>	Olumlu Soru <i>Утвердительно-вопросительная форма</i>	Olumsuz Soru <i>Отрицательно-вопросительная форма</i>
Ben	-	-	-	-
Sen	gel	gelme	-	-
O	gelsin	gelmesin	gelsin mi?	gelmesin mi?
Biz	-	-	-	-
Siz	gelin / geliniz	gelmeyin/gelmeyiniz	-	-
Onlar	gelsinler	gelmesinler	gelsinler mi?	gelmesinler mi?

Örnek:

Lütfen sigara içmeyin.

Derste sessiz olun.

Lütfen hastanede yüksek sesle konuşmayın.

Arabayı kaldırıma park etmeyin.

Ahmet, bu sabah erken kalk!

Lütfen, bizi rahatsız etmeyin.

Sabahları mutlaka kahvaltı edin.

Bu odayı temizlesiner.

Çimenlere basmayın.

Her ders, sözlükleriniz yanında olsun.

Глагол в форме повелительного наклонения всегда занимает позицию сказуемого. Поэтому при обычном порядке глаголов глагол в этой форме так же, как и в форме других наклонений замыкает собой предложение, а все другие слова (другие части предложения) предшествуют глаголу.

Örnek:

İyi oku! – читай хорошо!

Burada otur! – сиди здесь!

Burada oturma! – не сиди здесь!

Bana bak! – смотри на меня!

Bana bakma! – не смотри на меня!

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Bu sözleri hiç kimseye (söylemek) (sen) (-).
2. Öğrenciler sınıfa (gelmek) (+?).
3. Odanı her sabah (temizlemek) (sen) (+).
4. Arkadaşlarınızla (kavga etmek) (-).
5. Yemekten sonra ellerini (yıkamak) (o) (+).
6. Lütfen, bu havluyu (kullanmak) (siz) (-).
7. Anneniz (yalan söylemek) (-).
8. Hava çok soğuk. Sokada (çıkmaq) (-)

9. Televizyon (seyretmek) (sen) (-), kitap (okumak) (siz).
10. Burada top (oynamak) (onlar) (-).

Aşağıdaki boşluklara verilen eylemlerin emir kiplerini koyunuz.

- çalışmak	- içmemek	- yemek	- yatmak
- konuşmak	- içmek	- çıkmak	
- dinlemek	- seçmek	- telefon etmek	

Anne, oğluna mektup yazıyor:

Oğlum, derslerine çok Sınıfta çok
Öğretmeninin sözünü Lütfen sigara Sabahları
mutlaka bir bardak süt Her gün bol bol sebze ve
meyve.....

Kendine iyi arkadaşlar Geç saatte sokağa
Akşamları erken Bana her cumartesi

BİBER DOLMASI⁸

Biber dolması için malzemeler: 1 kilogram dolmalık biber, 2 tane domates, 2 su bardağı pirinç, 3 tane kuru soğan, 1 yemek kaşığı kuş üzümü, 1 yemek kaşığı dolmalık fıstık, 2 tatlı kaşığı nane, 2 taltı kaşığı karabiber, 2 kesme şeker, yarım demet maydanoz, yarım limon suyu, yarım su bardağı zeytinyağı, tuz.

Soğan ve fıstığı yarım su bardağı yağda kavurun. Pirinci yıkayın ve tencereye ekleyin. Daha sonra üzerine tüm malzemeyi ekleyin. Kısık ateşte pişirin ve soğumaya bırakın. Dolmalık biberleri yıkayın ve içlerini çıkarın. Tüm malzemeyi biberlerin içine doldurun. Biberlerin üzerini bir dilim domatesle kapatın. Dolmaları bir tencereye dizin. Üzerine sıcak su ekleyin.

⁸ Fatma Bölükbaş (Dr.), Fazilet Özenç, Mehmet Yalçın Yılmaz: Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (Temel Orta-İleri), İstanbul, 2009

Kisik ateşte pişirin. Daha sonra servis tabağına alın, limon dilimleri ve maydanoz ile süsleyin.

Afiyet olsun.

İSTEK KİPİ

Повелительно-желательное наклонение

Bir isteği, bir dileği anlatmak için kullanılır. Günümüzde, istek kipi 2. ve 3. kişilerde (sen, siz, o, onlar) kullanılmamaktadır. 2. ve 3. kişilerde, istek kipi yerine emir kipi getirilir. İstek kipi genellikle 1. tekil (ben) ve 1. çoğul (biz) kişilerde kullanılmaktadır.

	Olumlu <i>Утвердительная форма</i>	Olumsuz <i>Отрицательная форма</i>	Olumlu Soru <i>Утвердительно-вопросительная форма</i>	Olumsuz Soru <i>Отрицательно-вопросительная форма</i>
Ben	geleyim	gelmeyeyim	geleyim mi?	gelmeyeyim mi?
Sen	-	-	-	-
O	-	-	-	-
Biz	gelelim	gelmeyelim	gelelim mi?	gelmeyelim mi?
Siz	-	-	-	-
Onlar	-	-	-	-

Örnek:

1. Bu akşam size **gelelim mi?**
2. Hafta sonu sinemaya **gidelim mi?**
3. Bahçede top **oynayalım.**
4. Yarın erken **kalkmayalım.**
5. Size tatil fotoğraflarımı **göstereyim.**
6. Bu konuyu babamla **konuşayım.**
7. Yerlere çöp **atmayalım.**

Этим термином объединяются формы повелительного наклонения (3-е лицо ед. и мн.ч.) и близкие им по значению формы желательного наклонения (1-е лицо ед. и мн. ч.), которое в русском языке отсутствует.

Формы 3-го лица единственного и множественного чисел повелительного наклонения обозначают косвенное повеление, а также совет, рекомендацию, что по-русски передается с помощью слова «пусть» в сочетании с глаголом в будущем или настоящем времени (Пусть он подождет – O beklesin. Пусть они не унывают – Onlar kederlenmesinler, üzülmesinler).

Форма 3-го лица единственного числа образуется путем присоединения к основе глагола (положительной или отрицательной) ударного аффикса – *sin, sın, sun, sün*⁹.

Примеры:

O alsın. – Пусть он возьмет.

(O) almasın. – пусть он не берет.

Kardeşıme söyle, beni beklesin. – Скажи моему брату, пусть он подождет меня.

Форма 3-го лица множественного числа образуется путем присоединения к аффиксу *sin (sın, sun, sün)* показателя множественного числа, на который переносится ударение.

Примеры:

Onlar alsınlar. – Пусть они возьмут.

(Onlar) almasınlar. – Пусть они не берут.

Yedikule'ye gitmek kolay, 33 numaralı tramvaya binsinler. – До Едикуле добраться легко, пусть они сядут на трамвай №33.

Формы 3-го лица повелительного наклонения могут присоединять к себе вопросительную частицу (*mi, mi, mi, mü*). Вопрос в этой форме может быть задан лицу, от которого ждут повеления или рекомендации.

⁹ не путать с безударным аффиксом (сказуемости) 2-го лица, который присоединяется к основе времени (но не к основе глагола), пример: *alıyorsun* – ты берешь, но *alsın* – пусть он возьмет).

Примеры:

O alsın mı? – Пусть он возьмет? или: (прикажите) ему взять?

(Onlar) gelsinler mi? – Им не приезжать? (пусть они не приезжают?)

Arkadaş girsin mi yoksa biraz beklesin mi? – Моему товарищу войти или немного подождать?

Вопросительная частица может присоединяться не непосредственно к сказуемому (т.е. форме повелительного наклонения), а к какому-либо другому члену предложения.

Примеры:

Çocuk mu girsin babası mı? – Ребенку войти или отцу?

Nataşa mı dersi anlatsın İnnâ mı? – Наташа или Инна ответит урок?

Форма 1-го лица единственного числа желательного наклонения обозначает решение совершить какое-либо действие, что по-русски передается либо с помощью частицы «-ка» (возьму-ка), либо просто формой будущего времени с усиленной интонацией («возьму!»).

Форма 1-го лица единственного числа образуется путем присоединения к основе глагола (положительной или отрицательной) сложного аффикса – (у)ауım, -(у)іуім. Ударение чаще всего падает на последний слог, реже на предпоследний.

Примеры:

(Ben) al-aуım – al-aуım – возьму-ка (я), возьму

Bekle-ueуım – bekleueуım – подожду-ка, подожду

Akşama daha üç saat var. Sinemaya gideуım. – До вечера еще три часа. Пойду в кино.

К форме –ауım (-еуім) (или к какому-либо другому члену предложения) может быть присоединена вопросительная частица *mi*. Конструкция ауım mı? по общему значению близка конструкции sın mı?, sınlar mı?

Примеры:

(Ben) geleуım mı? – (Прикажите) мне прийти?

(Ben) gideуım mı? – (Прикажите) мне идти?

Ben kalaуım mı? – (Прикажите) мне остаться?

Отрицательная форма (-maуауım) может выражать категорическое требование.

Примеры:

Bunu bir daha görmeyeyim! – Чтобы я больше не делал этого!

Bu müziği bir daha dinlemeyeyim! – Чтобы я больше не слушал эту музыку!

Форма 1-го лица множественного числа желательного наклонения обозначает призыв к действию, что по-русски передается словом «давай(те)» в сочетании с формой будущего времени, которая часто выступает как форма повелительного наклонения («ну, пойдём»).

Форма 1-го лица множественного числа образуется путем присоединения к основе глагола сложного аффикса с колеблющимся ударением – (у)alım, - (у)elim.

Примеры:

al-alım – alalım – давайте возьмем, возьмем

al-ma-(у)alım – almayalım – давайте не брать, не будем брать

Şu adamı da dinleyelim. Çok iyi konuşur. – Послушаем и этого человека. Он очень хорошо говорит.

Примечание.

Глагол bakmak «смотреть» в форме bakalım часто выступает в функции побудительной частицы со значением «ну-ка» и т.п. Например, söyle bakalım – часто выступает в функции побудительной частицы со значением «ну-ка» и т.п. Например: söyle bakalım – «а ну-ка, скажи», dur bakalım – «постой-ка», gel bakalım – «приходи-ка», otur bakalım – «садись-ка».

Aşağıdaki tümceleri emir ve istek kipleriyle tamamlayınız.

1. Bu akşam ben sizde kal..... ?
2. Sekretere söyle, yarına kadar bu yazıyı bitir.....
3. Bu akşam hep beraber yemeğe git.....
4. Didem'e söyle, hemen beni ara.....
5. Sakın bir daha bana yalan söyle.....
6. Hasan'a söyle, beni burada bekle....., bir yere git.....

7. Onlar alışverişe git..... biz de temizlik yap.....
8. Bir daha bana bağır..... !
9. Çok uykum var, ben artık yat..... .
10. Tenefüste çay iç..... ?
11. Onlar da bizimle gel..... ?
12. Biz o filme git..... . Leyla söyledi, hiç güzel değilmiş.
13. Ben seni bu akşam ara..... ?
14. Çocuklar bu akşam erken yat.....
15. Ben yemek yap....., siz de bulaşıkları yıka..... .
16. Sen şiir yaz....., kardeşin de resim yap..... .
17. Bu yaz tatilde Antalya'ya git..... .
18. Ben size yadım et..... ?
19. Lütfen burada sigara iç.....
20. Arabayı buraya park et..... ?

OKULUM VE ARKADAŞLARIM¹⁰

Benim adım Özlem, 16 yaşındayım. Beşiktaş Lisesi'nde öğrenciyim. Ben, sarışın, mavi gözlü, uzun boylu bir kıyım. Biz evde dört kişiyiz. Annem, babam, ablam ve ben. Annem bir bankada çalışıyor. Babam bir şirkette müdür. Ablam üniversitede okuyor. Onum çok yakışıklı bir nişanlışı var. O, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde asistan.

Okulum deniz kenarında ve çok güzel. Okulda çok arkadaşım var. Benim en iyi arkadaşlarım Leyla, Bilge ve Elif. Hepimiz aynı sınıftayız ve aynı yaştayız.

Leyla, 155 cm. Boyunda, zayıf ve kumral bir kız. Leyla'nın annesi öğretmen, babası avukat. Leyla'nın iki kardeşi var. Kardeşleri bir buçuk yaşında, onlar ikiz. Leyla Şişli'de oturuyor. Onun evi okula biraz uzak. Okula her gün annesinin arabasıyla geliyor.

Bilge, uzun boylu ve esmer bir kız, Bilge'nin 170 cm. Bilge'nin babası doktor, annesi terzi. Beşiktaş'ta annesinin mağazası var. Bilge'nin bütün

¹⁰ Fatma Bölükbaş (Dr.), Fazilet Özenç, Mehmet Yalçın Yılmaz: Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (Temel Orta-İleri), İstanbul, 2009

elbiselerini annesi dikiyor. Bilge'nin iki ablası var. Ablalarının adları Dilek ve Melek. İkisi de annesinin mağazasında çalışıyor.

Elif, 160 cm. Boyunda, zayıf ve sarışın bir kız. Elif'in babası mühendis, annesi ev hanımı. Eif boş zamanlarında annesine yardım ediyor. Elif'in bir erkek kardeşi var. Onun adı Murat 5 yaşında ve ana okuluna gidiyor.

Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayın.

1. Özlem nasıl bir kız?
2. Özlem'in en iyi arkadaşları kim?
3. Leyla'nın annesi ve babası ne iş yapıyor?
4. Bilge'nin kaç kardeşi var ve kardeşleri ne iş yapıyor?
5. Elif'in kardeşinin adı var ve kardeşi kaç yaşında?

Ders 13

Adlaştırma

Отглагольное существительное

Adlaştırma, bir eylemin ad gibi kullanılması demektir. Buna ad eylem (isim fiil) de denmektedir. Türkçede ad eylem, -mAk, -mA ve -(y)Iş ekleriyle yapılır.

eylem + -mAk = ad

Bu ek eylemden ad yapar. Bütün eylem kök ya da gövdelerine gelebilir. Bu eki alan eylemler, tümcede ad gibi kullanılırlar. (Аффикс –mAk, прибавляясь к основе глагола, преобразует его в существительное).

Örnekler:

Alanya'da tatil yap**mak** ok güzeldir.

Onu gr**mek** beni heyecanlandırıyor.

Oğlundan ayrı kal**mak** onun için çok zor.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Türkçe ğren..... Çok zevklidir.
2. Her sabah yarım saat spor yap..... sağlık için çok yararlıdır.
3. Kitap oku..... sözcük dağarcığımızı zenginleştirir.
4. Bizim evde yemek yap..... annemin, salata yap..... babamın görevidir.
5. Zayıflamak için bol bol sebze ye..... ve yağlı yemekler ye..... gerekiyor.

eylem + mAk iste.....

Örnekler:

Teneffüste kahve i**mek** istiyorum.

Tatilde nereye git**mek** istiyorsunuz?

Biraz dinlenmek istiyorum.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Özlem, Nihat'la evlen..... iste..... . Çünkü o Selim'i seviyor.
2. Uzun zamandır çok çalışıyorum. Artık tatil yap..... iste.....
3. Şoför Bey! Uygun bir yerde in..... iste.....
4. Çocuklarım her zaman bilgisayarda oyun oyna..... iste.....
5. Bir çay daha iç..... iste.....?

eylem + mAk +tAn

Örnekler:

Sinem uçağa binmekten korkuyor.

Soğuk havada dışarı çıkmaktan nefret ediyorum.

Her gün aynı işleri yapmaktan bıktım.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Esra partiye git..... vazgeçti.
2. Merve dans et..... hiç hoşlanmıyor.
3. Seninle tartış..... nefret ediyorum.
4. Sürekli aynı şeyleri duy..... sıkıldım.
5. Pazar sabahları Boğaz'da kahvaltı yap..... çok hoşlanıyorum.

-mAk eki kalıcı adlar da yapar: çakmak, ekmek, yemek, tokmak...

Örnekler:

Çakmağımı bulamıyorum, sizinkini alabilir miyim?

Buket hiç ekmek yemiyor, çünkü o rejim yapıyor.

Funda çok lezzetli yemekler yapıyor.

eylem + -mA = ad

Bu ek, eylem kök ya da gövdelerine gelerek iş ve hareket adları yapar. Bu eki alan eylemler tümcede ad olarak kullanılır ve ad çekim eklerini (çoğul, iyelik, durum, tamlama ekleri) alabilir.

Örnekler:

Müdürümüz toplantıda çok etkili bir konuşma yaptı.
Bu adam okuma yazma bilmiyor.
Kahvelerimizi oturma odasında içelim.
Aytuğ Bey güzel konuşma kursuna gidiyor.
Okuma alışkanlığını küçük yaşlarda kazanmak gerekir.

Bu ek, iyelik ve ad durum ekleriyle de kullanılabilir.

Rostov'a gelmem çok iyi oldu.
Bu akşam sokağa çıkman iyi olmaz.
Onun okulu bırakması hepimizi üzdü.
Senin oğlun yüze kadar saymayı biliyor mu?
Partiye Mehmet'in gelmesini istemiyorum.
Beni sürekli eleştirmesine çok kızıyorum.
Bayramda ailemi görmeye gittim.
Bizi ziyaret etmelerine çok sevindim.
Sınavı kazanmamda ailemin payı büyüktür.
Akşam dışarı çıkmada hiçbir sakınca yok.
Burada sigara içmemde bir sakınca var mı?
Onun randevuya geç kalmasından korkuyorum.
Senin benimle bu şekilde konuşmandan hiç hoşlanmıyorum.

Aşağıdaki tümceleri uygun biçimde tamamlayınız.

1. Karanlıkta araba kullan..... sevmiyorum.
2. Geceleri klasik batı müziği dinle..... öneririm.
3. Kızımın öğretmen ol..... çok istiyorum.
4. İnsanların her zaman birbirlerine karşı saygılı ol..... ve kibar davran..... gerekir.
5. Çocukların saatlerce bilgisayar karşısında otur..... çok sakıncalıymış.

6. Yıllar sonra ilkokul öğretmenimi gör..... gittim.
7. Akşamüstü yağmur çisele..... başladı.
8. Zayıflamak için tatlı ye..... bırak..... gerek.
9. Temmuzda tatile çık..... düşünüyorum.
10. Müdür onun yarın erkenden büroya gel..... istemiş.

Bu ek aynı zamanda kalıcı adlar da yapar:

Sıfat görevinde kalıplaşmış sözcükler: yapma çiçek, asma köprü, takma diş, takma ad...

Yiyecek adları: kavurma, buğulama, dolma, dondurma, kızartma, kıyma...

Terimler: toplama, çıkarma, çarpma, bölme, benzeşme...

Somut adlar: kazma, bağlama (bir çalgı), uçurtma, yazma (başörtü), basma (kumaş)...

eylem + -(y)İş = ad

Bu ek, tıpkı ‘-mA’ gibi, eylem kök ve gövdelerine gelerek kalıplaşmış iş ve hareket adları yapar.

Örnekler:

Onun davranışlarını hiç beğenmiyorum.

Bu konudaki görüşünüz nedir?

Uçak biletimi gidiş dönüş aldım.

Okuldan dönüşte bana uğradı.

Yeni bir dikiş makinesi alacağım.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Onun sert bak..... altında gizli bir yumuşaklık vardır.
2. Bu uçağın dört tane acil çık..... kapısı var.
3. Onun gül..... annesine benziyor.
4. Hande Hanım'ın giyin..... tarzı çok farklı.
5. Sempozyumun kapan..... konuşmasını Rektör Bey yapacak.

Aşağıdaki tümceleri ‘-mAk’, ‘-mA’ ve ad durum ekleriyle tamamlayınız.

1. Hindistan’a git..... planıyor musun?
2. Kızım resim yap..... hoşlanıyor.
3. Ben gitar çal..... biliyorum.
4. Çok yorgunum. Bu akşam canım dışarı çık..... istemiyor.
5. Sınavlardan sonra ailesini gör..... gidecek.
6. Her gün sabahlara kadar ders çalış.....yoruldum.
7. Onum hakkında bu kadar konuş..... bıkmadın mı?
8. Sabahları yürü..... bana çok iyi geliyor.
9. Oğlumla birlikte zaman geçir..... çok hoşlanıyorum.
10. Tatilde boş zamanlarımı çok iyi değerlendir..... düşünüyorum.
11. Bu hayatta çalış..... kadar eğlen..... de önemlidir.
12. Bu ay arabanın vergisini yatır..... sakın unutma!

LAYIK OLMAYA ÇALIŞMAK¹¹

Hayat güzeldir; yaşamaya değer. Evet, ama kimin için güzel ve yaşamaya değer? Öyle insanlar var ki bu dünyada acılar içindedirler. Az sıkıntı mı var bu yuvarlak dünyamızda? Açlık var, sefalet var, acının her türlüsü var. İnsanların birbirlerine karşı düşmanlıkları, kıskançlıkları, kinleri, nefretleri var...

Ama bütün bunlara rağmen yaşamak yine de güzel; dünya güzelliklerle dolu. Huzurun en güzel, mutluluğun en yükseği yine bu dünyada bulunuyor. Bu dünyada üzülmemek ve mutlu olmak için ne yapmak gerekiyor?

Önce şunu kabul etmek gerekir ki bu dünya, bizim keyfimize, arzularımıza, heveslerimize göre dönmüyor. Onun kendine uygun bir dönüş tarzı vardır. Biz dünya için, son derece önemsiz yarayıklarız. Onun gidişine ayak uydurmaya mecburuz.

Bu dünyadaki mutsuz insanların bir kısmı amaçsız insanlardır. Diğer bir kısmı da isteklerini elde etmek için çaba göstermemiş, onlara layık olmaya çalışmamış kimselerdir. Mutluluğun birinci kuralı ne istediğini bilmek, ikinci kuralı da ona layık olmaya çalışmaktır. Örneğin, basit bir ailenin kızı bir kralın

¹¹ Fatma Bölükbaş (Dr.), Fazilet Özenç, Mehmet Yalçın Yılmaz: Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (Temel Orta-İleri), İstanbul, 2009

ođlu ile evlenmek isterse, mutsuz olur. Belki Őimdi siz ‘Basit bir ailenin kızı bir kralın ođlu ile evlenemez mi?’ diye dűŐünüyorsunuz. Bazen evlendiği oluyor. Fakat bu son derece nadir bir durumdur. Mutlu olmayı aklına koyan insanın bunu istememeyi bilmesi gerekir.

Zengin bir adamın ođlu, babası öldükten sonra sefalete dűŐtüđü zaman: “Benim babam ne Őanslı bir adamdı. Bende o Őans yok, ne hâle geldim?” derse, mutsuzluğunun nedenini bilmiyordur. Bu genç adamın mutlu olabilmesi için mutsuzluğunun nedenini anlaması gerekir.. Babasının ölümünden sonra genç adamın yoksullaŐmasının nedeni; babasından kalan servete layık olmayı bilmemesi ve babası kadar çalıŐmamasıdır.

Hayat çok iyidir, çok hoŐtur ama onun iyiliğinden ve hoŐluđundan yararlanabilmek için de bir hazırlığa ihtiyaç vardır. İnsan ne kadar hazırlık yaparsa, o kadar kaliteli yaŐayabilir. Yoksa geliŐigüzel bir yaŐama hevesi içinde hayat, insanlara tüm mutlulukları vermez. Bu dűnyada hataların cezası; doğruların da ödülü vardır.

Mutlu bir aile gördüğünüz zaman, “Ben niçin öyle değilim?” diye üzölmek yerine, “Onlar ne yapmışlar da bu hâle gelmişler?” sorusunu kendinize sormanız gerekir. İmrenmek güzel Şey, fakat kıskanmak fena Őeydir. Başka insanlardaki güzel Şeyleri, siz de elde etmeye çalışın. Eğer böyle bir çalışmaya girerseniz onlara yaklaşırsınız. Fakat sadece kıskanırsanız daha da mutsuz olursunuz. Yani, ilk önce mutluluğa layık olmaya çalışmak gerekir.

Şevket RADO
(Yeniden düzenlenmiştir)

DAMDA DELİ VAR¹²

Bütün mahalle ayağa kalktı: - Damda deli var!

Bütün mahalle, deliyi görmek için sokakta toplandı. Önce karakoldan poliser geldi, daha sonra itfaiye yetişti. Delinin annesi, deliye oradan hemen inmesini söyledi. Deli, “Beni muhtar yapmazsanız kendimi aşağı atarım!” dedi.

¹² Fatma Bölükbaş (Dr.), Fazilet Özenç, Mehmet Yalçın Yılmaz: Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (Temel Orta-İleri), İstanbul, 2009

İtfaiye erleri, deliyi tutabilmek için branda bezini açtılar. Komiser, “Rica ederim, in kardeşim aşağı!” diye bağırdı. Deli, “Muhtar yapın, ineyim. Yoksa kendimi aşağı atarım!” diye ısrar etti.

Yalvarmak, yakarmak, korkutmak hiç biri para etmedi. Kalabalıktan biri: “Tamam, seni muhtar yaptık.” diyelim dedi. Başka biri: “Olmaz yahu, deliden muhtar olur mu hiç!” dedi. Bastonlu bir ihtiyar: “Olmaz, dahiden de yapsanız, sakadan da yapsanız olmaz. Bu deli aşağı inmez. Ben bunları iyi bilirim, bir kere yukarı çıktılar mı artık inmezler!” diye söyledi.

Aşağıdakilerden biri: “Seni muhtar yaptık, haydi in aşağı!” diye bağırdı.

Deli, damda oynamaya başlardı: “İnmem! Şehir meclisine üye yapmazsanız kendimi aşağı atarım.” Bastonlu ihtiyar etrafındakilere: “Ben size demedim mi? Ne yapsanız inmez. Bir insan dama çıkacak kadar delirdiği zaman, bir daha aşağı inmez.” dedi. Komiser: “Tamam, seni şehir meclisine üye yaptık. Haydi, artık in!” diye bağırdı. Deli o zaman: “Belediye başkanı yapın, ineyim.” dedi.

Ter içindeki itfaiye komutanı, deliye kendisini belediye başkanı yaptıklarını, derhal inmesini ve göreve başlamasını söyledi.

Deli göbük atarak: “İnmem. Siz bir deliyi belediye başkanı yaptınız. Benim sizin aranızda ne işim var? Ancak, bakan yaparsanız inerim.” dedi. Oradaki insanlar: “Tamam, bakan yaptık, haydi in!” dediler. Deli, inmeyeceğini söyledi.

İhtiyar adam: “Boşuna uğraşmayın. Ben bu delileri gayet iyi bilirim. Sizi de bakan yapsalar, siz de inmek istemezsiniz.” dedi. Deli terkar bağırmaya başladı: “Başbakan yapmazsanız, kendimi aşağı atarım!” Oradaki insanlar, delinin bu kabul ettiler; ancak deli inmedi. Deli daha sonra, kendisini kral ve imparator yapmalarını istedi. Aşağıdaki insanlar, delinin bu isteklerini de kabul ettiler; ancak deli yine aşağı inmedi.

Komiser kızdı: “Atlamak istiyorsa atlasın. Bir deli eksik olur dünyadan.” diye düşündü ama kimseye bir şey söyledi.

İtfaiye komutanı ihtiyara: “Şimdi ne yapacağız? Bu deli hiç aşağı inmez mi?” diye sordu. İhtiyar: “Elbette iner, izin verin ben indireyim.” dedi. Herkes, ihtiyarın deliyi nasıl aşağı indireceğini merak etti. İhtiyar, damdaki deliye:

“İmparator hazretleri, acaba altıncı kata çıkmak arzu ederler mi?” diye bağırdı.

Deli gayet ciddi: “Tamam” dedi. Deli kendine güvenli bir biçimde yürüdü, altıncı kata indi ve pencereden kalabalığa baktı. İhtiyar: “Yüce efendimiz beşinci kata çıkmak istemezler mi?” diye sordu. Deli: “Çıkam” dedi. Herkes şaşkınlık içindeydi. Daha sonra ihtiyar: “Saygıdeğer imparatorum, acaba dördüncü kata çıkmak arzu ederler mi?” diye sordu. Deli “Elbette” diye cevap verdi. Bu şekilde ihtiyar, deliyi sokağa indirmeyi başardı. Deli artık kalabalığın arasındaydı. Deli, doğruca ihtiyarınıyanına gitti, elini ihtiyarın omzuna koydu: “Ulan, senin de deli olduğun nasıl belli. Deli, delinin halinden anlar.” dedi. Sonra komisere: “Haydi, şimdi beni bağla da tımarhaneye gönder. Bir deliye nasıl davranılacağını öğrendin mi?” dedi.

Deli oradan ayrıldıktan sonra, meraklı kalabalık ihtiyarın etrafını sardı: “Beybaba, nasıl yaptın bu işi?” diye sordular. İhtiyar: “Eee, kolay değil. Kırk sene politika içinde yoğruldu.” diye cevap verdi. Sonra bir iç geçirerek: “Ah, ah... Şimdi bacaklarımda güç olsa, ben de dama çıkarım ve hiç kimse de beni aşağı indiremez...” dedi.

Aziz NESİN
(Yeniden düzenlenmiştir)

Ders 14
Belirteçler (Zarflar)
Наречия

Bir eylemin ya da bir sıfatın anlamını çeşitli açılardan etkileyen sözcüklere **belirteç** denir.

Belirteçler anlamına göre 8'e ayrılır:

1. Yer-Yön Belirteçleri – Наречия по стороне и месту
2. Zaman Belirteçleri – Наречия времени
3. Nicelik (Ölçü) Belirteçleri – Наречия количества
4. Niteleme-Durum Belirteçleri – Наречия качества
5. Neden (Sebeup) Belirteçleri – Наречия причины
6. Amaç Belirteçleri – Наречия причины
7. Gösterme Belirteci – Наречия указания
8. Soru Belirteçleri – Наречия вопроса

1. Yer-Yön Belirteçleri:

Bir eylemin anlamını yer-yön belirterek destekleyen sözcüklerdir: aşağı, yukarı, ileri, geri, içeri, dışarı...

Seni **aşağıda** bekliyorum.

Hemen **yukarı** çık!

Buradan **ileri** doğru yürüyün.

Kitabımı evde unutunca **geri** döndüm.

İçeri girelim, yağmur başladı.

İçeride çok gürültü var.

Ben gelene kadar **dışarı** çıkma.

2. Zaman Belirteçleri:

Eylemin anlamını zaman yönünden belirten sözcüklerdir: dün, bugün, yarın, şimdi, sonra, önce, demin, hemen, sabahleyin, geceleyin, sabahları, akşamları, erken, geç, daha, henüz, hâlâ, yazın, kışın...

Dün yağmur yağdı.

Bugün hiç dersim yok.

Yarın seni arayacağım.
Ben **şimdi** televizyon izliyorum.
Öğretmen **az sonra** gelecek.
Önce dinlemeyi öğrenmek gerekir.
Demin buradaydı ama şimdi nerede olduğunu bilmiyorum.
Çayları **hemen** hazırlıyorum.
Sabahleyin erkenden yola çıktı.
Geceleyin telefon çaldı, çok korktum.
Sabahları çok sinirli oluyor.
Akşamları eve geç saatte dönüyor.
Niçin bu kadar **erken** geldiniz?
Pazar sabahları **geç** kalkıyoruz.
Okullar **daha** açılmadı.
Toplantı **henüz** başlamadı.
Üç saat oldu, **hâlâ** dönmedi.
Antalya **yazın** çok güzel oluyor.
Kışın kayak merkezlerine gidiyoruz.

3. Nicelik (Ölçü) Belirteçleri:

Bir eylemin ya da bir sıfatın anlamını nicelik (ölçü) bakımından niteleyen belirteçlerdir: az, çok, çok az, en, daha, biraz, fazla, epey, azıcık, pek, epeyce, nice, oldukça...

Az konuşup **çok** dinlemelisiniz.
Çocuk, palyoçaya **çok** güldü.
Leyla **çok az** İngilizce biliyor.
Türkiye'nin **en** kalabalık şehri İstanbul'dur.
Olga, İna'dan **daha** çalışkandır.
Çok yoruldu, **biraz** dinlenmeliyim.
Siz **çok fazla** konuşuyorsunuz.
Epey koştuktan sonra bir banka oturdu.
Leman çok hasta, **azıcık** bir şeyler yiyip uyudu.
Bu konuyu **pek** anlamadım.
Türkçeyi **epeyce** öğrendim.

Bu konuda **nice** kitaplar okudum.
İstanbul'u **oldukça** özlemişim.

4. Niteleme-Durum Belirteçleri:

Eylemin oluş biçimini ve durumunu anlatan belirteçlerdir: iyi, kötü, belki, sanırım, herhalde, galiba, kesinlikle, asla, hiç, elbette, mutlaka, er geç, zaman zaman, bazen, sık sık, keşke, bari, artık, aşağı yukarı, az kalsın, neredeyse...

Mert arabayı **iyi** kullanıyor.

Bazı sözcükleri **çok kötü** telaffuz ediyorsunuz.

Belki sinemaya giderim.

Sanırım o bugün gelmeyecek.

Herhalde şimdi yoldadır.

Galiba bu yaz çok sıcak geçecek.

Bu kitabı **kesinlikle** okumalısınız.

Nihat **asla** yalan söylemez.

Seni **hiç** anlamıyorum.

Elbette bu zor günler geçecek.

Bu sınavı **mutlaka** geçmeliyim.

Er geç her şey yoluna girecek.

Zaman zaman bizi ziyaret ediyor.

Bazen işten erken çıkıyorum.

İlkbaharda **sık sık** yağmur yağıyor.

Keşke tüm insanlar barış içinde yaşasalar.

Çok çalıştın, **bari** biraz dinlen.

Çok öksürüyorum, **artık** sigarayı bırakacağım.

Ben buraya geleli **aşağı yukarı** bir ay oldu.

Az kalsın düşünüyordum.

Neredeyse kaza yapacaktın, biraz dikkat et!

5. Neden (Sebep) Belirteçleri:

Eylemin sebebini belirten belirteçlerdir. Neden belirteçleri genellikle, ilgeç ya da ulaçlarla kurulu söz öbekleri biçimindedir.

Sınavdan **korktuğu için** okula gelmedi.

Yağmur **yağdığı için** alışverişe gitmedik.
Dişçi korkusundan **dolayı** dişçiye gidemiyor.
Soğuklardan **ötürü** dışarı çıkamıyoruz.

6. Amaç Belirteçleri:

Bu belirteçler, eylemin yapılış amacını anlatır. Bu belirteçler de söz öbekleri biçiminde kuruludur.

Türkçe **öğrenmek için** Türkiye'ye gideceğim.
Seni **görürüm diye** ofisine uğradım, ama yoktun.
Araba **almak için** para biriktiriyor.
Size İngilizce **öğretmek amacıyla** buraya geldim.

7. Gösterme Belirteci:

Varlıkları göstermek, işaret etmek için kullanılan belirteçtir: işte
İşte diplomam, sonunda mezun oldum.
Selda Hanım **işte** burada oturuyor.
İşte kartım, beni arayabilirsiniz.
İşte tren geliyor!

8. Soru Belirteçleri:

Bir eylemin anlamını soru yoluyla niteleyen belirteçlerdir: ne, niçin, nasıl, neden, niye...

Burada **ne** yapıyorsunuz?
Bu çocuğa **ne** olmuş böyle!
Bu **ne** bitmez bir para hırsıdır böyle!
Neden hiç kimse hayatından memnun değil?
Nasıl hocam, ödevimi beğendiniz mi?
Biz ona bunca yıl **nasıl** inandık!
Niçin gidiyorsunuz? Daha kalmanız gerekir.
Niye beni anlamamakta ısrar ediyorsun?

Aşağıdaki tümceleri uygun belirteçlerle tamamlayınız. Her belirteci sadece bir defa kullanınız. *Используя нижеприведенные слова только один раз, заполните пустоты.*

geri, içeri, dışarı, yazın, sabahları, hâlâ, az önce, en, çok az, daha, çok, belki, galiba, er geç, keşke, asla, az kalsın, işte, niçin, nasıl

1. Ali Bey çıktı; acele ederseniz, yetişirsiniz.
2. Sen konuşuyorsun, biraz sus artık.
3. Mustafa erken kalkmayı hiç sevmiyor.
4. Fil, aslandan büyük.
5. Rusya'nın soğuk bölgesi Sibirya'dır.
6. bu şirkette çalışmak istiyorsunuz?
7. hiç savaşlar olmasa ve çocuklar ölmese.
8. bu akşam bize de uğrarlar.
9. Rostov çok sıcak oluyor.
10. Ona çok kırdım, bundan sonra onunla konuşmam.
11. İki saat oldu, gelmedi.
12. Biraz dikkat et, bana çarpacaktın.
13. Bize yalan söylediğini anlamadık?
14. Bugün hava çok bulutlu, yağmur yağacak.
15. Kaydınız tamam, kimliğiniz.
16. Suna, cüzdanını unuttuğu için eve döndü.
17. Yalnız çıkma. Yolları bilmiyorsun, kaybolursun.
18. O kadar üzülme, oğlun mezun olur.
19. Merve yiyor, çünkü rejim yapıyor.
20. Yağmurda ıslanmayın, girin.

Her belirteçlere üçer tümce yazınız.

На каждое наречие составте по три предложения.

Ders 15

Bağlaçlar

Союзы

Tek başına anlamı olmayan; aynı görevdeki sözcükleri ya da tümceleri birbirine bağlayan sözcüklere bağlaç denir.

Türkçede kullanılan başlıca bağlaçlar şunlardır: ve, ile, de (da), ki, ya da (veya, yahut), bile, ama, fakat, ancak, çünkü, oysa, oysaki, eğer, yani, hatta, madem, mademki, demek ki, yoksa, hem...hem (de), ne...ne (de), ya...ya (da)

Ve - И

Anlamca ya da görevce ilgili sözcükleri veya tümceleri birbirine bağlar.

Zeynep **ve** Ayşe yarın bize gelecek.

Sabahleyin kalktım **ve** yüzümü yıkadım.

İlkbaharı **ve** yazı çok seviyorum.

İle -С

'Ve' anlamına gelir ve görevleri eşit sözcükleri birbirine bağlar.

Mezuniyet törenime annem **ile** babam geldi.

Kırtasiyeden kitap **ile** sözlük aldım.

Sigara **ile** alkol sağlık için zararlıdır.

Da / De - Также

Sözcükleri ve tümceleri 'eşitlik' ilgisıyla birbirine bağlar. Bu bağlacı 'bulunma durum eki'yle karıştırmamak gerekir. Bağlaç olan 'da/de' daima ayrı yazılır.

Pikniğe Ali **de** geldi.

Ben **de** Türkçe öğrenmek istiyorum.

Sen işini bitir **de** ondan sonra konuş!

Ki - Что

İki tümceyi 'sebep-sonuç' ilişkisiyle birbirine bağlar. Bu bağlaç daima ayrı yazılır. Ancak, başka bir bağlaçla birleştiği zaman beraber yazılır: Sanki, oysaki, mademki, belki, halbuki, çünkü

O kadar çok ağladı **ki** gözleri kıpkırmızı oldu.
Anladım **ki** hiçbir şey eskisi gibi olmayacak.
Öyle yağmur yağdı **ki** ağaçların dalları kırıldı.

Ya da (veya / yahut) - Или

Sözcükleri ya da ünceleri, iki şeyden birini tercih etme ilgisiyle birbirine bağlar.

Temmuz'da **ya da** Ağustos'ta tatile çıkacağım.

Burada çalışmak için İngilizce **ya da** Fransızca bilmek gerekiyor.

Leyla **ya da** Özlem Müdür Bey'i görsün.

Bile - Даже

Tümceye 'üstelik, dahi' anlamlarını verir.

Bu konuyu Ayça **bile** anladı.

Koşsak **bile** derse yetişemeyiz.

Düğüne gidemesek **bile** bir çiçek gönderelim.

Ama / Fakat /Ancak - Но

İki tümceyi 'karşıtlık, zıtlık' ilgisiyle birbirine bağlar.

Çok çalıştı **ama** sınavı kazanamadı.

Özge'nin arabası var **fakat** ehliyeti yok.

Dün akşam size geldim **ancak** evde yoktunuz.

Çünkü – Потому что

Bu bağlaç sebep ve açıklama bildiren tümcelerin başında kullanılır.

Şemsiyeni almalısın. **Çünkü** yağmur yağıyor.

Bugün okula gitmeyeceğim. **Çünkü** çok hastayım.

Bu yıl su kesintileri olabilir, **çünkü** çok az yağmur yağdı.

Oysa / Oysaki – Но/А

Karşıt anlamlı tümceleri birbirine bağlar.

Hiç kimse ona inanmıyor, **oysaki** o doğruyu söylüyor.

Herkes Ayla'yı suçluyor, **oysa** onun bu olayla hiç ilgisi yok.

Beni anladığımı sanıyordum, **oysaki** beni hiç anlamamış.

Eğer - Если

Şart (koşul) tümcelerinin başında bulunarak anlamı güçlendirir.

Eğer zamanın varsa bana yardım eder misin?

Eğer erken kalkmazsanız uçağa yetişemezsiniz.

Eğer çarşıya gidersen bana da bir ekmek al.

Yani - Значит

Bu bağlaç, anlatılanları özetlemek, kısaca söyleyerek bir yargıya bağlamak için kullanılır.

Geleneklerimize, örflerimize, inançlarımıza **yani** manevî değerlerimize sahip çıkmalıyız.

Siz ön sıraya, siz de arka sıraya geçin, **yani** yer değiştirin.

Bayramlarda dedemizi, amcamızı, halamızı, teyzemizi, **yani** akrabalarımızı ziyaret ederiz.

Hatta - Даже

İki tümceyi ‘bile, üstelik’ anlamı katarak birbirine bağlar. Yani bu bağlaç, anlamı güçlendirmek için kullanılır.

Yemek yiyecek **hatta** çay içecek zamanım bile yok.

Ona çok yardım ettim **hatta** ödevlerini bile yaptım.

Dün seni çok aradım **hatta** sekretere not bile bıraktım.

Madem / Mademki – Коль уж/ Уж если

Bu bağlaç iki tümceyi ‘sebeplilik ve karşılıklık’ ilgisiyle birbirine bağlar.

Mademki beni dinlemiyorsunuz, konuşmama gerek yok.

Madem çalışmadınız, ben de sınav yapmayayım.

Mademki çok işin vardı, niçin misafir davet ettin?

Demek ki - Значит

Bu bağlaç, açıklama tümcelerinin başında kullanılır.

Vakit çok geç oldu hâlâ gelmedi, **demek ki** bu akşam gelmeyecek.

Murat selam vermedi, **demek ki** bana küsmüş.
Aylin hâlâ çalışıyor, **demek ki** işlerini bitiremedi.

Yoksa – А может

Bu bağlaç karşıt olasılık belirtmede kullanılır. Yani, bir olayın ya da bir düşüncenin tersi olabilme ihtimalini anlatır.

Babam hâlâ gelmedi, **yoksa** başına kötü bir şey mi geldi?

Doğum günümde beni aramadın. **Yoksa** beni artık sevmiyor musun?

Niçin hiç konuşmuyorsun? **Yoksa** bize küstün mü?

Hem....hem (de) – И.....и (тоже)

“hem ... hem” bağlacı, aynı görevde olan sözcükleri ya da tümceleri “birliktelik, eşitlik ya da karşıtlık” anlamlarıyla birbirine bağlar.

Hem işimi **hem de** iş arkadaşlarımı seviyorum.

Hem soru soruyorsun **hem de** cevabını dinlemiyorsun.

Umut **hem** üniversitede okuyor **hem de** çalışıyor.

Ne....ne (de) – Что...что (тоже)

Aynı görevde olan öğeleri ‘olumsuzluk’ ilişkisiyle birbirine bağlar. Ancak, buldukları tümcenin yüklemi, yapı bakımından olumludur.

Onun **ne** evi **ne (de)** arabası vardı. (Evi ve arabası yoktu.)

Bu iş için **ne** paramız **ne (de)** zamanımız var. (Paramız ve zamanımız yok.)

Özlem rejim yağıyor. **Ne** ekmek yiyor **ne (de)** çikolata. (Ekmek ve çikolata yemiyor.)

Ya....ya (da) – Или....или (тоже)

Aynı görevde olan sözcükleri ya da tümceleri, sunulan şeylerden birini seçme, tercih etme ilgisiyle birbirine bağlar.

Ya bizimle gel **ya da** ablanla evde otur.

Tatilde **ya** Antalya’ya **ya da** Bodrum’a gideceğim.

Bizi merakta bırakma. **Ya** telefon aç **ya da** mesaj gönder.

Aşağıdaki tümceleri uygun bağlaçlarla tamamlayın.

1. geç kalacaksan, önceden arayıp haber ver.
2. Nihal beni yemeğe davet etti, ben yemeğimi yemiştim.
3. Bugün seni arayamadım. çok yoğundum.
4. Filiz'in arabası kapının önünde. tatilden dönmüş.
5. Bugün çok yorulduk. gezdik alışveriş yaptık.
6. Lale'nin annesi bizimle gelecek.
7. Funda çok sağlıklı; sigara içki içiyor.
8. Onur Murat Aksaray'da oturuyorlar.
9. Kızım doktor öğretmen olmak istiyor. Daha karar veremedi.
10. Türkçe biliyorum akıcı konuşamıyorum.
11. Haydi, karar verin artık. döner yiyelim pizza.
12. dışarıda yemek yiyecektin, neden haber vermedin?
13. Doğum gününe beni Gülgün'ü Ece'yi davet etti. Hepimiz çok üzüldük.
14. Çok çalışmalısınız, sınıfı geçemezsiniz.
15. Çok az param var. kitap parfüm alacağım.
16. O kadar koştum nefes nefese kaldım.
17. Dün okula geldim hiçbir derse girmedim.
18. araban var, niçin hâlâ işe otobüsle geliyorsun?
19. Hayal kurmak güzeldir hayallere kapılmamak gerek.
20. Bu problemi bir çocuk çözebilir.
21. Neden bu kadar geç kaldın? adresi bulamadın mı?
22. yorgun değilsen, alışverişe çıkalım.
23. Karşımızdakine saygı göstermeliyiz o da bize saygı duysun.
24. Artık havalar ısınsa pikniğe gitsek.
25. Onunla tartışsak asla küsmeyiz.

Lütfen aşağıdaki cümleleri birleştiriniz.

Ayla güzel ve akıllı.

Ayla hem güzel, hem (de) akıllı.

1. Ursula Türkçe ve Arapça öğreniyor.

2. Zafer'in Londra ve İstanbul'da evi var.

3. Serap, gitar ve piyano çalıyor.

4. Meral, televizyon seyrediyor ve örgü örüyor.

5. Serdar, sabahları ve akşamları yürüyüş yapıyor.

6. Hans, müzeleri ve camileri geziyor.

7. Zeynep, çay ve maden suyu içiyor.

8. Nilgün, yemek yapıyor ve şarkı söylüyor.

9. Ömer, araba kullanıyor ve cep telefonuyla konuşuyor.

10. Neşe, yolda okumak için kitap ve gazete aldı.

11. Burak, çalışıyor ve master yapıyor.

12. Ayşe, hasta annesine bakıyor ve temizliğe gidiyor.

13. Uzun yoldan geldim, açım ve yorgunum.

14. Bugün Arzu'yla gezdik ve alışveriş yaptık.

Lütfen aşağıdaki cümleleri birleştiriniz.

Türkçe biliyor, Almanca da bilmiyor.

Ne Türkçe, ne (de) Almanca

biliyor.

1. Hasan, dersi dinlemiyor, ev ödevi de yapmıyor.

_____.

2. Komşunun oğlu annesini dinlemiyor, babasını da dinlemiyor.

_____.

3. Murat, telefon etmiyor, mektup da yazmıypr.

_____.

4. O adam annesine yardım etmiyor, babasına da yardım etmiyor.

_____.

5. Ayşe, kitap okumuyor, gazete de okumuyor.

_____.

6. Ali, matematikle ilgilenmiyor, tarihle de ilgilenmiyor.

_____.

7. O sinemaya gitmez, tiyatroya gitmez, sadece televizyon seyreder.

_____.

8. Sen bana selam vermiyorsun, benimle konuşmuyorsun, Niçin?

_____.

9. Biz çok zengin değiliz, yatımız yok, villamız da yok.

_____.

10. Sinemaya Arzu gelmiyor, Murat da gelmiyor.

_____.

11. Özgür, beni aramıyor, sormuyor.

_____.

12. Bugün çok yorulдум. Alışveriş gitmedim, yemek de yapmadım.

_____.

13. Bu akşam çorba içmeyeceğim, et yemeyeceğim. Sadece yoğurt yiyeceğim.

_____.

14. Ali'yi okulda bugün görmedim, dün de görmedim.

_____.

Lütfen “hem...hem (de)...” veya “ne...ne (de)...” kullanınız.

1. Kanyon Alışveriş Merkezi'nde gezersiniz, alışveriş yaparsınız.
2. Peter'in Ankara'da İzmir'de arkadaşları var.
3. Aslı, üniversitede okuyor, bir işte çalışıyor.
4. karnım aç, çok uykum var.
5. Murat'a Mehmet'e küstüm.
6. Yolda okumak için dergi, gazete aldım.
7. Filiz güzel, de akıllı bir kız.
8. Kemal, zengin, kültürlü bir adam.
9. Yeni komşumuzun oğlu çalışkan, terbiyeli bir çocuk.
10. Annem TV'de dizi izliyor arkadaşıyla telefonda dedikodu yapıyor.
11. Bu akşam eveannem geç geldi, kız kardeşim.
12. Christine Antalya'da tatil yapıyor, tercümanlık yapıyor.
13. Annemin keyfi yerinde yemek yapıyor, şarkı söylüyor.
14. Yorgo, şarkı söylüyor, ud çalıyor.
15. Aşlı suçlu, güçlü. Ahmet'le konuşmuyor.
16. Ayşe'nin köpeği çok hasta, yiyor, içiyor.
17. Onu dün, bugün gördüm.
18. Bundan sonra ben,baban senin işine karışıyoruz.
19. Burcu'nun saçları uzun, kısa.
20. İstanbul'un havası soğuk, sıcak, ılık.
21. Aylardır bir haber gönderdi, bir mektup yazdı.
22. Öyle hayırsız bir adam ki bana bir gün yüzü gösterdi çocuklarına sahip çıktı.

23. Dün akşam öyle yorgundum ki televizyon izledim kitap okudum.
24. Ben vajeteryenim, kırmızı et yerim, beyaz et yerim.
25. Murat İngilizce, Almanca biliyor.
26. Çok meşgulüm, aylardan beri tiyatroya, konsere gidiyorum.
27. Bugün temizlik yaptım, misafir ağırladım, çok yoruldum.
28. Zavallı adamın bankada hesabı, bir geliri vardı.
29. Ayşe, galiba bana küstü, bugün selam verdi, hal hatır sordu.
30. Bu konuyu Murat'la Arzu'yla tartıştık ama bir sonuç alamadık.

TELEVİZYON¹³

- Ayşe** : Bu akşam televizyonda hangi programlar var?
- Ali** : Bugün Cumartesi. Hem Kanal D'de hem Star'da güzel filimler var.
- Ayşe** : Sen bu filmleri sinemada izledin mi?
- Ali** : Hayır, bugünkü gazetede bu filmlerin konularını okudum.
- Ayşe** : Bu filmler komedi mi, macera mı?
- Ali** : Her iki kanalda da hem komedi, hem macera filmleri var.
- Ayşe** : Ben macera filmlerine bayılıyorum. Çünkü hem çok heyecanlı, hem hareketli oluyor.
- Ali** : Bence de. Her ikisi de çok eğlenceli oluyor.
- Ayşe** : Arzu'yla Özgür'e de haber ver, bu akşam bana gelin, birlikte film izleyelim.
- Ali** : Çok iyi olur ama onların bende telefonu yok, senarar mısınız?
- Ayşe** : Olur, saat yedide sizi bekliyorum.
- Ali** : Tamam, akşama görüşürüz, hoşça kal!

¹³ Fatma Bölükbaş (Dr.), Fazilet Özenç, Mehmet Yalçın Yılmaz: Yabancılar için Türkçe. Alıştırma kitabı – I, İstanbul, 2008

SORULAR

1. Hangi kanalda güzel filmler var?
2. Ali, filmlerin konularını nereden öğreniyor?
3. Filmlerin konuları nasıl?
4. Ayşe hangi filmlere bayılıyor?
5. Ali hangi filmleri seviyor?
6. Ayşe, Ali'ye ne teklif ediyor?

Lütfen boşlukları ... de ...de bağlacıyla tamamlayınız.

Yaz tatilinde Bodrum'a da Marmaris'e de gideceğiz.

1. Otobüs metro çok kalabalık.
2. Ayakkabın çantan çok şık.
3. Pastalarınız kekleriniz çok lezzetli.
4. O tartışmadan sonra Ali'yi Arzu'yu görmek istemiyorum.
5. Onun evi arabası var.
6. Bu kitap Ahmet'te Hasan'da var.
7. Satranç briç bilmiyorum.
8. Doğum günü partisine Murat Hasan gelmedi.
9. Savaş orman yangınları Dünya'yı mahvediyor.
10. Alkol sigara sağlığımız için çok zararlı.
11. Sınıfa öğrenciler öğretmen yok.
12. Alı bizimle sinemaya gelecek mi?

Lütfen boşlukları ... ya ...ya (da) bağlacıyla tamamlayınız.

Yaz tatilinde ya Bodrum'a ya (da) Marmaris'e gideceğiz.

1. Beni merak etmeyin, telefon açarım e-mail gönderirim.
2. Şişli'de Mecidiyeköy'de kiralık ev arıyorum.
3. Tatilde Mısır'a Tunus'a gideceğim.

4. Bana dergi gazete alır mısın?
5. Bu aralar çok sıkıştım, evi..... arabayı satacağım.
6. Yemek sonra baklaya künefe yemek isityorum.
7. Cumartesi günü alışveriş yapacağım sinemaya gideceğim.
8. Evime bir kedi bir köpek almak istiyorum.
9. Dersten sonra bir kafede oturmak çay bahçesine gideceğiz.
10. Anneler gününde anneme karanfil gül gönderiyorum.
11. Hafta sonları deniz kenarında ormanda piknik yapıyoruz.
12. Paramı Dolara Euroya yatıracağım.

Ders 16
Yeterlilik eylemi
Глагол возможности

Yeterlilik eylemi, eyleme ‘bilmek’ yardımcı eyleminin getirilmesiyle kurulur. Bu eylem tümceye yeterlik, olasılık ve izin anlamı katar.

eylem + -(y)a/-e bil + zaman eki + kişi eki

Şimdiki zaman ve yeterlilik eylemi
Настоящее время и глагол возможности

	Olumlu <i>Утвердительная форма</i>	Olumsuz <i>Отрицательная форма</i>	Soru <i>Вопросительная форма</i>
Ben	yapabiliyorum	yapamıyorum	yapabiliyor muyum?
Sen	yapabiliyorsun	yapamıyorsun	yapabiliyor musun?
O	yapabiliyor	yapamıyor	yapabiliyor mu?
Biz	yapabiliyoruz	yapamıyoruz	yapabiliyor muyuz?
Siz	yapabiliyorsunuz	yapamıyorsunuz	yapabiliyor musunuz?
Onlar	yapabiliyorlar	yapamıyorlar	yapabiliyorlar mı?

Geniş zaman ve yeterlilik eylemi
Широкое время и глагол возможности

	Olumlu <i>Утвердительная форма</i>	Olumsuz <i>Отрицательная форма</i>	Soru <i>Вопросительная форма</i>
Ben	gelebilirim	gelemem	gelebilir miyim?
Sen	gelebilirsin	gelemezsin	gelebilir misin?
O	gelebilir	gelemez	gelebilir mi?

Biz	gelebiliriz	gelemeyiz	gelebilir miyiz?
Siz	gelebilirsiniz	gelemezsiniz	gelebilir misiniz?
Onlar	gelebilirler	gelemezler	gelebilirler mi?

Gelecek zaman ve yeterlilik eylemi

Будущее время и глагол возможности

	Olumlu <i>Утвердительная форма</i>	Olumsuz <i>Отрицательная форма</i>	Soru <i>Вопросительная форма</i>
Ben	görebileceğim	göremeyeceğim	görebilecek miyim?
Sen	görebileceksin	göremeyeceksin	görebilecek misin?
O	görebilecek	göremeyecek	görebilecek mi?
Biz	görebileceğiz	göremeyeceğiz	görebilecek miyiz?
Siz	görebileceksiniz	göremeyeceksiniz	görebilecek misiniz?
Onlar	görebilecekler	göremeyecekler	görebilecekler mi?

Görülen geçmiş zaman ve yeterlilik eylemi

Определенное прошедшее время и глагол возможности

	Olumlu <i>Утвердительная форма</i>	Olumsuz <i>Отрицательная форма</i>	Soru <i>Вопросительная форма</i>
Ben	okuyabildim	okuyamadım	okuyabildim mi?
Sen	okuyabildin	okuyamadın	okuyabildin mi?
O	okuyabildi	okuyamadı	okuyabildi mi?
Biz	okuyabildik	okuyamadık	okuyabildik mi?
Siz	okuyabildiniz	okuyamadınız	okuyabildiniz mi?
Onlar	okuyabildiler	okuyamadılar	okuyabildiler mi?

Öğrenilen geçmiş zaman ve yeterlilik eylemi

Неопределенное прошедшее время

	Olumlu <i>Утвердительная форма</i>	Olumsuz <i>Отрицательная форма</i>	Soru <i>Вопросительная форма</i>

Ben	alabilmişim	alamamışım	alabilmiş miyim?
Sen	alabilmişsin	alamamışsın	alabilmiş misin?
O	alabilmiş	alamamış	alabilmiş mi?
Biz	alabilmişiz	alamamışız	alabilmiş miyiz?
Siz	alabilmişsiniz	alamamışsınız	alabilmiş misiniz?
Onlar	alabilmişler	alamamışlar	alabilmişler mi?

Bu eylem tümceye yeterlik, yetenek, olasılık ve izin anlamı katar.

Olumlu

eylem + -(y) a / e bil + iyor / ecek / di / miş / ir + kişi eki

Örnekler:

1. Mehmet belki yarın bize gelebilir. (olasılık)
2. Burcu şarkı söyleyebilir ve dans edebilir. (yeterlik)
3. Hâle İngilizce, Arapça ve Fransızca konuşabiliyor. (yeterlik)
4. Gürültü yapma, baban kızabilir. (olasılık)
5. Ben çok hızlı koşabilirim. (yeterlik)
6. Şu mavi elbiseyi deneyebilirsiniz. (izin)
7. Çok çalıştı ama sonunda okulun basket takımına girebildi. (yeterlik)
8. Bugün öğretmen sınav yapabilir. (olasılık)
9. Müdür Bey'i beklerken kafeteryada oturabilirsiniz. (izin)
10. Selim nihayet kendine bir iş bulabilmiş. (yeterlik)

Örnek:

1. Hâle İngilizce. Arapça ve Fransızca konuşabiliyor.
2. Sanırım bu yıl mezun olabileceğim.
3. Çok öalıştı ama sonunda okulun basket takımına girebildi.
4. Ayça nihayet kendine bir iş bulabilmiş.
5. Konferansta dinleyiciler çok soru sorabilirler. Hazırlıktı ol.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Çok çalışırsanız Türkçe öğren.....
2. Konferansta dinleyiciler çok soru sor..... Hazırlıklı ol.

3. Uçağa ancak taksiyle yetiş.....
4. Bu lokantayı beğenmediysen başka lokantaya git.....
5. Burada sigara iç.....
6. Galiba bu akşam partiye git.....
7. Çok dil döktüm ve sonunda müdürden izin al.....
8. Dün Meltem'i gördüm, nihayet kız üniversite sınavını kazan.....
9. Melis bir dakikada 250 sözcük oku.....
10. Dışarı çık.....

Olumsuz I

eylem + -(y)A + mA + zaman ekleri +kişi eki

Örnek:

1. Kusura bakma, bugün seni arayamadım.
2. Trafik çok yoğundu, Özlem'e uğrayamadım.
3. Sanırım bu yaz tatile çıkamayacağız.
4. Araba kullanırken telefonla konuşamazsınız.
5. İpek sürekli rejim yapıyor ama hiç kilo veremiyor.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Çok işim var, sizinle fazla otur.....
2. Ben bu problemi kendim çöz.....
3. Bebekler kendileri yemek ye.....
4. Senin yazın çok kötü o yüzden oku.....
5. Zuhâl Arapça konuşabiliyor ama oku..... ve yaz.....
6. Ali'nin bacağı ağrıyor, o yüzden yarınki maçta oyna.....
7. Sinem Ankara'ya git..... çünkü otobüs bileti bul.....
8. Dün Mert'i gördüm, İngilizce sınavını yine geç.....
9. Özür dilerim, ben bu işi yap.....
10. Hiç vaktim yok, size yardım et.....
11. Niçin hep pizza sipariş ediyorsunuz? Sız kendiniz yemek yap..... ?
12. Altı aydır Türkiye'desiniz. Hâlâ Türkçe konuş ?

13. Çevrendeki insanları hep kırıyorsun. Çevrendekilere karşı biraz daha saygılı davran ?
14. Hâlâ yanlış yapıyorsunuz. Daha ‘yeterlilik’ konusunu anla ?
15. Mert sürekli kaza yapıyor. Bu kadar yıldır araba kullanmayı öğren ?
16. Niçin endişe ediyorsun? Sence onlar vapura yetis ?

Olumsuz II

Bu yapı, bir işin olmama olasılığını (ihtimalini) bildirir.

eylem + mA + y + Abil + ir + kişi eki

eylem + (y)A + mA + y + Abil + ir + kişi eki

Örnek:

1. O bugün seni aramayabilir.
2. O bugün seni arayamayabilir. Çünkü bugünlerde çok yoğun.
3. Kitabı yarına kadar bitiremeyebilirim.
4. Trafik çok yoğun. Toplantıya zamanında yetişemeyebilirler.
5. Derya pop müzikten çok hoşlanmıyor. O nedenle konsere gelmeyebilir.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Yarın yağmur yağarsa alışverişe git.....
2. Oraya beraber gidelim. Sen tek başına adresi bul.....
3. Öğretmen dün hastaydı. Bugün okula gel.....
4. Sana yardım etmeyi çok isterim ama zaman bul.....
5. Tatile gitmek için annemi ikna et.....
6. Aradan çok uzun zaman geçti, sen onu tanı.....
7. Çok hızlı konuşuyorsun. Onlar seni anla.....
8. Sen bu eski araba için çok para istiyorsun, bu nedenle onu sat.....
9. Emin değilim ama Aslı bu yemeği sev.....
10. Öğrenciler bu konuyu anla.....

Olumlu Soru

eylem + (y)A + bil + iyor / ecek / miş / ir + mI + (y) + kişi eki?
eylem + (y)A + bil + di + kişi eki + mi?

Örnek:

1. Sen çok yorgun görünüyorsun. Bugün okula gidebilecek **misin**?
2. Garson Bey, hesabı **alabilir miyiz**?
3. Yardıma ihtiyacın var mı? İşlerini bitire**bildin mi**?
4. Hocam, bu konuyu tekrar **anlatabilir misiniz**?
5. Yeni aşçı güzel yemek pişire**biliyor mu**?

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Yarına kadar ödevini yetiştir.....?
2. Burada sigara iç.....?
3. Kızın yalnız başına evde kal.....?
4. Şoför Bey, uygun bir yerde in.....?
5. Kantinden bana da bir çay al.....?
6. Hafta sonuna kadar bu projeyi bitir.....?
7. Sabahları erken uyan.....?
8. Öğretmen okulda mıymış? Öğretmene ödevini göster.....?
9. Dün patronunla zam konusunu görüş.....?
10. Tatil için para biriktir.....?

Olumsuz Soru

eylem + (y)A + mIyor / mAyAcAk / mAmlş / mAz + mI + (y) + kişi eki?
eylem + (y)A + mAdI + kişi eki + mI?
eylem + (y)A + mAml + mI?

Örnek:

1. Niçin sinirleniyorsun? Daha kızının karakterini öğrenemedin **mi**?
2. Sence ben bu kitabı yarına kadar bitiremez **miyim**?
3. Sabahtan beri ofiste çalışıyorlar. Daha iki satır yazıyı yazamadılar **mı**?
4. Mehtap bir haftadır işe gelmiyor. Hâlâ iyileşememiş **mi**?

5. Sen herkese bağıyorsun. Biraz daha sakın olamaz mısın?

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Çok konuşuyorsunuz, iki dakika sus.....?
2. Sence Fatih müdürle konuş.....?
3. Sen herkese kızılıyorsun. Biraz daha anlayışlı ol.....?
4. Niçin hep pizza sipariş ediyorsunuz? Siz kendiniz yemek yap.....?
5. Altı aydır Türkiye’desiniz. Hâlâ Türkçe konuş.....?
6. Çevrendeki insanları hep kırılıyorsun. Çevredekilere karşı biraz daha saygılı davran.....?
7. Hâlâ yanlış yapıyorsunuz. Daha ‘yeterlilik’ konusunu anla.....?
8. Mert sürekli kaza yapıyor. Bu kadar yıldır araba kullanmayı öğren.....?
9. Niçin endişe ediyorsun? Sence onlar vapura yetiş.....?
10. Sence Levent bu sınavı kazan.....?

Aşağıdaki eylemleri yeterlilik eylemine dönüştürünüz.

Örnek:

1. Daha sonra görüşürüz. **Daha sonra görüşebiliriz.**
2. Annem izin vermiyor, sizinle gelmem.
3. Olga Türkçe konuşuyor.
4. Dün çok hasta olduğum için uyumadım.
5. Çok yorulduğum ama sonunda işlerimi bitirdim.
6. Dün akşam konsere gitmedim, çünkü biletim yoktu.
7. Bence Figen, Aykut’la evlenecek.
8. Misafir geldiği için ders çalışmadım.
9. Sergey dans ediyor.
10. Kızım tek başına markete gidiyor.
11. Aylin parası olmadığı için çanta almadı.
12. Bu yaz Antalya’ya gideceğiz.

13. Üniversiteyi bitirdikten iki yıl sonra iş buldu.
14. Bana biraz borç verir misiniz?
15. Daha çok zamanımız var, bir çay içeriz.

Ofiste

Nurcan: Merhaba Abdullah Bey! Ben Nurcan Uyanıkoğlu.

Abdullah: Merhaba Nurcan Hanım, buyurun.

Nurcan: Daha önce sizinle telefonda görüştüğümüz iş için geldim.

Abdullah: Hoş geldiniz. Lütfen oturun. Size ne ikram edebilirim?

Nurcan: Acaba orta şekerli bir Türk kahvesi alabilir miyim?

Abdullah: Elbette. Hemen sekretere söyleyeyim, sizin için özel bir Türk kahvesi hazırlasın.

Abdullah: Ayça Hanım! Hemen Nurcan Hanım için özel bir Türk kahvesi yapın!

Ayça: Emredersiniz efendim. Hemen hazırlıyorum.

Nurcan: Çok nazıksınız, teşekkürler.

Abdullah: Rica ederim.

Nurcan: Ben sizin şirkette ne iş yapacağım?

Abdullah: Bizim bir ihracat müdürüne ihtiyacımız var. Çünkü biz Rusya ile ticaret yapıyoruz. Bizim Rusça bilen bir elemana ihtiyacımız var. Bildiğim kadarıyla siz Rusçayı çok iyi biliyorsunuz. Ayrıca, ticaret üzerine Doktora yapmışsınız.

Nurcan: Evet, ben üniversiteyi Rusya’da okudum. Ve Doktoramı da İstanbul Üniversitesi’nde yaptım. Bunun için hem Rusça’yı hem de uluslar arası ticaretin kurallarını çok iyi biliyorum.

Abdullah: Harika! Siz bizim tam aradığımız elemansınız.

Ayça: Buyrun efendim, kahveler hazır. Nurcan Hanım için özel olarak hazırladım. Umarım beğenirsiniz.

Nurcan: Ooo, çok güzel olmuş, ellerinize sağlık. Daha önce hiç böyle lezzetli bir kahve içmedim.

Ayça: Afiyet olsun efendim. Eğer isterseniz bir tane daha hazırlayabilirim.

Abdullah: Kahveyi beğendiğinize çok sevindim. Bal, şeker olsun.

Nurcan: Biraz da benim şirketteki görev ve sorumluluklarım ile alacağım ücret hakkında konuşabilir miyiz?

Abdullah: Tabi, konuşalım. Bizim şirketimiz, Rusya'ya çimento satıyor. Bu konuyla ilgili, Rus şirketleriyle görüşmeler yapacaksınız. Onlara gerekli belgeleri eksiksiz olarak hazırlayacaksınız ve sevkiyattan sonra göndereceksiniz. Rus şirketlerinin yetkilileriyle sürekli iletişim içinde olacaksınız.

Nurcan: Çok güzel efendim. Daha önce ben zaten böyle bir işte çalıştım. Yani bu konuda deneyimim var. Teklifiniz beni çok sevindirdi. Peki, bu işler karşılığında ne kadar ücret alacağım?

Abdullah: Sizin çalışma şevkinizi arttırması için, size sabit bir maaş değil; yaptığımız ticaretin % 10'u ile % 15'i arası prim verebiliriz.

Nurcan: Bu aylık ne kadar bir para eder?

Abdullah: Bu sizin çalışma performansınıza bağlı. Alacağınız ücret, 2.000 ile 4.000 dolar arasında değişebilir.

Nurcan: Ama bu benim gibi yüksek eğitilmiş ve üstün yetenekli bir ihracat müdürü için az değil mi?

Abdullah: Bu ücret sadece başlangıç için. Örneğin, siz 2 ay çalıştıktan sonra size kârdan %20 verebiliriz.

Ayça: Boşları almak için geldim. Bir kahve daha yapmamı ister misiniz?

Nurcan: Hayır teşekkür ederim, ellerinize sağlık.

Abdullah: Nurcan Hanım, sanırım anlaştık. İşe başlamak için gerekli belgelerinizi hazırlayın ve pazartesi 8.30'da şirkete gelin. Ulaşım sizin için zor olacaksa, şirketten bir araba gönderebilirim.

Nurcan: Gerçekten çok nazıksınız. Çok memnun olurum.

Abdullah: Tamam, o zaman pazartesi görüşürüz.

Nurcan: Görüşmek üzere, hoşça kalın.

Aşağıdaki soruları metne göre yanıtlayınız.

1. Abdullah Bey şirketi için nasıl bir eleman arıyor?
2. Abdullah Bey'in şirketi ne üzerine çalışıyor?
3. İş için Abdullah Bey'in şirketine kim geliyor?
4. Nurcan Hanım içmek için ne istiyor?

5. Sekreter Ayça, nasıl bir kahve hazırlıyor?
6. Nurcan bu iş için uygun mu? Niçin?
7. Nurcan bu işte ne kadar maaş alacak?
8. Abdullah Bey ve Nurcan Hanım anlaşabildiler mi?
9. Nurcan Hanım şirkete pazartesi günü nasıl gelecek?

Ders 17

Gereklilik kipi

Должествовательное наклонение

Bu kip bir eylemin gerçekleşmesi ya da gerçekleşmemesi gerektiğini bildirir. Gereklilik kipi, -malı / -meli ekiyle kurulur. Bu ek tümceye gereklilik (zorunluluk), öneri ve olasılık ('olmak' eylemiyle kullanıldığı zaman) gibi anlamlar katar.

eylem +malı /-meli + (y) kişi eki

Olumlu <i>Утвердительная</i> <i>форма</i>	Olumsuz <i>Отрицательная</i> <i>форма</i>	Olumlu Soru <i>Утвердительно-</i> <i>вопросительная</i> <i>форма</i>	Olumsuz Soru <i>Отрицательно-</i> <i>вопросительная</i> <i>форма</i>
Ben	anlamalıyım	anlamamalıyım	anlamalı mıyım? anlamamalı mıyım?
Sen	anlamalıydın	anlamamalıydın	anlamalı mısın? anlamamalı mısın?
O	anlamalı	anlamamalı	anlamalı mı? anlamamalı mı?
Biz	anlamalıyız	anlamamalıyız	anlamalı mıyız? anlamamalı mıyız?
Siz	anlamalısınız	anlamamalısınız	anlamalı mısınız? anlamamalı mısınız?
Onlar	anlamalılar	anlamamalılar	anlamalılar mı? anlamamalılar mı?

Olumlu

Örnek:

1. Ahmet Bey'le bugün mutlaka konuşmalıyım.
2. Bu akşam çok çalışmalıyım. Çünkü yarın sınavım var.
3. Hava çok soğuk, montunu giymelisin.
4. Herkes en az bir yabancı dil öğrenmeli.

Aşağıdaki cümleleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Yarın sabah erken kalk.....
2. Ona her şeyi dürüstçe anlat.....
3. Büyüklerimize karşı saygılı davran.....
4. Tüm sürücüler trafik kurallarına uy.....
5. Zeynep'in arabası kapının önünde. Tatilden dönmüş ol.....
6. Akşama misafir gelecek, hemen alışveriş yap.....
7. Doktora gitmeden önce randevu al.....

Olumsuz

1. Tanımadığınız insanlara 'sen' diye hitap etmemelisiniz.
2. Küçük çocuklar korku filmi izlememeli.
3. Arabanızı buraya park etmemelisiniz.
4. Annenle bağırarak konuşmamalısın.

Aşağıdaki cümleleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. İnsanlarla alay eder gibi konuş.....
2. Eski dostlarını hiçbir zaman unut.....
3. Kapalı alanlarda sigara iç.....
4. Toplantıya ceketsiz ve kravatsız gel.....
5. Çocuklar terli terli su iç.....
6. Hiç kimseye yalan söyle.....
7. Öğrenciler başarılı olmak için çok çalış..... ve sınavlarda heyecanlan.....
8. Evden çıkarken elektrikleri kapatmayı unut.....

Olumlu Soru

1. Yarın kitaplarımızı getirmeli miyiz?
2. Bu ilacı devamlı kullanmalı mıyım?
3. Yarın saat 10.00'da burada olmalı mıyız?
4. Sence Özge Levent'e güvenmeli mi?

Aşağıdaki cümleleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Sence onu bekle.....?
2. Müdürden önce sekreteri gör.....?
3. Sence saçlarımı kestir.....?
4. Selda Hanım da yarınki toplantıya katıl.....?
5. Onlar üniversiteden sonra hemen çalışmaya başla.....?
6. Onu mutlaka bugün ara.....?
7. Bu belgeyi müdüre imzalat.....?
8. Öğrenciler projelerini yarın teslim et.....?

Olumsuz Soru

1. Onlarla hiç buluşmamalı mıyız?
2. Sen Ali'yi sevmiyorsun diye ben de sevmemeli miyim?
3. Doğum gününe Hande'yi çağırmamalı mıyım?
4. Öğretmen ne söyledi? Bu konuya çalışmamalı mıyız?

Aşağıdaki cümleleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Yarın sınavım var diye film izle.....?
2. Sormamıza niçin izin vermiyorsun? Bu konuyu merak et.....?
3. Bu bir sır mı? Bunu hiç kimseye söyle.....?
4. Yarın sınavları var diye bütün gün evden çık.....?
5. Neden sinirleniyorsun? Senin karşında hiç kimse konuş.....?
6. Sence ben onun için üzül.....?
7. İş arkadaşlarımıza hiç şaka yap.....?
8. Sence Ece'yi parka götür.....?

Gereklilik kullanımları

Tümceye gereklilik anlamı katmak için, '-malı /-meli'den başka 'lazım, gerek, zorunda, mecburiyetinde' sözcükleri de kullanılabilir.

Olumlu

Örnek:

1. Bu akşam çok çalışmalıyım. Çünkü yarın sınavın var.

2. Hava çok soğuk, montunu giymelisin.
3. Herkes en az bir yabancı dil öğrenmeli.

Aşağıdaki cümleleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Ona her şeyi dürüstçe anlat.....
2. Büyüklerimize karşı saygılı davran.....
3. Tüm sürücüler trafik kurallarına uy.....
4. Zeynep'in arabası kapının önünde. Tatilden dönmüş ol.....
5. Akşama misafir gelecek, hemen alışveriş yap.....
6. Doktora gitmeden önce randevu al.....

Olumsuz

Örnek:

1. Küçük çocuklar korku filmi izlememeli.
2. Arabanızı buraya park etmemelisiniz.
3. Annenle bağırarak konuşmamalısın.

Aşağıdaki cümleleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Eski dostlarını hiçbir zaman unut.....
2. Kapalı alanlarda sigara iç.....
3. Toplantıya ceketsiz ve kravatsız gel.....
4. Çocuklar terli terli su iç.....
5. Bu kadar çok para harca..... Yoksa ayın sonunu gitremeyeceksin.
6. Öğrenciler başarılı olmak için çok öalış vesınavlarda heyecanlan.....

Olumlu Soru

Örnek:

1. Bu ilacı devamlı kullanmalı mıyın?
2. Yarın saat 10.00'da burada olmalı mıyız?
3. Sence Özge Levent'e güvenmeli mi?

Aşğıdaki cümleleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Müdürden önce sekreteri gör..... ?
2. Sence saçlarımı kestir..... ?
3. Selda Hanım da yarınki toplantıya katıl..... ?
4. Onlar üniversiteden sonar hemen çalışmaya başla..... ?
5. Onu mutlaka bugün ara..... ?
6. Bu belgeyi müdüre imzalat..... ?

Olumsuz Soru

Örnek:

1. Sen Ali'yi sevmiyorsun diye ben de sevmemeli miyim?
2. Doğum gününe Hande'yi çağırmmalı mıyım?
3. Öğretmen ne söyledi? Bu konuya çalışmmalı mıyız?

Aşğıdaki cümleleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Sormamıza niçin izin vermiyorsun? Bu konuyu merak et..... ?
2. Bu bir sır mı? Bunu hiç kimseye söyle..... ?
3. Yarın sınavları var diye bütün gün evden çık..... ?
4. Neden sinirleniyorsun? Senin karşında hiç kimse konuş..... ?
5. Sence ben onun için üzül..... ?

Aşğıdaki cümleleri birbirni tamamlayacak şekilde eşleştiriniz.

- Arabası bozuk.	- Yıkamalıyım.
- Başım ağrıyor.	- Çok yememeliyim.
- Onun saçları çok uzun.	- Pul almalı.
- Köprü kapalı.	- Sigara içmemeliyim.
- Mektubu postalamak istiyor.	- Berbere gitmeli.
- Şişmanlıyorum.	- Taksiye binmeli.
- Cep telefonumu kaybettim.	- İlaç içmeliyim.
- Geç kaldık.	- Karşıya vapurla geçmeliyiz
- Arabam çok pis.	- Daha dikkatli olmalıyım.
- Öksürüyorum.	- Acele etmeliyiz.

eylem + mA + iyelik eki + gerek / lazım
eylem + mA + iyelik eki + gerek + zaman eki

Örnek:

1. Bu sınavı geçmek için çok çalışmam **gerek**.
2. Sözcük dağarcığını geliştirmen için çok kitap okuman **lazım**.
3. Araba kullanırken çok dikkatli olmanız **gerek**.
4. Tansiyon hastalarının sinirlenmemeleri **lazım**.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Tatil için yer ayırt.....
2. Çocukların günde en az 8 saat uyu.....
3. Hafta sonu kravat tak.....
4. Ortada bir şey yok, daha sakın olmalısın. Hemen ağla.....
5. Bu formu doldur.....
6. Aysun'un sağlığına daha fazla dikkat et.....

eylem + mAk + gerek / lazım
eylem + mAk + gerek + zaman eki

Örnek:

1. Türkçe öğrenmek için çok pratik yapmak **lazım**.
2. Hiçbir zaman yalan söylememek **gerek**.
3. Bayramlarda yaşlıları unutmamak **gerek**.
4. Sağlıklı olmak için spor yapmak ve dengeli beslenmek **lazım**.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Her zaman gerçeği söyle.....
2. Kurumamaları için çiçekleri haftada iki defa sula.....
3. Geçmişteki başarısızlıklara üzül..... ve gelecekteki başarılar için çalış.....
4. Eğer bir kişi doğruyu söylüyorsa, ona kız.....
5. Kısa zamanda doğru kararlar al.....

6. Mutlulukları da kederleri de paylaş.....

eylem + mAk + zorunda / mecburiyetinde + (y) kişi eki
eylem + mAyA + mecbur + kişi eki

Örnek:

1. Onlar bugün kayıt yaptırmak **zorundalar**. Çünkü yarın bayram tatili başlıyor.
2. Sen her gün işe geç kalmak **zorunda** mısın?
3. Bana olan borcunu ödemeye **mecbursun**.
4. Ona hesap vermeye **mecbur değilsin**.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Ona her zaman ‘evet’ deme.....?
2. Pazar günü pikniğe gel..... . Sadece isteyenler gelsin.
3. Vizem bugün bitti. Ülkeme dön.....
4. Birbirimizi sev..... ama say.....
5. Onlar bize inan..... Çünkü başka çareleri yok.
6. Ben seni dinledim. Sen de beni dinle.....

Aşağıdaki tümcelere gereklilik anlamı kazandırınız.

1. Zeynep’i üz..... .Çünkü o çok iyi bir kız.
2. Bugün mutlaka öğretmenimi gör..... . Çünkü yarın tatil.
3. Bayramlarda büyüklerimizi ziyaret et.....
4. İnsanlar bilmedikleri konularda tartış.....
5. Pazar günü işe gel.....
6. Söz verdiğin saatte gel..... mecbursun.
7. Arabanı dükkanımın önüne park et.....
8. Suna’nın mutlaka bilgisayar kullanmayı öğren.....
9. Özge’ye mutlaka yardım et....., çünkü onun bize ihtiyacı var.
10. Toplu taşıma araçlarında, gençlerin yaşlılara yer ver.....
11. Her söylediğime itiraz et..... mecbur

12. Onunla hiç tartış..... . Çünkü o tartışma kurallarını bilmiyor.
13. Önemli konularda düşünmeden karar ver.....
14. Yarın anneler günü. Anneme güzel bir hediye al.....
15. Küçük çocukların arabada ön koltukta otur.....
16. Fenerbahçe bu maçı mutlaka kazan..... Yoksa şampiyon olamayacak.
17. Yatmadan önce çalar saatimi kur....., çünkü yarın erken kalk.....
18. İnsanlara verdiğimiz sözleri tut.....
19. Ben sizinle aynı fikirde ol..... mecburiyetinde
20. Meyveleri yemeden önce iyice yıka.....
21. Bugün mutlaka bankaya git..... . Çünkü yarın tatıl.
22. İnsanlar bilmedikleri konularda tartış
23. Söz verdiğin saatte gel..... mecbursun.
24. Elif'in mutlaka bilgisayar kullanmayı öğren.....
25. Toplu taşıma araçlarında, gençlerin yaşılara yer ver
26. Onunla hiç tartış..... . Çünkü o tartışma kurallarını bilmiyor.
27. Yarın anneler günü. Anneme güzel bir hediye al..... .
28. Fenerbahçe bu maçı mutlaka kazan Yoksa şampiyon olamayacak.
29. İnsanlara verdiğimiz sözleri tut
30. Ben sizinle aynı fikirde ol..... mecburiyetinde

Aşağıdaki sözcüklerle tümce kurunuz.

1. alışveriş / yapmak / bugün / zorunda / ben

(+)

2. sen / ben / zorunda / anlatmak / bunu

(+)

3. her şeyi / açıklamak / mecbur / sen / bize

(-)

4. annem / doktor / götürmek / zorunda / ben

(+)

5. araba / tamir ettirmek / gerek / ben / bugün

(+)

6. ödev / bitirmek / zorunda / siz / yarın

(+)

7. doğum günü / gelmek / Ahmet'in / zorunda / siz

(-)

8. kütüphane / vermek / geri / zorunda / sen / kitap

(+)

Ders 18
İşteş eylem
Глагол взаимности

İşteş eylem, bir işin beraber ya da karşılıklı yapıldığını anlatmak için kullanılır.

eylem + (I)ş... ad + IAş...

Bir işi karşılıklı yapma:

1. Leman Hanım Ali Bey'e selam verdi. Ali Bey Leman Hanım'a selam verdi.

Leman Hanım ile Ali Bey selamlaştılar.

2. Mert arkadaşına veda etti. Arkadaşı Mert'e veda etti.

Mert arkadaşıyla vedalaştı.

3. Selim, Nihal'e baktı. Nihal, Selim'e baktı.

Selim ile Nihal bakiştılar

Bir işi beraber yapma:

1. Çocuklar parkta koşuştular.

2. Ağaçtaki kuşlar uçtu.

3. Yağmurda herkes bir tarafa kaçtı.

Not: '-IAş' eki işteş eylemler yapabileceği gibi, işteş olmayan eylemler de yapar. Buna dikkat etmek gerekir. Bir eylemin işteş olup olmadığını anlamak için, o eylemin beraber ya da karşılıklı yapıp yapılmadığına bakılır. Örneğin, 'güzelleşmek', 'iyileşmek', 'bollaşmak'... gibi eylemler işteş değildir.

Örnek:

Ece, her geçen gün daha da güzelleşiyor. (işteş değil)

Bir haftadır hastayım. Hâlâ iyileşemedim. (işteş değil)

Aşağıdaki tümceleri işteşlik ekleriyle tamamlayınız.

1. Çocuklar şekerleri pay.....

2. Öğrenciler ödevlerini yaparken yardım.....

3. Bayramda herkes birbiriyle bayram.....
4. İki arkadaş önce bağır....., sonra döv.....
5. Ağaçtaki kuşlar çocuk taş atınca uç.....
6. Çocuklar, palyaçonun yaptığı komik hareketlere gül.....
7. Bu konuyu yarın patronumla gör.....
8. Murat ile Neşe önce tartıştılar, ama sonra anla.....
9. Öğrenciler teneffüste koş..... ve sonra sınıfa girdiler.
10. Annesi ile oğlu hasretle kucak.....
11. Melek ile Kerem uzun uzun bak.....
12. Çocuklar şarkı söylerken el ele tut.....
13. Aslı ve Yasemin bir kafeteryada oturup dert.....
14. Futbolcular maçta çok güzel pas.....
15. Kardeşimle her gün telefon.....
16. Yarın Ksenia ile okulun önünde bul.....
17. Otobüs, kırmızı ışıkta geçince bir araba ile çarp.....
18. Gençler gün boyu şaka.....

Aşağıdaki tümceleri işteş eylem kullanarak birleştirin.

1. Ayşegül, Murat'a mektup yazıyor. Murat, Ayşegül'e mektup yazıyor.
.....
2. Ece, İlayda'ya şaka yapıyor. İlayda, Ece'ye şaka yapıyor.
.....
3. Barış, Cemile'nin elini tutuyor. Cemile, Barış'ın elini tutuyor.
.....
4. Mehmet, Yasemin'e telefon ediyor. Yasemin, Mehmet'e telefon ediyor.
.....
5. Öğretmen şaka yaptı. Çocuklar hep beraber güldü.
.....
6. Aynur ve Gül kafeteryada buluştular. Birbirlerine dertlerini anlattılar.
.....

Aşağıdaki tümceler işteşlik ekleriyle tamamlayınız.

1. Mendi satan çocuklar, kazandıkları paraları böl.....

2. İlkbahar gelince kuşlar öt.....
3. Bayramda herkes birbiriyle bayram.....
4. İki arkadaş önce bağır....., sonra döy.....
5. Kuşlar insanlardan ürkerek uç.....
6. Sinan'ın dün yaptığı komik hareketlere herkes gül.....
7. Bu konuyu yarın patronumla gör.....
8. Gökçe'yle söz..... Yarın okulun önünde bul.....
9. Öğrenciler tenefüste koş ve sonra sınıfa girdiler.
10. Çoktandır görmediği arkadaşıyla hemen öp..... kucak.....

AŞIYOR MUSUNUZ YOKSA SEYREDİYOR MUSUNUZ?'⁴

Dümdüz bir soru size: Akşamları evde ne yapıyorsunuz? Divana uzanıp hiç tanımadığınız Amerikalı dedektiflerle hiç tanımadığınız Amerikalı haydutları mı kovalıyorsunuz; yoksa kendinizi yerli dizilere kaptırarak hiç bilmediğiniz konaklarda yaşanan hayatları mı seyrediyorsunuz? Dört saat televizyon seyretmenin sekiz saat çalışmak kadar beyni yordüğünü biliyor musunuz?

İki türlü hayat var:

1. Yaşanan hayat

2. Seyredilen hayat

Akşamlarınız televizyona kilitliyse, bilin ki hayatı sadece seyrediyorsunuz! Akşamları evde ne yapıyorsunuz? Akşamlarınızı nasıl geçiriyorsunuz?

Biz de pek çoğu gibi çekirdek yiye saatlerce televizyon izliyoruz' diyorsanız, durup bir düşünün lütfen; dünyaya birkaç kez daha geleceğinize mi inanıyorsunuz? Maalesef sadece bir hayatımız var; o da çok kısa. Ortalama altmış yılın yirmi yılı uykuda geçiyor. Kalan kırk yılın yirmi yılı çocukluk, eğitim, vesaire...

Son yirmi yılı da ziyan edersek, bize yaşanacak bir şey kalmaz.

Akşamlarınız sadece televizyon izleyerek geçiriyorsanız, sayılı nefesleriniz bir bölümünü çöpe atıyorsunuz denektir! Televizyon izleyen kişi

¹⁴ Fatma Bölükbaş (Dr.), Fazilet Özenç, Mehmet Yalçın Yılmaz: Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (Temel Orta-İleri), İstanbul, 2009

hayatta değildir; çünkü hiçbir şey yapmamakta, hiçbir şey üretmemektedir; bu da bir anlamda yaşamamak sayılır.

Ne mi yapmalı?

- Ailece kitap okuyun, sohbet edin: Çocuklarınıza nasıl tanıştığınızı, ilk nerede görüştüğünüzü, nerede, nasıl evlendiğinizi, nikah şahitlerinizi, düğününüzü anlatın.
- Gezin: Gezmek için mutlaka bir amaç olması gerekmez, en büyük amaç hayatı paylaşmaktır. Yakınsanız deniz kenarına inerek ayaklarınız denize sokun ya da taş sektirme yarışına girin. Sonra da güneşin pembe gülücükler saçarak batmasını seyredin (İnanın televizyon seyretmekten çok daha keyifli ve dinlendiricidir).

Ormanda hep birlikte yürüyerek ağaçlara isim takın, yol boyu açan çiçekleri sevin ve çocuklarınıza bunlarla hayatı sevmeyi öğretin. Çocuklarınızla ilişkilerinizde asla öğretmen tavrı takınmayın. Onlarla arkadaşlık etmek dünyanın en keyifli işidir.

- Akraba ve komşularla ilgi bağı kurun: Akraba ve komşularınıza ya gidin ya da onları size davet edin. Sohbetiniz televizyonsuz olsun ki tabı çıksın. Birbirinizi gerçekten tanımaya çalışın. Bilirsiniz, “Komşu komşunun külüne muhtaçtır.”
- Uzaktaki aile bireylerine mektup yazın: Mektup yazmak insanı çok rahatlatır. Mektup yazarken her aile bireyinden (başta çocuklar olmak üzere) birkaç cümle isteyin. Yani mektubu ailece yazın.

Aile bağlarının güçlenmesi, paylaşacak şeylerin çokluğuyla mümkündür. Ne kadar çok şey paylaşırsanız aileniz o kadar güçlenecek ve mutlu olacaktır. Hatıra defterine televizyon dizilerini yazamazsınız. Oraya ancak yaşadıklarınızı yazabilirsiniz. Her gün bir şeyler yaşamalısınız. Bunları deftere geçirerek anılarınız kalıcı olmalarını sağlayabilirsiniz.

Bugün öyle bir hayat yaşayın ki yarına da kalsın. Torunlarınıza anlatacağınız olsun. Ayrıca unutmayın ki; ‘Hayatı biriktiremezsiniz; ya her anını yaşayacaksınız ya da ziyan edeceksiniz. Artık cevap gelsin: Akşamları ne yapıyorsunuz? Yaşıyor musunuz, yoksa seyrediyor musunuz?’

Cem İŞMEN - Denizce (Yeniden düzenlenmiştir).

Ders 19
Dönüşlü eylem
Возвратный глагол

Bir tümcede işi yapan ile işten etkilenen aynıysa böyle eylemlere dönüşlü eylemler

eylem + (I)n....

denir. Yani, öznenin yaptığı işten yine özne etkilenir.

Örnek:

1. Serdar **kendini** yıkıyor.
Serdar yıkanıyor.
2. İlayda **kendini** süslüyor.
İlayda süsleniyor.
3. Nermin parti için **kendini** hazırlıyor.
Nermin parti için hazırlanıyor.
4. Recep sınavı kazanınca **kendini** övdü.
Recep sınavı kazanınca övündü.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi dönüşlü yapınız.

1. Zeynep salıncakta **kendini** sallıyor.
.....
2. Kızım yaramazlık yapınca **kendini** koltuğun arkasına saklıyor.
.....
3. Kedim yemeğini yedikten sonra **kendini** yalıyor.
.....
4. Palyaço gösteri için **kendini** boyadı.
.....
5. Ahmet Bey tüm parasını kumarda kaybedince **kendini** dövdü.
.....
6. Turistler Türk hamamında **kendilerini** keselediler.
.....

Aşağıdaki tümceleri dönüşlülük ekiyle yapınız.

1. Dedem size çok kızmış. Gün boyu kendi kendine söyle.....
2. Esin akşamki parti için giy....., tara..... ve süsle.....
3. Banu Hanım yeni evine nihayet taşı.....
4. Kızım üniversite sınavına çok iyi hazırla.....
5. Aykut mezuniyet töreninde ailesini görebilmek için sağa sola bak.....
6. Meral gizlice evlenince annesi çok döv.....
7. Hasan Bey uzun süre odanın içinde gez....., sonra raftan bir kitap aldı.

Dönüşlülük Zamiri: Kendi

Kendi, dönüşlülük zamiridir (adılıdır) ve kişi kavramını pekiştirmek için kullanılır. ‘Kendi’ zamiri, iyelik eklerini ve diğer ad durum eklerini alabilir.

1. En kısa zamanda **kendime** bir iş bulmalıyım.
2. Kimseyi suçlama. Bunu sen **kendin** yaptın.
3. Ayça **kendisini** çok beğeniyor ama bence hiç güzel değil.
4. Siz **kendinizden** çok emin görünüyorsunuz.
5. Onlar **kendilerine** yeni bir ev aldılar.
6. **Kendi** düşen ağlamaz.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Lütfen kendi..... suçlama.
2. Bu sabah kendi kendi..... uyandım.
3. Biraz da kendi..... zaman ayır.
4. Sen her zaman kendi.... düşünüyorsun, biraz da etrafını düşün.
5. Kendi.... çok iyi hissetmiyorum.
6. Meral kendi.... çok beğeniyor.
7. Dün kendi... çok güzel bir elbise aldım.
8. Kendi..... güvenmezseniz, başarılı olamazsınız.
9. Başaracaksın, kendi.... boş yere üzme!
10. İlk maaşımla kendi... bir bilgisayar alacağım.

11. Böyle olmasını kendi... istedi.
12. Her şeyi en iyi kendi..... bilir; kimseye danışmaz.
13. Türkçeyi kendi kendi..... öğrendim.
14. Ben her zaman kendi kendi.... eleştiririm.
15. O, hiç kimseye güvenmez, sadece kendi..... güvenir.

MUTLU OLMANIN YOLLARI¹⁵

1. Dostalara evde toplaşın tıka basa yemek, sohbet etmek, kahkahalarla gülmek.
2. Oldukça özenli ve şık giyinerek berberle dans etmeye gitmek.
3. Yorgun bir işgününün ardından köpüklü sular içerisinde yıkanmak.
4. Bir hafta sonu sevdiğiniz dostlarla beraber çadır kurup doğada kamp yapmak.
5. Gün boyu yüz, vücut ve saç bakımı yaparak süslenmek.
6. Yeni sezonun modası hakkında fikir sahibi olmak için alışveriş merkezlerinde gezinmek.
7. Bir yerde yediğiniz ve çok beğendiğiniz bir yemeğin tarifini alarak aynısını evde pişirmek.
8. Uzun zamandır sinema salonlarına gelmesini beklediğiniz filmi en sonunda izlemek.
9. Birkaç kilo zayıfladığınızı fark etmek ve beslenmek.
10. Bir pazar sabahı Vivaldi eşliğinde çimleri sulamak.
11. Gece yatmadan önce güzel bir öykü okumak.
12. Güneşin altına tembel tembel yatıp uzanmak.
13. Çok şık elbiseler giyinmek.
14. Pratikçe bir fikir öne sürerek bir sorunu çözüp övlünmek.
15. Kumsalda gazete okuyarak güneşlenmek.
16. Havuz kenarındaki salıncağınızda akşam kadar sallanmak.
17. En beğendiğiniz semtte güzel bir eve taşınmak.
18. Dostlarınızla partiye gitmek için saatlerce hazırlanmak.
19. Kariyer yapmak ve iş hayatına atılmak.

¹⁵ Fatma Bölükbaş (Dr.), Fazilet Özenç, Mehmet Yalçın Yılmaz: Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (Temel Orta-İleri), İstanbul, 2009

20. Bir sokak çocuğuna yiyecek bir şeyler vererek onun mutluluğunu izlemek.
21. Üzerinde çalıştığınız ve çok emek sarf ettiğiniz işin başarıyla sonuçlanması.
22. Yürümekte zorlanan bir ihtiyarın karşıdan karşıya geçmesine yardımcı olmak.
23. Mutluluğun günlük hayatın günlük hayatın sadeliğinde gizil olguğunu anlayıp her gün yeni bir mutluluk keşfetmek.

Ders 20
Edilgen eylem
Пассивный залог

Gerçek ya da gizli öznesi (iş yapan) belli olmayan eylemlere edilgen eylem denir. Edilgen eylemle kurulan tümcelerde gerçek özne bulunmaz, sözde özne bulunur. Yani, edilgen eylemle kurulan tümcelerde, iş yapan belli değildir. Sadece yapılan işten etkilenen vardır.

eylem + -I I / (I) n*

***Edilgen eylem ile dönüşlü eylemi karıştırmamak gerekir. Eğer tümcede gerçek özne varsa ‘dönüşlü eylem’, yoksa ‘edilgen eylem’dir.**

Örnek:

1. Aykut camı kırdı. (etken)
Cam kırıldı. (edilgen)
2. Cevat arabayı yıkadı. (etken)
Araba yıkandı. (edilgen)
3. Öğretmen kapıyı açtı. (etken)
Kapı açıldı. (edilgen)
3. Öğrenci tahtayı sildi. (etken)
Tahta silindi. (edilgen)

Aşağıdaki tümceleri edilgen eylemle tamamlayınız.

1. Dün sular kes.....
2. İstanbul’a bir gezi düzenle.....
3. Rüzgarda evin tüm pencereleri aç.....
4. Garsonun elindeki yemekler yere dök.....
5. Biz evde yokken bütün eşyalar çal.....
6. Bizim sınıfa yeni bir televizyon al.....
7. Kitaplar dolaba yerleştir.....
8. Cumartesi üniversitede sınav yap.....
9. Yarınki dersler toplantı nedeniyle iptal et.....

10. Tören için son hazırlıklar yap.....
11. Yeni yasa mecliste tartış.....
12. Toplantı saati tüm katılımcılara duyur.....
13. Düğün için davetiyeler hazırla..... ve konuklara gönder.....
14. Maçta iki gol at.....
15. Bayram etkinlikleri Taksim Meydanı'nda yap.....

Edilgen çatılı tümcelerde özneyi belirtmek için 'tarafından' sözcüğü ya da '-ca' eki kullanılır. Böyle öznelere 'örtülü özne' denir.

Örnek:

1. Basın açıklaması yapıldı.

Başbakan **tarafından** basın açıklaması yapıldı.

Başbakanca basın açıklaması yapıldı.

2. Bayram etkinlikleri düzenlendi.

Büyükşehir Belediyesi **tarafından** bayram etkinlikleri düzenlendi.

Büyükşehir Belediyesince bayram etkinlikleri düzenlendi.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Cumhurbaşkanı..... yabancı gazetecilere açıklama yap.....
2. Bilim adamları..... yeni bir ilaç geliştir.....
3. Belediye Başkanı..... resim sergisi aç.....
4. Hakem..... futbolcu oyundan at.....
5. Müdür..... okul tatil et.....
6. Şarkıcı sahneye geç çıkınca izleyiciler..... protesto et.....
7. Sekreter..... mektup yaz.....
8. Yardımsever insanlar..... yeni bir okul yaptır.....
9. Çöpçüler..... sokak süpür..... ve temizle.....
10. Yeni yasa cumhurbaşkanı..... onayla.....
11. Öğrenciler..... bahçeye ağaç dik.....
12. Müdür açılış konuşması yap.....
13. Fanatikler stadyumdaki sandalyeler kır.....

Aşağıdaki tümceleri edilgen yapınız.

1. Eski eşyalarımızı fakirlere dağıttık.

.....

2. Fotoğrafların arkasındaki tarihleri silmeşler.

.....

3. Eşyaları yukarı taşıdılar.

.....

4. Patron şirkete yeni bir araba alacak.

.....

5. Bu kütüphaneyi Ahmet Bey kurdu.

.....

6. Çocuklara yeni bilgiler öğretiyoruz.

.....

7. Bana bu kazağı annem aldı.

.....

8. Müdür uzum bir açılış konuşması yaptı.

.....

PARFÜMÜN TARİHİ¹⁶

Parfüm, Latince’de ‘kokulu duman’ anlamına gelen ‘perfumum’ sözcüğünden türetilmiştir. Parfümün tarihi, aslında insanlığın tarihi kadar eskidir. Parfüm, bugünkü haline gelinceye kadar tarih boyunca aşamalardan geçmiştir.

Günümüzden yaklaşık 5000 yıl önce Mısırlar, güneş tanrıları Râ için güneşin doğuşundan batışına kadar kokulu otlar yakıyorlardı. Ölülerini ise kokulu yağlar kullanarak mumyalıyor, mezarlarına parfüm şişeleri ve kokulu kremler koyuyorlardı. Nitekim, yapılan kazılarda Mısır Firavunu Tutankhamon’un mezarından parfüm şişeleri ve trem vazoları çıkarıldı. Mısırlılar, günlük hayatlarında ise kokulu yağlar ve pomatlar kullanıyorlardı. Bunlar içinde en çok tercih ettikleri⁰⁰²⁰ “kyphi” adını verdikleri kokulu bir

¹⁶ Fatma Bölükbaş (Dr.), Fazilet Özenç, Mehmet Yalçın Yılmaz: Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (Temel Orta-İleri), İstanbul, 2009

yağdı. Kyphi, bal, şarap, pirinç, mersin çiçeği, safran, katırtırnağı ve ardıç özlerinden oluşan bir karışımdı.

Çağdaş niteliklere sahip ve bilinen ilk parfüm 1370'te yapıldı ve güzellüğiyle ünlü Macar kraliçesine sunuldu. Bu ilk parfüm; esans, biberiye yağı, lavanta yağı ve alkol karıştırılarak elde edildi.

16. yüzyılda cam sanatının ilerlemesiyle birlikte parfümün gelişme süreci de hızlandı. O yıllarda parfümün en çok üretilip tüketildiği ülke Fransa idi. Bu yıllarda, parfüm vücuda sürüldüğü zaman insanların hasta olabilecekleri düşünülür, parfüm sadece pis kokuları maskeleyerek için kullanılırdı. Bu nedenle giysiler, eldivenler, mendiller, hatta mücevherler bile parfümlenirdi.

17. ve 18. yüzyıllarda, parfüm endüstrisi oldukça gelişti. Özellikle Fransa'nın Grasse bölgesi parfüm endüstrisinin kalbi, merkezi haline geldi. Güzel kokular, 18. yüzyılda İngiltere'de moda oldu. Ancak 1774'de Britanya Parlamentosu, kocalarını güzel kokularla etkileyen kadınların bunu "büyü" amacıyla yaptığı hükmüne vardı. Tabı ki bu da parfümün gelişimini etkiledi. 1804'de İmparator Napoleon Bonoparte ve İmparatoriçe Josephine parfüm kullanımının öncüleri arasında yer aldılar. 1800'lü yılların sonlarına doğru, vanilya, menekşe, gül, nergis gibi çiçek kokularının sentetik taklitleri yapıldı. 19. yüzyılda ise lavanta popüler kokular arasında yer aldı. Bu döneme kadınlar ve erkekler aynı kokuları da sürmeye başladılar. 20. yüzyılda parfümler, muhteşem şişeleriyle birer sanat eseri haline aldı. Parfümer vücut kokularını bastırmak için değil, kişiliklerin altını çizmek için kullanılmaya başlandı ve yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline geldi.

Ders 21
Ettirgen eylem
Понудительный залог

Öznenin, tümcede belirtilen işi başkasına yaptırdığını gösteren eylemlerdir. Bu eylemde, kişi, eylemi yapmaz; başkasına yaptırır.

eylem + **-Dİr** / **-()t** / **-()r**

Örnek:

1. Saçımı kestim. (Kendim kestim.)
Saçımı kest**irdim**. (Kuaföre kestirdim.) (ettirgen)
2. Mehmet ödevini yaptı. (Kendi yaptı.)
Mehmet annesine ödevini yapt**ırdı**. (Annesine yaptırdı.) (ettirgen)
3. Öğretmen şarkı söyledi. (Kendisi söyledi.)
Öğretmen öğrencilere şarkı söylett**i**. (Öğrencilere söyletti.) (ettirgen)

Ettirgen eylem, -Dİr, -()t ve -()r ekleri kullanılarak yapılır:

eylem + -Dİr

Birçok tek ve çok heceli eylem ile “et-” ve “ol-” yardımcı eylemiyle yapılan bileşik eylemlere eklenir.

Örnek:

1. Müdür sekretere mektup yaz**dırdı**.
2. Terziye yeni bir elbise dikt**irdim**.
3. Funda bebeğine mamasını yed**irdi**.
4. Çocuk sevimli hareketler yaparak kendisini affett**irdi**.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Aslı Hanım, temizlikçi kadına camları sil.....
2. Kardeşime ders çalış.....
3. Polis arabayı dur.....; ehliyet ve ruhsat sordu.
4. Öğrenciler metindeki boşlukları dol.....

5. Bu konudaki kararınızı en kısa sürede bize bil.....
6. Ben, Ayşe ile Özlem'i barış.....
7. Belediye, fakir gençleri evlen.....
8. Bebek, Ayşegül'e bütün dertlerini unut.....
9. Anneciğim, lütfen beni sabah 07.00'de uyan.....
10. Merak etmeyin, ben sizi uçağa yetiş.....

eylem + -()t

Genellikle sonu ünlü ile biten eylemlerden sonra gelir. Ancak 'yemek' ve 'demek' eylemleri bu kuralın dışındadır: yedirmek, dedirtmek.

Örnek:

1. Zeynep bebeğini uyuttu.
2. Figen banyodan sonra saçlarını kuruttu.
3. Genç adam sevgilisini çok ağlattı.
4. Aylin kaseti yeniden başlatacak.
5. Ali pantolonunu annesine ütöletiyor.

Bu ek aynı zamanda sonu 'r' ve 'l' ile biten iki heceli eylemlere ve sonu 'k' ile biten tek heceli eylemlere de gelir.

Örnek:

1. Tatil için otelde yer ayırtmalısın.
2. Özlem patates kızartıyor.
3. Melek İtalya'dan şık bir ayakkabı getirtecek.
4. Yanlışlarını bir an önce düzeltmelisin.
5. Aykut hayalet maskesiyle kardeşini korkuttu.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Ben birazdan geleceğim, siz misafirleri salona otur.....
2. Acele et, beni burada saatlerce bekle.....
3. Annesi Nevin'e evi süpür.....
4. Sigara dumanı beni öksür....., lütfen yanımda sigara içmeyin.

5. Belediye korsan kitapları topladı.....
6. Zuhal hiçbir problemini bize yansıttı.....
7. İlayda'yı anneannesi büyüdü.....
8. Öğretmen öğrencilere film izlettirdi.....
9. Kuaför saçlarımı biraz kısalttı.....
10. Bütün gün çantasını bana taşıttı.....

eylem + -()r

Çoğunlukla sonu 'ç, ş ve t' ile biten tek heceli eylemlere gelir. Ancak, 'çıkmaq, doymak, duymak, doğmaq, kopmaq' gibi bazı kural dışı eylemlere de gelebilir.

Örnek:

1. Acele edin, son otobüsü de kaçırmayalım.
2. Aşçı yemek pişirdi.
3. Mehmet ödevlerini bitirdi.
4. Çocuk, çantasının sapını kopardı.
5. Ayşe gözlüğünü çıkardı.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Garson elindeki bütün bardakları düşürdü.....
2. Hastabakıcı yaşlı kadını doydurdu.....
3. Zeynep bebeğe su içirdi.....
4. Murat elindeki bütün balonları uçurdu.....
5. Zuhal işten gelince ilk önce köpeğini doydurdu.....
6. Selma kısa sürede bütün işlerini bitirdi.....
7. Selim can yeleğini şişirtti..... ve denize atladı.
8. Hemşire, hastayı yatırdı.....
9. Öğretmen, öğrencilere sınav tarihlerini duyurdu.....
10. Sinem yaşlı adamı yolun karşı tarafına geçirdi.....

KOMŞULUK¹⁷

Hayatta hepimizin akrabaları var; arkadaşları, dostları var; bir de bunun dışında komşuları var. Yani gündelik hayatımızda aşağı yukarı üç türlü tanıdıkla çevrili bulunuyoruz.

Bir yazarın dediği gibi dostlarımız, akrabalarımızdan daha önemlidir. Çünkü insan dünyaya geldiği zaman akrabalarını hazır bulur. Onlarla ister istemez yakınlık kuracaktır. Halbuki dostlarını kendisi seçer.

Peki ya komşular? Onlar akraba cinsinden mi, yoksa dost grubundan mı oluyorlar? Doğrusu bu soruya cevap vermek biraz güçtür. Çünkü bir mahalleye taşındığınız zaman, tıpkı dünyaya gelirken akrabalarınızı hazır bulduğunuz gibi komşularınızı da etrafınızda hazır bulursunuz. Bu bakımdan komşular akrabayı andırır. Bir de onlardan ancak istediklerinizle ahablık edebileceğinizi göz önünde tutarsanız, kendilerini dost grubuna sokabilirsiniz. Yalnız komşuların şu özelliği vardır ki onlarla istesenez de istemesenez de yakınlık etmek zorundasınız. Dostunuzla darılmanız mümkündür. Küsersiniz, küstüğünüzü belli edersiniz, aranız açılır, gözünüzden kaybolup gider; onu bir daha görmezsiniz. Ama komşu öyle değildir. Darılmanız, küsmeniz para etmez. Gene evinizin yanındadır. Dışarı çıkarken kapınızı ya da pencerenizi açarken hep onu görürsünüz. Apartmanda oturuyorsanız ya karşınızda ya üstünüzde ya da altınızdadır. İstesenez de istemesenez de birbirinizi görürsünüz. Birbirinizin sesini duymasanız bile radyolarınızın sesini işitirsiniz. Gerçi yedikleriniz ayrı gider ama mutfak penceresinden pişirdiklerinizin kokusu duyulur.

¹⁷ Fatma Bölükbaş (Dr.), Fazilet Özenç, Mehmet Yalçın Yılmaz: Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (Temel Orta-İleri), İstanbul, 2009

Ders 22

Dilek ve şart kipi

Желательное и условное наклонение

1. Dilek Kipi

Bu kip, bir işin olması ya da yapılması dileğini bildirir. Yaygın olarak 'keşke' sözcüğü ile beraber kullanılır.

Olumlu / Olumsuz

eylem + (mA) sA + kişi eki

Örnek:

1. Keşke şimdi tatilde olsam.
2. Keşke dünyada hiç savaş olmasa ve tüm insanlar barış içinde yaşasalar.
3. Keşke hiç iş olmasa.
4. Keşke sen şimdi burada olsan.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Keşke hep çikolata ye..... ve hiç şişmanla.....
2. Keşke çok iyi Türkçe konuş.....
3. Keşke çok param ol..... da tatile çık.....
4. Keşke hep yaz ol..... hiç kış ol.....
5. Keşke insanlar hiç birbirlerine yalan söyle.....
6. Keşke toplantı erken bit..... de alışverişe git.....
7. Keşke babam sigarayı bırak.....
8. Keşke İstanbul'da trafik yoğunluğu ol.....
9. Keşke bahçeli bir evde otur.....
10. Keşke Müdür Bey bu kadar çok konuş.....
11. Keşke tüm işler bit..... de biraz dinlen.....
12. Keşke insanlar hiç birbirlerine yalan söyle.....

EĞER

Eğer, etrafındakiler zor duruma düşüp bunun sebebini bildikleri zaman sen başını dik tutabilir ve sağduyunu kaybetmezsen;

- Eğer hiç kimse sana güvenmezken sen kendine güvenir ve onların güvenmemesini de hoşgörü ile karşılayabilirsen;
 - Eğer beklemini bilir ve beklemekten de yorulmazsan;
 - Eğer hakkında yalan söylenir de sen yalanda iş görmezsen ya da senden nefret edilir de sen kendini nefrete kaptırmazsan+
 - Eğer hayal edebilir ama hayallerine esir olmazsan;
 - Eğer düşünebilir ve düşüncelerini amaç edinebilirsen;
 - Eğer zafer ve yenilgi ile karşılaşır ve bu iki hokkabaza da aynı şekilde davranabilirsen;
 - Eğer ömrünü verdiği şeylerin bir gün yıkıldığını görtür ve eğilip yıpranmış aletlerle onları yeniden kurabilirsen;
 - Eğer her şeyini kaybedip de yeniden başlayabilir ve kaybın hakkında bir kerecik olsun bir şey söylemezsen;
 - Eğer kalp, sinir ve kasların eskidikten çok sonra bile onları yeniden çalışmaya zorlayabilirsen ve kendinde 'dayan' diyen bir iradede başka bir güç kalmadığı zaman dayanabilirsen;
 - Eğer sıradan insanlara konuşup onurunu koruyabilirsen ya da krallarla gezerken gurulanıp karakterini kaybetmezden;
 - Eğer ne düşmanlarının ne de sevgili dostlarının sözleri seni incitemezse;
 - Eğer tüm insanları sevebilir ama kimseye fazla bağlanmamayı bilirsen;
 - Eğer her dakikanın atmış saniyesini de doldurabilirsen;
- O zaman gerçek bir İNSAN olduğunu düşünebilirsin oğlum...

Rudyard KIPLING
(Yeniden düzenlenmiştir)

Olumlu Soru / Olumsuz Soru

Dilek kipinin soru biçimi, dilekten çok kararsızlığı anlatır. Bir işi yapıp yapmama konusunda kararsız kalınan durumlarda bu kip kullanılır. Ayrıca karşısındakini fikrini alma da söz konusudur.

eylem + (mA) sA + kişi eki + ml?

Örnek:

1. Bu konuda bir avukata danışsak mı?
2. Bu akşam Ahmet Beylere gitsek mi?
3. Nasıl yapsam?
4. Acaba onu hiç aramasam mı?

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Acaba bu konuyu eşimle konuş..... ?
2. Tatilde Bodrum'a git..... ?
3. Nuran çok şımarık bir kız. Acaba onu doğum günü partime çağır..... ?
4. Bugün hava çok soğuk. Pikniğe git..... ?
5. Bugün çok işim var. Acaba onun davetini kabul et..... ?
6. Başım çok ağrıyor. Bir ilaç iç..... ?

Dilek Kipinin Hikâyesi

Dilek kipinin hikayesi, geçmişte kalan ve artık gerçekleşmesi mümkün olmayan bir durumu anlatmak için kullanılır. Bu kiple kurulan tümcelerde, bir pişmanlık ifadesi söz konusudur. Çünkü, eylemin gerçekleşmesi mümkün değildir.

Olumlu / Olumsuz

eylem + (mA) sA + (y) + dİ + kişi eki

Örnek:

1. Keşke daha çok çalışsaydım da sınavı kazansaydım. (Çalışmadım ve sınavı kazanamadım.)

2. Annem izin verseydi de ben de sizinle gelseydim. (Annem izin vermedi ve ben sizinle gelemedim.)
3. Sabahleyin geç kalmasaydın da müdürü görseydin. (Geç kaldın ve müdürü göremedin.)
4. Keşke daha genç olsaydım. (Artık daha genç olma şansım yok.)

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Keşke üniversiteyi yarıda bırak.....
2. Keşke arabayı bu kadar hızlı kullan..... da kaza yap.....
3. Keşke onu hiç tanı.....
4. Keşke avukat ol..... da mühendis ol.....
5. Keşke biz de onlarla tatile git.....
6. Keşke daha erken rezervasyon yaptır.....
7. Zeynep keşke Ömer'le evlen..... . Çünkü hiç mutlu değil.
8. Keşke sigaraya hiç başla.....

Olumlu Soru / Olumsuz Soru

eylem + (mA) sA + mI + (y) + dI + kişi eki ?

Örnek:

1. Acaba bugün ona uğrasa mıydım?
2. Acaba buraya hiç gelmeseler miydi?
3. Aysel'i de yemeğe çağırsa mıydık?
4. Acaba ona hiçbir şey söylemese miydik?

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Düşünden çok erken ayrıldık. Biraz daha kal..... ?
2. Bu saatte onu hiç rahatsız et..... ?
3. Bayramda patronumu ara..... ?
4. Hiç param kalmadı. Bu kadar çok alışveriş yap..... ?
5. Trafik çok sıkışık. Acaba otobüse binmeyip yürü..... ?
6. İkimiz de bu filmde hoşlanmadık. Acaba başka bir filme mi git..... ?

2. Şart Kipi

Şart kipi, işin yapılmasının bir koşula bağlı olduğunu anlatmak için kullanılır. Temel tümcedeki eylemin gerçekleşmesi, yan tümcedeki eylemin yapılıp yapılmamasına bağlıdır.

Şart kipi ile dilek kipi aynı ekle (-sa / -se) yapılır. Bu iki kipi karıştırmamak gerekir. Tümcenin başına ‘keşke’ gelebiliyorsa dilek kipi; ‘eğer’ gelebiliyorsa şart kipidir. Bir eylemin dilek kipi mi yoksa şart kipi mi olduğunu anlamak için, bu şekilde kontrol etmek gerekir.

eylem + (mA) + zaman eki + (y) sA + kişi eki

Örnek:

1. Yarın erken gel**irsen** beni görebilirsin.
2. Eğer pratik yapsay**dınız** Türkçeyi daha çabuk öğrenirdiniz.
3. Bu kadar hızlı araba kullan**ırsan** kaza yaparsın.
4. Bugün yağmur yağ**mazsa** alışverişe çıkarız.
5. Eğer yarın bana gelece**kseniz** haber verin.
6. Pencereden bak bakalım, eğer yağmur yağ**ıorsa** şemsiyeni al.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Eğer erken kalk..... kuaföre gidebilirim.
2. Eğer geç kal..... onu beklemeyeceğim.
3. Sınavı kazan..... babam bana bisiklet alacak.
4. Tiyatroya git..... sana da haber verimiz.
5. Daha önce evden çık..... otobüse yetişirdin.
6. Bebek hastalan..... onu doktora götür.
7. Öğretmen izin ver..... ikinci ders eve gideceğim.
8. Eğer sinemaya gitmek iste..... evde oturalım.
9. İşin uzun sür..... bana haber ver.
10. Bana yardım et..... bu ödevi bitiremem.
11. Yarın bana gel..... Akmerkez’e gideriz.
12. Çok tatlı yer..... şişmanlarsın.
13. Ali’nin telefon numarasını bil..... bana verir misin?

14. Beni rahatsız et..... daha rahat çalışabilirim.
15. Trafik sıkışık ol..... eve on dakikada ulaşırız.
16. Arabayı dikkatli kullan..... kaza yapmazsın.
17. Başım ağrıyor..... ilaç içmelisin.

Şart eki, eylemlere gelebildiği gibi, adlara ve sıfatlara da gelebilir:

ad / sıfat + sA + kişi eki

ad / sıfat + değil + se + kişi eki

Örnek:

1. Pasta güzelse bir dilim de ben alayım.
2. Ekmekler yumuşaksa iki tane al.
3. Çok yorgun değilsen bu akşam diskoya gidelim.
4. Nuray evde değilse mutlaka annesindedir.
5. Murat'a telefon et, eğer ofisteyse benim bilgisayarımı kapatsın.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Eğer aç..... size bir şeyler hazırlayayım.
2. Eğer uykun yok..... televizyon izleyelim.
3. Selma evde..... bu akşam ona gidelim.
4. Türk kahvesi yok..... çay içeyim.
5. Simitler sıcak..... bir tane verir misiniz?
6. Ev soğuk..... sobayı yakayım.
7. Kebap acı ben de yerim. Acıyı hiç sevmem.
8. Telefondaki Mehtap..... kapatma, senden sonra ben de konuşacağım.
9. Eğer şanslı..... bu oyunu kazanırsınız.
10. Çocuklar okulda neredeler?
11. Zamanın var..... bana yardım eder misin?
12. Eğer yorgun evi temizleyelim.

Aşağıdaki sözcük gruplarını uygun biçimde eşleştirin.

A

- A. Daha hızlı yürüseydik
- B. Sigara içmeseydin
(Sigara çekmeseüdin)
- C. Paltonu giyseüdin
- Ç. Zamanında düzenli
- D. Bankadan para .çekseydik
- E. Erkenden kalkmazsan
- F. Uyuyacağını söyleseydin
- G. Bu kadar kızacağını bilseydim
- Ğ. KONSERE birlikte gitseydik
- H. İlaçlarını içseydin

B

- 1. sınavda başarılı olurlardı.
- 2. alışveriş yapardık.
- 3. otobüse yetişirdik.
- 4. öksürmezdin.
- 5. üşümezdin.
- 6. şimdiye kadar iyileşirdin.
- 7. bunları sana anlatmazdım.
- 8. daha çok eğlenirdik.
- 9. okula geç kalırsın.
- 10. sana telefon etmezdim.

Ders 23

Hikaye birleşik zaman

Смешанные времена

1. Şimdiki Zamanın Hikâyesi

Şimdiki zamanın hikayesi, geçmişte devam eden eylemleri anlatmak için kullanılır. Bu kip aynı zamanda eskiden yapılan ama artık yapılmayan alışkanlıkları anlatmak için de kullanılır.

Şimdiki zamanın hikâyesi, eyleme şimdiki zaman ekinden (-yor) sonra görülen geçmiş zaman eki (-dı/-di/-du/-dü/-tı/-ti/-tu/-tü) getirilerek yapılır.

eylem + -()yor +-dı/-di/-du/-dü/-tı/-ti/-tu/-tü + kişi eki
gel + iyor + du +m

	Olumlu <i>Утвердительная</i> <i>форма</i>	Olumsuz <i>Отрицательная</i> <i>форма</i>	Olumlu Soru <i>Утвердительно-</i> <i>вопросительная</i> <i>форма</i>	Olumsuz Soru <i>Отрицательно-</i> <i>вопросительная</i> <i>форма</i>
Ben	çalışıyordum	çalışmıyordum	çalışıyor muydum?	çalışmıyor muydum?
Sen	çalışıyordun	çalışmıyordun	çalışıyor muydun?	çalışmıyor muydun?
O	çalışıyordu	çalışmıyordu	çalışıyor muydu?	çalışmıyor muydu?
Biz	çalışıyorduk	çalışmıyorduk	çalışıyor muyduk?	çalışmıyor muyduk?
Siz	çalışıyordunuz	çalışmıyordunuz	çalışıyor muydunuz?	çalışmıyor muydunuz?
Onlar	çalışıyorlardı	çalışmıyorlardı	çalışıyorlar mıydı?	çalışmıyorlar mıydı?

Örnek:

1. Olga önceden Moskova'da çalışıyordu.
2. Ben gençken sigara içiyordum, ama şimdi içmiyorum.
3. Onlar çocukken yaramazlık yapıyorlar mıydı?
4. Sen telefon ettiğinde, ben uyuyordum.
5. Öğretmen geldiği zaman öğrenciler kitap okuyorlardı.
6. Gençken şimdiki kadar çabuk yorulmuyordum.
7. Sen toplantının saatini bilmiyor muydun? Neden geç kaldın?

Aşağıdaki boşlukları şimdiki zamanın hikâyesiyle tamamlayınız.

1. İna geçen yıl İngilizce kursuna git..... (+)
2. Misafir geldiğinde bulaşık yıka..... (+)
3. Oğlum önceden vejetaryendi, et ye..... (-)
4. Dün telefona cevap vermediniz, uyu.....? (+ ?)
5. Sen eskiden de gözlük kullan.....? (+ ?)
6. Zeynep lisedeyken makyaj yap..... (-)
7. Yurtdışındayken aileni hiç özle.....? (- ?)
8. Ayşegül gençliğinde dans et..... (+)
9. Geçen hafta çok bitkin görün....., ama şimdi iyi görünüyorsun. (+)
10. Türkiye'ye gelmeden önce Türkçe bil.....? (+ ?)
11. Üniversitedeyken sınav dönemleri düzenli uyu..... (-)
12. Tolga az kalsın bisikletten düş..... (+)
13. Siz önceden Özgür Bey'i tanı.....? (- ?)
14. Ben spor yaparken hiç kilo al..... (-)
15. Evden çıktığın zaman yağmur yağ.....? (+ ?)

Aşağıdaki paragrafı uygun zaman ekleriyle tamamlayınız.

Hastalığım şöyle başla.....:

Büromda çalış.....; бүрүн vücudumda birkaç günden beri devam eden hafif bir kırıklık var..... Ben buna aldır....., her günkü yaşamıma devam et..... O gün öğleden sonra, oturduğum yerde birdenbire başımın yere geldiğini, ayaklarımın havaya dikildiğini san..... Sonra, kocaman bir çember içinde, dipsiz bir boşluğa yuvarlanır gibi

ol..... Fakat bu yuvarlanış, aynı çemberin içinde ol.....; görünmez bir kol beni bir çemberden diğerine at....., bıraktığım çember başımın üstünden gittikçe uzaklaş..... Oturduğum koltuğa ellerimle sıkıca yapış.....; bir süre o halde kal..... Bu alışık olmadığım baş dönmesi bana müthiş bir korku ver.....; hemen eve gitmek için kendimi biraz toparla....., bir hademe çağırarak beni hemen eve götürmesini söyle..... Merdivenlerden inişimiz komik ve çok zor ol..... Adımımı üzerine attığım her basamak sanki beni itiyormuş gibi, ayaklarımın altında birbiri arkasından yuvarlan..... Hademenin beni kolumdan tuttuğunu, ancak duyduğum sızıdan hisset..... Zavallı adam, düşmeyeyim diye canımı bile yak.....

Samet Ağaoğlu
(Bir Hastanın Rüyalari'ndan)

2. Geniş Zamanın Hikâyesi

Geçmişte her zaman yapılan ve süreklilik taşıyan işleri anlatmak için kullanılır. Geçmişte sürekli yapılan ama şimdi yapılmayan işleri, eylemleri, alışkanlıkları anlatmak için bu kip kullanılır.

Bu kip, eyleme geniş zaman ekinden (-ar/-er/-ır/-ir/-r) sonra görülen geçmiş zaman eki (-dı/-di/-du/-dü/-tı/-ti/-tu/-tü) getirilerek yapılır.

eylem + -ar/-er/-ır/-ir/-r + -dı/-di/-du/-dü/-tı/-ti/-tu/-tü + kişi eki
yap + ar + dı + m

	Olumlu <i>Утвердительная форма</i>	Olumsuz <i>Отрицательная форма</i>	Olumlu Soru <i>Утвердительно-вопросительная форма</i>	Olumsuz Soru <i>Отрицательно-вопросительная форма</i>
Ben	gelirdim	gelmezdim	gelir miydim?	gelmez miydim?
Sen	gelirdin	gelmezdin	gelir miydin?	gelmez miydin?
O	gelirdi	gelmezdi	gelir miydi?	gelmez miydi?
Biz	gelirdik	gelmezdik	gelir miydik?	gelmez miydik?

Siz	gelirdiniz	gelmezdiniz	gelir miydiniz?	gelmez miydiniz?
Onlar	gelirlerdi	gelmezlerdi	gelirler miydi?	gelmezler miydi?

Örnek:

1. Babam önceden sigara iç**erdi**, ama artık içmiyor.
2. Kızım çocukken çok yaramazlık yap**ardı**.
3. Mustafa ilkokuldayken hiç ders çalış**mazdı**.
4. Siz gençken iyi yüzer **miydiniz?**
5. Sen buralara gelir **miydin?**
6. Ben üniversitedeyken her gün bilardo oyn**ardım**.
7. Ayşe bebekken de hiç ağ**lamaz mıydı?**

Aşağıdaki boşlukları geniş zamanın hikâyesiyle tamamlayınız.

1. Dedem önceden her şeye sinirlen..... (+)
2. Çocukken fareden kork....., ama şimdi korkuyorum. (-)
3. Sen üniversitedeyken futbol oyna.....? (+ ?)
4. Ablam gençken her pazartesi rejime başla..... (+)
5. Lisedeyken ödevlerimi düzenli olarak yap..... (+)
6. Siz çocukken arkadaşlarınızla kavga et.....? (- ?)
7. Kızın evlenmeden önce sana yardım et.....? (+ ?)
8. Siz klasik müzik dinle.....? (+ ?)
9. gençken her hafta sonu çama git..... (+)
10. Öğrenciyken yurttan sabaha kadar sohbet et..... (+)
11. Ayla'yla kavga et..... (+); ama hiç küs..... (-)
12. Eskiden bu kadar çok seyahat et..... (-)
13. Melek çocukken erken yat.....? (+ ?)
14. Onlar dondurma ye.....(-); ama biz ye..... (+)
15. İlayda'yı önceden okula anneannesi götür..... (+); ama şimdi kendi gidiyor.

Aşağıdaki eylemleri (fiilleri) kullanarak geniş zamanın hikâyesinde tümceler yazınız.

ağlamak, atlamak, barışmak, çalışmak, dans etmek, gitmek, içmek,
konuşmak, oturmak, oynamak, sevmek, şaka yapmak, yardım etmek,
yemek, yorulmak.

Ben.....	(-)
Sen.....	(+)
O.....	(+ ?)
Biz.....	(+)
Siz.....	(- ?)
Onlar.....	(+)
Sinan.....	(-)
Ali ve ben.....	(+)
Oğlum.....	(+ ?)
Biz.....	(+)
Siz.....	(- ?)
Öğrenciler.....	(+)
Aykut ve Ali.....	(- ?)
Siz.....	(+)
Lale ve Deniz.....	(+)

3. Gelecek Zamanın Hikâyesi

Bu kip, geçmişte yapılan gelecekle ilgili planları anlatmak için kullanılır.

Bu planlar, gerçekleşmiş ya da gerçekleşmemiş olabilir.

Gelecek zamanın hikâyesi, eyleme gelecek zaman ekinden (-acak/-ecek) sonra, görülen geçmiş zaman eki (-tı/-ti)* getirilerek yapılır.

* Gelecek zaman eki (-acak/-ecek), 'k' ile bittiği için, sadece '-tı/-ti' gelir.

eylem + -acak/-ecek+ -tı/-ti + kişi eki
öğren + ecek + ti +m

	Olumlu <i>Утвердительная форма</i>	Olumsuz <i>Отрицательная форма</i>	Olumlu Soru <i>Утвердительно-вопросительная форма</i>	Olumsuz Soru <i>Отрицательно-вопросительная форма</i>
Ben	gelecektim	gelmeyecektim	gelecek miydim?	gelmeyecek miydim?
Sen	gelecektin	gelmeyecektin	gelecek miydin?	gelmeyecek miydin?
O	gelecekti	gelmeyecekti	gelecek miydi?	gelmeyecek miydi?
Biz	gelecektik	gelmeyecektik	gelecek miydik?	gelmeyecek miydik?
Siz	gelecektiniz	gelmeyecektiniz	gelecek miydiniz?	gelmeyecek miydiniz?
Onlar	geleceklerdi	gelmeyeceklerdi	gelecekler miydi?	gelmeyecekler miydi?

Örnek:

1. Dün sana **gelecektim**; ama işim çıktı, gelemedim.
2. Funda telefon **edecekti**; ama sanırım unuttu.
3. O mahalleden sıkılmıştı; yeni bir eve taşın**acaktı**.
4. Dilek bizi bekley**ecek miydi**?
5. Siz toplantıya katılm**ayacak mıydınız**? Neden hâlâ hazırlanmadınız?
6. Bak kaza yaptın! Arabayı bu kadar hızlı kullan**mayacaktın**.* (Kullanmaman gerekirdi.)
7. Benimle böyle konuş**mayacaktın**.* (Konuşmaman gerekirdi.)

* **Gelecek zamanın hikâyesinin olumsuzu, bazen pişmanlık bildirir.**

Aşağıdaki boşlukları gelecek zamanın hikâyesiyle tamamlayınız.

1. Mezun olunca yurtdışına git.....; ama gidemedi. (+)
2. Mete bugün bize gel.....? (+ ?)
3. Hiç paramız kalmadı. Bu kadar alışveriş yap..... (-)
4. Güya hiç bana yalan söyle..... (-)
5. O yıl üniversite sınavına gir..... (+)
6. Geçen yıl Mısır'a git.....; ama gidemedim. (+)

7. Ömer beni hiçbir zaman anla.....; bunu biliyordum. (-)
8. Üniversiteyi bitirip başarılı bir öğretmen ol.....; ama okulu bırakmak zorunda kaldı. (+)
9. Hafta sonu pikniğe git.....; ama yağmur yağdı. (+)
10. Özlem geçen yıl Sinan'la evlen.....; ama Sinan yurtdışına gitti. (+)
11. Biz ikinci üniteye çalış.....? (- ?)
12. Sınav için sabaha kadar çalış.....; ama uyuyakalmışım. (+)
13. Leyla bugün bize gel.....? (- ?)
14. Tülay da bizimle gel.....? (+ ?)
15. Onlar bana söz vermişlerdi; hiç kopya çek..... (-)

Aşağıdaki eylemleri (filleri) kullanarak gelecek zamanın hikâyesinde tümceler yazınız.

almak, beklemek, bitirmek, çalışmak, çıkmak, gelmek, gitmek, kiralamak, mezun olmak, okumak, öğrenmek, randevu almak, sormak, taşınmak, yazmak,

Ben	(-)
Sen	(+)
O	(+ ?)
Biz	(+)
Siz	(- ?)
Onlar	(+)
Ben	(-)
Sen	(+)
O	(+ ?)
Biz	(+)
Siz	(- ?)
Onlar	(+)
Ben	(- ?)
Sen	(+)
O	(+)

4. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi, geçmişte yapılan bir eylemden daha önce yapılan işleri (geçmişten önceki geçmiş) ifade eder. Bu kip, geçmiş zamanda ortaya çıkan ve biten bir eylemi anlatmak için kullanılır.

Öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi, eyleme öğrenilen geçmiş zaman ekinden (-miş/-miş/-muş/-müş) sonra, görülen geçmiş zaman eki (-dı/-di/-du/-dü/-tı/-ti/-tu/-tü) getirilerek yapılır.

eylem + -miş/-miş/-muş/-müş + -dı/-di/-du/-dü/-tı/-ti/-tu/-tü + kişi eki
sev + miş + ti + m

	Olumlu <i>Утвердительная форма</i>	Olumsuz <i>Отрицательная форма</i>	Olumlu Soru <i>Утвердительно-вопросительная форма</i>	Olumsuz Soru <i>Отрицательно-вопросительная форма</i>
Ben	yazmıştım	yazmamıştım	yazmış mıydım?	yazmamış mıydım?
Sen	yazmıştın	yazmamıştın	yazmış mıydın?	yazmamış mıydın?
O	yazmıştı	yazmamıştı	yazmış mıydı?	yazmamış mıydı?
Biz	yazmıştık	yazmamıştık	yazmış mıydık?	yazmamış mıydık?
Siz	yazmıştınız	yazmamıştınız	yazmış mıydınız?	yazmamış mıydınız?
Onlar	yazmışlardı	yazmamışlardı	yazmışlar mıydı?	yazmamışlar mıydı?

Örnek:

1. Türkiye'ye gelmeden önce Türkçe öğrenmiştim.
2. Daha önce hiç dün akşamki kadar üzülmemiştim.
3. Siz bu filmi daha önce seyretmiş miydiniz?
4. Size yalan söylediklerini anlamamış mıydınız?
5. 1997'den 2003'e kadar Almanya'da çalışmıştı.
6. Yurtdışına gittikten sonra arkadaşlarını yıllarca aramamıştı.

Aşağıdaki boşlukları öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesiyle tamamlayınız.

1. Ben emekli uzun yıllar aynı işyerinde çalış..... (+)
2. İlkokula başladığım yıl altı yaşımı bitir..... (+)
3. Zeynep tatile gitmeden önce bütün eşyalarını hazırla..... (+)
4. Dünkü sınav için çok fazla çalış..... (-)
5. Siz daha önce Türkiye'ye gel..... ? (+ ?)
6. Onun sözlerinden hiçbir şey anla..... (-)
7. Dün sen Filiz'in evine gittiğin zaman, o daha uyan.....? (- ?)
8. Uzun süre yürümekten bitkin düş..... (+)
9. Kardeşimle daha önce hiç bu kadar şiddetli tartış..... (-)
10. Geçen yıla kadar İzmir'e hiç kar yağ..... (-)
11. Siz daha önce hiç baklava ye.....? (- ?)
12. O gün canım çok sıkıl..... (+)
13. Bana çok kızdığı için, neden geç kaldığımı bile sor..... (-)
14. Hatırlamıyor musun? Bana söz ver..... (+)
15. Eve hırsız girmiş. Sen çıkarken kapıyı kilitle.....? (- ?)

Aşağıdaki metni tamamlayınız.

Ahmet Bey o sabah erkenden uyanmıştı. Hiçbir sebep yoktu ama yataktan keyifsiz kalkmıştı. Canı bir şeylere sıkılıyordu ama neye sıkıldığını da bulamıyordu. Daha sonra, bu karamsar ruh halinden kurtulmak için biraz dışarı çıkıp dolaşmaya karar verdi. Yavaş hareketlerle hazırlanıp evden çıktı.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Ders 24

Rivayet birleşik zamanlar

Смешанные времена

1. Şimdiki Zamanın Rivayeti

Bu kip, geçmişte devam eden ve sürekliliği olan bir hareketin ya da olayın başkasından duyulduğunu anlatmak için kullanılır. Bu kipi kullanan kişi, geçmişte meydana gelen olayı kendisi görmemiş; başkasından duymuştur. Şimdiki zamanın rivayeti, eyleme şimdiki zaman ekinden (-yor) sonra, öğrenilen geçmiş zaman eki (-miş/-miş/-muş/-müş) getirilerek yapılır.

eylem + -()yor + -miş/-miş/-muş/-müş + kişi eki
Sen gel + iyor + muş +sun.

	Olumlu <i>Утвердительная форма</i>	Olumsuz <i>Отрицательная форма</i>	Olumlu Soru <i>Утвердительно-вопросительная форма</i>	Olumsuz Soru <i>Отрицательно-вопросительная форма</i>
Ben	okuyormuşum	okumuyormuşum	okuyor muymuşum?	okumuyor muymuşum?
Sen	okuyormuşsun	okumuyormuşsun	okuyor muymuşsun?	okumuyor muymuşsun?
O	okuyormuş	okumuyormuş	okuyor muymuş?	okumuyor muymuş?
Biz	okuyormuşuz	okumuyormuşuz	okuyor muymuşuz?	okumuyor muymuşuz?
Siz	okuyormuşsunuz	okumuyormuşsunuz	okuyor muymuşsunuz?	okumuyor muymuşsunuz?
Onlar	okuyorlarmış	okumuyorlarmış	okuyorlar mıymış?	okumuyorlar mıymış?

Örnek:

1. Ben aradığımda televizyon seyrediyorlarmış.
2. Öğretmen söyledi, öğrenciler hiç ders çalışmıyorlarmış.
3. Derya, yemek yapmayı seviyor muymuş?
4. Ayşegül'ün bebeği geceleri uyumuyor muymuş?

5. Ben bebekken çok ağlıyordum.
6. Zuhal sabahları erken kalkmıyordu.

Aşağıdaki boşlukları şimdiki zamanın rivayeti ile tamamlayınız.

1. Aykut balık tutmayı sev.....? (+ ?)
2. Aysel'in babası bankada çalış..... (+)
3. Annemin söylediğine göre, ben hiç ona yardım et..... (-)
4. Hale, üniversiteyi bitirdikten sonra şirket kurmayı düşün..... (+)
5. Öğrenciler dersi anla.....? (- ?)
6. Umut ile Aslı aynı mahallede otur..... (+)
7. Babasının söylediğine göre, Melek eve hep geç gel..... (+)
8. Sen çocukken yaramazlık yap.....? (+ ?)
9. Meğer bize yıllardan beri yalan söyle..... (+)
10. Ali Bey, o korkunç kazadan beri hiç kimseyle konuş..... (-)
11. Ayşe hiç tatil yap.....? (- ?)
12. Annem evden çıktığı zaman ben uyu..... (+)

Aşağıdaki eylemleri (fiilleri) kullanarak şimdiki zamanın rivayetinde tümceler yazınız.

almak, aldatmak, beklemek, çalışmak, çıkmak, dinlenmek, endişelenmek, gezmek, hatırlamak, hazırlamak, içmek, kızmak, oturmak, sevmek, yazmak.

- Ben**.....
(-)
Sen.....
(+)
O..... (+ ?)
Biz.....
(+)
Siz.....(- ?)
Onlar..... (+)

Ben.....

(-)

Sen.....

(+)

O.....(+ ?)

Biz..... (+)

Siz.....(- ?)

Onlar.....(

+))

Ben..... (-?)

Sen.....

(+)

O..... (+)

2. Geniş Zamanın Rivayeti

Geniş zamanın rivayeti; geçmiş zamanda sürekli yapılan bir işi, sonradan fark ettikten ya da başkasından duyduktan sonra anlatırken kullanılır.

Bu kip, eyleme geniş zaman ekinden (-ar/-er/-ır/-ir/-r) sonra öğrenilen geçmiş zaman eki (-miş/-miş/-muş/-müş) getirilerek yapılır.

eylem + -ar/-er/-ır/-ir/-r + -miş/-miş/-muş/-müş + kişi eki
yap + ar + mış +ım

	Olumlu <i>Утвердительная форма</i>	Olumsuz <i>Отрицательная форма</i>	Olumlu Soru <i>Утвердительно-вопросительная форма</i>	Olumsuz Soru <i>Отрицательно-вопросительная форма</i>
Ben	yazarmışım	yazmazmışım	yazar mıymışım?	yazmaz mıymışım?
Sen	yazarmışsın	yazmazmışsın	yazar mıymışsın?	yazmaz mıymışsın?
O	yazarmış	yazmazmış	yazar mıymış?	yazmaz mıymış?
Biz	yazarmışız	yazmazmışız	yazar mıymışız?	yazmaz mıymışız?
Siz	yazarmışsınız	yazmazmışsınız	yazar mıymışsınız?	yazmaz mıymışsınız?
Onlar	yazarlarmış	yazmazlarmış	yazarlar mıymış?	yazmazlar mıymış?

Örnek:

1. Dedem gençken çok sigara içermiş.
2. Sen çocukken çok hasta olur **muymuşsun?**
3. Aysel, çocukları küçükken bu kadar çok gezmemiş.
4. Onlar hiçbir sabah erken kalkmazlar **mıymış?**
5. Annen önceden şiir yazar **mıymış?**
6. Onlar önceden bu sokakta otururlarmış.

Aşağıdaki boşlukları geniş zamanın rivayeti ile tamamlayınız.

1. Onlar eskiden yazları yaylada yaşa..... (+)
2. O hiç kimseye inan.....? (- ?)
3. Ahmet Bey, boş zamanlarında resim yap..... (+)
4. Ahmet önceden her sabah yürüyüş yap..... (+)
5. Sadık Bey gençken çok iyi futbol oyna..... (+)
6. Onlar verdikleri sözleri tut.....? (+ ?)
7. Yeni öğretmenimiz çok sakinmiş, hiçbir şeye kız..... (-)
8. Selma evlenmeden önce yer yaz tatile çık..... (+)
9. Güya Hasan hiç yalan söyle..... (-)
10. Ben ilkokuldayken her sabah okula ağlayarak git..... (+)
11. Nihal hanım önceden çok güzel şarkı söyle..... (+)
12. Levent Bey çocukluğunda okulun önünde simit sat..... (+)
13. Annesi Lale'ye hiçbir şey anlat.....? (- ?)
14. Bu şehre eskiden hiç turist gel..... (-)
15. Eskiden insanlar Haliç'ten denize gir.....; ama şimdi imkansız. (+)

Aşağıdaki eylemleri (fiilleri) kullanarak geniş zamanın rivayetinde tümceler yazınız.

açmak, anlatmak, bakmak, çalışmak, dans etmek, güvenmek, koşmak, okumak, resim yapmak, seyretmek, şarkı söylemek, şiir yazmak, yemek, yorulmak, yüzmek.

Ben..... (-)

Sen.....	(+)
O.....	(+ ?)
Biz.....	(+)
Siz.....	(- ?)
Onlar.....	(+)
Ben... ..	(-)
Sen.....	(+)
O.....	(+ ?)
Biz.....	(+)
Siz.....	(- ?)
Onlar.....	(+)
Ben.....	(- ?)
Sen.....	(+)
O.....	(+)

3. Gelecek Zamanın Rivayeti

Bu kip, geçmişte yapılan ‘gelecekle ilgili planları’ anlatmak için kullanılır. Ancak bu planlar, ya sonradan fark edilmiş ya da başkasından duyulmuştur. Yani, başkasından duyduğumuz ya da sonradan fark ettiğimiz ‘gelecekte yapılacak’ bir işi anlatmak için, bu kipi kullanırız.

Gelecek zamanın rivayeti, eyleme gelecek zaman ekinden (-acak/-ecek) sonra, öğrenilen geçmiş zaman eki (-miş/-miş) getirilerek yapılır.

eylem + -acak/-ecek+ -miş/-miş + kişi eki ver + ecek + miş+im

Olumlu <i>Утвердительная форма</i>		Olumsuz <i>Отрицательная форма</i>		Olumlu Soru <i>Утвердительно-вопросительная форма</i>		Olumsuz Soru <i>Отрицательно-вопросительная форма</i>	
Ben	alacakmışım	almayacakmışım		alacak mıymışım?	almayacak mıymışım?		
Sen	alacakmışsın	almayacakmışsın		alacak mıymışsın?	almayacak mıymışsın?		

O	alacakmış	almayacakmış	alacak mıymış?	almayacak mıymış?
Biz	alacakmışız	almayacakmışız	alacak mıymışız?	almayacak mıymışız?
Siz	alacakmışsınız	almayacakmışsınız	alacak mıymışsınız?	almayacak mıymışsınız?
Onlar	alacaklarmış	almayacaklarmış	alacaklar mıymış?	almayacaklar mıymış?

Örnek:

1. Kendisine yeni bir araba **alacakmış**.
2. Serpil'in kızı bu yıl mezun **olacakmış**.
3. Uğur Bey yarın okula **gelecek miymiş?**
4. Öğretmene sordun mu? İkinci kitaba da **çalışacak mıymışız?**
5. Radyodan duydum; gelecek hafta yağmur **yağacakmış**.
6. Bu yıl Türkiye'ye **gelmeyecekler miymiş?**

Aşağıdaki boşlukları gelecek zamanın rivayeti ile tamamlayınız.

1. Turgut'a sordun mu? Bu akşam yemek ye.....? (- ?)
2. Müdür Bey'e göre, bu projeyi hafta sonuna kadar bitir..... (+)
3. Öğretmen söyledi, yarın ders ol..... (-)
4. Filiz Hanım ve Selim Bey yarın bize gel..... (+)
5. Yarın toplantı saat kaçta başla.....? (+ ?)
6. Özlem'den duyduğuma göre, Nilay beni doğum gününe çağır.....
(-)
7. Mehtap Hanım gelecek hafta yeni evine taşın..... (+)
8. Leman söyledi; kocasını hiçbir zaman affet..... (-)
9. Nuray çocukları birazdan parka götür..... (+)
10. Onlar bu yıl Alanya'ya git.....? (- ?)
11. Selçuk Bey yarın patronuyla konuşup maaşına zam iste..... (+)
12. Haberin var mı? Barış Bey arabasını sat.....? (+ ?)
13. Sergey, bundan sonra Olga'yla konuş..... (-)
14. Marry, üniversiteyi bitirdikten sonra ülkesine dön..... (+)
15. Figen ve Tuna, yağmur yağmasaymış alışverişe çık..... (+)

Aşağıdaki eylemleri (fiilleri) kullanarak gelecek zamanın rivayetinde tümceler yazınız.

atmak, başlamak, buluşmak, çalışmak, dönmek, gitmek, kalmak,
konuşmak, mezun olmak, spor yapmak, taşınmak, temizlik yapmak, özür
dilemek, vermek, yazmak

- Ben..... (-)**
Sen..... (+)
O..... (+ ?)
Biz..... (+)
Siz..... (- ?)
Onlar..... (+)
Ben..... (-)
Sen..... (+)
O..... (+ ?)
Biz..... (+)
Siz..... (- ?)
Onlar..... (+)
Ben..... (- ?)
Sen..... (+)
O..... (+)

Ders 25
Şart birleşik zamanlar
Условное наклонение и времена

1. Şimdiki Zamanın Şartı

Bir işin ya da hareketin gerçekleşmesi, şimdiki zamanda yapılması gereken bir işe ya da harekete bağlıysa, bu kipi kullanırız. Yani bu kipte, temel cümledeki eylemin gerçekleşmesi, yan cümledeki eylemin yapılmasına bağlıdır.

Şimdiki zamanın şartı, eyleme şimdiki zaman ekinden (-yor) sonra, şart ekinin (-sa) getirilmesiyle oluşur:

eylem + -yor + -sa + kişi eki Siz gel + iyor + sa + nız

Olumlu:

Ben yazıyorsam	Biz yazıyorsak
Sen yazıyorsan	Siz yazıyorsanız
O yazıyorsa	Onlar yazıyorlarsa

Olumsuz:

Ben gelmiyorsam	Biz gelmiyorsak
Sen gelmiyorsan	Siz gelmiyorsanız
O gelmiyorsa	Onlar gelmiyorlarsa

Örnek:

1. Başın ağrıyorsa ilaç içmelisin.
2. İyi görmüyorsan gözlük kullanmalısın.
3. Markete gidiyorsan bana da bir ekmek al.
4. Eğer ders çalışmıyorsan sana gelebilir miyim?
5. Şimdi yemek yiyorsanız ben sizi rahatsız etmeyeyim.

Aşağıdaki boşlukları şimdiki zamanın şartı ile tamamlayınız.

1. Eğer kız..... sana bir daha şaka yapmayayım.
2. Uçaktan kork..... niçin biniyorsun?
3. Melek daha ucuz bir ev iste..... küçük semtlere baksın.
4. Ye..... atma, ben yiyebilirim.
5. Türkçe bil..... size öğretebilirim.
6. Bu yemeği sev..... başka bir yemek hazırlayayım.
7. Aileni özle..... onları ziyaret etmelisin.
8. Bir şeyler yemek iste..... lokantaya gidelim.
9. Duy..... televizyonun sesini açayım.
10. Canın sıkıl..... çıkıp biraz dolaşalım.
11. Kardeşin de bizimle gel..... ona da bilet alalım.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

Örnek:

Yağmur yağıyorsa şemsiyeni almalısın.

Çay sevmiyorsanız size kahve yapayım.

1. Eğer üşüyorsan
2. Cumartesi günü çalışmıyorsan
3. Kızın ödevlerini yapmıyorsa.....
4. Yarın işe gitmiyorsan.....
5. Bu kelimeyi bilmiyorsanız.....
6. İşini sevmiyorsan
7. Eğer o seni aramıyorsa.....
8. Sigara içiyorsanız.....
9. Türkçe öğrenmek istiyorsan.....
10. Araba kullanmayı bilmiyorsanız.....
11. Oğlun süt içmeyi sevmiyorsa.....

12. Çok uzun süre bilgisayar kullanıyorsan

2. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

Eylemin gerçekleşmesi, geçmiş zamanda yapılması gereken bir işe ya da harekete bağlıysa, bu kipi kullanırız. Yani bu kipte, temel cümledeki eylemin gerçekleşmesi, yan cümledeki eylemin yapılmasına bağlıdır.

Görülen geçmiş zamanın şartı, eyleme görülen geçmiş zaman ekinde (-dı/-di/-du/-dü/-tı/-ti/-tu/-tü) sonra, şart ekinin (-sa/-se) getirilmesiyle oluşur:

eylem + -dı/-di/-du/-dü/-tı/-ti/-tu/-tü + y + -sa/-se + kişi eki
Siz çalış+ tı + y + sa + nız

Olumlu:

Ben okuduysam

Biz okuduysak

Sen okuduysan

Siz okuduysanız

O okuduysa

Onlar okudularsa (okuduysalar)

Olumsuz:

Ben okumadıysam

Biz okumadıysak

Sen okumadıysan

Siz okumadıysanız

O okumadıysa

Onlar okumadılarsa

Örnek:

1. Anlamadıysan tekrar anlatabilirim.
2. Ödevinizi yapmadıysanız öğretmen kızabilir.
3. Yemek yaptıysan akşam sana geleyim.
4. Bu kitabı okuduysan, bana verir misin?
5. Kahvaltını bitirdiysen, haydi artık çıkalım.

Aşağıdaki boşlukları görülen geçmiş zamanın şartı ile tamamlayınız.

1. Tatil için rezervasyon yaptır..... otelde yer bulamayabilirsin.
2. Bu tatlıyı beğen..... size tarifini vereyim.
3. Pasaportunu kaybet..... polise gitmelisin.
4. Eğer filmi izle..... bana da anlatır mısın?

5. Dün gece yeterince uyu..... bugün başın ağrıyabilir.
6. Eğer geçen derste kompozisyon yaz..... şimdi yazın.
7. Daha yemeğini ye..... lokantaya gidebiliriz.
8. Bugünkü haberleri dinle..... olanları öğrenmişsindir.
9. Eğer işin bit..... haydi beraber çıkalım.
10. Çalış..... sınavı kazanırsın, endişelenme!
11. Eve geç git..... annen kızmıştır.
12. Alanya’da fotoğraf çek..... bana da gönderir misin?
13. Kompozisyonlarınızı bitir..... verin de kontrol edeyim.

3. Geniş Zamanın Şartı

Eylemin gerçekleşmesi, başka bir eylemin gerçekleşmesine bağlıdır. Geniş zamanın şartı, gelecek zaman anlamı taşır.

Geniş zamanın şartı, eyleme geniş zaman ekinden (-ar/-er/-ır/-ir/-r) sonra, şart ekinin (-sa/-se) getirilmesiyle oluşur:

eylem + -ar/-er/-ır/-ir/-r + -sa/-se + kişi eki Sen oku + r + sa + n

Olumlu:

Ben gelirim	Biz gelirsek
Sen gelersen	Siz gelerseniz
O gelirse	Onlar gelirlerse

Olumsuz:

Ben gelmezsem	Biz gelmezsek
Sen gelmezsen	Siz gelmezseniz
O gelmezse	Onlar gelmezlerse

Örnek:

1. Hava güzel olursa pikniğe gideriz.
2. İşten erken çıkarsam seni ararım.
3. Eğer annem izin vermezse, ben sizinle gelemem.

4. Yardıma ihtiyacın olursa lütfen beni ara.
5. Sabahları kahvaltı yapmazsanız, kendinizi gün boyu halsiz hissedersiniz.
6. Müdür beni sorarsa, az önce çıktığımı söylersin.

Aşağıdaki boşlukları geniş zamanın şartı ile tamamlayınız.

1. Eğer geç kal....., derse giremezsin.
2. Sigarayı bırak..... işte böyle öksürürsün.
3. Selim'i gör..... beni aramasını söyler misin?
4. Sen de bizimle gel..... çok mutlu oluruz.
5. Bu yıl yağmur yağ....., su kesintileri olabilir.
6. İzmir'e git....., arkadaşlarımla buluşacağım.
7. Televizyonu çok yakından seyret..... gözlerin bozulabilir.
8. Eğer kendine güven....., hiçbir işte başarılı olamazsın.
9. Erken yat..... sabahleyin kalkamazsın.
10. Eğer unut....., sana yarın o kitabı getiririm.
11. Beni ne zaman iste..... arayabilirsiniz.
12. Geç kal..... beni beklemeyin, siz yiyin.

Lütfen aşağıdaki ifadeleri eşleştiriniz.

1. Eve erken gidersen	A. sana uğrarım.
2. Zeynep'i görürsen	B. kaza yapmazsın.
3. Çok çalışırsanız	C. bu akşam tiyatroya gideriz.
4. Arabayı dikkatli kullanırsan	Ç. sizi anlayamam.
5. Eğer bilet bulabilirsek	D. yemeği hazırla.
6. Eğer vaktim olursa	E. sana bir şey anlatacağım.
7. Hızlı konuşursanız	F. selam söyle.
8. Eğer kızmazsan	G. sınıfınızı geçersiniz

4. Gelecek Zamanın Şartı

Bu kip, bir eylemin gerçekleşmesinin, gelecek zamanda yapılması gereken bir şarta bağlı olduğunu anlatmak için kullanılır. Yani, eylemin gerçekleşmesi, gelecekte başka bir eylemin yapılmasına bağlıdır.

Gelecek zamanın şartı, eyleme gelecek zaman ekinden (-acak/-ecek) sonra, şart ekinin (-sa/-se) getirilmesiyle oluşur:

eylem + -acak/-ecek + -sa + kişi eki Siz gel + ecek + se + niz

Olumlu:

Ben konuş acaksam	Biz konuş acaksak
Sen konuş acaksan	Siz konuş acaksanız
O konuş acaksa	Onlar konuş acaklarsa

Olumsuz:

Ben konuş mayacaksam	Biz konuş mayacaksak
Sen konuş mayacaksan	Siz konuş mayacaksanız
O konuş mayacaksa	Onlar konuş mayacaklarsa

Örnek:

1. Siz de gelecekseniz hazırlanmaya başlayın.
2. Gürültü yapmayacaksanız, siz de benimle gelebilirsiniz.
3. Bu yaz tatile çıkacaksanız, şimdiden rezervasyonunuzu yaptırın.
4. Eğer konuşmayacaksam, toplantıya katılmam.
5. Eğer bana gelecekseniz, lütfen önceden arayıp haber verin.
6. Yarın işe gitmeyeceksen, beraber kahvaltı yapalım.

Aşağıdaki boşlukları gelecek zamanın şartı ile tamamlayınız.

1. Ders çalış..... müziği kapatayım.
2. Alışverişe çık..... bana da haber ver.
3. Ayşe'ye git..... bu kitabı ona götürebilir misin?
4. Sigara iç..... lütfen pencereyi açın.
5. Eğer bu yıl üniversite sınavına gir..... çok çalışmalısın.
6. Üzül..... sana bir şeyler söyleyeceğim.
7. Özlem'in doğum gününe git..... ona bir hediye almalıyız.
8. Yeni bir araba al..... para biriktirmelisin.
9. Bulaşıkları yıka..... burada yemek yiyebilirsin.

10. Bana doğruları anlat..... seni dinleyebilirim.
11. Bugün fotoğraf çekti..... evden çıkmadan makyajımı yapayım.
12. Bu kaseti dinle..... ben alabilir miyim?
13. Eğer klimayı aç..... pencereyi kapatın.
14. Biraz daha otur..... ben bir çay demleyeyim.
15. Yeşil çantayı kullan..... bu akşamlık bana verebilir misin?

5. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Şartı

Bir eylemin gerçekleşmesi, geçmiş zamanda yapılması gereken fakat yapıp yapılmadığı kesin olarak bilinmeyen bir başka eyleme bağlıysa, bu kipi kullanırız. Yani, bir eylemin gerçekleşmesi, başka bir eylemin yapılmasına bağlıdır ve konuşan kişi, bu şartın yapıp yapılmadığını bilmemektedir.

Öğrenilen geçmiş zamanın şartı, eyleme öğrenilen geçmiş zaman ekinden (-miş/-miş/-muş/müş) sonra, şart ekinin (-sa/-se) getirilmesiyle oluşur:

eylem + -miş/-miş/-muş/müş + -sa/-se + kişi eki

O anla + mış + sa

Olumlu:

Ben yazmışsam	Biz yazmışsak
Sen yazmışsan	Siz yazmışsanız
O yazmışsa	Onlar yazmışlarsa

Olumsuz:

Ben yazmamışsam	Biz yazmamışsak
Sen yazmamışsan	Siz yazmamışsanız
O yazmamışsa	Onlar yazmamışlarsa

Örnek:

1. Babam uyumuşsa televizyonun sesini biraz kısalım.
2. Su kaynamışsa birer çay içelim.
3. Pencereden bir bak; taksi gelmişse hemen inelim.
4. Eğer sınavı iyi geçmemişse morali bozuktur.
5. Çocuklar yemeklerini yememişlerse, yedirelim.

Aşağıdaki boşlukları öğrenilen geçmiş zamanın şartı ile tamamlayınız.

1. Bir telefon et, Özge eve dön....., bu akşam ona gidelim.
2. Bugün haberleri izle....., mutlaka kazayı duymuştur.
3. Biz tatildeyken elektrikler kesil....., buzdolabındaki yemekler bozulmuştur.
4. Dün gece geç yat....., o yüzden kalkamamıştır.
5. Mert bu filmi izle....., bizimle sinemaya o da gelsin.
6. Çalış..... bu sınavı kazanır; merak etme.
7. Eğer yemek piş....., hemen yiyelim.
8. Bebek uyan..... biraz bekle; mamasını uyanınca yedirirsin.
9. Son otobüse yetiş....., eve taksiyle dönmüştür.
10. İşleri bit....., biraz rahatlamıştır.

Ders 26

Durum, bağlama ve sebep ulaçları

Ситуационные и причинные деепричастия

eylem + -ip / -ip / -up / -üp

Bu ulaç, iki işin arka arkaya yapıldığını anlatmak için kullanılır. ‘-Ip’, bağlama ulacıdır. Genellikle “ve” bağlacı yerine kullanılır. Bu eki alan eylemlerden sonra “ve” bağlacı ve virgül (,) kullanılmaz.

1. Bu ulaç kullanıldığı zaman, temel cümledeki ve yan cümledeki eylemi aynı kişinin yapması gerekmektedir.

Öğrenciler koşular ve oynadılar.

Çocuklar koşup oynadılar.

2. Bu ulaç, ardı ardına gerçekleşen eylemleri birleştirir.

Ufuk, kapıyı açtı ve hemen çıktı.

Ufuk, kapıyı açıp hemen çıktı.

3. ‘-Ip’ ulacından önce ‘-ma’ olumsuzluk eki gelirse yan cümle olumsuzluk bildirir.

Bütün gün hiçbir yere gitmedik. Evde oturduk.

Bütün gün hiçbir yere gitmeyip evde oturduk.

Aşağıdaki tümceleri ‘-Ip’ ulacıyla birleştiriniz.

1. Osman kitaplarını aldı. Sınıftan çıktı.

.....

2. Sekreter raporları yazdı. Murat Bey’e faksladı.

.....

3. Lütfen Müdür Bey’i arayın ve ‘Ayşe Hanın bugün gelmeyecek’ deyin.

.....

4. Garsonu çağırırım. Hesabı isteyelim.

.....

5. Levent hatasını kısa sürede anladı. Benden özür diledi.

.....

6. Beni burada bekleyin; gişeden bilet alacağım. Hemen döneceğim.

.....

7. Bana bağırdı. Hiçbir şey söylemeden dışarı çıktı.

.....

eylem + -arak / -erek

eylem + -a...-a /-e.....-e

Bu iki ulacın anlamı birbirine çok yakındır ve genellikle birbirinin yerine kullanılırlar. Bu ulaçlar, durum ulacıdır ve eylemin nasıl yapıldığını anlatır. Bu ulaçları alan eylemler, temel cümlelerin eylemini durum yönünden niteler.

Örnek:

1. Buraya koşarak geldim.

Nasıl geldim? –Koşarak.

Buraya koş koş geldim.

Nasıl geldim? –Koş koş.

2. Her sabah spor yaparak zayıfladım.

Nasıl zayıfladım? –Spor yaparak.

Her sabah spor yap yap zayıfladım.

Nasıl zayıfladım? –Spor yap yap.

3. Melek eve yürüyerek gitti.

Nasıl gitti? –Yürüyerek.

Melek eve yürü yürüye yürüye gitti.

Nasıl gitti? –Yürüye yürüye.

4. Kadın oğlundan ağlayarak ayrıldı.

Nasıl ayrıldı? –Ağlayarak.

Kadın oğlundan ağla ağla ayrıldı.

Nasıl ayrıldı? –Ağla ağla.

Aşağıdaki tümceleri ‘-arak/-erek’ ve ‘-a...a /-e...-e’ ulaçlarıyla tamamlayınız.

1. Kerem, öğretmenden izin al..... dışarı çıktı.

2. Yine bekleriz, gül..... gül.....
3. Problemlerinizi tartış..... değil; konuş..... çözmelisiniz.
4. Dedem mutlaka gözlük tak..... gazete okur.
5. Gençler bağır..... bağır..... konuşuyordu.
6. Yaşlı kadın elleri titre..... oğluna mektup yazdı.
7. Görüş..... görüş..... neredeyse birbirimizi unuttuk.
8. Bu metni sözlük kullan..... okuyabilirsiniz.
9. Acelesi olan adam koş..... koş..... merdivenleri çıktı.
10. İşimi çok sev..... yapıyorum.
11. Patlamış mısır ye..... film izlemek çok güzel oluyor.
12. Bütün günü televizyon seyret..... geçirdi.
13. Gözümün içine bak..... bak..... yalan söylüyor.
14. Burada sekreter ol..... çalışıyorum.
15. Hasan simit sat..... hayatını kazanıyor.

eylem + -madan/-meden

Bu ulaç, yan cümledeki işin yapılmayıp, temel cümledeki işin yapıldığını anlatmak için kullanılır. Bu ulaç, temel cümledeki eylemin nasıl yapıldığını gösteren bir durum ulacıdır.

Örnek:

1. Gürültü yap**madan** beni dinleyim.
2. Sabah kahvaltı yap**madan** evden çıktım.
3. Düşün**meden** konuşmamalısınız.
4. Pencereyi kapat**madan** evden çıkma!

Aşağıdaki tümceleri ‘-madan/-meden’ ulacıyla tamamlayınız.

1. Beni bekle..... gitmeyin.
2. Uçaktan in..... cep telefonlarınızı açmayın.
3. Kızım hiçbir zaman ödevlerini bitir..... uyumaz.
4. Bir hafta yatıp dinlen..... iyileşemezsin.

5. Öğrenci, hiçbir şey söyle..... dersten çıktı.
6. 'Hoşça kal' de..... çıkıp gitti.
7. Haber ver..... gitmeyelim, belki uygun değildir.
8. Selin makyaj yap..... dışarı çıkmaz.
9. Yağmur başla..... eve dönmemiz lazım.
10. Meyveleri iyice yıka..... yememelisiniz.

eylem + -a/-e rağmen

Bu ulaç tümceye zıtlık anlamı katar. Yani, olması gerekenin tersi gerçekleşmişse bu ulaç kullanılır. Bu ulaç, bütün kişi zamirleriyle kullanılabilir:

Olumlu	Olumsuz
Ben gel meme rağmen	Ben gel mememe rağmen
Sen gel mene rağmen	Sen gel memene rağmen
O gel mesine rağmen	O gel memesine rağmen
Biz gel memize rağmen	Biz gel mememize rağmen
Siz gel menize rağmen	Siz gel memenize rağmen
Onlar gel melerine rağmen	Onlar gel memelerine rağmen

Örnek:

1. Çok çalış**masına rağmen** sınavı kazanamadı.
2. Erken yat**mama rağmen** bir türlü erken kalkamıyorum.
3. Bugün dersim olm**masına rağmen** okula geldim.
4. İlkbahar gel**mesine rağmen** havalar ısınmadı.
5. Beni tanım**masına rağmen** hakkında konuşuyor.

Aşağıdaki tümceleri '-a/-e rağmen' ulacıyla tamamlayınız.

1. Buraya erken gel..... hiç kimseyi bulamadım.
2. Ben Melek'e çok güven..... o bana güvenmiyor.
3. Kazayı ben yap..... polis bana ceza yazdı.
4. Ona çok para ver..... hiçbir zaman cebinde parası olmuyor.

5. Telefonla çok konuş..... çok fatura geliyor.
6. Ayça üç aydır diyet yap..... hiç kilo veremiyor.
7. Ahmet her şeyi bil..... bize hiçbir şey anlatmıyor.
8. Gözleri bozuk ol..... gözlük takmak istemiyor.
9. Leyla'yı davet et..... yine de partiye gelmiş.
10. İki yıldır Türkçe öğren..... hızlı konuşamıyorum.

eylem + --mak/-mek için

Bu ulaç, tümceye 'amaç' anlamı katar. Bir eylemi gerçekleştirmek amacıyla, başka bir eylemin yapıldığını ya da yapılacağını anlatır.

Örnek:

1. Türkçe öğrenmek için Türkiye'ye gideceğim.
2. Tatile gitmek için babamdan izin almam lazım.
3. Başarılı olmak için çok çalışmalısınız.
4. İnsanlardan saygı görmek için, önce siz onlara saygı göstermelisiniz.
5. Halk, bayram kutlamak için meydanda toplandı.

Aşağıdaki tümceleri '-mak/-mek için' ulacıyla tamamlayınız.

1. Ona sinirlen..... kendimi zor tutuyorum.
2. Sinemaya git..... annesinden izin aldı.
3. Kilo ver..... diyet yapmak gerek.
4. Antalya'ya git..... hangi turizm şirketine gitmem lazım?
5. Arkadaşlarla rahat ders çalış..... kütüphaneye gittik.
6. Benimle konuş..... beni görünce yolunu değiştiriyor.
7. Buraya size Türkçe öğret..... geldim.
8. Yeni sözcükler öğren..... çok kitap okumak gerekir.

eylem + -mak/-mek üzere

Bu ulaç da tümceye ‘amaç’ anlamı katar. Anlam olarak ‘-mAk için’ ulacına çok yakındır. Bir eylemi gerçekleştirmek amacıyla, başka bir eylemin yapıldığını ya da yapılacağını anlatır.

Örnek:

1. Bakanlar Kurulu yeni yasayı tartış**mak üzere** toplandı.
2. Arkadaşlarımla yarın buluş**mak üzere** anlaştık.
3. Doktorlar, salgın hastalıklara çare ara**mak üzere** bir araya geldiler.
4. Bir daha dönmek **üzere** buradan gitti.

Aşağıdaki tümceleri ‘-mak/-mek üzere’ ulacıyla tamamlayınız.

1. Polisler, hırsızı yakala..... takibe başladılar.
2. Uçakta oku..... kitap aldım.
3. İngilizce öğren..... İngiltere’ye gideceğim.
4. Müdür, konuşmasını yap..... kürsüye davet edildi.
5. Projeyi açıkla..... belediye başkanının yanına gittim.
6. İstanbul’a git..... sabah erkenden yola çıktım.
7. Ksenia, beni karşıla..... havaalanına geldi.
8. Kızımı gezdir..... parka götürdüm.

eylem + --ma/-me + iyelik eki + için

Bu ulaç da amaç belirtmek için kullanılır. Bir eylemi gerçekleştirmek amacıyla, başka bir eylemin yapıldığını anlatır. Bu ulaç da bütün kişi zamirleriyle kullanılabilir:

Olumlu	Olumsuz
Benim anlamam için	Benim anlamamam için
Senin anlamam için	Senin anlamaman için
Onun anlamaması için	Onun anlamaması için
Bizim anlamamız için	Bizim anlamamamız için
Sizin anlammanız için	Sizin anlamamanız için

Onların anlamaları için	Onların anlamamaları için

Örnek:

1. Türkçe öğrenmen için sana yardım edeceğim.
2. Bizi anlamaları için biraz daha yavaş konuşmalıyız.
3. Olga'nın Türkiye'ye gelmesi için uçak biletini gönderdim.
4. Annemin bana kızmaması için eve erken gitmeliyim.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Kızımın rahat ders çalış..... televizyonu kapattım.
2. Doğum gününe gel..... ona çok ısrar ettim.
3. Bu yarışmaya katıl..... onu çok destekledim.
4. Bizim şirketi daha rahat bul..... Ayşe'ye kroki çizdim.
5. Hemşire, hastanın ateşinin düş..... ilaç verdi.
6. Zeynep'in o adamla evlen..... herkes baskı yapıyor.
7. Onun mutlu ol..... elimden geleni yapıyorum.
8. Kitabı getirmeyi unut..... akşam ona mesaj gönderdim.
9. Annen, bu tostun ye..... sana vermemi istedi.
10. Umut'un iyileş..... tedavi olması gerekiyor.

Ders 27
Zaman ulaçları
Причастия времени

-ken

eylem + zaman eki* + ken Ben gel + ir + ken ad + (da/de/ta/te+y) ken Öğretmen sınıf + ta +y + ken sıfat + (y) ken Filiz Hanım genç + ken *belirli geçmiş zaman hariç

Bu ulaç, yan cümledeki eylem ile temel cümledeki eylemin aynı anda yapıldığını anlatmak için kullanılır. Sonuna geldiği sözcüğe durum ve zaman anlamı katar. Tümcenin anlamına göre geçmiş, şimdiki ya da gelecek zamanı gösterir.

Örnek:

1. Ders çalışıyorum. O sırada müzik de dinliyorum.
Ders çalışırken müzik dinliyorum.
2. Akşam yemek yiyorduk. O sırada misafir geldi.
Akşam yemek yerken misafir geldi.
3. Mehmet çocuktur. O zaman çok şişmandı.
Mehmet çocukken çok şişmandı.
4. Zeynep bekârdı. O zaman çalışıyordu.
Zeynep bekârken çalışıyordu.
5. Aykut Bey toplantıdaydı. O sırada Buket Hanım aradı.
Aykut Bey toplantıdayken Buket Hanım aradı.
6. Tam evden çıkacaktım. O zaman telefon çaldı.
Tam evden çıkacakken telefon çaldı.

Aşağıdaki boşlukları -ken ulacıyla tamamlayınız.

1. Metin sınavda kopya çek..... öğretmen görmüş.
2. Kayak yap..... düşüp bacağını kırmış.
3. Bulaşık yıkamaya başla..... sular kesildi.
4. Ben dördüncü sınıf..... ablam beşinci sınıfa gidiyordu.
5. Durakta otobüs bekle..... Salih'i gördüm.
6. Aysel çok tembel; herkes çalış..... o yatıyor.
7. Ütü yap..... elimi yaktım.
8. Polis hırsızın tam yakala..... ayağı kaydı ve yere düştü.
9. Güneş bat..... eve döndük.
10. Ece bebek..... hiç ağlamazdı.
11. Aklıma gel..... söyleyeyim, Ali yarın akşam bizi yemeğe çağıyor.
12. Lale Hanım öğrenci..... çok çalışkanmış.
13. Ders çalış..... rahatsız edilmekten hiç hoşlanmam.
14. Karşıdan karşıya geç..... arabalara dikkat et.
15. Siz toplantı..... eşiniz aradı.

eylem + -madan/-meden önce

Bu ulaç, temel cümledeki işin (eylemin) yan cümlecikteki işten (eylemden) daha önce yapıldığını anlatır.

Örnek:

1. Evden çık**madan önce** televizyonu kapat.
2. Okula gel**meden önce** kahvaltı yaptım.
3. Derse gir**meden önce** kafeteryada çay içtim.
4. Dişçiye git**meden önce** randevu aldım.
5. Tatile çık**madan önce** rezervasyon yaptırım.

Aşağıdaki boşlukları -madan/-meden önce ulacıyla tamamlayınız.

1. Yemek ye..... mutlaka ellerimi yıkarım.
2. Her akşam uyu..... yarım saat kitap okurum.

3. Derse gir..... bir kahve içerim.
4. Murat işe git..... mutlaka tıraş olur.
5. Misafir gel..... hazırlık yaparız.
6. Sinemada film başla..... mutlaka patlamış mısır alırım.
7. Yat..... dişlerinizi fırçalamalısınız.
8. Cildim çok hassas, güneşe çık..... krem sürüyorum.
9. Çorba kaynamaya başla..... tuz koyun.
10. Türkiye'ye git..... biraz Türkçe öğrendim.

eylem + --dıktan/-dikten/-tıktan/-tikten sonra

Bu ulaç, tümceye ‘öncelik-sonralık’ anlamı katar. Bu ulaç, temel cümledeki işin (eylemin) yan cümlecikteki işten (eylemden) daha sonra yapıldığını anlatır.

Örnek:

1. Ömer kahvaltı yaptı. Sonra bir sigara içti.
Ömer kahvaltı yaptıktan sonra sigara içti.
2. Zeynep işini bitirdi. Sonra kendisine bir kahve yaptı.
Zeynep işini bitirdikten sonra kendisine bir kahve yaptı.
3. Julya üniversiteyi bitirdi. Sonra Türkiye’de çalışmaya başladı.
Julya üniversiteyi bitirdikten sonra Türkiye’de çalışmaya başladı.
4. Kızım korku filmi seyretti. Sonra her şeyden korkmaya başladı.
Kızım korku filmi seyrettikten sonra her şeyden korkmaya başladı.
5. Yemeğimi yedim. Sonra hemen yattım.
Yemeğimi yedikten sonra hemen yattım.

Aşağıdaki boşlukları ‘-dıktan sonra’ ulacıyla tamamlayınız.

1. Beni bekleyin, öğretmenle konuş..... hemen geleceğim.
2. İşim bit..... seni arayacağım.
3. Türkiye’ye gel..... bir süre iş bulamadım.
4. Taner üniversiteyi bitir..... askere gidecek.

5. Meltem evlen..... çok değişti.
6. Yemeğini ye..... bulaşıkları yıkamayı unutma.
7. Alışveriş yap..... bir kafede oturup dinlendik.
8. Duş al..... hemen dışarıya ıkma!
9. Melda Ankara'ya taşın..... onu bir daha goremedim.
10. Bu kitabı oku..... fikirlerim çok değişti.
11. Sınavlarım bit..... tatile çıkacağım.
12. Spor yap..... bacaklarım çok ağrıyor.

eylem +-ınca/-ince/-unca/-ünce

Ders bit + ince

Bu ulaç, temel cümlenin yüklemine zaman bakımından tamamlar. Kendisinden sonra gelen eylemin hemen yapıldığını ya da yapılacağını gösterir.

rnek:

1. ocuk masaya çarpınca çay döküldü.
2. Gözlerine bakınca yalan söylediğini anladım.
3. Ders bitince kafeteryaya gideceğim.
4. Müdür Bey gelince bana haber verin.
5. Öğretmen soru sorunca çok heyecanlanıyorum.

Aşağıdaki tümceleri “- inca/-ince/-unca/-ünce ” ulacıyla birleştirerek yeniden yazınız.

rnek: Okul kapanacak. Biz tatile çıkacağız.

Okul kapanınca tatile çıkacağız.

Konserde ilkokul arkadaşımı gördüm. Çok sevindim.

Konserde ilkokul arkadaşımı görünce çok sevindim.

1. Polis hırsızı yakaladı. Hırsız yalvarmaya başladı.

.....

2. Gece on ikide kapı çaldı. Ben çok heyecanlandım.

.....

3. Kızım kendisine bisiklet aldığımı öğrendi. Çok sevindi.

.....

4. İlaç içtim. Başımın ağrısı geçti.

.....

5. Senin tatilden döndüğünü duydum. Hemen buraya geldim.

.....

6. Köpeğim beni gördü. Havlamaya başladı.

.....

7. Ömer şaka yaptı. Bütün sınıf güldü.

.....

8. Öğretmen soru sordu. Levent kıpkırmızı oldu.

.....

9. Önümdeki araba aniden durdu. Ben de ona çarptım.

.....

10. Mustafa beni görmedi. Ben ona seslendim.

.....

11. Özgür'ün anlattığı fıkraya kimse gülmedi. O çok sinirlendi.

.....

eylem + -()r ... -maz/-mez

Zil çal + ar çal + maz

Bu ulaç, '-ınca' ulacıyla yakın anlamlıdır. Bu ulaç tümceye 'tezlik, çabukluk' anlamı verir. Temel tümcedeki eylemin hemen gerçekleştiğini ya da gerçekleşeceğini anlatmak için kullanılır. Temel cümledeki eylemi ile yan cümledeki eylemi arasındaki zaman farkı çok kısadır.

Örnek:

1. Ders biter bitmez soluğu oyun salonunda alıyor.

2. Zil çalar çalmaz öğrenciler dışarı fırladı.

3. Telefon çalar çalmaz açtım.

4. Sen arar aramaz hemen buraya geldim.

5. Toplantı biter bitmez hemen çıktık.

Aşağıdaki boşlukları ‘-(O)r ... -maz/-mez’ ulacıyla tamamlayınız.

1. Çocuk öğretmenini gör.... gör..... hemen yanına koştu.
2. Merve sınavı bit..... bit..... hemen sınıftan çıktı.
3. Oğlum uyan..... uyan..... bilgisayarını açar.
4. Çocuk bisikletten düş..... düş..... tuttum.
5. Öğretmen gel..... gel..... hemen derse başladı.
6. İstanbul’a git.... git..... hemen arkadaşlarımla buluşacağım.
7. Otele yerleş..... yerleş..... hemen havuza indik.
8. Maç başla..... başla..... Galatasaray gol attı.

eylem + -dık/-dik-tık/-tik + iyelik eki + zaman + da /-de Ben geldiğim zaman Ben geldiğimde

Bu ulaç, ‘-ınca’ ulacıyla yakın anlamlıdır, çoğu zaman birbirlerinin yerine kullanılırlar. Kendisinden sonra gelen eylemin hemen yapıldığını ya da yapılacağını gösterir. Bu ulaç, temel cümlelerin yüklemine zaman bakımından tamamlar ve bütün kişi zamirleriyle kullanılabilir:

Olumlu	Olumsuz
Ben çalıştığım zaman = çalıştığında	Ben çalışmadığım zaman = çalışmadığında
Sen çalıştığın zaman = çalıştığında	Sen çalışmadığın zaman = çalışmadığında
O çalıştığı zaman = çalıştığında	O çalışmadığı zaman = çalışmadığında
Biz çalıştığımız zaman = çalıştığımızda	Biz çalışmadığımız zaman = çalışmadığımızda
Siz çalıştığınız zaman = çalıştığınızda	Siz çalışmadığınız zaman = çalışmadığınızda
Onlar çalıştıkları zaman = çalıştıklarında	Onlar çalışmadıkları zaman = çalışmadıklarında

Örnek:

1. Üniversiteyi bitirdiğim zaman 20 yaşındaydım.
Üniversiteyi bitirdiğimde 20 yaşındaydım.
2. Bana yalan söylediğin zaman çok üzülüyorum.
Bana yalan söylediğinde çok üzülüyorum.
3. Ben eve gittiğim zaman annem kitap okuyordu.
Ben eve gittiğimde annem kitap okuyordu.
4. Babası öldüğü zaman Zuhâl liseye gidiyordu.
Babası öldüğünde Zuhâl liseye gidiyordu.

Aşağıdaki tümceleri ‘-dığı zaman ve -diğinde’ ulaçlarıyla tamamlayınız.

1. Sen gel..... ben telefonla konuşuyordum.
2. Ders bit..... saat 17.30’du.
3. Meltem aç ol..... çok sinirli oluyor.
4. İlkbahar gel..... ağaçlar çiçek açıyor.
5. Uykum gel..... kahve içiyorum.
6. Kızım ara..... onu çok merak ediyorum.
7. Bu şarkıyı her dinle..... üniversite yıllarımı hatırlıyorum.
8. Öğrenciler derse gel..... çok sinirleniyorum.
9. Vakit bul..... tiyatroya gidiyorum.
10. Öğretmen sözlü sınav yap..... çok heyecanlanıyorum.

eylem + -dık/-dik + iyelik eki + (n)dan/-den beri

eylem + -(y)alı/eli

eylem + dı/-di + kişi eki eylem + -(y)alı/eli

Rostov’a gel-diğ-im-den beri

Rostov’a gel-eli

Rostov’a gel-di-m gel-eli

Bu ulaçlar, temel tümcedeki eylemin başlama zamanını ve eylemin hâlâ devam ettiğini gösterir. Eylemin başlama zamanını ve hâlâ devam ettiğini anlatmak için bu ulaçları kullanırız.

Örnek:

1. Rostov'a **geldiğimden** beri kitap yazıyorum.
Rostov'a **geleli** kitap yazıyorum.
Rostov'a **geldim** **geleli** beri kitap yazıyorum.
2. Üniversiteyi **bitirdiğimden beri** çalışıyorum.
Üniversiteyi **bitireli** çalışıyorum.
Üniversiteyi **bitirdim** **bitireli** çalışıyorum.
3. Türkçe **öğrendiğimden beri** tercümanlık yapıyorum.
Türkçe **öğreneli** tercümanlık yapıyorum.
Türkçe **öğrendim** **öğreneli** tercümanlık yapıyorum.

Aşağıdaki tümceleri uygun ulaçlarla tamamlayınız.

1. O hamburgeri ye..... midem ağrıyor.
2. Evlen..... hiç Merve'yi görmedim.
3. Sigarayı bırak..... çok sinirliyim.
4. Seni tanı..... tanı..... hayatım değişti.
5. İzmir'e taşın..... aynı şirkette çalışıyor.
6. Konuşmaya başla..... aynı şeyleri söylüyorsun.
7. Sen git..... git..... gözüme uyku girmedi.
8. Yaz gel..... hiç yağmur yağmadı.
9. Seni son gör..... çok değişmişsin.
10. Nesrin diyet yapmaya başla..... yedi kilo vermiş.

eylem + -ıncaya/-inceye + kadar / dek / değin

eylem + -ana/-ene + kadar / dek / değin

Bu ulaçlar yakın anlamlıdır. Bu yapı tümceye zaman anlamı katar. Kendisinden sonra gelen eylemin ne zaman bittiğini ya da biteceğini gösterir.

Örnek:

1. Ben **gelinceye kadar** burada bekle.
Ben **gelene kadar** burada bekle.

2. Benden özür dileyinceye dek onunla konuşmayacağım.
Benden özür dileyene dek onunla konuşmayacağım.
3. Ödevinizi bitirinceye değin televizyonu açmayın.
Ödevinizi bitirene değin televizyonu açmayın.

Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

1. Onunla tanış..... her şey yolunda gidiyordu
2. Sen hazır..... ben seni aşağıda bekleyeyim.
3. Sen dön..... ben ofisteki işleri bitiririm.
4. Lütfen konferans bit..... kimse dışarı çıkmasın.
5. Bu proje bit..... hiç kimse tatile çıkmayı düşünmesin.
6. Oğlum telefon et..... gözüme uyku girmedi.
7. Bebek uyan..... ben markete gider gelirim.
8. Okul kapan..... Rostov'da kalacağım.
9. İstedığı ayakkabıyı bul..... bütün şehri dolaştı.
10. Film bit..... hiç kimse konuşmasın.

Ders 28
Dolaylı anlatım
Косвенная речь

Başkasına ait bir sözü, diğer kişilere aktarırken sözü aktaran kişi, bu sözü kendi tümcesi içinde eritir. Buna dolaylı anlatım denir. Yani dolaylı anlatım, bir kimsenin sözlerini başka bir söz içinde aktarma yoludur.

Bu kitapta dolaylı anlatımı, “emir kipinde dolaylı anlatım”, “ecek’li dolaylı anlatım” ve “-dik’li dolaylı anlatım” olmak üzere üç bölümde inceleyeceğiz:

Emir Kipinde Dolaylı Anlatım

Bir başkasına ait emir cümlesini, cümleyi aktaran kişi kendi tümcesi içinde yeniden düzenleyerek söyler.

eylem + ma/-me + iyelik eki + belirtme durum eki

Olumlu	Olumsuz
Benim yapmamı söyledi.	Benim yapmamamı söyledi.
Senin yapmanı söyledi.	Senin yapmamamı söyledi.
Onun yapmasını söyledi.	Onun yapmamasını söyledi.
Bizim yapmamızı söyledi.	Bizim yapmamamızı söyledi.
Sizin yapmanızı söyledi.	Sizin yapmamamızı söyledi.
Onların yapmalarını söyledi.	Onların yapmamalarını söyledi.

Örnek:

1. Annem bize “Erken yatın” dedi. (Doğrudan anlatım)
Annem, bize erken yatmamızı söyledi. (Dolaylı anlatım)
2. Öğretmen “Ödevini yarına kadar bitir” dedi. (Doğrudan anlatım)
Öğretmen, ödevimi yarına kadar bitirmemi söyledi. (Dolaylı anlatım)
3. Babam kardeşime “Eve erken gel” dedi. (Doğrudan anlatım)
Babam, kardeşime eve gelmesini söyledi. (Dolaylı anlatım)
4. Bekçi bana “Arabanızı buraya park etmeyin” dedi. (Doğrudan anlatım)

Bekçi, bana arabanızı oraya park etmememi söyledi. (Dolaylı anlatım)

5. Öğretmen bize “Beni dinleyin” dedi. (Doğrudan anlatım)

Öğretmen, bize kendisini dinlememizi söyledi. (Dolaylı anlatım)

Aşağıdaki cümleleri dolaylı anlatıma çeviriniz.

1. Ahmet bize “Bana güvenin” dedi.

.....

2. Polis, hırsıza “Hemen teslim ol!” dedi.

.....

3. Garson bize “Burada sigara içmeyin” dedi.

.....

4. Serdar, Özge’ye “Benimle bağırarak konuşma!” dedi.

.....

5. Hostes yolculara “Lütfen cep telefonlarınızı ve çağrı cihazlarınızı kapatın.” dedi.

.....

6. Halam çocuklara “Bahçede top oynamayın” dedi.

.....

7. Annesi, Ömer’e “Ellerini yıkamadan ekmeklere dokunma” dedi.

.....

8. Müdür Bey, bana “Çekinme, rahat ol” dedi.

.....

9. Annem bana “Güneşte fazla kalma” dedi.

.....

10. Mine, Serpil’e “Beni beklemeden gitme” dedi.

.....

11. Bülent, arkadaşlarına “Bir daha bana şaka yapmayın” dedi.

.....

12. Ben, öğrencilerime “Bu metni okuyun ve soruları yanıtlayın” dedim.

.....

13. Selin, Ahmet’e “Beni bir daha arama” dedi.

.....

14. Patron bana “Bir daha işe geç kalma” dedi.

.....

15. Doktor bana “Bu ilacı her akşam iç” dedi.

-ecek’li Dolaylı Anlatım

Bir başkasının söylediği gelecek zamana ait bir cümleyi, bu cümleyi aktaran kişi kendi cümlesi içinde yeniden düzenleyerek söyler.

eylem + -(y)acak/-ecek + iyelik eki + belirtme durum eki

Olumlu	Olumsuz
Benim yazacağımı söyledi.	Benim yazmayacağımı söyledi.
Senin yazacağımı söyledi.	Senin yazmayacağımı söyledi.
Onun yazacağımı söyledi.	Onun yazmayacağımı söyledi.
Bizim yazacağımızı söyledi.	Bizim yazmayacağımızı söyledi.
Sizin yazacağınızı söyledi.	Sizin yazmayacağınızı söyledi.
Onların yazacaklarını söyledi.	Onların yazmayacaklarını söyledi.

Örnek:

1. Müdür, bize “Yarın toplantı olacak” dedi. (Doğrudan anlatım)
Müdür, bize yarın toplantı olacağını söyledi. (Dolaylı anlatım)
2. Babam, anneme “Hafta sonu misafir gelecek” dedi. (Doğrudan anlatım)
Babam, anneme hafta sonu misafir geleceğini söyledi. (Dolaylı anlatım)
3. Suna, bana “Yarın İstanbul’a gideceğim” dedi. (Doğrudan anlatım)
Suna, bana yarın İstanbul’a gideceğini söyledi. (Dolaylı anlatım)
4. Seher, bana “Ben sana yardım edeceğim” dedi. (Doğrudan anlatım)
Seher, kendisinin bana yardım edeceğini söyledi. (Dolaylı anlatım)

Aşağıdaki cümleleri dolaylı anlatıma çeviriniz.

1. Cemile, bana “Önümüzdeki hafta teyzemi ziyaret edeceğim” dedi.

2. Öğretmen, bize “Yarın sabah pikniğe gideceğiz” dedi.

3. Duygu, bana “Bu akşam anneme mektup yazacağım” dedi.
.....
4. Sinem, bana “Yarın Buket’le Taksim’de buluşacağız” dedi.
.....
5. Selim, bana “Derya bugün alışveriş yapmayacak” dedi.
.....
6. Müge, Gamze’ye “Bu akşam konsere gitmeyeceğim” demiş.
.....
7. Aysel bana “Üç ay sonra doğum yapacağım” dedi.
.....
8. Hatice, bize “Ablam bu yaz tatilinde evlenecek” dedi.
.....
9. Arkadaşım, bana “Film yarım saat sonra başlayacak” dedi.
.....
10. Öğretmen, bize “Yarın toplantı olduğu için ders yapmayacağız” dedi.
.....

Soru Cümlelerinde -ecek’li Dolaylı Anlatım

Bir başkasının gelecek zamana ait olarak sorduğu soruyu, başka bir kişiye aktarmak için kullanılır. Ancak, soru cümlesini aktaran kişi, bu soru cümlesini, kendi cümlesi içinde yeniden düzenleyerek söyler.

eylem + -ip/-ip eylem + ma/-me + -yacak/-yecek + iyelik eki + belirtme durum eki

Benim gelip **gelmeyeceğimi** sordu.
Senin gelip **gelmeyeceğini** sordu.
Onun gelip **gelmeyeceğini** sordu.
Bizim gelip **gelmeyeceğimizi** sordu.
Sizin gelip **gelmeyeceğinizi** sordu.
Onların gelip **gelmeyeceklerini** sordu.

Örnek:

1. Leyla, bana “Yarın okula gelmeyecek misin?” diye sordu. (Doğrudan anlatım)

Leyla, bana yarın okula **gelip gelmeyeceğimi** sordu. (Dolaylı anlatım)

2. Kızım bana “*Beni* parka götüreceksin?” diye sordu. (Doğrudan anlatım)

Kızım bana *kendisini* parka **götürüp götürmeyeceğimi** sordu. (Dolaylı anlatım)

3. Öğrenci, öğretmene “Türkçe kursu açılacak mı?” diye sordu. (Doğrudan anlatım)

Öğrenci, öğretmene Türkçe kursunun **açılıp açılmayacağını** sordu. (Dolaylı anlatım)

4. Garson, bize “Yemekten sonra kahve içecek misiniz?” diye sordu. (Doğrudan anlatım)

Garson, bize yemekten sonra kahve **içip içmeyeceğimizi** sordu. (Dolaylı anlatım)

Aşağıdaki cümleleri dolaylı anlatıma çeviriniz.

1. Kardeşim, anneme “Tatilde Alanya’ya gidecek miyiz?” diye sordu.

.....

2. Annem, bana “Bu çamaşırları ütüleyecek misin?” diye sordu.

.....

3. Biz, öğretmene “Bu ders kompozisyon yazacak mıyız?” diye sorduk.

.....

4. Mustafa, bize “Siz benimle tiyatroya gelmeyecek misiniz?” diye sordu.

.....

5. Ben, Selim’e “Bir daha Nuran’la konuşmayacak mısınız?” diye sordum.

.....

6. Özlem, bana “Bugün işe gidecek misin?” diye sordu.

.....

7. Didem, Özge’ye “Gelecek yaz evlenecek misin?” diye sordu.

.....

8. Banu, Ayşe’ye “Bir çay daha içecek misin?” diye sordu.

.....

9. Filiz, bana “Hafta sonu tiyatroya gidecek misiz?” diye sordu.

.....

10. Ben, taksi şoförüne “Uçağa yetişebilecek miyiz?” diye sordum.

.....

11. Ben, Mehtap’a “Yarın müdürle konuşacak mısın?” diye sordum.

.....

12. Nurcan, Abdullah’a “Maaşıma zam yapacak mısın?” diye sordu.

.....

Ders 29
Dolaylı anlatım
Косвенная речь

-dik’li Dolaylı Anlatım

Bir başkasının söylediği geçmiş zamana ait bir cümleyi, bu cümleyi aktaran kişi kendi cümlesi içinde yeniden düzenleyerek söyler.

eylem + **-dık/-dik/-duk/dük/-tık/-tik/-tuk/-tük** + **iyelik eki** + **belirtme durum eki**

Olumlu	Olumsuz
Benim geldiğimi söyledi.	Benim gelmediğimi söyledi.
Senin geldiğini söyledi.	Senin gelmediğini söyledi.
Onun geldiğini söyledi.	Onun gelmediğini söyledi.
Bizim geldiğimizi söyledi.	Bizim gelmediğimizi söyledi.
Sizin geldiğinizi söyledi.	Sizin gelmediğinizi söyledi.
Onların geldiklerini söyledi.	Onların gelmediklerini söyledi.

Örnek:

1. Meltem, bize “Dün sinemaya gittim” dedi. (Doğrudan anlatım)
Meltem, bize dün sinemaya **gittiğini** söyledi. (Dolaylı anlatım)
2. Öğretmen, bize “Sınavlarımı okudum” dedi. (Doğrudan anlatım)
Öğretmen, bize sınavlarımı **okuduğunu** söyledi. (Dolaylı anlatım)
3. Ben, arkadaşşıma “Dün alışveriş yaptım” dedim. (Doğrudan anlatım)
Ben, arkadaşşıma dün alışveriş **yaptığımı** söyledim. (Dolaylı anlatım)
4. Duygu, bana “Daha uçak biletimi almadım” dedi. (Doğrudan anlatım)
Duygu, bana daha uçak biletini **almadığını** söyledi. (Dolaylı anlatım)

Aşağıdaki cümleleri dolaylı anlatıma çeviriniz.

1. Meral, bana “Geçen kış İstanbul’a çok kar yağdı” dedi.

.....

2. Selda, bana “Biz tatilde İzmir’e gittik” dedi.
.....
3. Ufuk, annesine “Ablam okuldan biraz önce döndü” dedi.
.....
4. Melek, bana “Aysel ile Berk üç ay önce evlendiler” dedi.
.....
5. Öğrenci, öğretmene “Dün akşam ödevimi yapmadım” dedi.
.....
6. Ben, Leyla’ya “Aslı partide Sinan’la dans etti” dedim.
.....
7. Ben, Figen’e “Derya dün temizlik yapmadı” dedim.
.....
8. Umut, bana “Ben daha önce bu filmi izlemedim” dedi.
.....
9. Öğrenciler, bana “Çok yorulduk” dediler.
.....
10. Murat, Mete’ye “Dün akşam çok güzel bir film izledim” dedi.
.....
11. Hande, bana “Dün okula gitmedim” dedi.
.....
12. Mert, Sevgi’ye “Maçı bizim takım kazandı” dedi.
.....

-dik’li Dolaylı Anlatım’ın Gereklilik Kipinde Kullanımı

Bu yapı, bir başkasının gereklilik kipinde söylediği bir cümleyi, başka bir kişiye aktarmak için kullanılır.

eylem + -ma/-me + iyelik eki + gerek + -tik + iyelik eki + belirtme durum eki

Olumlu	Olumsuz
Benim yapmam gerektiğini söyledi.	Benim yapmamam gerektiğini söyledi.
Senin yapman gerektiğini söyledi.	Senin yapmaman gerektiğini söyledi.
Onun yapması gerektiğini söyledi.	Onun yapmaması gerektiğini söyledi.
Bizim yapmamız gerektiğini söyledi.	Bizim yapmamamız gerektiğini söyledi.

Sizin yapmanız gerektiğini söyledi. Onların yapmaları gerektiğini söyledi.	Sizin yapmamanız gerektiğini söyledi. Onların yapmamaları gerektiğini söyledi.

Örnek:

- Zuhal, bana “Bu akşam çok çalışmalıyım” dedi. (Doğrudan anlatım)
Zuhal, bana bu akşam çok çalışması gerektiğini söyledi. (Dolaylı anlatım)
- Annem, bana “Montunu giymelisin” dedi. (Doğrudan anlatım)
Annem, bana montumu giymem gerektiğini söyledi. (Dolaylı anlatım)
- Zeynep, Fatih’e “Betül’e her şeyi dürüstçe anlatmalısın” demiş. (Doğrudan anlatım)
Zeynep, Fatih’e Betül’e her şeyi dürüstçe anlatması gerektiğini söylemiş. (Dolaylı anlatım)
- Babam, bize “Büyüklerinize karşı saygılı davranmalısınız” dedi. (Doğrudan anlatım)
Babam, bize büyüklerimize karşı saygılı davranmamız gerektiğini söyledi. (Dolaylı anlatım)

Aşağıdaki cümleleri dolaylı anlatıma çeviriniz.

- Müdür Bey, Özlem’e “İşe daha erken gelmelisin” dedi.
.....
- Polis, sürücüye “Arabanızı buraya park etmemelisiniz” dedi.
.....
- Öğretmen, bize “Yarına kadar bu üniteyi bitirmelisiniz” dedi.
.....
- Doktor, babama “Bundan sonra sigara içmemelisin” dedi.
.....
- Annem, bana “Eve daha erken gelmelisin” dedi.
.....

6. Ben, Hatice'ye "Düşünmeden karar vermemelisin" dedim.

.....

7. Annesi, Figen'e "Yarın evde kalıp temizlik yapmalısın" demiş.

.....

8. Öğretmen, bize "Sınavda sakın olmalısınız" dedi.

.....

9. Melek, kızına "Hiçbir zaman yalan söylememelisin" dedi.

.....

10. Babam, bana "Başarılı olmak için çok çalışmalısın" dedi.

.....

Soru Cümlelerinde -dik'li Dolaylı Anlatım

Bir başkasının geçmiş zamana ait olarak sorduğu soruyu, başka bir kişiye aktarmak için kullanılır. Ancak, soru cümlesini aktaran kişi, bu soru cümlesini, kendi cümlesi içinde yeniden düzenleyerek söyler.

eylem + -ip/-ıp eylem + ma/-me + -dık/-dik + iyelik eki + belirtme durum eki

Benim gelip gelmediğimi sordu.
Senin gelip gelmediğini sordu.
Onun gelip gelmediğini sordu.
Bizim gelip gelmediğimizi sordu.
Sizin gelip gelmediğinizi sordu.
Onların gelip gelmediklerini sordu.

Örnek:

1. Öğretmen, bana "Ödevini yaptın mı?" diye sordu. (Doğrudan anlatım)
Öğretmen, bana ödevimi yapıp yapmadığımı sordu. (Dolaylı anlatım)
2. Annem, bana "Bulaşıkları yıkadın mı?" diye sordu. (Doğrudan anlatım)
Annem, bana bulaşıkları yıkayıp yıkamadığımı sordu. (Dolaylı anlatım)
3. Öğretmen bize "Daha önce hiç Türkiye'ye gittiniz mi?" diye sordu.
(Doğrudan anlatım)

Öğretmen bize daha önce Türkiye'ye gidip gitmediğimizi sordu. (Dolaylı anlatım)

4. Babam, anneme “Çocuklar dün parkta oynadılar mı?” diye sordu. (Doğrudan anlatım)

Babam, anneme çocukların dün parkta oynayıp oynamadıklarını sordu. (Dolaylı anlatım)

Aşağıdaki cümleleri dolaylı anlatıma çeviriniz.

1. Ben, kardeşime “Ödevin bitti mi?” diye sordum.

2. Ben, Natalia'ya “Sen hiç Türkiye'ye gittin mi?” diye sordum.

3. Mehmet, bana “Özlem bugün beni aradı mı?” diye sordu.

4. Selim, Leyla'ya “Akşam yemeğini hazırladın mı?” diye sordu.

5. Ömer, bana “Bu filmi daha önce gördün mü?” diye sordu.

6. Ben, Selma'ya “Geçen yıl İzmir'e kar yağdı mı?” diye sordum.

7. Ayşe, bana “Bugün okulda Ece'yi gördün mü?” diye sordu.

8. Aykut, bana “Yarın akşam bize gelecek misin?” diye sordu.

9. Ben, Hülya'ya “Yarın sabah tenis oynayacak mısınız?” diye sordum.

10. Ablam, bana “Hafta sonu konsere gidecek misin?” diye sordu.

11. Polis, sürücüye “Ehliyetinizi gösterin” dedi.

12. Müdür, Berke'ye “Yarın sabah işe erken gel” dedi.

13. Tarık, bana “Seni bir saat sonra arayacağım” dedi.

14. İpek, bana “Hemen eve gitmeliyim” dedi.

.....

15. Öğretmen, bize “Her gün bir gazete okumalısınız” dedi.

.....

16. Doktor, Buket’e “Bebegin yanında sigara içme” dedi.

.....

17. Ben, öğrencilerime “Soruları dikkatli okuyun” dedim.

.....

18. Öğrenciler, öğretmene “Ders bitti mi?” diye sordular.

.....

19. Ben, İlayda’ya “Erken gel, beni burada bekletme” dedim.

.....

20. Annem, bana “Yarın sabah erken kalkacak mısın?” diye sordu.

.....

Ders 30
Ortaçlar
Причастия

Belli ekler (-an/-en, -acak/-ecek, -maz/-mez, -ar/-er, -dık/-dik, -mış/-miş, -ası/-esi) alarak eylemden türeyen ve tümcede sıfat görevi yapan sözcüklere ortaç (sıfatfiil) denir.

1. Ortaç Eki: -an/-en

Bu ek, eyleme gelerek eylemden sıfat yapar. –an/-en ekiyle oluşan ortaçlarda, geniş zaman ve şimdiki zaman anlamı vardır.

Örnek:

1. Karşıdan gelen adam, benim matematik öğretmenim.
2. Sağlıklı beslenen insanlar daha uzun yaşıyor.
3. Sınavdan en yüksek notu alan öğrenci kim?
4. Çalışmayan insanlar başarılı olamazlar.

Ortaçtan sonra gelen ad bazen kullanılmayabilir. Bu durumda, ada gelen ekler ortaca eklenir.

Örnek:

1. Şurada oturan kızını tanıyor musun?
Şurada oturanı tanıyor musun?
2. Öğretmen, soruyu ilk bilen öğrenciye çikolata alacak.
Öğretmen, soruyu ilk bilene çikolata alacak.
3. Bana değer vermeyen insanlara, ben de değer vermem.
Bana değer vermeyenlere, ben de değer vermem.

Aşağıdaki tümceleri –an/-en ortaç ekiyle tamamlayınız.

1. Polis, çantamı çal..... hırsızını yakaladı.
2. Çürü..... meyveleri çöpe at.
3. Yağmurda ıslan..... kedi tir tir titriyor.
4. Üst katta otur..... komşum çok gürültü yapıyor.

5. Benim arabama çarp..... kadın, meğer annemin arkadaşıymış.
6. Bu şarkıyı besteledi..... sanatçı çok yetenekli.
7. Öğretmen dün derse gel..... çok kızdı.
8. Her zaman kendini öv..... insanlardan hiç hoşlanmam.

2. Ortaç Eki: -acak/-ecek

Bu ek, eyleme gelerek eylemden sıfat yapar. –acak/-ecek ekiyle oluşan ortaçlarda, gelecek zaman anlamı vardır.

Örnek:

1. Kusura bakma, seninle tartış**acak** zamanım yok.
2. Atıl**acak** eşyaları balkona koydum.
3. Yarın geziye gele**cek** öğrenciler, sekretere adlarını yazdırsınlar.
4. Mete gele**cek** yıl askere gidecek.

Ortaçtan sonra gelen ad bazen kullanılmayabilir. Bu durumda, ada gelen ekler ortaca eklenir.

Örnek:

1. Teknik direktör, bu maçta oynay**acak** futbolculara son taktiklerini veriyor.
Teknik direktör, bu maçta oynay**acaklara** son taktiklerini veriyor.
2. Bundan sonra ol**acak** olaylardan ben sorumlu değilim.
Bundan sonra ol**acaklardan** ben sorumlu değilim.

-acak/-ecek ortaç ekinden sonra iyelik eki de gelebilir:

Olumlu	Olumsuz
Benim okuy acağım kitap	Benim okumay acağım kitap
Senin okuy acağın kitap	Senin okumay acağın kitap
Onun okuy acağı kitap	Onun okumay acağı kitap
Bizim okuy acağımız kitap	Bizim okumay acağımız kitap
Sizin okuy acağınız kitap	Sizin okumay acağınız kitap
Onların okuy acakları kitap	Onların okumay acakları kitap

Aşağıdaki tümceleri –acak/-ecek ortaç ekiyle tamamlayınız.

1. Gelecek hafta sahnelen..... oyun için bilet aldım.
2. Toplantıda yap..... konuşmayı hazırladım.
3. Düğüne davet et..... insanların listesini çıkaralım.
4. Senin için yap..... bir şey var mı?
5. Semih Bey'in anlat..... konu çok önemli; lütfen dikkatle dinleyin.
6. Artık onunla konuş..... bir konu bulamıyoruz.
7. İstanbul'da araba park et..... bir yer bulmak çok zor.
8. Sana anlat..... çok önemli şeylerim var.
9. Yarın pikniğe git..... yere karar verdiniz mi?
10. Başka söyle..... bir şey yoksa ben gideyim.
11. Artık dayan..... gücüm kalmadı.
12. Fakirlere ver..... elbiseleri, dolabın üst rafına ayırdım.

3. Ortaç Eki: -maz/-mez

Bu ek, eyleme gelerek eylemden sıfat yapar. Eklendiği eyleme, geniş zamanda olumsuzluk anlamı verir.

Örnek:

1. Utan**maz** adam yine çocuğu dövmüş.
2. Sınavda tüken**mez** kalem kullanmayın.
3. Mete ile Ali ayrıl**maz** ikili; her zaman beraberler.

Aşağıdaki tümceleri –maz/-mez ortaç ekiyle tamamlayınız.

1. Mustafa, okulun karşısındaki çık..... sokakta oturuyor.
2. Bu, akıl al..... bir olay.
3. Eti, yan..... tavada kızartalım.
4. Kayak yaparken su geçir..... bir ayakkabı giymelisin.
5. Bu iş, benim için bulun..... bir fırsat.
6. Evimin balkon demirlerini paslan..... çelikten yaptırdım.
7. Bu kadıncağızın bit..... tüken..... bir çilesi varmış.

Aşağıdaki eylemleri, -maz/-mez ortaç ekiyle cümle içinde kullanınız.

unutulmak Bu yaz Antalya’da **unutulmaz** bir tatil geçirdim.

görünmek

kırılmak

yanmak

çıkma

bulunma

4. Ortaç Eki: -ar/-er/-ır/-ir

Bu ek, eylemlere gelerek geniş zaman anlamlı sıfatlar yapar. Bu sıfatlarla oluşturulan tamlamalar, genellikle kalıplaşmış adlar meydana getirir: çalar saat, yazar kasa, bakar kör, akarsu, atardamar, toplardamar, yanardağ...

Örnek:

1. Yarın erken kalkacağız; **çalar** saati kurmayı unutma.
2. Her iş yeri **yazar** kasa bulundurmak zorundadır.
3. Öğrenciler **koşar** adımlarla içeri girdiler.
4. **Yazar**, kitabında anlaşılır bir dil kullanmış.

Aşağıdaki tümceleri –ar/-er ortaç ekiyle tamamlayınız.

1. Sadık Bey mahkemeye bil..... kişi olarak çağırıldı.
2. Nihat, yardım sev..... bir insandır.
3. Ülkemizde oku.... yaz..... insanların oranı hızla artıyor.
4. Çal..... saatimi kurmayı unutmuşum; o yüzden geç kaldım.
5. En sevdiğim yemek dön..... kebabıdır.
6. Türkiye ak.... sular bakımından zengindir.

5. Ortaç Eki: -dık/-dik/-duk/-dük/tık/-tik/-tuk/-tük

Bu ek eylemlere gelerek geçmiş zaman ve geniş zaman anlamlı sıfatlar yapar. –dık/-dik ortaç eki, genellikle iyelik ekleriyle beraber kullanılır. Bu durumda sondaki ‘k’ sesi ‘ğ’ye dönüşür:

Olumlu	Olumsuz
Benim sev diğim renk	Benim sev mediğim renk
Senin sev diğin renk	Senin sev mediğin renk
Onun sev diği renk	Onun sev mediği renk
Bizim sev diğimiz renk	Bizim sev mediğimiz renk
Sizin sev diğiniz renk	Sizin sev mediğiniz renk
Onların sev dikleri renk	Onların sev medikleri renk

Örnek:

1. En sev**diğim** renk siyahtır.
2. Lütfen oku**duğunuz** kitapları özetleyiniz.
3. Bana ver**diğin** defteri yarın getireceğim.
4. Bu hayatta en güvendi**ğin** kişi kim?

Ortaçtan sonra gelen ad bazen kullanılmayabilir. Bu durumda, ada gelen ekler ortaca eklenir.

Örnek:

1. Dün akşam yedi**diğimiz** tatlılar çok lezzetliydi.
Dün akşam yedi**diklerimiz** çok lezzetliydi.
2. Onun söyle**diği** sözleri hiç unutmuyorum.
Onun söyle**diklerini** hiç unutmuyorum.
3. Anlat**tığım** şeyleri iyice anladınız mı?
Anlat**tıklarımı** iyice anladınız mı?

Aşağıdaki tümceleri –dık/-dik ortaç ekiyle tamamlayınız.

1. Doğum gününde al..... kazağı arkadaşım çok beğendi.
2. Senin yap..... iyilikleri hiçbir zaman unutmayacağım.
3. Öğretmenin bugün anlat..... konuyu hiç anlamadım.
4. Meltem'in söyle..... hiçbiri doğru değil.
5. Bugün yolda karşılaş..... kadın, Levent'in annesiydi.
6. Dün sana ver..... kitabı okudun mu?
7. Dün sana söyle..... için çok özür dilerim.

8. Kütüphaneden al..... kitabı kaybettim.
9. Öğretmenin sor..... sorunun cevabını biliyor musun?
10. Buralarda bil..... iyi bir lokanta var mı?
11. Dün akşam sana gön..... mesajı okudun mu?
12. Gözümle gör..... şeylere asla inanmam.

6. Ortaç Eki: -mış/-miş

Bu er, eyleme eklenerek geçmiş zaman anlamlı sıfatlar yapar.

Örnek:

1. Kirlenmiş tabakları bulaşık makinesine koyalım.
2. Kahvaltıda haşlanmış yumurta ister misin?
3. Az pişmiş et yemiyorum; çünkü sağlıklı değil.
4. Jale Hanım bu şehirde çok tanınmış bir doktor.

Aşağıdaki tümceleri –mış/-miş ortaç ekiyle tamamlayınız.

1. Ütülen..... gömlekleri dolaba asar mısınız?
2. Bir dilim daha kızar..... ekmek ister misin?
3. Makarnaları kayna..... suya koymalısın.
4. Bence geç..... günleri düşünerek üzülmemelisin.
5. Şu çürü..... sebzeleri çöpe atar mısınız?
6. Kullanıl..... kağıtları geri dönüşüm kutusuna atınız.
7. O kötü günler artık geç..... kaldı.
8. Fazla geliş..... toplumlarda işsizlik oranı yüksektir.

7. Ortaç Eki: -ası/-esi

Bu er, eyleme eklenerek 'istemek' anlamı veren sıfatlar yapar. Bu ek işlek bir ek değildir, yani kullanım alanı dardır, fazla kullanılmamaktadır.

Örnek:

1. Elleri kırılması adam yine çocuğa vurdu.
2. Kahrolası fareler terliklerimi kemirmiş.

Aşağıdaki tümceleri –ası/-esi ortaç ekiyle tamamlayınız.

1. Polis ol..... karışıklıklara karşı önlem aldı.
2. Babaannem çok iyiydi; eli öpül..... bir insandı.
3. İstanbul, görül..... güzellikleri olan bir şehir.
4. Ailemi uzun zamandır görmüyorum, çok gör..... geldi.

Aşağıdaki tümceleri uygun ortaç ekleriyle tamamlayınız.

1. Demet Hanım'la konuş..... adamı tanıyor musun?
2. Biraz sonra size anlat..... hikaye çok ilginç.
3. Jale'nin söyle..... hiç inandırıcı değil.
4. Bu formu tüken..... kalemle doldurunuz.
5. Biraz daha kızar..... ekmek ister misin?
6. Dün al..... meyvelerin hepsi çürük çıktı.
7. Bunda gül..... bir şey yok, niçin gülüyorsun?
8. Bu bilgiyi çok güvenil..... bir kaynaktan öğrendim.
9. Biraz sonra konuşma yap..... kişi, bankanın yeni müdürü.
10. Sizin anlat..... bu olay beni çok etkiledi.
11. Burcu'nun beni ara..... günü sabırsızlıkla bekliyorum.
12. İstanbul'a git..... yolcular otobüse binsin.
13. Merve Hanım, beni bugün ara..... oldu mu?
14. Arabamı okulun karşısındaki çık..... sokağa park ettim.
15. Meltem'in konuş..... adamı tanıyor musun?
16. Yarın git..... lokanta için rezervasyon yaptırılın.
17. Lütfen kirlen..... elbiselerini çamaşır makinesine koy.
18. Ver..... bilgiler için çok teşekkür ederim.
19. Kahvaltıda, haşlan..... yumurta yemeyi çok seviyorum.
20. Dün akşam izle..... filmi beğendin mi?
21. Hükümet ak..... yakıt fiyatlarına yine zam yapmış.
22. Özgür Bey, İstanbul'da çok tanın..... bir dışçidir.
23. Halamın otur..... mahalle çok sakın.
24. Cüzdanı çal..... kadın koşarak karakola gitti.
25. Benim için yapabil..... en büyük iyilik sadece susmak olur.
26. Kahve içmek iste..... var mı?

27. Kullan..... eşyaları fakir insanlara veriniz.
28. Okulu birincilikle bitir..... öğrenci, törende konuşma yapacak.
29. Sana anlat..... şeyleri dikkatle dinle.
30. Biraz önce radyoda dinle..... şarkıyı kim söylüyordu?

Ders 31

İkileşmeler

Удвоение слов в предложении

İkileme; anlamı güçlendirmek amacıyla, bir sözcüğün tekrarlanması, karşıt ya da yakın anlamlı sözcüklerin beraber kullanılmasıdır. İkileme oluşturan sözcükler arasında ses benzerliği söz konusudur. İkilemeler, tıpkı deyimler gibi kalıplaşmış sözcüklerdir, yani her zaman aynı biçimde kullanılırlar.

Türkçede ikilemeler, şu biçimlerde oluşabilir:

1. Aynı Sözcüğün Yinelenmesiyle Kurulanlar: Anlamı güçlendirmek için, aynı sözcüğün tekrar edilmesiyle kurulan ikilemelerdir. Bu tür ikilemelerde, sözcük aynen tekrar edilebileceği gibi, aynı sözcüğe farklı ekler de getirilebilir.

Örnek:

1. İhtiyar adam yolda **yavaş yavaş** yürüyordu.
2. O gün çok mutluydu, içi **kıpır kıpırdı**.
3. Pazartesi sabahı **ister istemez** işe gitmiştim.
4. Senin **yerli yersiz** konuşmalarından hiç hoşlanmıyorum.
5. Caddeler, **ışıl ışıl** fenerlerle süslenmişti.
6. Önce **uzun uzun** baktı, sonra bir şeyler söylemeye çalıştı.
7. Ömrünü **boşu boşuna** geçirdi.
8. Otobüs, **tıklım tıklım** doluydu.
9. Evin duvarına **renk renk** tablolar astık.
10. Bana her şeyi **açık açık** anlatmalısın.

2. Eş Anlamlı Sözcüklerle Kurulanlar: Anlamı güçlendirmek için, eş anlamlı (anlamları aynı olan sözcükler) sözcüklerin bir arada kullanılmasıyla oluşan ikilemelerdir. Eş anlamlı sözcüklerle kurulan ikilemelerde, sözcüğün biri yabancı kökenli olabilir.

Örnek:

1. Ali, **bitmez tükenmez** işleri yüzünden kendine hiç zaman ayıramıyor.

2. İşe gelirken **kılık kıyafetinize** dikkat edin.
 3. Senin bu problemlerinden **bıkıp usandım** artık.
 4. Hatice Hanım, oğlu için **deli divane** oluyordu.
 5. Bunu, bütün **dünya âlem** anladı; bir tek sen anlamadın.
 6. Osman Amca, **güçlü kuvvetli** bir adamdı.
3. **Yakın Anlamlı Sözcüklerle Kurulanlar: Anlamı güçlendirmek için, anlamları birbirine yakın olan sözcüklerin bir arada kullanılmasıyla oluşan ikilemelerdir.**

Örnek:

1. Ömer tamamen iyileşti; **ağrısı sızısı** kalmadı.
2. Çocuklar oyundan **toz toprak** içinde döndüler.
3. Afrika'da **uçsuz bucaksız** çöller var.
4. Neden benimle **doğru dürüst** konuşmuyorsun?
5. Kazadan sonra her yeri **yara bere** içinde kaldı.
6. Umarım, oğlun askerden **sağ salim** döner.
7. Hiç aç değiliz, az önce **tıka basa** yemek yedik.
8. Her yer kapkaranlıktı; **yol iz** görünmüyordu.

4. **Karşıt (Zıt) Anlamlı Sözcüklerle Kurulanlar: Anlamı güçlendirmek için, zıt (karşıt) anlamlı sözcüklerin bir arada kullanılmasıyla oluşan ikilemelerdir.**

Örnek:

1. Sahilde, **irili ufaklı** taşlar vardı.
2. **Genç yaşlı** herkes orada toplanmıştı.
3. Oraya **aşağı yukarı** iki saat içinde ulaşırız.
4. Bu iş için **gece gündüz** çalıştı.
5. Çocuklar **düşe kalka** yürümeyi öğrenirler.
6. Onunla **acı tatlı** çok hatıramız var.
7. Öğrenciler koridorda **sağlı sollu** dizilmişlerdi.
8. Bu, artık bizim için bir **ölüm kalım** meselesi.
9. Karın içinde **bata çıka** ilerliyorduk.

5. Biri Anlamli Biri Anlamsiz Sözcüklerle Kurulanlar: Anlamı güçlendirmek için, biri anlamlı, diğeri anlamsız iki sözcüğün bir arada kullanılmasıyla oluşan ikilemelerdir. Bu tür ikilemeler, ses benzerliğine bağlı olarak oluşturulur.

Örnek:

1. Hafta sonu **çoluk çocuk** pikniğe gittik.
2. Üzerinde **eski püskü** bir gömlek vardı.
3. İlkbahar gelince ormanda **börtü böcek** çoğalır.
4. Ömer hiç kibar değil; son derece **kaba saba** bir insan.
5. Köye, **eğri büğrü** bir yoldan gittik.
6. Meral Hanım pencereye **yırtık pırtık** bir perde takmıştı.
7. Sevim Hanım, **şen şakrak** bir kadındı.
8. Bütün şehir kapkaranlıktı; **tek tük** evlerde ışık yanıyordu.
9. Çarşıdan **gömlek mömlek** alacağım.

6. Her İki Sözcüğü de Anlamsız Olan İkilemeler: Cümlelerin anlamını güçlendirmek için, anlamsız iki sözcüğün bir arada kullanılmasıyla oluşan ikilemelerdir. Bu anlamsız sözcükler, tümceye göre anlam kazanır.

Örnek:

1. Gençler düzenli yemek yemiyorlar, **abur cubur** şeylerle karınlarını doyuruyorlar.
2. Bu işin **ıciğini ciciğini** araştırmak gerekir.
3. Paranı **ıvır zıvır** şeyler alarak harcama.
4. Lütfen **eften püften** sorunlarla kendini üzme.
5. Seni **vırt zırt** rahatsız etmek istemiyorum.
6. Sabahleyin evden **apar topar** çıktım.

ıciğini ciciğini araştırmak: Çok ayrıntılı, en küçük detayına kadar araştırmak, incelemek.

ıvır zıvır şeyler: İşe yaramayan, gereksiz şeyler.

eften püften sorunlar: Çok önemli olmayan, basit ve küçük sorunlar.

virt zirt rahatsız etmek: Her zaman, sürekli rahatsız etmek.

evden apar topar çıkmak: Fazla hazırlanmadan, aceleyle evden çıkmak.

Aşağıdaki ikilemeleri verilen tümcelere uygun biçimde yerleştiriniz.

yavaş yavaş, güle oynaya, ufak tefek, yırtık pırtık, eş dost, irili ufaklı, acı tatlı, evsiz barksız, konuşa konuşa, bağ bahçe, yılan çıyan, aşağı yukarı, eski püskü, renk renk, paldır küldür, güçlü kuvvetli, yorgun argın, seve seve, şaka maka, çalı çırpı

1. Depremden sonra çok sayıda aile kaldı.
2. Fakir olduğu her hâlden anlaşılıyordu; üzerinde bir elbise vardı.
3. Onunla günler geçirdik.
4. Karadeniz Bölgesinde çok sayıda tepe vardır.
5. İnsanlar anlaşılır.
6. Yaşlı çift sahilde yürüdüler.
7. Ormanda görebilirsin, dikkat et.
8. Yazın köyde işleriyle uğraşarak vakit geçiriyorum.
9. İlkbahar gelince kırlarda çiçekler açar.
10. Evinde eşyalar vardı.
11. Karanlıkta önümü göremeyince, merdivenlerden yuvarlandım.
12. Sen benim en iyi arkadaşımsın. Sana yardım ederim.
13. Çocuklar parkta eğlendiler.
14. Bundan sonra kimse bana yapmasın.
15. Selim düğününe herkesi davet etti.
16. Piknikte ateş yakmak için topladık.
17. Murat Amca gençken bir güreşçiymiş.
18. Mehtap kısa boylu, zayıf; yani bir kız.
19. Her akşam işten eve dönüyorum.
20. Merak etme; bir saat sonra havaalanında oluruz.

Ders 32

Zaman ekleriyle ilgili alıştırmalar

Предложения, связанные с временами глагола

1. Duydun mu? Ali'ler dün akşam parti ver _____. Biraz önce Can telefonda söyle ____.
2. Vejetaryenler et ye _____, sadece sebze ve meyve ye _____.
3. Yarın arkadaşımı ziyaret et _____.
4. İşe çok geç kaldım. Hemen çıkacağım. Bugün evde kahvaltı et _____, ofiste bir şeyler ye _____.
5. 2050'nin dünyasında her şeyi robotlar yap _____, uçan arabalar ol _____. Belki uzay yolculukları bile çok sıradan bir duruma gel _____.
6. Zeynep ile Levent geçen yıl mı evlen _____?
7. Su 0 C°'de don _____ 100 C°'de kayna _____.
8. Her canlı doğ _____, büyü _____ ve öl _____.
9. Meral çocukken çok yaramaz _____ ama kardeşi yaramaz _____.
10. Olga, Türkçe şarkı dinle _____ ama şarkıyı tam olarak anla _____.
11. Sınavın nasıl geçti? Sorular kolay _____?
12. Öğretmeniniz söyledi. Siz bugün hiçbir derse gir _____.
13. Ben iki gün önce İzmir' _____ şimdi İstanbul' _____.
14. Hiç farkında değilim. Musluğu kapat _____?
15. Sayın yolcularımız, uçağımız on dakika içinde Atatürk Havaalanı'na in _____. Lütfen kemerlerinizi kontrol ediniz.
16. Umarım hava çok güzel ol _____ da pikniğe git _____.
17. Çocuklar günde ortalama sekiz saat uyu _____.
18. Denize girmedik, çünkü deniz çok soğuk _____.
19. Ben bugün tatile çıkıyorum. Evimdeki çiçekleri annem sula _____.
20. Mehmet 2 ay sonra üniversiteden mezun ol _____.
21. Dedem gençken çok sigara iç _____ ama şimdi iç _____.
22. Daha önce hiç bu kadar güzel bir yemek ye _____.
23. Sen şimdi ne çalış _____?
24. Niçin onunla konuş _____? Ona küs _____?
25. Bir süre bekledi, daha sonra anlatmaya başla _____.

26. Dün sabah çalar saatimi kurmayı unut _____, bu yüzden okula geç kal _____ .
27. Tatilde nereye git _____ ?
28. Yarın akşam misafir gel _____ ?
29. Öğrenciler sınavlarını bitir _____ ?
30. Dün okuldan geldiğimde annem ütü yap _____ .
31. Bu filmi daha önce izle _____ .
32. Bu sınavı geçmezsen mezun ol _____ .
33. Pasta çok lezzetli ol _____, ellerinize sağlık!
34. Bugün çok yorgunum ve sabahtan beri başım ağrı _____ .
35. Öğretmen kompozisyonlarımızı çok beğen _____ .
36. Biraz acele edelim, yoksa uçağı kaçır _____ .
37. Bu kadar ince giyinirsen hasta ol _____ .
38. Uzun ve zor bir yolculuktan sonra evine dön _____ .
39. Geçen gün Ankara'da eski patronumla karşılaş _____ .
40. Sınavdan düşük not alınca ağlamaya başla _____ .
41. Türkçeyi öğrenince kendime güzel bir iş bul _____ .
42. Elena söyledi, gelecek yıl okulunu bitirirse ülkesine dön _____ .
43. Benimle alışverişe gelirsen sana da bir şeyler al _____ .
44. Annem telefon ederse benim okulda olduğumu söyle _____ ?
45. Fenerbahçe bu maçı kazanırsa şampiyon ol _____ .
46. Ben her zaman yazarak ders çalış _____ .
47. Dün eve hırsız gir _____ .
48. Ayşe, Rusçayı televizyondan öğren _____ .
49. Bizim evde yemekleri annem yap _____, babam hiç yemek yap _____ .
50. Gelecek yıl okullar 15 Eylül'de açıl _____ .
51. Bugün ofiste çok iş var, akşam 21.00'e kadar çalış _____ .
52. Leyla durakta yarım saat bekle _____ ama otobüs gel _____ .
53. Antalya'da turistler kışın bile denize gir _____ .
54. Hasan çok hasta, yarın işe git _____ .
55. Biz tatildeyken her gece geç yat _____ ama şimdi erken yat _____ .

56. Yurtdışındayken ailemi çok özle _____ .
57. Sevgili öğrencilerim! Sizi hiçbir zaman unut _____ .
58. Çocukluğumda köpekten çok kork _____ .
58. Sen Mehtap'la aynı şirkette mi çalış _____ ?
59. İşim erken biterse seni ara _____ , bitmezse yarın görüş _____ .
60. Sen her zaman arkadaşlarını şikâyet et _____ , bu çok ayıp!
61. Boş zamanlarında neler yap _____ ?
62. Müdür onun yarın erkenden ofise gelmesini iste _____ .
63. Murat'ın annesi gece eve geç gelmesine çok kız _____ .
64. Oğlumun doktor olmasını çok iste _____ .
65. Mehmet söyledi, Osman gelecek yıl İngiltere'ye git _____ .
66. Sizin doğum günümüne gelmemenize çok üzül _____ .
67. Sen daha önce İstanbul'a gel _____ ?
68. İstanbul trafiğinde araba kullanmaktan nefret et _____ .
69. Bu yıl İngilizce kursuna git _____ ama vakit bulup git _____ .
70. Çocuklara sorar mısın? Ödevlerini yap _____ ?
71. Alex, Türkiye'ye gelmeden önce Türkçe kursuna git _____ .
72. Ömer söyledi, Hatice ile Mehmet evlenmeye karar ver _____ .
73. Size bu konudaki düşüncemi daha önce söyle _____ .
74. Annem çocukken çok yaramazlık yap _____ .
75. Lütfen burada sigara iç _____ .
76. Sınavdaki sorular çok zordu ama Funda soruların hepsini yap _____ .
77. Arkadaşlarım bana doğum günümde çok güzel bir pasta al _____ .
78. Odanı toplamazsan arkadaşlarınla sinemaya git _____ .
79. Ahmet kahvaltı etmeden asla evden çık _____ .
80. Gelecek yıl Antalya'ya gitmeyi düşün _____ .
81. Bu sınava çok çalış _____ ama sınavı kazan _____ .
82. Ömer önceden bize sık sık gel _____ ama şimdi gel _____ .
83. Cemile Hanım emekli olunca İzmir'e yerleş _____ .
84. Selim geldiği zaman ben evde yok _____ .
85. Sevim önceden bir şirkette sekreter olarak çalış _____ , geçen yıl emekli ol _____ .

86. Dün akşam elektrikler kesil _____, hâlâ gel _____ .
87. Ahmet İngilizce bil _____ ama Fransızca bil _____ .
88. Sonbahar gelince kuşlar sıcak yerlere göç et _____ .
89. Yolculuğa çıkarken yanıma mutlaka kitap al _____ .
90. Zehra bu hafta sonu dedesini ziyaret et _____ .
91. Birinci Dünya Savaşı başladığı zaman dedem on yaşında _____ .
92. Metin Bey gençken futbol oyna _____ ama şimdi oyna _____ .
93. Arabanı ne zaman al _____ ? Çok güzel.
94. Anneannem gözlüksüz gazete oku _____ .
95. Bütün gün çalıştın, hâlâ yorul _____ ?
96. Beni burada bekleyin, hemen gel _____ .
97. Öğretmen söyledi, yarın sınav 10.00'da başla _____ .
98. Aranızdaki problemleri kendi aranızda çöz _____, başkalarına anlat _____ .
99. Bütün alıştırmaları yaptım ama bu konuyu anla _____ .
100. Eğer zamanınız varsa size bir soru sor _____ ?
101. Barış Bey, lütfen bize kahve yap _____ ?
102. Bence Mehmet sınavı kazan _____ . Çünkü hiç çalışmadı.
103. Murat'tan duyduğuma göre, Ayşegül yeni bir araba al _____ .
104. Sinan bu akşam sinemaya gitmeyi düşün _____ .
105. Olga söyledi, Elena dün arkadaşıyla kavga et _____ .
106. Güneş doğudan doğ _____, batıdan bat _____ .
107. Hasan geldiği zaman biz yemeğimizi bitir _____ .
108. Yarın Fatih ve Ömer okula git _____ ?
109. Geçen kış İstanbul'a hiç kar yağ _____ .
110. Selim Bey bu akşam restorana gitmek iste _____, evde oturmak iste _____ .
111. Sen dün temizlik yap _____ ? Bu ev çok pis.
112. Ayşe'yi uzun yıllardır gör _____, çok özle _____ .
113. Yaşlı adam birdenbire çocuk gibi ağlamaya başla _____ .
114. Niçin baklava yiyorsun? Sen rejim yap _____ ?
115. Oğuz her sabah tıraş ol _____ .
116. Atatürk 1881'de Selanik'te doğ _____ .

117. Atatürk Türkiye Cumhuriyeti'ni 29 Ekim 1923'te kur _____ ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk cumhurbaşkanı ol _____ .
118. Tarkan gelecek hafta Antalya'da konser ver _____ .
119. Ben önceden Dilek'i hiç sev _____ ama şimdi sev _____ .
120. İzmir'den İstanbul'a otobüsle gel _____ , yol 10 saat sür _____ .
121. Otobüste 70 yaşında bir kadınla tanış _____ . Kadın çok yaşlı olmasına rağmen üniversitede oku _____ .
122. Ablam şimdi bize Türk kahvesi yap _____ .
123. Yeğenim geçen hafta Kayseri'ye git _____ .
124. Ev sahibimiz geçen yıl yeni bir ev al _____ ve bizim oraya taşınmamızı söyle _____ .
125. Duydunuz mu? Sezen Aksu yeni bir albüm çıkar _____ .
126. Ece'yi çocukken okula annesi bırak _____ ama şimdi kendisi git _____ .
127. Elbisen çok yakışmış, nereden al _____ ?
128. Bu akşamki düğünde ne giy _____ ?
129. Lütfen bana yardım et _____ ?
130. Ahmet sınava çalışsaydı kazan _____ ama çalış _____ ve kazan _____ .
131. Mehmet yarın Ezgi'ye hediye al _____ .
132. Doktorun söylediğine göre Hasan'ın hemen sigarayı bırakması gerek _____ .
133. Televizyonun sesi çok yüksek, lütfen biraz kıs _____ ?
134. Senin kızın İstanbul'a ne zaman dön _____ ?
135. Yeni yasa 2012 yılında yürürlüğe gir _____ ?
136. Senin çok iyi bir doktor olacağına inan _____ .
137. Türkler eve girerken ayakkabılarını çıkar _____ .
138. Eğer izlemiyorsan televizyonu kapat _____ ?
139. Çocuklar günde ortalama sekiz saat uyu _____ .
140. Yeni komşularımız çok gürültü yap _____ .
141. Ben yemek hazırlarken sen de masayı hazırla _____ ?
142. Çok yorgunum, hemen eve gidip uyumak iste _____ .
143. Daha önce hiç senin gibi birini gör _____ .

144. Ayşegül'ün kızı matematik çalışmaktan nefret et _____ .
145. Sen bu çiçekleri sula _____ ? Hepsi kuru _____ .
146. Sen doğum gününe Dilek'i çağır _____ ? Niçin gel _____ ?
147. Niçin cevap ver _____ ? Beni duy _____ ?
148. İki yıldan beri tatil yap _____ .
149. Ebru üniversitedeyken erken kalk _____ ama şimdi kalk _____ .
150. Bu yemeği sevmeydiysen sana tost yap _____ .
151. Çocuğun başı döndü, az kalsın merdivenlerden düş _____ .
152. Dişim ağrıyor, hemen doktora gidip çektir _____ .
153. Sen daha önce hiç yalan söyle _____ ama bugünlerde çok yalan söyle _____ . Ne oldu?
154. Bugün Aysu Hanım'ı gör _____ ?
155. Bilgisayarım bozul _____ . Yarın tamirciye götür _____ .
156. Sence Burcu yarınki sınavda başarılı ol _____ ?
157. Zeynep bütün gün televizyon izle _____ . Hiç ders çalış _____ .
158. Dün akşam Barış ile Mehmet alışverişe git _____ .
159. Lütfen anneme sorar mısın? Akşam yemeğini hazırla _____ ?
160. Siz bu konuyu daha önce öğren _____ ?
161. Yurtdışındayken aileme sık sık mektup yaz _____ .
162. Mert'e sordun mu? Bana yardım et _____ ?
163. Meral Hanım fareden çok kork _____ .
164. Meteorolojiye göre yarın yağmur yağ _____ .
165. Kediler sudan nefret et _____ .
166. Derse geç kalan öğrenci öğretmenden özür dile _____ .
167. Yağmurlu havalarda dışarı çıkmaktan hiç hoşlan _____ .
168. Çalışkan öğrenciler hiçbir zaman kopya çek _____ .
169. Beni yemeğe beklemeyin. Bu akşam eve geç gel _____ .
170. Çocuklar şimdi bahçede oyun oyna _____ .
171. Mutfağa gitmişken bana da bir bardak su getir _____ ?
172. Neden yemiyorsun? Bu yemeği beğen _____ ?
173. Trafik polisi şoförü durdur _____ ve ehliyetini sor _____ .
174. Geçen yaz tatilde Bursa'ya git _____ ve orada çok eğlen _____ .

175. Bugün benim çok işim var. Lütfen faturaları sen yatır _____ ?
176. Benzin fiyatları her geçen gün gittikçe art _____ .
177. Leyla vejetaryen. O et ve balık ye _____ , sadece sebze ve meyve ye _____ .
178. Dürüst insanlar hiçbir zaman yalan söyle _____ .
179. Ben daha önce buraya gel _____ ama Ömer Bey'le karşılaş _____ .
180. Sonbaharda havalar yavaş yavaş soğumaya başla _____ ve ağaçların yaprakları dökül _____ .
181. Sonbaharda bahçeler sapsarı yapraklarla dol _____ .
182. İlkbaharda ağaçlar çiçek aç _____ , her yer yemyeşil ol _____ .
183. Mustafa üniversiteyi yarıda bırakmasaydı bu yıl mezun ol _____ .
184. Ahmet'ten duyduğuma göre yarın Fatma tatile git _____ .
185. Sence Zehra bugün bizi ara _____ ?
186. Elif, doğum gününde kendisini aramadığım için bana küs _____ .
187. Duyduğuma göre yeni komşumuz bir bankada sekreter olarak çalış _____ .
188. Hasta olduğum için üç günden beri işe git _____ .
189. Sen bugünlerde çok para harca _____ . Biraz tutumlu olmalısın.
190. Tarık'ın telefon numarasını biliyorsan bana ver _____ ?
191. Çok öksür _____ , hemen sigarayı bırakmalısın.
192. Dengeli beslenen ve spor yapan insanlar daha sağlıklı ol _____ .
193. Meyve yemek iste _____ ?
194. Osman iki saat önce beni ara _____ , bugün okula gelemeyeceğini söyle _____ .
195. Eğer erken yatmazsan yarın sabah erken kalk _____ .
196. Dedikodu yapan insanlara hiç kimse güven _____ .
197. Markete gideceksen bana da bir şişe süt al _____ ?
198. Kar çok yağdığı zaman çocuklar sevin _____ , büyükler ise işe nasıl gideceklerini düşünerek üzül _____ .
199. Okan'ı son gördüğümde bir şirkette çalış _____ .
200. Uzmanlar doların önümüzdeki günlerde daha da yükseleceğini söyle _____ .

201. Kusura bakma, telefonumun şarjı bittiği için seni ara _____ .
202. Bilim adamları yıllardan beri kansere çare ara _____ .
203. Ali ile Derya gelecek hafta İngilizce kursuna başla _____ .
204. İşçiler akşama kadar çalış _____ ve işlerini bitir _____ .
205. Biraz daha oyalanırsak otobüsü kaçır _____ .
206. Kardeşim bütün gün çizgi film izle _____ , hiç kitap oku _____ .
207. Hayvanat bahçesine ilk kez 13 yaşımıdayken git _____ .
208. Nuran ve Özlem her sabah kafeteryada buluşup kahve iç _____ .
209. Küçük kızın da ablası gibi şiir yaz _____ ?
210. Müdür Bey yarınki toplantıya katıl _____ çünkü yurtdışındaymış.
211. Müge Hanım da bizimle konsere gel _____ ?
212. Çocuklar sabahtan beri havuzda yüz _____ .
213. Sen daha önce iki defa trafik kazası yap _____ ama hâlâ arabayı çok hızlı kullan _____ .
214. Emine Hanım çok güzel yemek yap _____ ama hiç temizlik yap _____ .
215. Öğretmene sordun mu? Sınav sonuçlarını ne zaman açıkla _____ ?
216. Bankalar saat kaçta kapan _____ ?
217. Mehtap sabahtan öğlene kadar okula git _____ , öğleden sonra ise bir mağazada tezgâhtarlık yap _____ .
218. Neslihan'ın annesi söyledi, Neslihan şimdi evde ders çalış _____ .
219. Uğur sinemaya git _____ ama babası izin vermemiş.
220. Hava durumunu dinledim, gelecek hafta yine kar yağ _____ .
221. Tatilde her akşam arkadaşlarımla diskoya git _____ .
222. Nurgül bize gelmiş de evde kimseyi bul _____ .
223. Orhan, benim İzmir'e gittiğimi Ali'den duy _____ .
224. Müdür bugün yokmuş, dilekçeyi yarın vermem gerek _____ .
225. Bu yıl tatile çık _____ , o parayla evimin eşyalarını değiştir _____ .
226. Geçen yıl Kapadokya'da çok güzel bir otelde kal _____ .
227. Küçükken dişlerimi fırçalamayı hiç sev _____ .
228. Daha erken gelseydin Leyla ile görüş _____ .

229. Mert öğrenciyken her gün kütüphaneye git _____ .
230. Öğrenci vizeniz yoksa kursa kayıt yaptır _____ .
231. Önceden haber verseydiniz ben de sizinle tatile gel _____ .
232. Lisedeyken en çok Coğrafya dersini sev _____ .
233. O kadar gürültü vardı ki okuduklarımın hiçbirini anla _____ .
234. Canım sıkıl _____ , bu yüzden hava almak için biraz dışarı çık _____ .
235. Dedem gözlüklerini tak _____ ve elindeki gazeteyi okumaya başladı.
236. Burcu Hanım evlenmeden önce Bursa'da çalış _____ .
237. Toplantı, gelecek hafta Perşembe günü saat 11.00'e ertelen _____ .
238. Önceden bu kadar çok seyahat et _____ ama bu işe başladıktan sonra her hafta başka bir şehre git _____ .
239. Okul kapandıktan sonra Samsun'daki teyzemi ziyaret et _____ .
240. Eğer yarın okula gideceksen öğretmenden benim notumu da öğren _____ ?
241. Funda, yüksek lisans tezini önümüzdeki ay bitir _____ .
242. Fazilet Hanım evini boyatıyor, bu nedenle yarın akşam bizimle yemeğe gel _____ .
243. Yalçın, geçen yıl arkadaşının doğum gününde çok romantik bir şiir oku _____ .
244. Eren'in annesi dün sabah okula gel _____ ve Eren'in öğretmenleriyle görüş _____ , öğretmenlerden Eren'in dersleriyle ilgili bilgi al _____ .
245. Annesi Murat'ın yalan söylediğini anlayınca Murat her şeyi itiraf etmek zorunda kal _____ .
246. Dün deniz çok dalgalı olduğu için denize gir _____ .
247. Bugün saat kaçta işten çık _____ ? Eğer erken çıkacaksan bir kafeteryada oturup sohbet edelim.
248. Bu arabayı yıllardır kullanıyorsun. Artık değiştirmeyi düşün _____ ?
249. Saçlarım dökül _____ , bir kuaföre gidip kestirmeliyim.
250. Her zaman kendisini öven insanlardan hiç hoşlan _____ .
251. Ablam okuldan biraz önce dön _____ .

252. Geçen kış İzmir'e kar yağ _____ ?
253. Şevket Bey bugün beni ara _____ ?
254. Geçen hafta Taksim'e gitmişim, orada Emel'i gör _____ .
255. İhtiyar adam yolda yavaş yavaş yürü _____ .
256. Yıllardan sonra onu yeniden görmek beni çok mutlu et _____ .
257. Hiç aç değiliz, az önce yemek ye _____ .
258. Çocuklar parktan eve toz toprak içinde dön _____ .
259. Seni her gün arayarak rahatsız etmek iste _____ , o yüzden seni ara _____ .
260. Hatice Hanım'la konuşmaya konuşmaya iki yabancı gibi ol _____ .
Eğer oturup konuşursak tüm sorunlarımızı çözeceğimize inan _____ .
261. Acelesi olan adam koşarak merdivenlerden çık _____ .
262. Çocuklar düşe kalka yürümeyi öğren _____ .
263. Çocukken akşamları gökyüzüne bakarak yıldızları saymaya çalış _____ .
264. Genç sevgililer, kendilerini müziğin ritmine kaptırıp sabaha kadar dans et _____ .
265. Hafta sonu yağmur yağdığından tatilimizi iptal etmek zorunda kal _____ .
266. Recep Bey emeklilik günlerini hobileriyle uğraşarak geçir _____ .
267. Dün Taksim'den Sultanahmet'e kadar yürü _____ . O kadar yorulmuşum ki eve gider gitmez hemen yat _____ .
268. Geçen Pazar hiç bir şey yapmadan evde otur _____ .
269. Mehmet Bey, bu projeyi bitirirse patronu onu bir ay tatile gönder _____ .
270. Suna Hanım bol su içerek ve ekmek yemeyerek bir ayda dört kilo ver _____ .
271. Sen daha önce hiç konsere git _____ ?
272. Benim annem öğretmen, senin annen ne iş yap _____ ?
273. Oğlumla birlikte zaman geçirmekten çok hoşlan _____ . Ama çok yoğun çalıştığım için oğluma her zaman vakit ayır _____ .
274. Ben bu akşam için lokantayı arayarak yer ayırt _____ .

275. Boş zamanlarımı fotoğraf çekerek değerlendir _____ .
Önümüzdeki yıllarda, bu fotoğraflarla sergi açmayı düşün _____ .
276. Babam her zaman gazete okuyarak kahvaltı et _____ ve kahvaltıdan sonra orta şekerli Türk kahvesi iç _____ .
277. Beş yaşındaki çocuklar bile bilgisayar kullanıyor, sen hâlâ bilgisayar kullanmayı öğren _____ .
278. Çocukluğumdan beri aynı mahallede otur _____ . Bu nedenle mahalledeki herkesi çok iyi tanı _____ .
279. Hem beni davet ediyorsun hem de kapıyı aç _____ .
280. İlkokul arkadaşımı birdenbire karşımda görünce çok heyecanlan _____ .
281. Selma gelecek yıl Paris'te dil kursuna başla _____ ve iki yıl orada kal _____ . Paris'ten döndükten sonra da babasının şirketinde çalış _____ .
282. Aileni özlediysen neden hiç arayıp sor _____ ?
283. Hindistan'ın nüfusu her geçen gün art _____ . Uzmanlar, 2050'de Hindistan'ın nüfusunun 1 milyar 600 milyon olacağını tahmin et _____ .
284. Eğer ödevlerinizi yapsaydınız öğretmeniniz size kız _____ .
285. Ben Serpil'e çok güven _____ ama o bana hiç güven _____ .
Onun güvenini kazanmak için ne yapmam gerektiğini gerçekten hiç bil _____ .
286. Lale ve Hande kafeteryada buluş _____ , birbirlerine uzun uzun dertlerini anlattılar ve bir hafta sonra aynı yerde buluşmak üzere sözleş _____ .
287. Hasan, sınavı kazandığını öğrenince sevinçten havalara uç _____ ve bu güzel haberi vermek için hemen ailesini ara _____ .
288. Başkalarının dikkatini çekmek ve daima ön plana çıkmak isteyen insanlar, genellikle kırmızı renkli elbiseler giy _____ .
289. Öğretmene sordun mu? İkinci kitaba da çalış _____ ?
290. Ferda Hanım 15 gün sonra yıllık izine çık _____ , duyduğuma göre tatilini Fethiye'de geçirmeyi planla _____ .
291. Tarık Bey yarın doktora gideceği için toplantıya katıl _____ , onun yerine toplantıya Suna Hanım katıl _____ .

292. Uçağın kalkmasına saatler kaldı. Sen daha uçak biletini al _____ ?
293. Eskiden insanlar İstanbul'un birçok yerinden denize gir _____ , ama şimdi bu imkânsız. Bugünlerde sadece İstanbul'un belli yerlerinden denize giril _____ .
294. Daha erken yola çıksaydık otobüsü kaçır _____ .
295. Onun çok kötü bir insan olduğunu anladıktan sonra onunla arkadaşlığımı bitir _____ ve bir daha onunla konuş _____ .
296. Eğer yüzme bilmiyorsan havuza girme, yoksa boğul _____ .
297. Murat Bey trafik kazasından sonra bir ay hastanede kal _____ . Doktorların söylediğine göre, bir ay da evinde dinlenmesi gerek _____ .
298. Gelecek hafta yurtdışına gideceğim için düğününe katıl _____ .
299. Uzun süre bilgisayarın karşısında kaldığım zaman başım ağrı _____ .
300. Elif, patronundan zam iste _____ , patronu istediği zammı vermediği için Elif çok sinirlen _____ ve istifa et _____ .

TÜRKÇE DİLBİLGİSİ TERİMLERİ (RUSÇA - РУССКИЙ)

1. Ad (isim) Soylu Sözcükler	1. Имя существительное
2. Adlar (İsimler)	2. Слова из существительных
3. Alfabe	3. Алфавит
4. Alıştırmalar	4. Упражнения
5. Anlam	5. Значение
6. Araç	6. Средство
7. Asıl Sayı Sıfatları	7. Прилагательные из числительных
8. Aşırılık Zamanlı / Belirteci	8. Наречие по превосходной степени
9. Aylar	9. Месяцы
10. Bağlaç	10. Союз
11. Basit Zamanlı Fiiller	11. Наречие
12. Belirtili isim Tamlaması	12. Определенное словосочетание
13. Belirtisiz isim Tamlaması	13. Неопределенное словосочетание
14. Belirtme Durumu (hali)	14. Винительный падеж
15. Biçim	15. Форма
16. Bildirme/Haber Kipleri	16. Наклонение по сообщению с глаголами по простому выражению
17. Bileşik Zamanlar	17. Соединительные времена
18. Birleşik Fiiller	18. Соединительные глаголы
19. Birliktelik	19. Соединительность
20. Bitişik	20. Соединенность
21. Bulunma - Kalma Durumu	21. Предложный падеж
22. Cevap/Yanıt	22. Ответ
23. Cümle/Tümce	23. Предложение
24. Çoğul	24. Множественное число

25. Çokluk Eki	25. Окончание множественного числа
26. Dar Ünlü Harfler => I, İ, U, Ü	26. Узкие гласные буквы
27. Deyim	27. Выражение
28. Dilek Kipleri	28. Наклонения по желательности
29. Dilek-Şart Kipi	29. Условное наклонение
30. Diyalog	30. Диалог
31. Dönüşlülük Zamiri	31. Возвратные местоимения
32. Durum / Hal Ekleri	32. Окончания по падежам
33. Durum Zarfı / Belirteci	33. Наречие по обстановке
34. Düz Ünlü Harfler => I, E, A, İ	34. Прямые гласные буквы
35. Edat / İlgeç	35. Предлог
36. Edilgen / Pasif Fiil	36. Страдательный глагол
37. Ek	37. Суффикс
38. Emir (Buyuru) Kipi	38. Императив
39. En Üstünlük Zarfı / Belirteci	39. Наречие по превосходной степени
40. Eşitlik Eki	40. Суффикс по эквиваленту
41. Eşitlik Zarfı/Belirteci	41. Наречие по эквиваленту
42. Eşleştirmek	42. Соединить на пару
43. Fiil/Eylem	43. Глагол
44. Gelecek Zaman	44. Будущее время
45. Geçmiş Zaman	45. Прошедшее время
46. Gelecek Zamanın Hikayesi	46. Рассказ по будущему времени
47. Gelecek Zamanın Rivayeti	47. Субъективная модельность по будущему времени
48. Gelecek Zamanın Şartı	48. Условие по будущему времени
49. Geçmiş Zamanın Hikayesi	49. Рассказ по прошедшему времени
50. Geniş Ünlü Harfler => A, E, O, Ö	50. Широкие гласные буквы
51. Gereklilik Kipi	51. Наклонение по нужде
52. Gereklilik Kipinin Hikayesi	52. Рассказ наклонения по нужде

53. Gereklilik Kipinin Rivayeti	53. Субъективная модельность наклонения по нужде
54. Gereklilik Kipinin Şartı	54. Условие наклонения по нужде
55. Görev	55. Задача
56. Görülen (Belirli/-Di'li) Geçmiş Z.	56. Определённое прошедшее время
57. Gövülen (Belirli/-Di'li) Geçmiş Z. Şartı	57. Условие по определенному прошедшему времени
58. Günler	58. Дни
59. Hangi	59. Какой
60. Harf	60. Буква
61. Hece	61. Слог
62. Hikaye Bileşik Zamanları	62. Соединительные времена рассказа
63. İmek Fiilinin Rivayeti	63. Субъективная модельность глагола «имек»
64. İmek Fiilinin Hikayesi	64. Рассказ глагола «имек»
65. İmek Fiilinin Şimdiki Zamanı	65. Настоящее время глагола «имек»
66. İmek-Fiili /Ekeylem /Ekfiil	66. Глагол «имек»
67. İmek-Fiilinin Şartı	67. Условие глагола «имек»
68. İnce Ünlü Harfler => İ, E, Ü, Ö	68. Мягкие гласные буквы
69. İsim Cümlesi	69. Предложение по существительному
70. İsim Tamlaması	70. Словосочетание
71. İsim-Fiil	71. Глагол в существительной форме
72. İstek Kipi	72. Желательное наклонение
73. İstisna/Kural Dışı	73. Исключение
74. İşaret Sıfatı	74. Указательное прилагательное
75. İşaret Sözcükleri (İşaret Zainirleri)	75. Указательное местоимение

76. İyelik Ekleri	76. Суффиксы по притяжательности
77. Kaç	77. Сколько
78. Kalın Ünlü Harfler=> A , I , O , U	78. Твёрдые гласные буквы
79. Karşıltıştırmalar	79. Наречия по сравнению
80. Karşıt/Zıt Anlamlı Kelimeler	80. Антонимы
81. Kaynaştırma Harfleri	81. Соединительные буквы
82. Kelime/Sözcük	82. Слово
83. Kesir Sayı Sıfatları	83. Дробные числительные существительные
84. Kesir Sayılar	84. Дробные числительные
85. Kim	85. Кто
86. Kip	86. Наклонение
87. Kişi (Şalus)	87. Лицо
88. Kişi Zamirleri	88. Личные
89. Konuşma	89. Речь
90. Kök	90. Корень
91. Kullanılış	91. Употребление
92. Kural	92. Правило
93. Metin / Metni	93. Текст
94. Mevsimler	94. Сезоны
95. Nasıl	95. Как
96. Nasıl	96. Как
97. Ne	97. Что
98. Ne Zaman	98. Когда
99. Neden	99. Почему
100. Nereden	100. Откуда
101. Nesne	101. Объект
102. Nicelik	102. Количество
103. Niçin	103. Почему
104. Nitelik	104. Качество
105. Niye	105. Зачем

106. Okuma	106. Чтение
107. Olumlu	107. Положительный
108. Olumsuz/Negatif	108. Отрицательный
109. Öğrenilen Geçmiş Zaman	109. Сказанное прошедшее время «миш»
110. Öğrenilen Geçmiş Z.Hikayesi	110. Рассказ по сказанному прошедшему времени
111. Öğrenilen Geçmiş Zaman Rivayeti	111. Субъективная модельность по прошедшему времени
112. Öğrenildi Geçmiş Z.Şartı	112. Условие по прошедшему времени
113. Örnek	113. Образец
114. Özellik	114. Особенность
115. Özne	115. Субъект
116. Paragraf	116. Параграф
117. Pekiştirme Sıfatları	117. Усилительные прилагательные
118. Rakam	118. Цифра
119. Rivayet Bileşik Zamanları	119. Субъективная модельность соединительных времен
120. Saat	120. Часы
121. Sayılar	121. Числительные
122. Sebep-Sonuç	122. Причина – результат
123. Sert Ünsüzler	123. Твердые согласные
124. Sıfat / Önad	124. Прилагательное
125. Sıfat-Fiil/Ortaç	125. Причастие
126. Sıra Sayı Sıfatı	126. Порядковые количественные числительные
127. Soru	127. Вопрос
128. Soru Ekleri	128. Вопросительные суффиксы
129. Soyut Adlar	129. Отвлеченные существительные
130. Sözcük	130. Слово

131. Süreklilik Fiili	131. Совершенство глагола
132. Süreklilik (Şimdiki Zaman anlamlı)	132. Постоянность настоящего времени
133. Şart Bileşik Zamanları	133. Условие соединительные времен
134. Şartlı Cümleler	134. Условные предложения
135. Şekil	135. Форма
136. Şimdiki Zaman	136. Настоящее время
137. Şimdiki Zamanın Hikayesi	137. Рассказ по настоящему времени
138. Şimdiki Zamanın Rivayeti	138. Субъективная модельность по настоящему времени
139. Şimdiki Zamanın Şartı	139. Условие по настоящему времени
140. Takısız isim Tamlaması	140. Словосочетание без суффикса
141. Tamlayan (Genitif) Eki	141. Суффикс – генетив
142. Tanışma	142. Знакомство
143. Tarz	143. Стиль
144. Tekil	144. Единственное число
145. Tezlik Fiili	145. Составной глагол
146. Topluluk Sayıları	146. Собирательные числительные
147. Tümleç	147. Дополнение
148. Tür	148. Вид
149. Türetmek	149. Образовывать слова
150. Uyarı	150. Предупреждение
151. Uyum	151. Гармония
152. Uzaklaşma Durumu	152. Падеж по дальности
153. Üleştirme Sayı Sıfatı	153. Разделительные числительные
154. Ünlem	154. Восклицательное
155. Ünlü Uyumu	155. Гармония по гласным буквам
156. Ünlü/Sesli Harf	156. Гласная буква
157. Ünsüz Uyumu	157. Гармония по согласным

	буквам
158. Ünsüz/Sessiz Harf	158. Согласная буква
159. Üstünlük (Zarfı) Belirteci	159. Превосходная степени наречия
160. Yılın Durumu	160. Именительная падеж
161. Yanıt	161. Ответ
162. Yardımcı Filller	162. Вспомогательные глаголы
163. Yardımcı Ünlü	163. Вспомогательные гласные
164. Yer, Yön Belirteci	164. Наречие по стороне и месту
165. Yeterlilik Fiili	165. Глагольная форма достаточности
166. Yön Eki	166. Суффикс по направлению
167. Yönelme Durumu	167. Дательный падеж
168. Yumuşak Ünsüzler	168. Мягкие согласные
169. Yuvarlak Ünlü Harfler =>O, Ö,U, Ü	169. Губные гласные O, Ö,U, Ü
170. Yüklem	170. Предикат
171. Zaman Eki	171. Суффикс времени
172. Zamir (Adıl)	172. Местоимение
173. Zarf (Belirteç)	173. Наречие
174. Zorunluluk	174. Необходимость

KİTAPTAN BASİ KELİMELERİN TERCÜMESİ

1. Ada	остров
2. Adam	человек
3. Adet	количество, штука
4. Açık	открытый, широкий
5. Ağaç	дерево
6. Ağız	рот
7. Aile	семья
8. Akşam	вечер
9. Al	альпий
10. Alışveriş	торговля
11. Almak	взять, принять, получить
12. Ama	но
13. Anlamak	понять, догадаться
14. Anne	мама
15. Araba	машина
16. Aramak	искать
17. Arkadaş	друг
18. Baba	отец
19. Balık	рыба
20. Bank	скамейка
21. Banka	банк
22. Basmak	нажимать, печатать
23. Baş	голова, глава, вершина, начало, главный, основной
24. Bay	господин
25. Bayan	госпожа
26. Bayrak	флаг
27. Beklemek	ждать, ожидать
28. Bez	материя
29. Bilmek	знать, узнать, уметь, угадать
30. Bina	здание, постройка

31. Bisiklet	велосипед
32. Bize	нам
33. Boğaz	горло
34. Boş	пустой
35. Börek	пирог
36. Bulaşık	посуда
37. Buluşmak	встретиться
38. Bugün	сегодня
39. Ceket	куртка
40. Çalışmak	работать
41. Çalmak	бить, ударять
42. Çay	чай
43. Çekiç	молоток
44. Çiçek	цветок
45. Çift	пара (<i>о принадлежностях туалета</i>)
46. Çiftçi	фермер, землевладелец
47. Çimen	трава
48. Çizgi	линия
49. Çok	много, очень
50. Dağ	гора
51. Daha	еще, все еще, больше, еще раз, впредь
52. Daire	учреждение, квартира, круг
53. Dakika	минута
54. Dans	танец
55. Davranmak	совершить действие
56. Defter	тетрадь
57. Ders	урок
58. Dışarı	внешняя сторона, снаружи, извне
59. Diğer	другой
60. Dil	язык
61. Dilim	кусок (<i>для выражения меры</i>)
62. Dinlemek	слушать
63. Dönmek	вращаться, свернуть, повернуть

64. Dövmek	побить
65. Duvar	стена
66. Dükkan	магазин
67. Dün	вчера
68. Dünya	мир
69. Eczane	аптека
70. El	кисть, рука
71. Elbise	платье
72. Elma	яблоко
73. Erken	рано
74. Eşya	вещь
75. Etek	юбка
76. Etmek	сделать, совершить
77. Ev	дом
78. Fırın	печка
79. Film	фильм
80. Gaga	клюв
81. Galiba	очевидно, вероятно
82. Garson	официант
83. Gazete	газета
84. Gece	ночь
85. Değnek	палка
86. Gelecek	будущий, следующий, будущее
87. Gelmek	прийти, прибыть
88. Gergin	напряженный
89. Geri	назад, обратно
90. Gibi	как, подобно
91. Gitmek	идти, пойти
92. Görmek	видеть
93. Güzel	красивый
94. Hafta	неделя
95. Hala	тетя
96. Halı	ковер

97. Hangi	который
98. Hırsız	вор
99. Hızlı	быстрый
100. Ilık	теплый
101. İçeri	внутри, внутри
102. İçmek	пить
103. İngilizce	английский
104. İnsanlar	люди
105. İşte	вот, так, итак
106. İspanak	шпинат
107. İstemek	хотеть, желать
108. İyi	хорошо, хороший
109. Jeton	жетон
110. Jüri	жюри
111. Kalem	ручка
112. Kalmak	остаться
113. Kalmak	оставаться, пребывать
114. Kapı	дверь, калитка
115. Kedi	кошка
116. Keşke	если бы, лучше бы
117. Kırmızı	красный
118. Kısa	короткий
119. Kız	девушка, дочь
120. Kitap	книга
121. Konuşmak	беседовать, говорить
122. Köpek	собака
123. Köy	деревня
124. Kulak	ухо
125. Kütüphane	библиотека
126. Lale	тюльпан
127. Lokanta	ресторан
128. Mağazin	иллюстрированный журнал
129. Mal	товар

130. Masa	стол
131. Mavi	синий
132. Mezun	выпускник
133. Nar	гранат
134. Nasıl	какой? как?
135. Ne	что
136. Niçin	почему? для чего?
137. Nihayet	наконец
138. Nokta	точка
139. Oda	комната
140. Oğlan	парень, мальчик
141. Okul	школа
142. Olmak	быть
143. Orman	лес
144. Oturmak	жить, сидеть
145. Oynamak	играть
146. Öğretmen	учитель
147. Öğrenci	студент
148. Önce	до, раньше, вначале, сначала
149. Ördek	утка
150. Özlemek	скучать, тосковать
151. Özür	извинение, уважительная причина
152. Para	деньги
153. Park	парк
154. Polis	полиция
155. Resim	фотография
156. Pirinç	рис
157. Saat	часы
158. Sabah	утро
159. Salı	вторник
160. Salon	салон, зал, гостиная
161. Sanmak	считать, полагать
162. Saray	дворец

163. Sarı	желтый
164. Sınav	экзамен
165. Sınıf	класс
166. Sol	левый
167. Sonra	потом
168. Soy	фамилия, род
169. Söylemek	говорить, сказать
170. Spor	спорт
171. Şapka	шапка
172. Şarkı	песня
173. Şehir	город
174. Sonra	после, затем
175. Tartışmak	обсуждать, спорить
176. Tebeşir	мел
177. Televizyon	телевизор
178. Temizlik	чистота, уборка
179. Uçurtma	бумажный змей
180. Uzun	длинный
181. Üzüm	виноград
182. Vapur	пароход
183. Vermek	давать, отдавать
184. Yağmur	Дождь
185. Yakalamak	поймать, схватить
186. Yapmak	делать
187. Yaprak	лист
188. Yardım	поддержка, помощь
189. Yaz	лето
190. Yazın	литература
191. Yazmak	писать
192. Yeni	новый
193. Yeşil	зеленый
194. Yıl	год
195. Yol	дорога, путь

196. Yöre	местность, окрестность
197. Yüz	лицо
198. Yüzmek	плавать
199. Zaman	время
200. Zil	звонок

Kaynakça

СПИСОК ИСПОЛЬЗУЕМЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Fatma Bölükbaş (Dr.), Fazilet Özenç, Mehmet Yalçın Yılmaz: Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı (Temel-Orta-İleri), İstanbul, 2009
2. Fatma Bölükbaş (Dr.), Fazilet Özenç, Mehmet Yalçın Yılmaz: Yabancılar için Türkçe. Alıştırma kitabı – I İstanbul, 2008
3. Ergin Muharrem (Prof.Dr): Türk dil bilgisi, İstanbul, 1972
4. Hengirmen Mehmet: Türkçe öğreniyoruz, Ankara, 1988
5. Gencan Tahir Nejat: Dilbilgisi Lise I, II, III, İstanbul, 1992
6. Sebuhtekin Hikmet: Yabancılar için Türkçe, İstanbul, 1997
7. Özışık Alev – Ali Seylan – Selim Cinah: Türkçe öğreniyorum yüksek Türkçe I-II, İstanbul, 1998
8. Türkçe sözlük, Türk dil kurumu 1-2, Ankara, 1998
9. Gencan Tahir Nejat: Dilbilgisi, İstanbul, 2000
10. Kavas Yakup: Türkçe konuşmak istiyorpmü İstanbul, 2000
11. Can Kaya: Yabancılar için Türkçe dersleri, Ankara, 2000
12. Korkmaz Zeynep (Prof.Dr.): Türkçe'si grameri, Türk dil kurumr yayınları, Ankara, 2003
13. Banguoğlu Tahsin: Türkçe'nin grameri, Türk dil kurumu yayınları, Ankara, 2004
14. Hepçilinger Feyza: Öğretenlere ve öğrenenlere Türkçe ve öğrenenlere Türkçe dilbilgisi, İstanbul, 2005
15. Ergin Muharrem (Prof. Dr.): Üniversiteler için Türk dili, İstanbul, 2009
16. Akış İbrahim (Dr.) – Ferhat Aslan: Yabancılar için Türkçe alıştırma kitabı 1-2, İstanbul, 2010
17. Гениш Эйюп. Грамматика турецкого языка. Фонетика, морфология, этимология, семантика, синтаксис, орфография, знаки препинания: Т. 1: Язык, грамматика, фонетика, слова, имена существительные, имена прилагательные, местоимения, наречия. – М.: Издательство ЛКИ, 2008. – 232 с.

Для заметок

Учебное издание

Мирзазаде Рафаил

Болукбаш Фатма

Турецкий язык

Технический редактор: Демиденко Анна Сергеевна

Подписано в печать 25.12.2019 г.

Бумага офсетная. Формат 60×84 ¹/₁₆. Усл. печ. лист. 18,37.

Уч. изд. л. 9,32. Заказ № 7441. Тираж 300 экз.

Отпечатано в отделе полиграфической, корпоративной и сувенирной продукции
Издательско-полиграфического комплекса КИБИ МЕДИА ЦЕНТРА ЮФУ.
344090, г. Ростов-на-Дону, пр. Стачки, 200/1, тел (863) 243-41-66.